TOM I 1 CZERWCA 1938 r. ZESZYT 5

PRASA PRAWNICZA

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA, PIŚMIENNICTWA PRAWNICZEGO, ORZECZNICTWA SĄDOWEGO ORAZ BIBLIOGRAFII

ZESZYTY UKAZUJĄ SIĘ W ODSTĘPACH 3—4 TYGODNI W MIARĘ UKAZYWANIA SIĘ MATERIAŁU PIŚMIENNICZEGO. 10 ZESZYTÓW STANOWI 1 TOM.

REDAKTOR
ADAM DANIEL SZCZYGIELSKI
ASYSTENT UNIWERSYTETU J. PIŁSUDSKIEG

WYDAWNICTWO „PRASA PRAWNICZA"
Warszawa, ul. Leszno 56, telefon Nr. 11.98-73

PRASA PRAWNICZA

Adres redakcji: Warszawa I, ul. Marszałka Focha 8 m. 5, tel. 2.64-86.
Adres administracji: Warszawa I, ul. Leszno 56, tel. 11.98-73.
Cena 1-go tomu — zł. 25, zeszytu pojedyńczego — zł. 2.50.
Konto czekowe P.K.O. Nr. 19.385. Konto rozrachunkowe pocztowe Nr. 309.

Spis rzeczy:

	str.
DZIAŁ OGÓLNY	321
I. Przegląd ustawodawstwa	321
1. Dziennik Ustaw R. P.	321
2. Dziennik Urzędowy Min. Sk.	323
II. Przegląd piśmiennictwa	325
III. Przegląd orzecznictwa	329
IV. Przegląd bibliografii	330
PRAWO CYWILNE	330
II. Przegląd piśmiennictwa	330
1. Prawo materialne	330
C. Prawo małżeńskie	330
D. Prawo rzeczowe	331
E. Prawo spadkowe	333
G. Prawo hipoteczne	334
2. Prawo formalne	337
A. Postępowanie sporne	337
B. Postępowanie egzekucyjne	338
III. Przegląd orzecznictwa	339
1. Prawo materialne	339
A. Ustawy jednolite	339
B. Ustawy niejddnolite	345
2. Prawo formalne	346
A. Ustawy jednolite	346
IV. Przegląd bibliografii	351
PRAWO HANDLOWE	351
II. Przegląd piśmiennictwa	351
1. Ustawy jednolite	351
A. Kodeks handlowy	351
B. Prawo wekslowe	352
III. Przegląd orzecznictwa	352
A. Ustawy jednolite	352
B. Ustawy niejednolite	354
IV. Przegląd bibliografii	356
PRAWO KARNE	356
II. Przegląd piśmiennictwa	356
1. Prawo materialne	356
A. Kodeks Karny	356
2. Prawo formalne	359
A. Kodeks postępowania karnego	359
III. Przegląd orzecznictwa	361
1. Prawo materialne	361
A. Kodeks Karny	361
C. Kodeks Karny wojskowy	364
2. Prawo formalne	366
A. Kodeks postępowania karnego	366
C. Kodeks wojsk. postęp. karnego	370
3. Ustawy szczególne	370
IV. Przegląd bibliografii	371
PRAWO ADMINISTRACYJNE	372
II. Przegląd piśmiennictwa	372
1. Ustawy jednolite	372
A. Organizacja	372
C. Prawo formalne	372
III. Przegląd orzecznictwa	373
1. Prawo materialne	373
A. Ustawy jednolite	373
B. Ustawy niejednolite	376
2. Prawo formalne	376
A. Ustawy jednolite	376
B. Ustawy niejednolite	376
4. Samorząd terytorialny	376
A. Ustawy jednolite	376
B. Ustawy niejednolite	378
5. Samorząd zawodowy	379
IV. Przegląd bibliografii	379
PRAWO SKARBOWE	379
II. Przegląd piśmiennictwa	379
1. Zasady ogólne	379
2. Prawo materialne	380
3. Prawo formalne	381
III. Przegląd orzecznictwa	382
1. Prawo materialne	382
2. Prawo formalne	387
IV. Przegląd bibliografii	388
PRAWO PAŃSTWOWE	389
II. Przegląd piśmiennictwa	389
1. Konstytucja	389
3. Podział władz	390
III. Przegląd orzecznictwa	391
1. Konstytucja	391
2. Ustrój państwowy	391
IV. Przegląd bibliografii	393
PRAWO MIĘDZYNARODOWE I MIĘDZYDZIELNICOWE	393
III. Przegląd orzecznictwa	393
1. Prawo międzynarodowe	393
IV. Przegląd bibliografii	394
SPRAWY ZAWODOWO-KORPORACYJNE	394
II. Przegląd piśmiennictwa	394
1. Sądownictwo	394
3. Adwokatura	395
III. Przegląd orzecznictwa	397
1. Sądownictwo	397
IV. Przegląd bibliografii	397
COLLOQUIUM IURIDICUM	398

PRASA PRAWNICZA

Przegląd
ustawodawstwa, piśmiennictwa prawniczego,
orzecznictwa sądowego oraz bibliografii

Tom I, 1 czerwca 1938 r. zeszyt 5

Dział ogólny

I. PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA

1. „DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ".

Nr 28 z dnia 23 kwietnia 1938 r.

poz. 247 — Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy o pomocy finansowej Skarbu Państwa dla gminy m. Wilna na pokrycie zobowiązań z tytułu 5% obligacyj konwersyjnych m. Wilna z 1931 r. w funtach szterlingach.

poz. 248 — Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o ulgach w spłacie zaległości udziałów w publicznych przedsiębiorstwach melioracyjnych.

poz. 249 — Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zamianie niektórych należności b. pruskich władz i instytucyj agrarno-finansowych na pożyczki Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej.

poz. 250 — Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów dla celów obrony Państwa.

poz. 251 — Konwencja uzupełniająca umowę między Rzecząpospolitą Polską a Rzeszą Niemiecką o wzajemnej komunikacji kolejowej z dnia 27 marca 1926 r. podpisana w Hamburgu dnia 8 lipca 1937 r.

poz. 252 — Oświadczenie rządowe z dnia 1 kwietnia 1938 r. w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych podpisanej w Hamburgu dnia 8 lipca 1937 r. drugiej umowy uzupełniającej umowę między Rzecząpospolitą Polską a Rzeszą Niemiecką o wzajemnej komunikacji kolejowej, podpisaną w Berlinie dnia 27 marca 1926 r.

poz. 253 — Porozumienie pomiędzy Rządem Polskim i Senatem Wolnego Miasta Gdańska w przedmiocie uregulowania spraw, związanych z oddziaływaniem na Gdańsk polskiej gospodarki dewizowej.

poz. 254 — Oświadczenie rządowe z dnia 7 kwietnia 1938 r. w sprawie zmiany załącznika do art. 3 ust. 2 porozumienia pomiędzy Rządem Polskim i Senatem Wolnego Miasta Gdańska z dnia 9 czerwca 1936 r. w przedmiocie uregulowania spraw, związanych z oddziaływaniem na Gdańsk polskiej gospodarki dewizowej.

Nr 29 z dnia 28 kwietnia 1938 r.

poz. 255 — Ustawa z dnia 2 kwietnia 1938 r. o postępowaniu uproszczonym przy regulowaniu stanu hipotecznego gruntów w związku z przebudową ustroju rolnego lub spłatami rodzinnymi.

poz. 256 — Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o przekształceniu Galicyjskiej Kasy Oszczędności we Lwowie w Centralną Małopolską Kasę Oszczędności we Lwowie.

poz. 257 — Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy o zakresie działania Ministra Kolei Żelaznych i o organizacji urzędów kolejowych.

poz. 258 — Ustawa z dnia 23 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym.

poz. 259 — Ustawa z dnia 25 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy o wykupie przez dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki oraz gruntów czynszowych w miastach i miasteczkach na obszarze sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie.

poz. 260 — Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 kwietnia 1938 r. o tymczasowym wprowadzeniu w życie postanowień protokółu dodatkowego z dnia 11 marca 1938 r. do konwencji handlowej i nawigacyjnej między Polską a Grecją.

poz. 261 — Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 kwietnia 1938 r. o tymczasowym wprowadzeniu w życie postanowień porozumienia między Polską a Szwecją z dnia 5 marca 1938 r., dotyczącego clenia produktu „Renad Tallolja".

poz. 262 — Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 31 marca 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych w sprawie podziału terytorialnego Rzeczypospolitej Polskiej na okręgi i obwody inspekcji pracy.

Nr 30 z dnia 30 kwietnia 1938 r.

poz. 263 — Ustawa z dnia 23 kwietnia o ratyfikacji układu płatniczego między Polską a Francją z dnia 29 grudnia 1937 r.

poz. 264 — Ustawa z dnia 23 kwietnia 1938 r. o ratyfikacji porozumienia dodatkowego z dnia 29 listopada 1937 r. do umowy o przedłużeniu umowy gospodarczej między Rzecząpospolitą Polską a Rzeszą Niemiecką z dnia 4 listopada 1935 r.

poz. 265 — Ustawa z dnia 23 kwietnia 1938 r. o ratyfikacji porozumienia między Polską a Norwegią z dnia 10 września 1937 r. dotyczącego zmiany protokółu taryfowego polsko-norweskiego z dnia 14 marca 1936 r.

poz. 266 — Ustawa z dnia 23 kwietnia 1938 r. o ratyfikacji protokółu z dnia 28 grudnia 1937 r. między Polską a Szwajcarią, dotyczącego zniżek celnych na produkty chemiczne.

poz. 267 — Ustawa z dnia 23 kwietnia 1938 r. o ratyfikacji porozumienia celnego z dnia 15 grudnia 1937 r. między Rzecząpospolitą Polską a Związkiem Socjalistycznych Republik Rad.

poz. 268 — Porozumienie między Polską a Szwecją o wzajemnym udzieleniu obywatelom polskim i szwedzkim prawa korzystania ze świadczeń na wypadek bezrobocia, podpisane w Warszawie dnia 13 września 1937 r.

poz. 269 — Oświadczenie rządowe z dnia 28 kwietnia 1938 r. w sprawie ratyfikacji i wejścia w życie podpisanego w Warszawie dnia 13 września 1937 r. porozumienia między Polską a Szwecją o wzajemnym udzieleniu obywatelom polskim i szwedzkim prawa korzystania ze świadczeń na wypadek bezrobocia.

poz. 270 — Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 kwietnia 1938 r. w sprawie ustalenia liczby i siedzib sędziów śledczych w okręgu Sądu Okręgowego w Lublinie.

poz. 271 — Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 26 kwietnia 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych o zniżkach celnych i zwolnieniach od cła.

poz. 272 — Oświadczenie rządowe z dnia 21 marca 1938 r. w sprawie złożenia przez Portugalię dokumentu ratyfikacyjnego umów Światowego Związku Pocztowego z dnia 20 marca 1934 r.

Nr 31 z dnia 6 maja 1938 r.

poz. 273 — Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 27 kwietnia 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w sprawie ustalenia granicy terytorialnej morskiego portu rybackiego w Wielkiej Wsi.

poz. 274 — Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 kwietnia 1938 r. o zmianie taksy dla pisarzy hipotecznych.

poz. 275 — Oświadczenie rządowe z dnia 21 marca 1938 r. w sprawie złożenia przez Meksyk dokumentu ratyfikacyjnego międzynarodowej konwencji z dnia 19 listopada 1921 r. w sprawie używania bieli ołowianej w malarstwie.

Nr 32 z dnia 7 maja 1938 r.

poz. 276 — Ustawa z dnia 28 kwietnia 1938 r. o opłatach stemplowych i sądowych związanych z przeniesieniem własności nieruchomości.

poz. 277 — Ustawa z dnia 28 kwietnia 1938 r. o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w państwowych przemysłowych szkołach wyższych nieakademickich.

poz. 278 — Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 1938 r. o przygotowaniu w czasie pokoju obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej w dziedzinach regulacji i zabudowania osiedli oraz budownictwa publicznego i prywatnego.

poz. 279 — Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 1938 r. o wynagrodzeniu akordowym personelu pomiarowego urzędów wojewódzkich.

poz. 280 — Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 1938 r. o przejściowym unormowaniu postępowania w zakresie ubezpieczeń społecznych i opieki społecznej w związku ze zmianą granic wojewódzkich.

poz. 281 — Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 20 kwietnia 1938 r. o zmianie rozporządzenia Ministra Przemysłu i Hadlu z dnia 22 lipca 1932 r. o opłatach za legalizację narządzi mierniczych.

poz. 282 — Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 22 kwietnia 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych w sprawie ustalenia punktów granicznych dla wywozu kurzych jaj za granicę.

poz. 283 — Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 25 kwietnia 1938 r. wydane w

porozumieniu z Ministrami Sprawiedliwości, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych w sprawie zmiany „Regulaminu przewozu osób, bagażu i przesyłek ekspresowych na kolejach żelaznych".

poz. 284 — Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 27 kwietnia 1938 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dnia 23 lipca 1925 r. o warunkach funkcjonowania organizacji wzajemnych zakładów (totalizatora) oraz o sposobie prowadzenia rachunkowości tych zakładów.

poz. 285 — Oświadczenie rządowe z dnia 21 marca 1938 r. w sprawie przystąpienia Unii Południowo-Afrykańskiej do konwencji z dnia 13 lipca 1931 r. o ograniczeniu fabrykacji i o uregulowaniu podziału środków odurzających.

poz. 286 — Oświadczenie rządowe z dnia 21 marca 1938 r. w sprawie przystąpienia Peru do protokółów zmieniających konwencję z dnia 13 października 1919 r. urządzającą żeglugę powietrzną.

poz. 287 — Oświadczenie rządowe z dnia 21 marca 1938 r. w sprawie przystąpienia Salwadoru i Węgier do protokółu z dnia 6 listopada 1936 r. dotyczącego przepisów o akcji wojennej łodzi podwodnych.

poz. 288 — Oświadczenie rządowe z dnia 21 marca 1938 r. w sprawie przystąpienia Terytorium Tanganaiki do konwencji związkowej z dnia 20 marca 1883 o ochronie własności przemysłowej, przejrzanej ostatnio w Hadze dnia 6 listopada 1925 r.

Nr 33 z dnia 12 maja 1938 r.

poz. 289 — Ustawa z dnia 4 maja 1938 r. Prawo o ustroju adwokatury.

poz. 290 — Ustawa z dnia 4 maja 1938 r. o uporządkowaniu wspólnot gruntowych.

poz. 291 — Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4 maja 1938 r. w sprawie tymczasowego wprowadzenia w życie postanowień porozumienia między Polską a Szwajcarią, dotyczącego clenia blachy ocynkowanej i plecionek do kapeluszy.

—

2. „DZIENNIK URZĘDOWY MINISTERSTWA SKARBU".

Nr 10 z dnia 11 kwietnia 1938 r.

poz. 267 — Zarz. M. Sk. (1.IV.38) w sprawie rozwiązania Komisyj Odwoławczych przy Izbach Skarbowych w Grudziądzu, Poznaniu i Okręgowej w Warszawie oraz Komisji Odwoławczej na województwo łódzkie (z wyłączeniem m. Łodzi) przy Izbie Skarbowej w Łodzi.

poz. 270 — Okól. Min. Sk. (24.III.38 L. B. P. 847/Gosp./38) w sprawie opłat za korzystanie z pokojów gościnnych.

poz. 271 — Okól. Min. Sk. (29.III.38. L. D. I. 810/2/38) w sprawie inkasowania kwot, składanych tytułem dobrowolnego poddania się karze w postępowaniu karnym skarbowym.

poz. 272 — Okól. Min. Sk. (1.IV.38 L. D. III. 3167/4/38) w sprawie wpłat w papierach wartościowych na należności podatkowe.

poz. 273 — Okól. C. 133 Min. Sk. (28.III.38 L. D. IV. 7915/3/38) w sprawie wywozu przez cudzoziemców listów kredytowych, wystawionych za granicą na ich imię.

poz. 274 — Okól. C. 134 Min. Sk. (28.III.38 L. D. IV. 7851/3/38) w sprawie uzupełnienia instrukcji z dnia 22 stycznia 1937 r. L. D. IV. 1727/3/37 o specjalnej kontroli obrotu towarowego polsko-niemieckiego.

poz. 275 — Okól. Min. Sk. (26.III.38 L. D. V. 7779/3/38) w sprawie podatku od nieruchomości i podatku od lokali z kiosków ulicznych.

poz. 276 — Okól. Min. Sk. (31.III.38 L. D. V. 8442/1/38) w sprawie wykładni przepisów art. 68 i 69 ordynacji podatkowej.

poz. 277 — Okól. Min. Sk. (31.III.38 L. D. V. 4935/1/38) w sprawie prawidłowego opracowywania i rozstrzygania odwołań od wymiarów podatków oraz zażaleń.

poz. 278 — Okól. Min. Sk. (1.IV.38 L. D. V. 4918/1/38) w sprawie zwrotu nienależnie uiszczonych opłat na Fundusz Pracy.

poz. 279 — Okól. Min. Sk. (4.IV.38 L. D. V. 8390/1/38) w sprawie ustalania dochodu z nieruchomości budynkowych.

poz. 280 — Okól. Min. Sk. (7.IV.38. L. D. V. 9983/1/38) w sprawie zryczałtowanego podatku przemysłowego od obrotu dla drobnych przedsiębiorstw na rok 1938.

Nr 11 z dnia 20 kwietnia 1938 r.

poz. 285 — Obw. Urz. Dł. Pań. (1.IV.38) w sprawie wylosowanych numerów obligacji serii I 4% państwowej renty złotej.

poz. 286 — Obw. Urz. Dł. Pań. (2.IV.38) w sprawie wylosowanych Bonów Funduszu Inwestycyjnego.

poz. 287 — Obw. Kom. Obr. Towar. (19.II.38) w sprawie zmiany w tekście „Instrukcji o doręczaniu zaświadczeń walutowych na wywóz towarów za granicę i do W. M. Gdańska, obowiązkach eksporterów oraz kontroli wpływu i rozliczeń waluty eksportowej".

poz. 288 — Wykł. do art. 58, 79, 102, 103, 105, 108, 109 i 110 ustawy o opłatach stemplowych, ustalona przez Min. Sk.

poz. 289 — Okól. T. 3. Min. Sk. (7.IV.38 L. D. IV. 1672/2/38) w sprawie wyjaśnień do taryfy celnej przywozowej (dotyczy poz. poz. 97, 99 i 384).

poz. 291 — Okól. Min. Sk. (7.IV.38 L. D. V. 9917/1/38) w sprawie zmiany przepisów §§ 503 i 504 instrukcji podatkowej z dnia 31 grudnia 1934 r.

poz. 292 — Okól. Min. Sk. (8.IV.38 L. D. V. 29908/3/37) w sprawie obowiązku w podatku od nieruchomości od budynków mieszkalnych, położonych w gminach wiejskich, a związanych z gospodarstwem rolnym, ogrodniczym lub leśnym.

poz. 293 — Okól. Min. Sk. (9.IV.38 L. D. V. 7554/3/38) o zachowaniu zasady dwuinstancyjności w sprawach ulg w podatku gruntowym z powodu klęsk żywiołowych.

poz. 294 — Okól. Min. Sk. (9.IV.38 L. D. V. 3308/5/38) w sprawie wykazów czynności w zakresie opłat stemplowych, podatków: spadkowego i od darowizn oraz należytości sądowych.

poz. 295 — Okól. Min. Sk. (11.IV.38 L. D. V. 4636/4/38) w sprawie ulg w podatku przemysłowym dla biur rachunkowości rolnej.

poz. 296 — Okól. Min. Sk. (8.IV.38 L. D. VI. 12778/4/37) w sprawie odpowiedzialności materialnej urzędników Kontroli skarbowej za narzędzia miernicze.

poz. 297 — Okól. Min. Sk. (7.IV.38 L. D. VI. 2713/2/ w sprawie zaprzestania znakowania symbolami województw i numerowania gorzelni i rektyfikacji.

poz. 298. — Okól. Kom. Dew. (7.IV.38) o zmianie okólnika Nr 29 z dnia 30 lipca 1936 r., częściowo zmienionego okólnikiem z dn. 4.VI.1937 i 10.I.1938 r. w sprawie akredytyw na Czechosłowację.

Nr 12 z dnia 30 kwietnia 1938 r.

poz. 320 — Zarz. M. Sk. (21.IV.38) w sprawie nadawania medalu „Za Długoletnią Służbę“.

poz. 322 — Obw. M. Sk. (26.IV.38) o wartości jednego grama czystego złota.

poz. 323 — Obw. Przewodn. R. Spółdz. (12. IV.38) o zatwierdzeniu prawa rewidentów do przeprowadzania rewizji w spółdzielniach.

poz. 324 — Obw. Przewodn. R. Spółdz. (12. IV.38) o utraceniu prawa rewidentów do przeprowadzania rewizji w spółdzielniach.

poz. 325 — Okól. Min. Sk. (11.IV.38 L. D. I. 678/Praw./38) w sprawie wykonywania wyroków Najwyższego Trybunału Administracyjnego — uchylających zaskarżone decyzje.

poz. 326 — Okól. Min. Sk. (26.IV.38 L. D. III. 6075/4/38) w sprawie skupu obligacyj i realizowania zapadłych kuponów 4½% Wewnętrznej Pożyczki Państwowej z 1937 r.

poz. 327 — Okól. Min. Sk. (26.IV.38 L. D. III. 1666/4/38) w sprawie sporządzania sprawozdań o podatkach bezpośrednich, opłatach stemplowych i daninach pokrewnych.

poz. 328 — Okól. C. 138 Min. Sk. (23.IV. 38 L. D. IV. 22221/1/37) w sprawie rewizji celnej i walutowej w kolejowym ruchu podróżnych.

poz. 329 — Okól. C. 136 Min. Sk. (14.IV. 38 L. D. IV. 7859/3/38) w sprawie stosowania pozwoleń przywozu do towarów, pochodzących z Australii i Nowej Zelandii.

poz. 330 — Okól. C. 137 Min. Sk. (14.IV. 38 L. D. IV. 7566/3/38) w sprawie stosowania do towarów, pochodzących z Irlandii stawek kolumny I taryfy celnej.

poz. 331 — Okól. Min. Sk. (22.IV.38 L. D. V. 9420/2/38) w sprawie niedopuszczalności uzupełniania motywów orzeczeń instancyj odwoławczych przy podawaniu tych orzeczeń do wiadomości zainteresowanych przez władzę instancyjnie niższą. Okólnik ten oparty jest na wyroku N. T. A. (L. rej. 3081/35. 16.II.38).

poz. 332 — Okól. Min. Sk. (27.IV.38 L. D. VI. 3811/4/38) w sprawie przyrządów i odczynników w rozlewniach esencji octowej i octu z esencji octowej.

Nr 13 z dnia 10 maja 1938 r.

poz. 347 — Wykł. do art. 142 i 160 ust. o opł. stempl., ustalona przez Min. Sk.

poz. 348 — Okól. Min. Sk. (4.V.38 L. D. III. 6236/4/37) w sprawie uzupełnienia przepisów rachunkowo - kasowych.

poz. 349 — Okól. Min. Sk. (27.IV.38 L. D. V. 4917/1/38) w sprawie stosowania art. 196 ord. podat. w stosunku do osób solidarnie odpowiedzialnych za grzywny (art. 168 ord. pod.).

poz. 350 — Okól. Min. Sk. (28.IV.38 L. D. V. 831/1/38) w sprawie wydawania orzeczeń karnych z art. 185 ord. podat.

poz. 351 — Okól. Min. Sk. (30.IV.38 L. D. V. 7266/1/38) w sprawie wykładni postanowień art. 170 ord. podatk.

poz. 352 — Okól. Min. Sk. (30.IV.38 L. D. V. 6000/1/38) w sprawie zbierania informacji w ubezpieczalniach społecznych.

poz. 353 — Okól. Min. Sk. (7.V.38 L. D. V. 10761/1/38) w sprawie normy szacunkowej źrebiąt rocznych w roku 1937.

—

II. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

Pierwsze dziesięciolecie.

Czasopismo „Życie i Prawo“ jest trzecim z rzędu periodykiem wydawanym przez prawników Rusinów w języku ojczystym. Poprzednie wydawnictwa „Czasopismo prawnicze“ i „Kurier Prawniczy“ miały żywot niedługi. Redagowane obecnie pismo skończyło pierwsze dziesięć lat istnienia i walki o mowę prawniczą i interesy Adwokatów - Rusinów. Pismo to jest organem Związku Adwokatów Ukraińskich i Towarzystwa Prawników Ukraińskich. Współpraca przedstawicieli tych organizacyj daje dobre wyniki i przynosi korzyści całości społeczeństwa ruskiego, nie tylko zamieszkałego w Polsce, ale również zamieszk. w Rumunii, Czechosłowacji, a nawet w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Wydawnictwo to dając szpalty wszystkim, chcącym brać udział w walce o interesy narodu i prawnictwa ruskiego odgrywa kolosalną rolę w popieraniu w głównej mierze świadomości prawnej. Nawet cudzoziemcy zainteresowali się czasopismem, święcącym jubileusz: wartościowość i oryginalność poglądów, wyrażanych przez współpracowników przykuwa uwagę nie tylko przedstawicieli wszystkich narodowości zamieszkałych w Polsce, ale świat prawniczy Niemców, Anglii i innych państw. Rola, jaką odgrywa czasopismo, skłoniła Ogólny Zjazd Związku Ukraińskich Adwokatów do poruczenia Wydziałowi Wykonawczemu kwestii poszerzenia i częstszego ukazywania się periodyku.

Podnosząc wielkie zasługi Redaktora naczelnego organu powyższych instytucji Dr Konstantego Lewickiego, którego niepospolitej energii czasopismo zawdzięcza swój rozkwit — autor ma nadzieję, że następne dziesięciolecie przyniesie „Żytia i Prawo“ jeszcze większy rozwój. *(Dr R. Dombczewski — Ż. P. 1/38 s. 1-6).*

—

O archiwach polskich.

Wydziałowi Archiwów Państw. przy Min. Oświaty i Wyznań podlega do 20-tu archiwów. Najważniejsze to: Archiwum główne Akt Dawnych w W-wie i archiwa w Wilnie, Lwowie i Poznaniu.

Archiwa są najwierniejszym odbiciem wszelkich przejawów życia publiczno - prawnego. — Archiwista powinien posiadać wszechstronne i specjalne przygotowanie naukowe. Szczególniej w Polsce, która przeżyła tak wiele zmian ustroju polit. wymagania, stawiane archiwiście są duże. — Oprócz wiadomości naukowych, umożliwiających korzystanie z archiwum konieczne są też wiadomości techniczne, jak system konserwacji akt. Autorka wymienia wypadki, gdy trzeba uciekać się do danych archiwalnych i kończy podkreśleniem potrzeby zapoznania się z naszymi zabytkami przeszłości. *(Bolesława Sernakier - Rappoportowa — Pal. 4/38 s. 356-361).*

—

Polskość śląska w świetle ustawodawstwa pruskiego sprzed stu laty.

Niemieccy uczeni ostatniej epoki usiłują dowodzić wiecznej germańskości ziem, wydartych ongiś Polsce. Cele tych dowodów są wiadome i nie mają nic wspólnego z nauką. Sprzeczne są one nie tylko z rzeczywistością, ale także z niedawnym ustosunkowaniem się do polskości Śląska najwyższych władz Pruskich. Ustosunkowanie to znajdowało swój wyraz w ustawodawstwie pruskim, uwzględniającym polski charakter dawnej prowincji śląskiej.

Pruskie publikacje urzędowe sprzed stu i więcej lat, zawierają wiele ustaw i rozporządzeń ogłoszon. w jęz. polskim. W szczególności po polsku ogłaszano te akty, które z intencji władz miały dotrzec do najszerszych warstw ludności śląskiej. Zrozumiała rzecz, że stanowisko władz pruskich było w takich przyp. podyktowane nie kurtuazją, a tylko wynikało z konieczności życiowej. Tak na przykład pierwszy numer wydanego w Opolu dn. 7 maja 1816 r. „Amstblatt der Königlichen Oppelnschen Regierung“, zawiera zarządzenie w sprawie wydawania „Amts - Blattu“, w którym Królewska Regencja w Opolu unormowała między innymi również kwestię używania języka polskiego, stanowiąc, że tamtejsze „Amts - Blatt‘y“ będą podawały „sporządzenia“, których treść powinna być powszechnie znana w języku niemieckim i polskim. Dla ilustracji autor przytacza szereg ciekawych zarządzeń, ograniczających np. organizowanie pielgrzymek religijnych do Częstochowy lub nakazujących chrzcić siódmego syna w rodzinie bez córek imieniem Pana Kraju (Landesherrn) z przyrzeczeniem za to dla dziecka „osobliwego podarunku“.

W języku polskim publikował też opolski „Amts - Blatt“ rozporządzenia podatkowe, rozporządzenia o zapobieganiu chorobom bydła, o używaniu dróg publicznych i t. p. Drukowane słowo polskie w opolskim dzienniku urzędowym brzmiało czasem bardzo swojsko dla ucha ludności, gdy np. wyrażenie „Seine Koenigliche Majestät“ przekładano na „Król Jegomość“ (Deklaracja z 29.V.1816 r. o zniesieniu pańszczyzny). W konkluzji swego artykułu autor zaznacza, iż Prusacy dostrzegli na Śląsku nie tylko Polaków i powszechne używanie języka polskiego, lecz nawet dawne prawo pol-

skie. Powołuje się przy tym na opinię wielkiej miary prawnika niemieckiego — Karola Alberta von Kamptz'a. *(Aleksander Lipiński — Gł. Pr. Śl. 1938 I).*

—

Teoria prawa i państwa H. Kelsena

Kelsen jest twórcą t. zw. wiedeńskiej szkoły prawa, do naczelnych założeń której należą koncepcje oderwania prawa od dziedziny bytu, prymat prawa międzynarodowego nad prawem państwowym, negacja praw podmiotowych w ujęciu tradycyjnym, negacja tradycyjnego rozróżniania prawa prywatnego i publicznego oraz negacja celowości w prawoznawstwie. Prace Kelsena wywołały swą rewolucyjnością olbrzymie zainteresowanie w literaturze naukowej wszystkich niemal krajów.

Teoria Kelsena zmierza do stworzenia podstaw metodologicznych prawoznawstwa o charakterze równie ścisłym jak metodologia nauk przyrodniczych. Punktem wyjścia jej jest rozróżnienie bytu i powinności, a co w konsekwencji z tego wynika — nauk eksplikatywnych, skierowanych ku światu realnemu i operujących metodą kauzalną, naukom normatywnym, skierowanym ku światu idealnemu powinności. Te ostatnie nie dążą do wyjaśnienia faktów rzeczywistości, lecz tworzą normy, na podstawie których coś nastąpić powinno, aczkolwiek może faktycznie nie nastąpi. Do nauk tych należy m. inn. logika, gramatyka, etyka oraz prawoznawstwo. Obok prawniczej metody normatywnej istnieć może metoda socjologiczna, socjologia, jako przyrodnicza nauka społeczeństwa ludzkiego, która usiłuje wyjaśnić społeczne stawanie się tak, jak się ono w rzeczywistości odbywa. W tym znaczeniu socjologia jest nauką eksplikatywną.

Skoro prawo jest normą, należy do dziedziny powinności, to powstaje pytanie czym różni się ono od moralności. Zasadnicza różnica leży w tym, że moralność ma charakter autonomiczny gdy prawo ma charakter heteronomiczny. Norma moralności istnieje o tyle tylko o ile jednostka sama ją stanowi, poddaje się jej i chce jej ulegać. Natomiast istnienie ustawy, stojącej poza i ponad ludźmi, której normy mogą być co do treści ustalone obiektywnie i są niezależne od czynników subiektywnych, świadczy o charakterze heteronomicznym norm prawnych. Podczas gdy normy moralne pochodzą od samej jednostki, to normy prawne pochodzą od mocy, stojącej poza jednostką i której człowiek poddany jest bez względu na swoją wolę. Tą mocą jest państwo. Heteronomiczny charakter zachowuje również i prawo zwyczajowe, które w przeciwieństwie do moralności, stosowane jest także wtedy, gdy faktyczne postępowanie jest z nimi niezgodne.

Do zrozumienia istoty normy prawnej posłużyć się można koncepcją zdania prawnego, które z pewnym stanem faktycznym łączy pewne następstwo. Ponieważ prawo jest porządkiem przymusowym, przeto wszelka norma prawna jest normą zarządzającą przymus. Akt przymusu występuje w formie dwojakiej: kary lub egzekucji. Chodzi tu zawsze o przymusowe odebranie pewnych dóbr osobistych lub majątkowych. Połączenie pewnego stanu faktycznego z następstwem prawnym nazywa Kelsen przypisaniem. W treści każdej normy odróżnić można 2 składniki: 1. podmiot powinności, cz. ten kto powinien, osoba do której norma jest skierowana i 2. przedmiot powinności cz. to co być powinno. Zastosowanie normy do świata faktycznego stwierdzić może bądź jego zgodność z normą bądź niezgodność. Na pytanie kto jest winien tej niezgodności daje odpowiedź norma, zawierająca oznaczenie podmiotu powinności. Dokonane na podstawie normy połączenie stanu faktycznego z pewną osobą, jako podmiotem powinności jest właśnie „przypisaniem". Przypisanie nie jest połączeniem przyczynowym lecz normatywnym, gdyż dokonuje się na podstawie normy, stworzonej przez ludzi. Np. prawo rzymskie nakładało obowiązek zapłacenia grzywny przez właściciela domu, z którego spadł jakiś przedmiot i zabił człowieka. Śmierć jego była przepisana właścicielowi domu, aczkolwiek nie był on jej przyczyną, gdyż mógł być daleko od swego domu, a nawet jeszcze go w ogóle nie widzieć. Jednak między nim a śmiercią przechodnia norma prawa tworzy specyficzne połączenie: przypisanie. Również inaczej niż to czyni nauka tradycyjna ujmuje Kelsen pojęcie bezprawia, które nie jest dla niego negacją prawa, lecz tylko warunkiem specyficznej reakcji prawa cz. aktu przymusu. Bezprawiem jest, określone w zdaniu prawnym jako warunek, postępowanie człowieka, przeciw któremu skierowany jest akt przymusu, jako skutek określony w tymże zdaniu prawnym. Bezprawie nie oznacza więc przerwy w egzystencji prawa, przeciwnie przy okazji bezprawia ujawnia się egzystencja prawa, polegająca na jego mocy obowiązującej, na powinności aktu przymusu, jako następstwa bezprawia. Normy nakazujące pewne postępowanie, a więc traktujące o postępowaniu należytym cz. unikającym przymusu, mają charakter wtórny i do nich odnoszą się tradycyjne pojęcia sprzeczności i zgodności z prawem. Pojęciami tymi można się posługiwać pod warunkiem, że przez sprzeczność z prawem rozumiemy postępowanie warunkujące przymus, a przez zgodność z prawem postępowanie, unikające przymusu.

Nauka tradycyjna odróżniała prawo obiektywne od praw subiektywnych, nadając tym ostatnim znaczenie pierwszorzędne i łącząc z

nimi pojęcie osoby jako podmiotu prawa, posiadającego jak gdyby charakter niezależny od porządku prawnego. Powyższe pojmowanie tłumaczy Kelsen nastawieniem społeczeństwa kapitalistycznego, które chce widzieć w prawie subiektywnym, głównie zaś w prawie własności, instytucję nietykalną, obowiązującą dla każdego porządku prawnego. Na pierwszy plan wysunąć należy prawo obiektywne cz. normę prawną. Obowiązek prawny to norma prawna zindywidualizowana, sprowadzona do pewnego przypadku konkretnego. Również i uprawnienie cz. prawo subiektywne trzeba sprowadzić do prawa obiektywnego cz. normy prawnej. Należy traktować je jako część składową porządku prawnego, mianowicie, jako zdanie prawne w specyficznym odniesieniu do podmiotu. T. zw. prawo subiektywne, jako uprawnienie, jest tylko szczególnym ukształtowaniem prawa obiektywnego, jest samo normą. W idei prawa subiektywnego wyraża się myśl o konkretnym, indywidualnym w odróżnieniu od prawa abstrakcyjnego, generalnego. Prawem subiektywnym jest norma prawna, o ile zawiera treść konkretną, indywidualną. Przy tym ujęciu zniesiony zostaje dualizm prawa subiektywnego i obiektywnego. W związku z tym odmienne jest ujęcie pojęcia osoby, które nauka tradycyjna wiązała z pojęciem człowieka. Człowiek, jako pojęcie biologiczno - psychologiczne nie prawne, nie może się stać przedmiotem poznania prawnego i należy go odróżniać od prawnego pojęcia osoby. T. zw. osoba fizyczna jest tylko wyrazem personifikacji norm, regulujących postępowanie jednego człowieka, wspólnym punktem przypisania dla stanów faktycznych postępowania ludzkiego, które zostały ujęte w formie praw i obowiązków. Również i osoba prawna nie jest bytem realnym, jej obowiązki i prawa muszą być sprowadzone do obowiązków i praw ludzi, t. zn. do norm regulujących postępowanie ludzi. Charakterystycznym dla osoby prawnej jest to, że obowiązki i uprawnienia są tutaj pośrednie; poszczególni ludzie mają w tym przypadku obowiązki i prawa nie sposobem indywidualnym lecz kolektywnym.

Zasadniczym jest dla teorii Kelsena pogląd utożsamiający prawo i państwo. Nauka tradycyjna stała na stanowisku dualistycznym i stąd teoria Jellinka o dwóch stronach państwa, społecznej i prawnej. Sfera bytu państwa posiada moc obowiązującą, normatywną, a nie przyczynowość kauzalną. Specyficzna jedność, jaką wkładamy w pojęcie państwa nie leży w świecie rzeczywistości naturalnej, ale w świecie norm. Państwo w swej istocie jest systemem norm cz. wyrazem wartości takiego systemu, przeto jako porządek może być tylko porządkiem prawnym. Jednak nie każdy porządek prawny jest państwem, bo o nim możemy mówić wtedy dopiero, gdy porządek prawny ustanawia pewne organy, oparte na podziale pracy w celu tworzenia i wykonywania norm prawnych. W miarę rozwoju społecznego powstają organy centralne, sądowe, egzekucyjne i ustawodawcze, różnica zaś zachodząca między zcentralizowanym i zdecentralizowanym porządkiem prawnym jest natury ilościowej nie zaś jakościowej.

Stopniowa budowa prawa polega na tym, że prawo reguluje swoje własne tworzenie, w ten sposób, że norma prawna reguluje postępowanie, według którego druga norma jest tworzona, a także w pewnym stopniu reguluje treść tworzonej normy. Na tym polega dynamiczny charakter prawa. Porządek prawny nie jest systemem norm równorzędnych, lecz hierarchicznym porządkiem różnych warstw norm prawnych. Jedność i związek tych norm wynika stąd, że moc obowiązująca jednej normy opiera się na innej normie, która znowu opiera się na wyższej. Wreszcie dochodzi się do normy podstawowej (Grundnorm) stanowiącej naczelną podstawą mocy obowiązującej. Dopiero norma podstawowa ustanawia organ wytwarzający prawo, stanowi więc ona konstytucję w znaczeniu prawno - logicznym, stworzony w ten sposób ustawodawca stanowi normy, które regulują ustawodawstwo, przeto powstaje stąd jako najbliższy stopień konstytucja w znaczeniu pozytywno - prawnym. Dalej idą ustawy, określające nie tylko organy i postępowanie ale także treść norm indywidualnych, stanowionych przez sądy i władze administracyjne. Są to normy ogólne wymagające indywidualizacji konkretnej, którą to czynność spełnia wyrok sądowy, mający charakter konstytutywny, a nie deklaratywny, który jest tworzeniem prawa we właściwym tego słowa znaczeniu. Dopiero wyrok sądowy tworzy połączenie pewnego konkretnego stanu faktycznego ze specyficznym skutkiem prawnym. Tak samo stanowieniem normy indywidualnej jest akt administracyjny, a różnica leży jedynie w technice organizacyjnej. Między ustawą i wyrokiem znajduje się jako ogniwo pośrednie — akt prawny. Wreszcie najniższym stopniem w procesie tworzenia się prawa jest realizacja aktu przymusu. Tylko stopień pierwszy — norma podstawowa, nie ma charakteru wykonawczego i tylko stopień ostatni, akt przymusu, ma tylko charakter wykonawczy, wszystkie inne ogniwa są jednocześnie tworzeniem i wykonywaniem prawa. Konflikt norm prawnych jest niemożliwy; norma wyższego stopnia uznaje ważność niższej, nawet w przypadku sprzeczności z nią, dopóki nie zostanie unieważniona w sposób prawem przewidziany.

Kelsen zwalcza dualistyczną teorię prawa państwowego i międzynarodowego, głoszącą, że obie te dyscypliny stanowią dwa zasadniczo odmienne systemy norm, że gdy źródłem prawa państwowego jest wola państwa, to między-

narodowego — wola wielu państw. Zdaniem Kelsena w stosunku prawa państwowego i międzynarodowego możliwe są tylko dwie teorie monistyczne: 1) prymatu prawa państwowego 2) prymatu międzynarodowego porządku prawnego. Zasadę pierwszą uznajemy, gdy wychodzimy z założenia zwierzchnictwajednego państwa, wtedy prawo międzynarodowe będzie dla państwa obowiązujące pod warunkiem, że zostanie przez nie uznane. Prawo międzynarodowe jest wtedy zewnętrznym prawem państwowym (Zorn). Wyrazem tej teorii jest pogląd Jellinka o samozobowiązywaniu się państwa, który jest w gruncie rzeczy uznaniem prymatu państwowego porządku prawnego. Kelsen stoi na stanowisku prymatu prawa międzynarodowego, suponując istnienie porządku prawnego stojącego ponad państwami poszczególnymi. Prymat własnego państwowego porządku prawnego nie da się pogodzić z wyobrażeniem wielu równorzędnych państw. Poszczególne porządki państwowe należy pojmować jako „delegację“ prawa międzynarodowego, a poszczególne państwa, jako organy wspólnoty prawa międzynarodowego. Teoria ta relatywizuje państwo, pojmuje je jako prawny stopień przejściowy i uzyskuje w ten sposób zrozumienie, że od wspólnoty prawa międzynarodowego, obejmującej wszystkie państwa, do wspólnot prawnych włączonych w państwo prowadzi ciągłe następstwo tworów prawnych stopniowo przechodzących nawzajem.

W drugiej części rozprawy autor poddaje analizie krytycznej powyższe podstawowe założenia teorii Kelsena. O ile chodzi o odróżnienie świata bytu od świata powinności, jest ono słuszne, wątpliwe natomiast jest zaliczenie prawa wyłącznie do świata powinności. Gdyby prawo pozytywne nie było związane ściśle z faktami, nie byłaby możliwa historia prawa, będąca nie historią rozumowań prawniczych, lecz historią faktów prawnych, norm prawnych związanych z rzeczywistością. Tylko związanie prawa pozytywnego z rzeczywistością społeczną, umożliwia istnienie prawa zwyczajowego, polegającego na faktycznym postępowaniu ludzi w pewien sposób, połączony z opinio juris. Zaliczając prawo wyłącznie do dziedziny normatywnej, Kelsen podkreśla, że chodzi mu o prawo pozytywne, a ściśle — stanowione. Pozytywną zaś jest norma prawna, o ile stanowiona jest w ramach określonego porządku prawnego opartego jednolicie na prawniczej hipotezie normy podstawowej. Jednak hipoteza ta jest konstrukcją teoretyczną, więc nie może zapewnić prawu pozytywności, która może leżeć jedynie w momencie „faktyczności“.

Teoria zdania prawnego, mimo, że Kelsen przywiązuje do niej wielką wagę, mało znalazła odgłosu, co świadczy o jej niewielkiej żywotności. Wadą jej jest zbytnie skomplikowanie zagadnienia. Nie może też ona być stosowana do wszystkich dziedzin prawa. Najłatwiej zastosować ją w prawie karnym, trudniej w cywilnym, gdzie istnieją leges imperfectae, najtrudniej zaś w publicznym i międzynarodowym. Wątpliwe jest założenie teorii zdania prawnego, że prawo jest tam tylko, gdzie jest przymus i sąd, są bowiem normy prawne nie związane z przymusem i sądami, jak np. obowiązki monarchy. Podobnie nie zna sądów przymusowych prawo międzynarodowe.

Utożsamienie państwa z porządkiem prawnym i uważanie go za system norm wynikających z normy podstawowej, nasuwa znowu trudności co do pojęcia normy podstawowej, która jest normą hipoteczną nie tyle stanowioną, co założoną; tu jednak zaciera się różnica między teorią Kelsena a nauką prawa naturalnego. Różnica ta tkwi w tendencji Kelsena do możliwej efektywności norm prawnych, wchodzących w skład systemu normatywnego, opartego na normie podstawowej. Porządek prawny, zd. Kelsena może by ćwtedy tylko założony jako obowiązujący, gdy jest choćby w pewnym stopniu skuteczny. Prawu pozytywnemu jako rzeczywistości prawnej przeciwstawia się bezbronne prawo naturalne. Niekonsekwencja polega na tym, że chcąc uniezależnić prawo od rzeczywistości, chce je Kelsen jednocześnie do rzeczywistości zbliżyć. Samo pojęcie normy podstawowej jest mgliste. Kelsen doradza wybieranie takiej normy podstawowej, której konsekwencje pokrywają się z postępowaniem większości ludzi, co również jest naukowo niesprecyzowane i nie może stanowić jednolitej podstawy dla obiektywnego znalezienia tej normy. Sama norma, jako hipoteza, a więc produkt myśli ludzkiej, ma charakter subiektywny; wobec tego subiektywnym staje się również system norm na niej opartych i nauka o heteronomicznym charakterze norm prawnych zostaje przez to podważona, a co za tym idzie, niemożliwa jest do utrzymania teoria jedności prawa i państwa. Kelsen zwalcza teorię Jellinka, odróżniającą państwo jako zjawisko społeczne i instytucję prawną. Zd. jego przedmiot badania zdecydowany jest przez metodę badań. Ten sam przedmiot nie może być badany z 2 punktów widzenia. Pogląd ten oparty jest nafilozofii Natorpa i Cohena, wg. której przedmiot naszego otoczenia powstaje dopiero dzięki wytwarzającym metodom naszej świadomości. Nie ma w naturze przedmiotów ustalonych, tworzy się dopiero wzajemne oddziaływanie myślenia i bytu. Jednak metoda nie tworzy przedmiotu tylko wyodrębnia go z nieskończonej ilości rzeczy istniejących. Również nie można się zgodzić z poglądem, że dany przedmiot może być rozpatrywany tylko z jednego punktu widzenia.

Słuszna jest krytyka Kelsena prymatu prawa państwowego nad międzynarodowym, gdy teoria

ta jest negacją prawa międzynarodowego. Natomiast konstrukcja prymatu prawa międzynarodowego, uważająca państwo za organ wspólnoty międzynarodowego porządku prawnego, nie liczy się ani z rzeczywistością historyczną ani z współczesną rzeczywistością społeczną. Nie da się również pogodzić z zasadą suwerenności państwowej. Prawo międzynarodowe opiera się w przeciwieństwie do prawa państwowego, na zasadzie koordynacji, nie subordynacji, na zasadzie zgodności woli wielu państw, nie na zasadzie przymusu. Obowiązuje ono poszczególne państwo tylko w tych granicach w jakich zostało pośrednio lub bezpośrednio przez nie uznane. Podmiotami prawa międzynarodowego są państwa, a nie obywatele, dla których źródłem prawa jest ustawa a nie umowa międzynarodowa. Ta możliwość kolizji 2 systemów prawnych stanowi uzasadnienie teorii dualistycznej. Powstaje dalej kwestia przymusu. Kelsen widzi specyficzne skutki bezprawia w prawie międzynarodowym w instytucji represaliów i wojny. Są to jednak środki samopomocy i trudno mówić o porządku prawnym przymusowym tam, gdzie samopomoc ma być środkiem przymusowej realizacji norm prawnych, choćby dlatego, że stosujący ją może okazać się słabszym od tego, kto bezprawie popełnił.

Do istotnych cech nauki Kelsena należy zupełne wyeliminowanie momentów celowości w prawie. Uważa on za fałszywy pogląd, że interpretacja jest poznawaniem prawa pozytywnego i że za pomocą niej można uzyskiwać nowe normy z norm już obowiązujących. Nie uznaje on również istnienia luk w prawie. Pozytywne lub negatywne rozstrzygnięcie sporu zależy od tego, czy norma, jaka ma być do danego wypadku zastosowana, ustanawia zgłoszony obowiązek prawny czy też nie. Ponieważ trzecia możliwość nie istnieje, przeto możliwe jest rozstrzygnięcie każdego przypadku. Stanowisko to jest nie do przyjęcia, gdyż właśnie chodzi o zbadanie jaką ustawę i jaki przepis należy do danego wypadku stosować i zawsze znaleźć rozwiązanie najbardziej zbliżone do celu ustawy. Przeciwnie w miejsce metody formalno-normatywnej proponowanej przez Kelsena, jako podstawa jurysprudencji występować winna metoda normatywno-teleologiczna. *(Prof. A. Peretiatkowicz. — R. P. E. S. Nr 4/37).*

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

KOLIZJA NORM PRAWNYCH.

a) Ust. 21.V.1861 (niem.) o podatku gruntowym.

b) Konkordat 10.II.1925 (p. 501).

Przepis § 4 lit. e ustawy pruskiej z dnia 21 maja 1861 r. o podatku gruntowym, dotyczący zwolnienia od podatku gruntowego dla duchownych rzymsko - katolickich, nie został uchylony przez art. XXV w związku z art. XV Konkordatu Dz. Ust. poz. 501 z 1925 r. (N. T. A. l. rej. 3165/36. 24.II.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 894 p. 124).*

—

a) Ust. 13.III.1889 (austr.) gminna.

b) Ust. 23.III.1933 (p. 294) o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego.

Ustawa z 23 marca 1933 (Dz. U. R. P. 35/294) o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego nie zmienia w § 33 ust. gminnej z 13 marca 1889 (Dz. u. kr. Nr 24) właściwości dla orzecznictwa o obowiązku gminy do wynagrodzenia szkody. (N. T. A. l. rej. 2542/35. 28.XII.1937. — *N. Pal. 3/38 s. 140).*

—

a) Ust. 23.IV.1906 (niem.) o daninach powiatowych i prowincjonalnych.

b) Ust. 23.VIII.1923 (p. 884/32 r.) o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Przepis § 27 pruskiej ustawy o daninach powiatowych i prowincjonalnych z 23 kwietnia 1906 (Zb. ust. pr. str. 159) nie jest sprzeczny z art. 24 ust. 4 ustawy o tymcz. uregul. fin. komun. z 23 sierpnia 1923 (poz. 884/32 Dz. Ust.), nie został przeto uchylony jej art. 76. (N. T. A. l. rej. 1558/35. 1.X.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2172).*

—

a) Ust.11.VIII.1923 (p. 884/32 r.) o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

b) Ust. 15.III.1934 (p. 134/36 r.) Ordynacja Podatkowa.

Przepis art. 2 ordynacji podatkowej z 15/3 1934 r., poz. 346 Dz. U. nie zmienił przepisów art. 48 i 49 ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych o właściwości nadzorczych władz do rozpoznawania odwołań od obowiązku podatkowego, dotyczącego dodatku komunalnego do państwowego podatku gruntowego. (N. T. A. l. rej. 6191/35. 5.V.1936. — *Ż. P. 1/38 s. 38).*

—

a) Ust. 11.XII.1923 (p. 160/34 r.) emerytalna.

b) Ust 18.III.1932 (p. 239) o zmianie niektórych przepisów, dotyczących zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Art. 10 ustawy z 18 marca 1932, poz. 239 Dz.

Ust. co do właściwości władz obowiązuje pomimo brzmienia art. 27 ustawy z 11 grudnia 1923 ogłoszonego obwieszczeniem pod poz. 160/34 Dz. Ust. (N. T. A. I. rej. 9193/34, 2085/35 i 3238/35. 13.IX.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2185. Glosa Ludwik Krajewski).*

—

a) Konwencja 29.III.1924 (p. 520/32 r.) między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Austriacką, dotycząca Zawodowego Zakładu Ubezpieczeń od wypadków austriackich kolei żelaznych, podpisana w Wiedniu.

b) R. R. M. 8.VII.1932 (p. 577) o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe" i o zaopatrzeniu pozostałych po tych pracownikach wdów i sierot, oraz o odszkodowaniu za nieszczęśliwe wypadki.

Konwencja Wiedeńska z 29 marca 1924 poz. 520/32 Dz. Ust., nie stała na przeszkodzie uregulowaniu rent względnie odszkodowań za nieszczęśliwy wypadek drogą rozporządzenia Rady Ministrów z 8 lipca 1932 poz. 577 Dz. Ust. (N. T. A. I. rej. 2673/34. 19.IV.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 893-894 p. 122).*

IV. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Boutro Eugeniusz: Wstęp do dziejów filozofii prawa i państwa. Próba historiozofii i typologii myślenia prawno - filozoficznego. Lwów. 1937. s. 16.

Domino Władysław: Sądownictwo polubowne na Rusi w późniejszym średniowieczu. Warszawa 1938. s. 126.

Górski Karol: Ustrój państwa i zakonu krzyżackiego. Gdynia 1938. s. 72.

Kędzierska Zofia: Wsie na prawie niemieckim w powiecie sądowym poznańskim w latach 1400—1434. Poznań 1938. s. 18.

O naprawie studiów prawniczych. Warszawa, F. Hoesick. 1938. s. 112.

Sternbach Ludwik: Prawo spadkowe w dawnych Indiach. Kraków 1938. s. 10.

Taylor Leon: Stosowanie ustawodawstwa sowieckiego poza Z. S. R. R. Poznań 1938. s. 148.

—

Prawo cywilne

II. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

C. *PRAWO MAŁŻEŃSKIE.*

Nowy projekt małżeńskiego prawa majątkowego.

Wychodząc z założenia, że 1. w stosunkach majątkowych pomiędzy małżonkami winna panować równość prawa obojga małżonków, tak co do ich uprawnień, jak i obowiązków, 2. że nowe przepisy uwzględniając zmiany w stosunkach społecznych i ekonomicznych, powinny jednak jak najmniej odbiegać od ustalonych przez zwyczaje i dotychczasowe ustawy norm, panujących wśród przeważającej liczby ludności i w większości dzielnic Państwa, 3. że te stosunki majątkowe należy uregulować w sposób najbardziej prosty, nieskomplikowany, nie wymagający zbyt kłopotliwej procedury oraz redukujący do możliwych granic potrzebę prowadzenia w małżeństwie ciągłych rozrachunków, jakby w spółce handlowej, ze zbyt częstym odwoływaniem się do sądów, co wpływa ujemnie na spoistość rodziny, autorowie stawiają w tej dziedzinie następujące tezy:

1. Stosunki majątkowe małżonków, którzy nie przyjęli przez zgodne oświadczenie woli jednego z przewidzianych w kodeksie rządów wyjątkowych, podlegają rządowi powszechnemu.

2. Rząd powszechny ustanawia między małżonkami całkowitą rozdzielność ich majątków, tak co do własności, jak i użytkowania, bez żadnego rozróżnienia majątku osobistego i dorobkowego, z tymi zastrzeżeniami, że oboje małżonkowie są obowiązani w miarę możności do ponoszenia ciężarów utrzymania rodziny pod rygorem ingerencji sądowej, oraz że odpowiadają solidarnie za zobowiązania każdego z nich w zwykłych sprawach wspólnego gospodarstwa i wychowania dzieci.

3. Pomimo całkowitej rozdzielności majątkowej każdy z małżonków jest ograniczony w czynnościach co do rozrządzania niektórymi rodzajami własnego swego majątku, a mianowicie: nie może bez zgody współmałżonka zbywać ani obciążać nieruchomości, czynić darowizn z wyjątkiem podarunków zwyczajowych, wypuszczać nieruchomości w najem lub dzierżawę na czas powyżej lat 10 oraz zbywać i

zastawiać przedmiotów pierwszej potrzeby, przeznaczonych do wspólnego użytku i narzędzi wspólnej pracy.

4. Ustanawia się domniemanie prawne, że małżonkowie, których rząd majątkowy nie jest ujawniony w księdze rządów małżeńskich, podlegają rządowi powszechnemu; nie są oni przeto zmuszeni do czynienia w tych księgach odpowiedniego wpisu, chyba że poddają się temu rządowi w miejsce poprzednio ustanowionego w drodze umowy jednego rządu wyjątkowego, lub też ustanawiają majątek zapasowy, który winien być ujawniony zawsze w księdze rządów małżeńskich.

5. Wprowadza się dla małżonków posiłkowy dowód własności co do majątku ruchomego znajdującego się w ich wspólnym posiadaniu, mianowicie „wykaz" tego majątku, sporządzany łącznie przed zawarciem małżeństwa, lub w czasie jego trwania.

6. Rządy ustanawiane z woli małżonków mogą być tylko czterech następujących typów: a. podziału dorobku, b. wspólności zupełnej, c. wspólności dorobku, d. wyłączności.

7. Umowy o stanowieniu któregokolwiek z tych rządów wyjątkowych winny być pod rygorem nieważności sporządzane notarialnie i ujawnione w księdze rządów małżeńskich. Mogą one być zawierane bądź przed ślubem, bądź raz jeden tylko w czasie trwania małżeństwa, w ostatnim zaś wypadku winny być zatwierdzone przez sąd.

8. W pewnych ściśle określonych wypadkach małżonkowie, pomimo nawet zawarcia umowy, mogą być poddani z mocy ustawy lub z orzeczenia sądowego, rządowi powszechnemu t. j. rozdzielności całkowitej, jako rządowi przymusowemu.

9. Pozwala się małżonkom lub osobom trzecim utworzenie t. zw. majątku zapasowego, którego substancja może być użyta wyłącznie na utrzymanie rodziny w przypadku, gdyby zabrakło na ten cel innych środków, o czym orzekają sądy, jak również o jego zamianie na inny obiekt. Majątek ten winien być ujawniony w księdze rządów małżeńskich i jest wolny od egzekucji wierzycieli, dochody zaś z niego podlegają ogólnym przepisom bez żadnych zastrzeżeń.

10. Księgi rządów małżeńskich prowadzi się w sądach okręgowych, które też są właściwe do zatwierdzania czynności, gdy prawo tego wymaga w stosunkach majątkowych między małżonkami oraz do rozstrzygania sporów, wynikających z tych stosunków. Jedynie powództwa o przyczynianie się współmałżonka do ponoszenia wspólnych kosztów utrzymania rodziny mogą podlegać sądom grodzkim. *(Ign. B a l i ń s k i, St. H o l e w i ń s k i, K. R a k o w i e c k i — G. S. W. 13, 14, 15/38 s. 189; 209; 225).*

—

Uwagi o zaprojektowanym rządzie powszechnym w stosunkach majątkowych małżeńskich.

Głosy krytykujące przyjęty w projekcie rząd powszechny mają przeważnie za podłoże obawę, by małżonek przy podziale majątku dorobkowego nie otrzymał większej korzyści, niż mu to się należy ze względu na jego wkłady, przy czym specjalnie jest podkreślana niesłuszność uprzywilejowania niezarobkującej żony z zarobków męża. Stanowisko to jest niesłuszne ze względu na specjalną rolę, stanowisko i zadania kobiety w rodzinie. Obawy przed wykorzystywaniem drugiego współmałżonka przez jednego z nich odnoszą się raczej do ludzi posiadających wielkie dochody, dla większości zaś ludności, a zwłaszcza dla szerokich rzesz włościaństwa, drobnego kupiectwa, rzemieślników, robotników i t. d. rząd powszechny, projektowany przez Komisję Kodyfikacyjną będzie prawdziwym dobrodziejstwem.

Zarzuty wysuwane przeciwko art. 34 i 35 projektu nie wydają się słuszne, co najwyżej możnaby wprowadzić postanowienie, że w przypadku pozostawienia przez zmarłego współmałżonka dzieci z poprzednich małżeństw i gdyby nie posiadał on majątku osobistego, a tylko dorobkowy — art. 35 nie ma zastosowania. Niesłuszna także jest teza, że projekt godzi w interesy spadkobierców. Przy proponowanym przez Komisję rządzie powszechnym znajdują natomiast lepsze gwarancje pewność obrotu i sytuacja wierzycieli, ustanie bowiem przy tym systemie przepisywanie majątku na współmałżonka przez ludzi interesu. Projekt z 1934 r. realizując wspólność dorobku ju żw czasie trwania małżeństwa pozostawia jednak każdemu ze współmałżonków całkowitą swobodę działania co do majątków osobistych. Projekt obecny ogranicza w tej mierze prawa małżonka w art. 16, art. zaś 13 i 14 zabezpieczają prawa rodziny. *(Adw. Zofia O r l a ń s k a — G. S. W. 17/38 s. 264).*

—

D. *PRAWO RZECZOWE.*

Uwagi o projekcie prawa rzeczowego.

Autor w luźnych uwagach wytyka wady, czy usterki projektu.

Odnośnie ochrony posiadania niesłusznym i nieżyciowym jest pozbawienie pozwanego możności bronienia się exceptione dominii (art. 431 i n. proj.), przy czym definicja posiadania w art. 424 nie podkreśla zupełnie wymogu animi possidendi.

Z punktu widzenia techniki kodyfik. błędnym jest nadużywanie domniemań (np. art. 425, 426, 427, 428), zamiast zwykłego normatywnego uregulowania zagadnienia.

Błędem jest także pominięcie przy określaniu praw zastawniczych (art. 183) prawa pierwszeństwa przed późniejszymi wierzycielami zastawnymi.

Art. 194, który mówi o hipotece „przymusowej", uzyskiwanej na podstawie wykonalnego tytułu egzekuc., nie jest uzgodniony z przepisami Kpc. (art. XVII i inne przep. wprow. egz.) o hipotece sądowej.

Niesłuszne jest uzależnienie zaprowadzenia księgi hipot. (art. 340, 341) od żądania właściciela oraz przewidziane w art. 343 „oznaczenie nieruchomości" jedynie na podstawie katastru.

Art. 353 i 358 proj. w zw. z art. 16, 195 i 333 są przykładem t. zw. rozcinania włosa, stanowią bowiem wymóg formy notarialnej przy ustanowieniu służebności, hipoteki lub ciężaru realnego albo przy przelewie wierzytelności hip. „tylko dla jednego z oświadczeń woli, składających się na czynność prawną", a mianowicie nie wymaga się formy notarialn. dla oświadczenia woli osoby, na rzecz której np. ciężar ustanowiono. Przepis ten jest życiowo zupełnie zbędny.

Pominąć też należało art. 361, gdyż prawodawca „rzeczowy" nie powinien sam przewidywać wyjątków od zasady, że tylko przez wpis do księgi następuje zmiana stanu prawn. odnośnie nieruchomości.

Wreszcie podkreślić należy — jako błędne — dopuszczenie skargi kasacyjnej na postanowienie II instancji, odmawiającej wpisu oraz odróżnianie w art. 410 praw i roszczeń „osobistych". *(Stanisław G o ł ą b — Pal. 4/38 s. 333—339).*

—

Forma umowy przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości.

Pod rządem rosyjskiej ustawy notarialnej ustaliła się praktyka, że umowa przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości nie wymaga do swej ważności formy notarialnej. Powstaje zagadnienie czy art. 82 nowego prawa o notariacie zmienił ten stan rzeczy. Allerhand uważa, że art. 82 odnosi się także do umowy przedwstępnej. Ten sam pogląd przyjął Sąd Najw. w dwóch orzeczeniach (z dn. 14.9.36, zb. orz. 110/37 i z dn. 15.10.1936, zb. orz. 155/37). Wreszcie wypowiedział się Sąd Najw. za koniecznością formy materialnej w orzeczeniu z dn. 25. 5. 1937 Nr II. C. 133/37). Kierunek w jakim zmierza judykatura Sądu Najw. nie jest pożądany w stosunkach gospodarczych i nie da się pogodzić z treścią przepisów ustawowych. Umowa przedwstępna jest umową samoistną w stosunku do przyszłej umowy przyrzeczonej, przedmiotem jej jest zobowiązanie się do zawarcia w przyszłości innej umowy. Wobec tego nie można stosować do niej pod względem formy tych samych norm, które obowiązują przy zawarciu umowy przyrzeczonej. Sprawę formy decyduje art. 62 § 2 K. Z. żądając formy pisemnej i nie wprowadzając żadnych różnic ze względu na treść umowy przyrzeczonej. Obawa o której mówi orzeczenie Sądu Najw. z 15.10.1936, że strony mogłyby w ten sposób obejść przepisy prawa o notariacie jest płonna ze względu na brzmienie art. 62 § 2 i § 4 K. Z., gdyż wydanie wyroku zastępującego umowę przyrzeczoną jest możliwe tylko wtedy, gdy w umowie przedwstępnej zachowana została forma umowy przyrzeczonej.

To też słusznie Sąd Najw. w późniejszym orzeczeniu z dn. 7.6.1937 (C. II. 268 — 37) doszedł do wniosku, że dla ważności tej umowy nie jest potrzebna forma aktu notarialnego, wystarcza bowiem forma aktu prywatnego na piśmie. *(W. M i s z e w s k i — Kw. P. P. 1/38, s. 87).*

—

Dwa zagadnienia z projektu prawa rzeczowego („Księga Umów" i Tryb zaskarżania postanowień hipotecznych).

W art. 341 — 349 projektu prawa rzeczowego, które mówią o księdze wieczystej, nie ma wzmianki o księdze umów jako jej części składowej. Przy systemie księgi oddzielnej dla każdej nieruchomości, który przyjmuje projekt za punkt wyjścia w przepisie art. 341, — wykaz i zbiór dokumentów stanowią jedną techniczną całość, która jednak przy wyeliminowaniu księgi umów traci swą zasadniczą celowość organizacyjną. Księga umów wieczystych będąc pewnego rodzaju miarodajnym prawnie i sformułowanym chronologicznie skorowidzem czynności, dotyczących nie tylko nieruchomości jako takiej, ale też jej właściciela, wierzycieli i t. p. jest nieocenionym źródłem informacji obiektywnych, ważnych szczególnie w społeczeństwach o niezbyt wysokim poziomie moralnym. Przyśpiesza to i czyni pewniejszym zarówno obrót jak i kredyt hipoteczny. Zwalnia to również strony zainteresowane w tranzakcji od potrzeby dostarczania dokumentów, co potania czynności oraz ułatwia bardzo uzgodnienie stanu faktycznego ze stanem prawnym. Ponadto księga umów wieczystych, przeznaczona byłaby do zamieszczania w niej postanowień sędziego, czy też kolegium ziemskiego, a uwidocznienie i udostępnienie przeglądającemu księgę postanowień władz hipotecznych w przedmiocie wszystkich czynności, pozwala łatwo ustalić fakt prawomocności tych postanowień.

Z przyczyn powyższych autor opowiada się za systemem oddzielnej księgi ziemskiej zawierającej księgę umów wieczystych. Wady tego systemu są natury jedynie archiwalnej — szyb-

sze zniszczenie ksiąg wskutek pisania aktów w księgach i częste ich przenoszenie. Wszakże te wady, których zresztą nie może uniknąć zupełnie żaden system, są stosunkowo małej wagi. Ze względów natury techniczno - praktycznej należy księgę umów wieczystych zużytkować jedynie do sporządzania wniosków w przedmiocie załączenia aktu do zbioru dokumentów i do projektowania treści do wykazu. Przez włączenie księgi umów i stworzenie oddzielnej księgi dla każdej nieruchomości, wytwarza się obok systemu foliów realnych pewnego rodzaju system foliów personalnych, dający obraz zarówno nieruchomości jak i osób, które ze względu na swoje interesy związane są z tą nieruchomością i obok niej się grupują.

Co do trybu zaskarżeń postanowień hipotecznych — autor krytykuje system opisany w projekcie prawa rzeczowego, zarzucając mu, iż niedość podkreśla okoliczność, że postępowanie hipoteczne nie jest postępowaniem spornym, lecz ma charakter prewencyjny, zmierzający właśnie do uniknięcia możliwości sporu. Wprowadzenie prócz skargi strony jeszcze skargi notariusza o typie procesowym kierowanej ponadto do Sądu Okręgowego nie doprowadziłoby do ujednostajnienia praktyki. Zdaniem autora skarga do drugiej instancji ściśle sądowej w postępowaniu hipotecznym nie jest wcale potrzebna; wystarczy najzupełniej instytucja zrewidowania stanowiska sędziego ziemskiego przez kolegium ziemskie, zorganizowane w miejscu, w którym sprawa ze względu na położenie księgi ziemskiej jest rozpoznawana. Zarówno stronie jak i notariuszowi przyznane być winno ponadto prawo skargi kasacyjnej na postanowienie kolegium do Sądu Najwyższego, stronie interesowanej „skargi zwyczajnej", notariuszowi zaś skargi o typie skargi „w obronie prawa", dopuszczalnej nawet wtedy, gdy strona wykona polecenie kolegium. Orzecznictwo Sądu Najwyższego w zwykłej Izbie Cywilnej lub lepiej jeszcze w osobnej Izbie Ziemskiej stanowiłoby jednolity dla całego Państwa substrat dla praktyki urzędu ksiąg ziemskich, powodując jej ujednolicenie w całym kraju. Kolegium ziemskie powołane do rozpatrywania zażaleń o których wspomina art. 381 projektu, znajdowałoby się wg koncepcji autora — przy każdym urzędzie ksiąg ziemskich i składałoby się z właściwego terytorialnie sędziego ziemskiego w charakterze przewodniczącego, z sędziego okręgowego, lub grodzkiego, wyznaczonego przez odpowiednie władze z grona sędziów miejscowego Sądu, oraz z jednego z notariuszów, urzędujących w siedzibie instytucji ksiąg ziemskich, zaproszonego na posiedzenie kolegium przez przewodniczącego. Wskazane byłoby, aby to był notariusz, który dany akt sporządzał, mógłby on bowiem być jako najlepiej znający sprawę — jej referentem na kolegium, którego przecież zadaniem jest nie rozstrzygnięcie sporu, ale ponowne staranne rozważenie okoliczności faktycznych i prawnych w celu umożliwienia stabilizacji prawnej danego stosunku i wniesienia treści do wykazu. Na postanowienie kolegium ziemskiego, wydane w przedmiocie zażalenia, służy żalącemu się skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego. Skarga taka przysługiwałaby również notariuszowi, który sporządzał akt, mający być podstawą wpisu w księdze wieczystej, lub złożył w myśl przepisu art. 374 projektu wniosek w imieniu stron zainteresowanych. Skargę wnosiłoby się do urzędu księgi wieczystej, w którym zapadło zaskarżone postanowienie kolegium, na ręce właściwego sędziego ziemskiego, który przy piśmie przedkładającym sprawę Sądowi Najwyższemu mógłby podać zarówno własne motywy jak i motywy drugiego członka kolegium, uzasadniające zaskarżone postanowienie. *(Dr Rudolf Jackowski — Prz. Not. 6/38 r.).*

—

E. *PRAWO SPADKOWE.*

Nowe tendencje w prawie spadkowym. (Referat wygłoszony na I Kongresie ukraińskich aplikantów we Lwowie 20.II. 1938).

Teoretycy prawa spadkowego do połowy XIX wieku stali na stanowisku, że dobra materialne są trwałe, przemijającym zjawiskiem jest człowiek.

Poglądy takie ciągle się zmieniały: inaczej było w omawianym okresie prawa germańskiego, inaczej po recepcji prawa rzymskiego — sytuacja całkowicie zmieniła się na przełomie XIX i XX wieków; teraz za zasadę dziedziczenia przyjmuje się związek rodzinny. Ustawa dopełnią luki w woli testatora.

Najnowsze kodeksy włoski i prawdopodobnie polski zmierzają do ograniczenia woli jednostki na rzecz rodziny i państwa.

Charakterystyczne inowacje wprowadza niemieckie prawo uwzględniające postulaty rasowe i gospodarcze; te ostatnie zmierzają do nierozdrabniania gospodarstw. Podobne projekty powstają w Polsce.

Rozstrząsane są dalej koncepcje prawa nowożytnego co do formy, ingerencji sądów i zakresu ich uprawnień w kwestii testamentów i legitymacja bierna spadkowa.

Zadaniem nowożytnego prawa spadkowego staje się wyrównanie i uzgodnienie interesów *państwa i rodziny*, gdyż rodzina, jako najmniejsza komórka państwa wymaga opieki i ochrony tego ostatniego. *(Mgr. Jerzy Fedyński — Ż. P. 1/38 s. 13—22).*

—

G. PRAWO HIPOTECZNE.

Zasada wpisu a posiadanie prawne.

Urzeczywistnienie zasady wpisu wymaga: 1) niemożności nastąpienia żadnej zmiany w zakresie praw rzeczowych bez wpisu t. j. t. zw. nagatywna strona zasady wpisu, i 2) każdy wpis musi mieć moc prawną bez względu na jakiekolwiek stosunki pozaksięgowe (pozytywna strona zasady wpisu). Utrzymanie zasady wpisu z jej stroną negatywną i pozytywną stanowiłoby ideał formalnego porządku praw rzeczowych na nieruchomościach, jednak nie da się ono przeprowadzić całkowicie ani w ustawodawstwie ani w obrocie prawnym.

Strona negatywna doznaje ograniczenia choćby przez działanie sił natury; strona pozytwna musi ulec ograniczeniu np. w przypadku uzyskania wpisu na podstawie fałszywego dokumentu itp. Poszczególne ustawodawstwa ograniczają zatem tę zasadę w różnych szczegółach, jednak wszystkie obowiązujące na naszych ziemiach kodeksy uznały, że bez względu czy wpisy oparte są na prawnych podstawach, czy nie, muszą one uchodzić za prawomocne w stosunku do osób, które działają w oparciu się o nie.

W projekcie prawa rzeczowego strona negatywna utrzymana została o ile chodzi o wszelkie na umowach oparte zmiany w zakresie praw rzeczowych na nieruchomościach, podlegających przepisom o obowiązkowym urządzeniu ksiąg wieczystych. Poza zmianami umownymi projekt nie przyjął negatywnej strony zasady wpisu, jako normy ogólnej i przeważnie zmiany w prawach rzeczowych następują bez wpisu na podstawie faktów, przewidzianych w przepisach szczegółowych. Nie została natomiast przez projekt przyjęta strona pozytywna, którą zastąpiono znacznie ciaśniejszą zasadą rękojmi wiary publicznej.

Takie uregulowanie nasunąć może tylko wątpliwości polityczno-cywilistyczne, czy projekt, przyjmując negatywną zasadę wpisu nie poszedł, zwłaszcza z punktu widzenia interesów naszego włościaństwa, zbyt daleko, i czy nie należało w szerszym zakresie uznać w ustawie moc faktów, wywołujących w pojęciach tej ludności pozaksięgowo zmiany w prawach rzeczowych. Chłop polski nie żywi zbytniej sympatii do hipoteki, ceniąc uczciwość swoją i swego kontrahenta, uważa, że akty notarialne i wpisy hipoteczne narażają go na zbyteczne koszty, nie dając nic wzamian. Wobec tego były 3 możliwości reglamentacji prawnej. 1) iść za wzorem polskiego ustawodawcy z lat 1818 i 1825 i wyłączyć spod przymusu hipotecznego drobną własność rustykalną, np. ponieżj 10 ha. Przy czym interes publiczny mógłby być zabezpieczony przez dobry kataster. 2) Zmiany w prawach rzeczowych mogą być dokonywane z pełnym skutkiem tylko przez wpis, umowy same rodzą tylko prawa osobiste. Wszakże posiadanie prawnie nabyte winno korzystać z tej samej ochrony, jak ochrona prawa własności z tym jednak ograniczeniem, że będzie ono bezskuteczne wobec osób, które w dobrej wierze nabywają nieruchomość od osoby zapisanej w księdze hipotecznej. To rozwiązanie uważa autor za najlepsze. 3) Jest to system przyjęty przez Podkomisję Prawa Rzeczowego, i polega na przyjęciu z nielicznymi wyjątkami zasady, że zmiany w prawach rzeczowych na podstawie umów zależne są od wpisów do ksiąg gruntowych. System ten, zdaniem autora, nie daje gwarancji ochrony interesów uczciwych lecz opieszałych posiadaczy praw na nieruchomościach. Brak tu również gwarancji w K. Z. Te środki ochronne można teraz, zdaniem autora osiągnąć przez rozbudowę pewnych przepisów K. Z., a mianowicie: art. 135 należy uzupełnić przepisem szczególnym, że czynem niedozwolonym jest przeniesienie na rzecz osoby trzeciej własności nieruchomości, gdy właściciel wydał ją już poprzednio w posiadanie osobie drugiej, celem przeniesienia własności. Za szkodę odpowiadać powinien zbywca, oraz nabywca jeżeli wiedział lub powinen był wiedzieć o powyższym przeniesieniu posiadania. W przypadku odpowiedzialności nabywcy, należałoby przyznać posiadaczowi prawo zatrzymania nieruchomości na zabezpieczenie odszkodowania. Wreszcie należałoby rozwinąć art. 51 projektu w przepis ogólny, że jeżeli posiadacz prawny nieruchomości lub służebności, posiada je przez lat 30 jawnie i bez przerwy, wówczas nabywa tytuł prawa własności wzgl. służebności i może żądać wpisania go do księgi wieczystej, jako właściciela wzgl. nabywcy służebności. *(Fr.* **Zoll** *— Kw. P. P. 1/38 s. 17).*

—

Opróżnione miejsce hipoteczne?

W kwietniu 1920 r. Komisja Kodyfikacyjna rozesłała kwestionariusz z dwoma pytaniami: 1) czy do ustawodawstwa polskiego przejąć instytucję „długu gruntowego“, która istnieje w b. zab. pruskim na podstawie przepisów niem. k. cyw. (§ 1191 i nast.) i 2) czy w prawie polskim ma obowiązywać „prawo posuwania się“ następnych wierzycieli hipotecznych — czy też należy doń wprowadzić instytucję „hipoteki właściciela“ (b. zab. pruski), albo „rozporządzenia hipoteką przez właściciela“ (b. zab. austr.) albo wreszcie „system stałych miejsc zastawnych“ na wzór szwajcarski. Na 60 interpelowanych instytucji odpowiedziały zaledwie 4 z zab. pruskiego i 2 z b. zab. austr. Z Kongresówki żadna odpowiedź nie nadeszła.

System austriacki razi teoretyka naruszeniem zasady akcesoryjności prawa zastawu, jego związania z wierzytelnością, pozwalając na przeniesienie prawa zastawu wyzutego z wierzytel-

ności na inną wierzytelność i stwarza w związku z tym dużo niejasności i zawikłań. Najodpowiedniejsze jest uregulowanie szwajcarskie. Posuwanie się niższych wierzycieli w górę, mimo iż nie obniżają oni oprocentowania, stwarza, zdaniem autora, stan niesłuszny, któremu należy zapobiec, w ten sposób, że dalszy wierzyciel hipoteczny, który chce posunąć się ze swą wierzytelnością w górę, powinien w drodze umowy, bądź ustawowego przymusu, bądź wreszcie na podstawie oceny sędziego, obniżyć odsetki do normy, odpowiadającej pozycji hipotecznej, w którą ma wejść jego wierzytelność. Na wypadek odmowy wierzyciela, dłużnikowi służyłoby prawo dysponowania wolnym miejscem.

Nowy projekt prawa rzeczowego omawia te kwestie w rodziale VII, używając nomenklatury „prawo rozporządzenia opróżnionym miejscem hipotecznym" i „hipoteka właściciela". Projekt używa terminologii szwajcarskiej, gdzie nieruchomość dzieli się na strefy wartości, oddzielne miejsca zastawne, czego nie ma w k. c. austr. ani też w naszym projekcie. W ten sposób projekt stanął na grucie wzorów austriackich. *(St. G o ł ą b — Kw. P. P. 1/38 s. 40).*

—

Ustawa o spłacie niektórych wierzytelności hipotecznych z dnia 5 lutego 1938 r.

Ustawa powyższa nie jest zredagowana w myśl wskazań techniki ustawodawczej i stanowi zlepek przepisów, dotyczących jedynie spłaty wierzytelności hipotecznych, natomiast oprocentowanie ich oraz niektóre inne kwestie nadal podlegają przepisom dawnej ustawy.

W szczególności przepisy nowej ustawy nie dotyczą kaucyj hipotecznych, ostrzeżeń oraz wierzytelności instytucji kredytu długoterminowego, wierzytelności zabezpieczających obligacje własne instytucyj przemysłowych, fundacyj i wierzytelności wszelkiego rodzaju banków, kas oszczędności i instytucyj ubezpieczeniowych i wreszcie wierzytelności powstałych po dniu 1 lipca 1938 r. oraz długów rolniczych.

Na podstawie nowej ustawy niedopuszczalna jest do 1 czerwca 1938 r. egzekucja kapitału wierzytelności, objętych ustawą starą, jednakże można egzekwować odsetki i koszty i wystąpić na drogę sądową o zasądzenie kapitału. Zaznaczyć należy, iż bez znaczenia jest dodany do pożyczki w dziale III rygor natychmiastowej wymagalności pożyczki w razie alienacji nieruchomości.

Wniosek o zastosowanie ulg, wypływających z nowej ustawy może dłużnik zgłosić, o ile jest już wyrok zasądzający wierzytelność, do Sądu w trybie incydentalnym w tym przypadku pozostaje jeszcze jedynie instancja apelacyjna. Natomiast jeżeli nie ma jeszcze wyroku, dłużnik może zgłosić wniosek o zastosowanie ulg w toku procesu o zasądzenie wierzytelności i w tym przypadku od wyroku II instancji przysługuje kasacja. Sąd może nie zastosować ulg, jeżeli dłużnik złośliwie uchylał się od wykonania zobowiązań, jeżeli zmniejszył rzeczowe zabezpieczenie i jeżeli wierzytelność została przerachowana na mniej, niż 100%. Wobec tego, że bardzo mało wierzytelności było przerachowanych na 100%, prawie wszystkim dłużnikom może grozić odmowa zastosowania ulg.

Dłużnikowi służy prawo spłacenia wierzytelności papierami procentowymi, przy czym wierzyciel nie może na różnicy kursu stracić więcej, niż 25%. Prawo to nie służy w razie rozłożenia długu na raty, jeżeli dług nie był oprocentowany i w razie nabycia nieruchomości po 1 lipca 1932 r. Ciekawą rzeczą jest, iż ulga ta służy również dłużnikom, którzy zmniejszyli zabezpieczenie i którzy złośliwie nie wykonywali zobowiązań.

Wobec braku zakazu ustawowego należy uznać, że strony mogą dobrowolnie umówić spłatę wierzytelności. *(Bolesław R o z e n s z t a t Pal. 3/38 s. 221).*

—

Spłata niektórych wierzytelności hipotecznych.

Dn. 15.II.38 r. ogłoszona została ustawa z dn. 5.II.38 r. o spłacie niektórych wierzytelności hipotecznych. Ustawa ta nawiązuje do ustawy z 29.III.33 r. o ulgach w oproc. i term. spłaty wierzyt. hip. w brzm. rozp. Pr. Rzp. z 24.X.34 i dekretów Pr. Rzp. z 30.IX.35 i 3.XII.35. Nowa ustawa nie dotyczy oprocentowania wierzytelności hip.

Ustawa nowa odnosi się tylko do wierzytel. hip. objętych dawną ustawą z 33 r., w stosunku do których dn. 1.I.38 r. upłynął termin ustawowego odroczenia zapłaty, określony w dawnej ustawie. Nowa ustawa nie ma zastosowania do wierzyt., których termin zapłaty ustalony jest ugodą sądową, umową lub wyrokiem albo które zostały wypowiedziane w trybie art. 8 dawnej ustawy.

Nowa ustawa moratorium ustawowego nie przewiduje, jedynie egzekucja kapitału wierzytelności hipotecznej jest niedopuszczalna do 1.VI.38 r. Do tego dnia sądy nie powinny tytułowi egz., zasądzającego kapitał wierzytelności hip. nadawać klauzuli wyk. Obowiązują nadal nast. przepisy dawnej ustawy.: art. 4, art. 5, o ile dotyczy odsetek, art. 7, 9 i 10 u. 2; nie obowiązują: art. 6, 11 oraz 8, jako nieaktualne.

Jeżeli wierzyciel wytoczył sprawę o zapłatę wierzytelności hip., w procesie tym Sąd na wniosek dłużnika może odroczyć termin zapłaty d.ugu w całości najdalej do 31.XII.1939 r. lub z rozłożeniem na raty najdalej do 31.XII. 1943 r. (art. 3). Z odnośnym wnioskiem może

dłużnik wystąpić też w 2-ej instancji, a nawet w postępowaniu egzekucyjnym.

Moratorium ustawowe „ukryte" nowej ustawy polega na tym, że jeżeli wierzyciel przed 31. XII.1939 r. zażąda (sądownie lub pozasądownie) zapłaty długu, służy dłużnikowi prawo spłaty kapitału listami zastawnymi, jednak strata kursowa wierzyciela nie może przekraczać 25% wierzytelności. Prawa tego dłużnik nie ma, jeżeli sąd rozłożył spłatę długu na raty wykraczające poza 31.XII.1939 r., jeżeli dług był nieoprocentowany, lub dłużnik nabył nieruchomość w drodze kupna po 1.VII.1932 r. Jeżeli wierzytelność uległa przerachowaniu na podstawie przepisów waloryzacyjnych w skali niższej od 100% — sąd na wniosek wierzyciela może prawo dłużnika do spłaty listami zastawnymi uchylić.

Wg art. 5 nowej ustawy dłużnik w razie 3-miesięcznej zwłoki w zapłacie odsetek traci prawo do ulg, tą ustawą przewidzianych. Cudzoziemcy korzystają z ulg nowej ustawy pod warunkiem wzajemności. *Adw. dr Zygmunt Fenichel — Gł. Adw. 2/38, s. 37—43).*

—

Moratorium hipoteczne.

Moratorium hipoteczne wprowadzone ustawą z dn. 29 marca 1933 r. przyczyniło się niejako do tego, że kredyt hipoteczny właściwie zamarł. Ustawa z dn. 5.II.1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 9, p. 54) petryfikuje stan obecny, ale nie przynosi żadnych decydujących rozstrzygnięć. Przedłuża ona niedopuszczalność egzekucji kapitału wierzytelności hipotecznych do dn. 1 czerwca 1938 r. pozostawiając nadal w mocy przepis o dopuszczalności egzekucji odsetek i kosztów. W art. 3 wprowadza w/w ustawa nowość nieznaną dotychczas w zakresie moratorium hipotecznego. Sąd mianowicie na wniosek dłużnika może udzielić ulgi w spłacie długu przez: a) odroczenie terminu zapłaty długu w całości na okres nie dłuższy niż do dnia 31 grudnia 1939 r. lub b) rozłożenie na raty na okres nie dłuższy niż do dnia 31 grudnia 1943 r. Aby jednak zapobiec nadużyciom Sądy będą musiały starannie zbadać każdy konkretny wypadek mogąc odmówić rozłożenia długu na raty lub odroczenia terminu zapłaty, jeżeli zdolność płatnicza i możliwości gospodarcze dłużnika pozwalają mu na spłatę długu, jeżeli więc dłużnik złośliwie uchylał się od wykonania swych zobowiązań, względnie czynem swym spowodował zmniejszenie się wartości zabezpieczenia rzeczowego, lub gdy wierzytelność przedwojenna uległa przerachowaniu w skali niższej niż 100%. Ustawa przewiduje następujące stadia postępowania: wniosek dłużnika, postępowanie niesporne (incydentalne) i orzeczenie, przy czym wykluczono środek odwoławczy do Sądu Najwyższego. Ażeby upłynnić zamrożone hipoteki, ustawa wprowadza możliwość spłaty kapitału wierzytelności hipotecznych listami zastawnymi, z tym, że prawo to wygasa, jeżeli spłata nie nastąpi do dn. 31 grudnia 1939 r. Jest to może najdonioślejsze postanowienie w całej ustawie, ponieważ pomyślana na wielką skalę akcja kredytowa w drodze emisji listów zastawnych mogłaby ułatwić systematyczną likwidację moratorium. Inne przepisy przedłużają moratorium, ale go nie likwidują. Art. 4 stanowi, że dłużnik nie będzie mógł korzystać z prawa spłaty listami zastawnymi, jeżeli sąd rozłożył spłatę długu na raty, jeżeli dług nie był oprocentowany, lub dłużnik nabył nieruchomość w drodze kupna po dniu 1 lipca 1932 r. Ustawa przewiduje, że wierzyciele będą musieli przyjmować listy zastawne po kursie ustalonym tak, aby strata kursowa wierzyciela nie przekraczała 25% spłacanej wierzytelności. Ustawa nie reguluje wysokości odsetek od wierzytelności hipotecznych, należy zatem przyjąć, że w tej mierze obowiązują nadal przepisy ustawy z 1933 r. Kardynalnym niedomaganiem nowej ustawy jest to, że ustawodawca nie określił jasno jej stosunku do ustawy dawnej i nie wyjaśnił, które przepisy zostały uchylone, a które utrzymane w mocy. *(Dr Adolf Liebeskind — Prz. Sąd. 5/38 s. 139).*

—

Kilka uwag na marginesie nowej ustawy o spłacie niektórych wierzytelności hipotecznych.

Przedmiotem rozważań artykułu jest stosunek art. 5 ustawy z dn. 5.II.38 r. do art. 8 poprzedniej ustawy z dn. 29.III.33 r. Zarówno jeden jak i drugi artykuł pozbawiają prawo korzystania z dobrodziejstw ustawy opieszałych dłużników hipotecznych, którzy nie płacą bieżących odsetek od kapitału. Dawna ustawa moratoryjna uzależniała utratę ulgi odroczeniowej od trzechmiesięcznej zwłoki dłużnika w zapłacie odsetek należnych za czas po dn. 1.IV.33 r. — nowa zaś odbiera dłużnikom ulgi moratoryjne po trzechmiesięcznej zwłoce w zapłacie odsetek należnych po dniu 1.I.38 r., przy czym nowa ustawa nie przewiduje konieczności wypowiedzenia kapitału przez wierzyciela, co czyniła dawna. W myśl rzymskiej zasady: lex posterior derogat priori nowa ustawa uchyliła dawną, tylko odnośnie materii, która jest przedmiotem uregulowania obu ustaw. Zatem postanowienia art. 8 dawnej ustawy nie przestało skutkować, o ile wierzyciel przed dniem 1.I.38 r. skorzystał ze zwłoki dłużnika w zapłacie procentów należnych za czas po 1.IV.33 r. t. j. o ile tylko przed dniem 1.I.38 r. wypowiedział dłużnikowi kapitał wierzytelności. Słuszności tego twierdzenia dowodzi: a) przepis art. 1 nowej

ustawy moratoryjnej, b) intencja ustawodawcy, c) zasada, że ustawa wstecz nie działa. Przyznać jednak należy, że stylizacja art. 1 nowej ustawy moratoryjnej, a raczej brak w tej ustawie wyraźnego przepisu, wykluczającego spod jej działania tych wszystkich dłużników, którym wierzyciele wypowiedzieli kapitał wierzytelności przed dniem 1.I.38 r. z powodu zaistnienia okoliczności przewidzianych w art. 8 dawnej ustawy, może dać podstawy do wprost przeciwnej interpretacji. *(Dr Rudolf Golfinger — Prz. Sąd. 5/38 s. 142).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. POSTĘPOWANIE SPORNE.

Uwagi o art. 301 K. P. C.

Jeżeli świadkowie nie stosują się do zarządzeń sądu, sędzia ma prawo nakładać na nich grzywny. Ten środek jest skuteczny, jeżeli osoba skazana ma majątek, z którego grzywna mogłaby być ściągnięta. Chodzi o to, czy zamiast grzywny można zastosować pozbawienie wolności, jeżeli skazany żadnego majątku nie posiada.

Decydujący w tej materii art. VIII Przep. wpr. K. P. C. odsyła do przepisów procedury karnej, zaś wg art. 548 K. P. K. tryb ściągania grzywien ustalić ma osobna ustawa. Zostało to zrealizowane przez art. VII przep. wpr. pr. o post. egz. Przepis ten reguluje ściąganie grzywien, jednakże nie postanawia, co ma się dziać w razie nieściągalności grzywny. Wobec tego sędziowie stosują przepis art. 117 § 1 i 550 K. P. K. i nakładają zastępczą karę aresztu w razie nieściągalności grzywny. Opierają się oni na art. VIII przep. wpr. K. P. C., jednak niesłusznie, gdyż przepis ten został uchylony przepisem art. VII w związku z art. I przep. wpr. pr. o post. egz.

W razie nieściągalności grzywny sędzia nie może jej umorzyć, lecz tylko zarządzić skreślenie jej z księgi należności. *(Dr Tadeusz Decowski — Cz. Sędz. 2/38, s. 81).*

—

O czynnościach strony w procesie z przymusem adwokackim.

Błędne jest mniemanie, jakoby strona — gdy obowiązuje przymus adwokacki — poza przypadkami z art. 86 § 2, 87, 92, 94, 95 § 1, 123, 493 K. P. C. — nie mogła brać udziału w procesie. — Art. 223 K. P. C., stanowiący, nż przed rozprawą przewodniczący może wezwać strony do stawienia się na rozprawę osobiście, wskazuje na to, iż osobiste wyjaśnienia stron muszą być w myśl art. 250 K. P. C. rozważone przez sąd. W myśl art. 230 K. P. C. sąd orzekający celem dokładniejszego wyjaśnienia sprawy może zarządzić stawienie się stron lub strony osobiście. — Podkreślić należy, iż wyjaśnienia strony, prostującej lub odwołującej przyznanie lub inne oświadczenie faktyczne pełnomocnika (art. 94) muszą być także zaliczone do „zebranego materiału". *(Stanisław Godlewski — Gł. Sąd. 4/38 s. 306-307).*

—

Dwie właściwości (art. 35 i 36 Kpc.).

Art. 35 ustanawia dla pewnych sporów — jako właściwość alternatywną — forum solutionis vel contractus. W odróżnieniu od § 29 proc. cyw. niem. art. ten nie wymienia sporów o ustalenie nieistnienia umowy i ogranicza właściwość sądu przez wymóg stwierdzenia miejsca wykonania dokumentem; odmiennie też od § 88 N. J. austr. nie odróżnia sporów cyw. i handl.

Sąd z art. 35 ograniczony jest tylko do powództw ze stosunku zobowiązaniowego. Autor wymienia spory, do których art. 35 stosować nie można, m. in. o niesłuszne zbogacenie i ze skargi pauliańskiej. Natomiast pod omawianą właściwość podpadają wszystkie powództwa z umowy bez różnicy treści, celu i formy. Co do powództw o ustalenie *nieistnienia* umowy — to mogłoby one wchodzić w grę tylko wtedy, gdyby miały za przedmiot oznaczone zobowiązanie, a nie zobowiązanie abstrakcyjne, np., że pozwany nie ma w ogóle roszczenia p-ko powodowi. Uznać należy, że na wykonanie umowy skierowan ejest też powództwo o rękojmię lub zwrotne świadczenie oraz spory z art. 128 i 174 K. H. i art. 101 § 3 K. Z.

Miejsce płatności, uwidocznione na wekslu i czeku stanowi miejsce wykonania umowy w rozumieniu art. 35, stwierdzone dokumentem.

Art. 35 może konkurować z innymi przepisami szczególnymi, np. art. 71 prawa lotniczego, który nie został przez Kpc. uchylony.

Art. 36 normuje forum delicti commissi. Pojęcie czynności niedozwolonych normuje prawo materialne. Są to delikty i quasidelikty, unormowane w K. Z. oraz takie czynności niedozwolone, które regulują przepisy szczególne (prawo adm., przemysł., lotn.). Nie podpadają pod art. 36 spory z umów lub quasi-kontraktowych stosunków oraz powództwa z prawa rzeczowego, a także powództwa, które dotyczą zaniechania naruszenia prawa bezwzględnego np. zaniechania używania cudzej firmy. Obojętne jest dla zastosowania art. 36 czy powództwo jest o wynagrodzenie szkody, czy o niesłuszne zbogacenie lub zaniechanie czynności. Należą tu powództwa z art. 291 K. H. Natomiast ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, o prawie autorskim i lotniczym zawierają własne przepisy proceduralne, które przez art. 36

wchłonięte nie zostały. Właściwość z art. 36 uzasadniona powinna być stanem faktycznym, przedstawionym w pozwie, przy czym obojętne jest zagadnienie odpowiedzialności pozwanego lub kwestia, czy okoliczności pozwu w rzeczywistości uzasadniają czyn niedozwolony. Jeżeli na czyn niedozwolony składają się czynności spełnione w okręgach różnych sądów — właściwy jest każdy z tych sądów. — *(Stanisław Machalski — Pal. 4/38 s. 340-350).*

—

B. POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE

Kilka uwag o obliczaniu wartości roszczenia w postępowaniu egzekucyjnym.

W postępowaniu egzekucyjnym wysokość opłat sądowych (art. 27 rozp. Pr. Rzp. z 24.X.34 o koszt sąd.), opłat komorników (§ 6 u. 2 rozp. Min. Sprawiedl. z 25.IV.36 o taksie za czynn. komorn.) oraz wynagrodzenie adwokatów za czynności w post. egz. (§ 8 rozp. Min. Sprawiedl. z 1.IV33 w sprawie wynagr. adw.) jest zależna od „wartości egzekwowanego roszczenia".

K. P. C. odróżnia egzekucję roszczeń pieniężnych i niepieniężnych. Sposób obliczenia wartości tych ostatnich reguluje art. 27 u. 3 rozp. o koszt. sąd. Co do obliczenia wartości roszczeń pieniężnych wyraźnego przepisu nie mamy. W myśl art. 525 KPC. należy stosować art. 15, 16 i 17 KPC. o wartości przedmiotu sporu. Stąd wartość roszczenia pieniężn. w post. egz. stanowi suma kapitału wierzytelności bez doliczenia odsetek i kosztów (procesu, klauzuli i egz.).

Odmiennie stanowi § 6 ust. 2 taksy komorn., a mianowicie, że przez „wartość roszczenia" należy rozumieć kapitał z doliczeniem odsetek, kosztów i innych należności. Dopóki przepis ten obowiązuje — dla ustalenia wynagrodzenia adwokatów — należy wartość roszczenia egzekwowanego rozumieć zgodnie z zasadami stosowanymi przy obliczaniu wynagrodzenia komorników. *Adw. dr Salomon Stamler — Gł. Adw. 2/38 s. 48-50).*

—

Zapłata licytacyjnej ceny nabycia nieruchomości.

1. Pojęcie ceny nabycia. Przez cenę nabycia rozumieć należy cenę, za którą udzielono przybicia. Cenę tę wymienia cyfrowo postanowienie o przybiciu, które bądź ogłasza się w terminie licytacyjnym (art. 714 KPC.) bądź też doręcza się nabywcy na piśmie (art. 723 KPC.). Nieporozumienia w tym względzie są więc całkowicie wykluczone. Na cenę nabycia, którą nabywca w terminie ustawowym jest obowiązany złożyć, składają się oprócz sumy kapitałowej wymienionej w postanowieniu o przybiciu, także odsetki ustawowe od tej sumy. Odsetki te należy obliczać za czas od dnia przybicia aż do dnia, w którym następuje złożenie ceny do depozytu sądowego, przy czym za dzień przybicia należy uważać dzień, w którym postanowienie o nim ogłoszono lub doręczono (art. 720 § 1 KPC.). Końcowy termin, do którego winien nabywca oprocentować cenę nabycia, stanowi dzień, w którym gotówka przeznaczona na pokrycie kapitałowej sumy ceny nabycia, wpływa do depozytu sądowego. Ulokowanie bowiem tej sumy na oprocentowanie przez sąd, stosownie do postanowień art. 547, § 2. KPC i § 37 Reg. Cyw. może nastąpić dopiero od następnego dnia po wpłacie. Jeżeli złożenie ceny nabycia następuje częściami, to obowiązek nabywcy do oprocentowania ustaje co do każdej poszczególnej części z chwilą złożenia tej części do depozytu sądowego.

2. Sposób zapłaty. Zasadniczo zapłata ceny nabycia nastąpić winna w gotówce. Odnośna cena gotówkowa, przeznaczona na zapłatę ceny nabycia, złożona ma być przed upływem przepisanego terminu do depozytu sądowego. Właściwym do przyjęcia pieniędzy w depozyt jest sąd grodzki, do którego właściwości w myśl art. 653 KPC należy odnośna egzekucja i który wydał postanowienie w przedmiocie przybicia. Gdyby wpłacenie nastąpiło w innym sądzie, sąd ten winien przekazać złożoną sumę właściwemu sądowi. Zapłata ceny nabycia do rąk komornika lub osoby, której zdaniem nabywcy cena ta ma przypaść przy podziale nie ma skutków prawidłowego dopełnienia warunków licytacyjnych co do zapłaty ceny, zapłata tego rodzaju idzie więc na ryzyko nabywcy. Od wyżej określonej zasady dopuszcza K.P.C. dwa wyjątki, w których zapłata ceny może nastąpić nie w drodze złożenia gotówki do depozytu sądowego. Pierwsze jest przewidziane w art. 690 KPC. potrącenie rękojmi. Ten sposób zapłaty umarza tylko część ceny nabycia. Częściowa zapłata ceny przez potrącenie rękojmi możliwa jest tylko wtedy, jeżeli rękojmię złożono w gotówce. Zaliczenie na cenę innych walorów, złożonych z tytułu rękojmi, jest niedopuszczalne.

3. Zaliczenie wierzytelności. Drugi wyjątek polega na tym, że nabywcy wolno zaliczyć na poczet ceny nabycia tak własną wierzytelność, jak i wierzytelność innego wierzyciela, który się na to zgodzi, o ile te wierzytelności znajdują pokrycie w cenie nabycia. Zaliczenie to o ile chodzi o własną wierzytelność nabywcy, jest po prostu potrąceniem tego, co nabywcy należy się z masy podziałowej, jako wierzycielowi, z tym, co jest on obowiązany wnieść do tej masy. O ile chodzi o wierzytelność innego wierzyciela, to może to być: objęcie długu przez nabywcę w drodze umowy z wierzycielem (art.

183 K. Z.) bądź spłacenie przez nabywcę wierzyciela od razu z równoczesnym wstąpieniem w jego prawa (art. 178 § 1 K.Z.), a następnie potrącenie z ceny nabycia wierzytelności w którą wstąpił. Warunkiem skutecznego zaliczenia wierzytelności jest jej pokrycie w cenie nabycia. Muszą być tu stwierdzone dwie okoliczności: że odnośna wierzytelność uczestniczy w ogóle w podziale sumy, uzyskanej z egzekucji (art. 799 KPC.) i że uczestniczy w nim na takim miejscu, iż suma, ulegająca podziałowi, wystarczy na jej zaspokojenie. Okoliczności te, o ile nie wynikają z aktu sprawy, winien nabywca wykazać sądowi.

Jeżeli pewna wierzytelność znajduje tylko częściowe pokrycie w cenie nabycia, to należy rozróżnić, czy jest to wierzytelność nabywcy, czy też innego wierzyciela. Tylko w pierwszym wypadku wolno nabywcy zaliczyć na cenę nabycia tę część własnej wierzytelności, która w niej znajduje pokrycie. Natomiast wierzytelność innego wierzyciela może być zaliczona tylko wtedy, gdy w całości ma pokrycie w cenie. W razie zaliczenia na cenę nabycia własnej wierzytelności nabywca oprócz wykazania jej pokrycia w cenie ma tylko złożyć oświadczenie o zaliczeniu. W razie zaliczenia wierzytelności innego wierzyciela obowiązany jest, oprócz złożenia oświadczenia o zaliczeniu i wykazania pokrycia wierzytelności, wykazać nadto przed sądem zgodę odnośnego wierzyciela na zaliczenia, przy czym zarówno oświadczenia nabywcy o zaliczeniu jak i oświadczenia wierzyciela wyrażające zgodę na zaliczenie jego wierzytelności przez nabywcę musi być stanowcze i wolne od wszelkich zastrzeżeń. Co do formy oświadczenia nabywcy ustawa nie stawia żadnych wymagań. Zgoda zaś wierzyciela na zaliczenie powinna być stwierdzona dokumentem publicznym lub prywatnym z podpisem uwierzytelnionym.

4. Zapłata licytacyjnej ceny nabycia. Wg art. 690 KPC. całkowita cena nabycia winna być złożona do depozytu sądowego w ciągu dwóch tygodni od uprawomocnieniu się postanowienia o przybiciu. Jeżeli nabywca złożył rękojmię w gotówce, to obowiązkowi swemu co do zapłaty ceny nabycia w terminie uczyni zadość, wpłacając do depozytu sądowego w obowiązującym terminie tę część ceny, która nie jest pokryta rękojmią. W razie zaliczenia na cenę nabycia wierzytelności nabywcy lub innego wierzyciela, musi nabywca w terminie dla zapłaty ceny złożyć w sądzie egzekucyjnym oświadczenie o zaliczeniu i wykazać pokrycie zaliczonej wierzytelności w cenie nabycia, a gdy zaliczona zostaje wierzytelność cudza, wykazać zgodę odnośnego wierzyciela na zaliczenie. Dwutygodniowy termin do zapłaty ceny nabycia może ulec przedłużeniu jedynie przy zastosowaniu art. 697 KPC. t. j. gdy sąd na odpowiedni wniosek uzna za stosowne zmienić w tym kierunku warunki licytacyjne. Przedłużony termin nie może jednak przekroczyć w żadnym wypadku trzech miesięcy od uprawomocnienia się przybicia. Jeżeli zjawi się nadlicytant wówczas prawa nabywcy wynikające z przybicia stają się wątpliwe. Wówczas to na podstawie art. 725 § 5 KPC. z dniem wniesienia podania nadlicytanta zawiesza się bieg terminu do uiszczenia ceny nabycia bądź do zwrotu podania nadlicytanta, bądź do czasu prawomocnego załatwienia sprawy przybicia wskutek nadlicytacji.

5. Skutki uchybień. Jeżeli nabywca nie zapłaci ceny nabycia w przepisanym terminie, lub nie zapłaci jej w pełnej wysokości, albo nie zapłaci jej w sposób przewidziany ustawą — zajdzie naruszenie przezeń warunków licytacyjnych co do zapłaty ceny nabycia w terminie, a w konsekwencji tego utrata rękojmi i wygaśnięcia skutków przybicia. Utrata rękojmi przez nabywcę następuje bez względu na to w jakiej formie była złożona. Ma to charakter kary za zawód i dlatego następuje definitywnie i nieodwołalnie. Wygaśnięcie skutków przybicia polega na tym, że nabywca traci własność sprzedanej nieruchomości, która przeszła na niego z dniem ogłoszenia względnie z dniem doręczenia postanowienia o udzieleniu przybicia. Tak więc niewypełnienie warunków licytacyjnych co do zapłaty ceny nabycia przedstawia się jako ziszczenie się warunku, rozwiązującego nabycie własności przez nabywcę wskutek udzielenia mu przybicia. *(Dr Jan Korzonek — Prz. Sąd. 4/38 i 5/38 s. 129).*

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) R. Pr. R. 6.III.1928 (p. 406/31 r.) o zaopatrzeniu b. skazańców politycznych.

1 u. 1 pt. „a".

W przypadku określonym w art. 1 ust. 1 pkt. a rozporządzenia Prezydenta Rzplitej o zaopatrzeniu b. skazańców politycznych (poz. 406/31, Dz. Ust.), odcierpienie kary nie jest koniecznym warunkiem przyznania zaopatrzenia. (N. T. A. l. rej. 390/34 13.V.1937 Uchw. Kol. Zwiększ. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 352).*

—

b) Pracownicy umysłowi.

1.

Rozporządzenie powyższe jako ustawa szcze-

gólna wyłącza w granicach, w których normuje konkretne kwestie stosunku pracy, zastosowanie odnośnych przepisów ustawy cywilnej. (S. N. C. III. 922/36 23.III.1937 i C. III.2154/36 13.IX.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 861)*.

2 pt. 2.

Do pracowników umysłowych, wymienionych w p. 2 art. 2 rozp. Prez. Rzplitej z 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. nr. 35 poz. 323), winien być zaliczony laborant fotograficzny, wypalający fotografie na porcelanie i dokonywujący powiększeń z retuszem. (S. N. C. I. 2056/36 18.II.1937. — *Zb. C. 2/38 p. 71)*.

2 pt. 2.

Przepis ten zalicza do rzędu pracowników umysłowych osoby, uprawiające sztuki wyzwolone, bez względu na wartość artystyczną produkcji, do takich zaś pracowników winien być zaliczony laborant fotograficzny, wypalający fotografie na porcelanie i dokonywający powiększeń z retuszem, a to ze względu na połączoną z tą pracą konieczność orientacji i precyzji, właściwa artystycznym produkcjom. (S. N. C. I. 2056/36 18.II.1937 — *R. P. E. S. 4/37 s. 861)*.

23.

W myśl art. 23 rozp. Prezydanta Rzplitej z 16 marca 1928 r. umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. nr. 35 poz. 323) należności pracowników umysłowych, w razie ogłoszenia upadłości pracodawcy, nie korzystają z przywileju, przewidzianego w art. 41 p. 4 u. hip. (S. N. C. I. 867/36 3.VI.1936. — *W. Prz. Pr. 2/38 s. 35)*.

28 u. 2.

Postanowienie ustawy, iż w razie, gdy po upływie okresu wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony, pracodawca zawarł z tymże pracownikiem trzy bezpośrednio następujące umowy o pracę na czas określony, niedłuższy nad trzy miesiące, należy ostatnią umowę uważać za zawartą na czas nieokreślony, ma charakter bezwzględnie obowiązujący i umowa stron nie może być zmieniona na niekorzyść pracownika. (S. N. C. II. 1184/37 5.XI. 1937. — *Prz. U. S. 4/38 p. 69)*.

28; 29.

W myśl art. 29 rozp. z 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. poz. 323) wypowiedzenie przez pracodawcę umowy o pracę podczas urlopu pracownika jest nieważne zarówno w stosunku do pracownika, jak i w stosunku do pracodawcy, przeto do takiego wypowiedzenia nie ma zastosowania przepis art. 28 tegoż rozporządzenia, zabraniający pracodawcy ponownego wypowiedzenia pracy przed upływem okresu wypowiedzenia, które zostało następnie cofnięte. (S. N. C. I. 2620/35. 1.IV.1936. — *W. Prz. Pr. 2/38 s. 35)*.

32 lit. „a".

Istota nadużycia zaufania pracodawcy przez pracownika, które uprawnia pracodawcę do niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę z winy pracownika, polegać może nie tylko na złym zamiarze, ale również na niedbalstwie lub lekkomyślności pracownika. (S. N. C. II. 333/37. 24.VI.1937. — *Gł. Adw. 2/38 s. 58)*.

32 lit. „d".

Skoro u przedsiębiorcy wyrobiła się znana mu praktyka niezgłaszania wypadku, jeżeli wywołał on chorobę nie dłuższą nad pewien okres, to pracownik (kierownik kopalni), który o wypadku — powodującym chorobę nie dłuższą nad ten okres—nie doniósł, nie naruszył umownych obowiązków, wynikających ze stosunku pracy. (S. N. C. II. 1123/37. 28.X.1937. — *Prz. Pr. Ad. 1/38 p. 26)*.

33.

Ujemny stan zdrowia pracownika, spowodowany, odpowiednio do wieku, zanikiem jego sił fizycznych, nie może być uważany za wypadek siły wyższej, uprawniający pracodawcę do bezzwłocznego rozwiązania umowy o pracę. (S. N. C. I. 3000/36. 7.VII.1937. — *Prz. U. S. 4/38 p. 68)*.

36.

Naczelnik wydziału w urzędzie wojewódzkim reprezentuje wobec podległych mu służbowo pracowników Skarb Państwa i dlatego jako początek terminu prekluzyjnego z art. 36 rozp. Prez. Rzplitej z 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. Nr. 35, poz. 323) można przyjąć chwilę powzięcia przez naczelnika wydziału wiadomości o zachowaniu się pracownika, stanowiącym ważną przyczynę rozwiązania umowy, chociażby umowę o pracę w imieniu Skarbu Państwa zawarł z pracownikiem wojewoda lub wicewojewoda. (S. N. C. II. 2192/36. 26.I.1937. — *Zb. C. 2/38 p. 58)*.

—

c) *Robotnicy.*

1.

Dawanie choćby dorywczego zatrudnienia za umówionym wynagrodzeniem kwalifikuje otrzymującego zatrudnienie jako robotnika, zajętego w przedsiębiorstwie na zasadzie najmu usług. (S. N. 3 K. 987/36. 28.IX.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 854)*

—

d) R. M. M. S. W. i Sk. 11.III.1929 (p. 270) o odszkodowanie z powodów utraty życia lub całkowitej utraty zdolności do pracy przez oficerów i szeregowych policji państwowej, wskutek popełnionych na nich w związku ze służbą czynów karygodnych, względnie nieszczęśliwych wypadków doznanych przez nich z powodu lub w czasie pełnienia obowiązków służbowych.

5 u. 2.

Wyznaczenie w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Skarbu z dnia 11 marca 1929 roku (poz. 270 Dz. Ust. R. P.) terminu, do którego mogą być zgłaszane podania o odszkodowanie za nieszczęśliwe wypadki, doznane w służbie policyjnej, przed wejściem w życie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 6 marca 1928 roku (poz. 257 Dz. Ust. R. P.), nie stanowi przekroczeń pełnomocnictw, udzielonych Ministrom (art. 152 cytowanego rozporządzenia). (N. T. A. l. rej. 8801/34. 5.X.1937.— *Gł. Sąd. 4/38 s. 352)*

—

t) R. Pr. R. 22.III.1928 (p. 360) o rejestrowym zastawie rolniczym.

21.

Czyn z art. 21 rozporządzenia Prez. Rzplitej z dnia 22 marca 1928 r. o rejestrowym zastawie rolniczym (Dz. Ust. poz. 360) jest występkiem i wobec braku w ustawie postanowienia co do karalności tego czynu przy działaniu sprawcy z winy nieumyślnej może on, stosownie do art. 13 k. k. ulegać karze tylko przy działaniu z winy umyślnej. (S. N. 2 K. 579/36 11.VIII.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 855).*

—

e) R. M. P. O. S. 13.VI.1930 (p. 459) o rejestracji, kontroli i udzielaniu świadczeń z powodu braku pracy pozostającym bez pracy pracownikom umysłowym.

31; 44.

Paragraf 44 rozporządzenia z 13 czerwca 1930 r., przewidując obowiązek pracownika pozostającego bez pracy, zgłaszania się do biura pośrednictwa pracy „stosownie do ogólnie obowiązujących przepisów o rejestracji poszukujących pracy" ma na względzie przede wszystkim przepisy rozdziału VIII tegoż rozporządzenia, normujące, jak w nagłówku tego rozdziału zaznaczono, wykazywanie pozostawania bez pracy z powodu niemożności znalezienia odpowiedniego zajęcia, czyli tej okoliczności, która stosownie do punktu 4 ust. 2 art. 8 rozporządzenia Prez. Rzplitej o ubezpieczeniu pracowników umysłowych uprawnia do zachowania praw do świadczeń emerytalnych w czasie przerwy w ubezpieczeniu.

Uchybienie terminu zgłaszania się do kontroli, określonym w przepisach rozdziału VIII rozporządzenia z dnia 13 czerwca 1930 r., nie powoduje jeszcze samo przez się utraty praw do świadczeń ubezpieczeniowych, przepisy te bowiem (§ 31) przewidują możliwość usprawiedliwienia się z uchybienia po ustaniu przeszkody. (N. T. A. l. rej. 6111/35. 14.XII.1937.— *Prz. U. S. 4/38 p. 59).*

—

g) Statut b. Z. U. P. U. 1.II.1932 (Mon. P. Nr 25).

51.

Pracownik, który po utracie pracy w Polsce wyjechał za granicę, lecz posiada paszport opatrzony w wizę państwa pobytu, zawierającą zastrzeżenie, iż nie wolno mu zajmować płatnej posady — nie może być uznany za uprawnionego do świadczeń z powodu braku pracy w myśl § 51 przytoczonego statutu, chociażby istotnie pozostawał bez pracy. (N. T. A. l. rej. 103/34. 23.XI.1937. — *Prz. U. S. 4/38 p. 64).*

—

h) Ust. 18.III.1932 (p. 189) o dobrach skonfiskowanych.

3.

Państwo Polskie przez oddanie dóbr w użytkowanie Liceum Krzemienieckiemu, będącemu jedną z instytucji państwowych, szkolnych i wychowawczych, nie wyzbyło się posiadania tych dóbr w rozumieniu art. 3 ustawy z 18.3. 1932 o dobrach skonfiskowanych. (S. N. C. I. 3486/36 4-19.V.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 175).*

—

i) R. R. M. 8.VII.1932 (p. 577) o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe" i o zaopatrzeniu pozostałych po tych pracownikach wdów i sierot oraz o odszkodowaniu za nieszczęśliwe wypadki.

11; 14 u. 2; 16 pt. 3.

Nie ma podstawy nie przyznawać prawa do emerytury, gdy kara została wprawdzie przez sąd orzeczona, ale następnie w drodze amnestii całkowicie darowana. (N. T. A. l. rej. 5165/34. 15.III.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 81).*

13 u. 4, 5.

Ust. 5 §-u 13 rozporządzenia Rady Ministrów z 8 lipca 1932 r. poz. 577 Dz. Ust., dotyczący liczenia służby kolejowej polskiej, odbytej w terenie operacyjnym podporządkowanym dowództwu armii w wymiarze podwójnym,

dozwala takie zaliczenie tylko okresu służby kolejowej faktycznie na wspomnianym terenie odbytej, nie zaś służby liczonej z mocy ust. 4 § 13 w sposób uprzywilejowany. (N. T. A. l. rej. 3211/34. 15.II.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/37 p. 78).*

13 u. 7.

B. pracownik kolejowy b. państw zaborczych, któremu na podstawie § 53 rozporządzenia Rady Ministrów z 4 lipca 1929 poz. 448 Dz. Ust. przyznano zaopatrzenie emerytalne z tytułu służby w b. państwie zaborczym, staje się emerytem i podpada pod postanowienia ust. 7 § 13 rozporządzenia Rady Ministrów z 8 lipca 1932 poz. 577 Dz. Ust. ograniczające prawo poboru podatku ekonomicznego na żonę dopiero z chwilą przyznania mu zaopatrzenia emerytalnego za jego służbę zaborczą. (N. T. A. l. rej. 1658/34. 22.IV.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 891 p. 103).*

42.

Zwolnienie ze służby na podstawie § 134 rozp. Rady Ministrów z 8.VII.1932 poz. 736 Dz. Ust. nie pozbawia samo przez się prawa do odszkodowania z § 42 rozporządzenia Rady Ministrów z 8 lipca 1932 poz. 577 Dz. Ust. (N. T. A. l. rej. 6787/33 13.V.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 891 p. 106).*

—

j) Kodeks Zobowiązań.

71 § 1, 2.

Przepisy dyscyplinarne wydane podczas trwania stosunku pracy zgodnie z treścią prywatnoprawnej umowy są bezskuteczne, dopóki nie zostały podane pracownikowi do wiadomości, gdyż poprzednio przedstawiają one nieobjawiony, a zatem nieistotny wyraz woli pracodawcy. Jednak do zawiadomienia pracownika wystarczy już oświadczenie, że przepisy zostały wydane, o ile pracownik w swym miejscu pracy miał możność zaznajomienia się z nimi. W tym względzie także w zakresie działania niemieckiego kodeksu cywilnego powinna doznać zastosowania zasada wyrażona w art. 71 kz. (S. N. C. III. 71/35 22.II.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 881).*

117 § 1; 123.

Matka, dająca utrzymanie dzieciom w miejsce zobowiązanego do tego ojca, może domagać się zwrotu swych wydatków na podstawie przepisów o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia względnie o niesłusznym wzbogaceniu. (S. N. C. III. 2188/36 26.IV.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 177).*

145; 146.

Podanie w czasopiśmie nieprawdziwych wiadomości o udziale pewnej osoby w morderstwie i o jej aresztowaniu zobowiązuje spółkę wydawniczą do wynagrodzenia zniesławionemu krzywdy moralnej.

Kodeks zobowiązań nie określa pojęcia obrazy czci, należy je przeto wyjaśnić przepisami kodeksu karnego, a w szczególności art. 255 k. k., według którego zniewagi dopuszcza się ten, kto pomawia inną osobę o takie postępowanie lub właściwości, które mogą ją poniżyć w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego do danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności.

Zadośćuczynienie za krzywdę moralną w formie odszkodowania pieniężnego stanowi z jednej strony rekompensatę za doznaną obrazę czci dla poszkodowanego, z drugiej zaś strony środek prewencyjny przeciwko szarpaniu cudzego dobrego imienia.

Przy oznaczaniu wysokości sumy pieniężnej z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę moralną w przypadku obrazy czci muszą być wzięte pod uwagę stopień obrazy i stosunki majątkowe sprawcy. (S. N. C. II. 1667/36 9.I.1937. — *Zb. C. 2/38 p. 51).*

151 § 1.

Odpowiedzialnością z art. 151 § 1 k. z. obciążone są osoby posiadające budynki własnym prawem, niezależnie od kwestii uregulowania tytułu własności, co wyłącza odpowiedzialność posiadaczy prekaryjnych, którzy dzierżąc budynek nie mają posiadania samoistnego. Odpowiedzialności przed poszkodowanym posiadacza samoistnego, płynącej z art. 151 k. z. nie mogą zmienić umowy zawarte przez tego ostatniego z osobami trzecimi odnośnie do utrzymania budynku w należytym stanie i ewentualnych skutków uchybień w tej mierze. (S. N. C. I. 2939/36 25.VIII - 10.IX.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 177).*

156; II pt. 6, 7.

Wobec przepisów tych zatrzymała moc obowiązującą ustawa z 3.V.1909 o ruchu samochodów. (S. N. C. III. 2598/36 21.XII.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 870).*

156.

Roszczenie robotnika lub pracownika kolejowego przeciwko Przedsiębiorstwu „Polskie Koleje Państwowe" o wynagrodzenie za nieszczęśliwy wypadek przy pracy może być w myśl art. 156 k. z. oparte tylko na przepisach prawa z 28 czerwca 1912 (Zb. pr. i rozp. Nr. 148 poz. 1301) o odszkodowanie robotników i pracowników kolejowych, bezpośrednie zaś wystąpienie poszkodowanego na drogę sądową przed wyczerpaniem w trybie administracyjnym, przewidzianym w prawie z 28 czerwca 1912 r. (orz. S. N. Zb. O. za r. 1930 poz. 216), uzasadnia odrzucenie pozwu poszkodowanego. (S. N. C. I. 2010/36 27.I.1937. — *Zb. C. 2/38 p. 59).*

156; 166; XIV.

Chociaż ustawa z 5.III.1869 Dz. p. p. 1. 27 o odpowiedzialności kolei powołuje się na przepisy §§ 1325; 1327 u. c., które nie przewidują wynagrodzenia za krzywdę moralną, wynagrodzenie takie jednak przysługuje, ponieważ kwestia odpowiedzialności kolei podpada pod przepisy k. z. (S. N. C. II. 292/36 6.VI.1936. — *Ż. P. 1/38 s. 32).*

161 § 2; 165 § 1.

Poszkodowany, któremu sąd karny przyznał zadośćuczynienie za ból fizyczny, może za utrudnienia w pracy zarobkowej, występujące wskutek ponawiania się bólu, dochodzić odpowiedniej renty (art. 161 § 2 k. z.) nie zaś ponownego zadośćuczynienia za ból. (S. N. C. II. 491/37 31.VIII.1937. — *N. K. Z. 12/38 s. 47).*

593.

Do żądania ustanowienia z wyroku prawa zastawu dla przyszłych wierzytelności, płatnych dopiero po wniesieniu podania hipotecznego (art. 93 ust. hip. austr.), wierzyciel tylko wówczas byłby uprawniony, gdyby wyrok obowiązywał dłużnika bądź do ustanowienia prawa zastawu, bądź do złożenia oświadczenia co do zezwolenia na dokonanie przeciwko niemu wpisu prawa zastawu dla wierzytelności przyszłych, cyfrowo oznaczonych (art. XLV i XLVI przep. wprow. prawo o sąd. post. egzek.), t. j. gdyby nakładał na dłużnika obowiązek ustanowienia hipoteki kaucyjnej z § 14 ust. 2 ustawy hip. (S. N. C. II. 2060/37 12.XI.1937. — *Prz. Not. 6/38 s. 17).*

605 § 1.

Renta dożywotnia, należna dożywotnikowi w zamian za świadczenia, określone w umowie o dożywocie, nie może być z tej przyczyny obniżona, że winę w ustaniu bezpośredniej styczności stron ze sobą, ponosi także dożywotnik. (S. N. C. II. 628/37 13.IX.1937. — *N. K .Z. 9/38 s. 35).*

614 § 1.

Przekazany odpowiada wobec odbiorcy według treści oświadczenia, jakie złożył wobec odbiorcy. (S. N. C. II. 495/37 26.VIII.1937. — *N. K. Z. 8/38 s. 31).*

XXII § 1; XL § 1

Strona odwołująca darowiznę wskutek rażącej niewdzięczności, zaszłej po wejściu w życie Kod. zob., winna jest jednocześnie zwrócić obdarowanemu wkłady, poczynione przezeń na przedmiot mu darowany, lub zabezpieczyć ich zwrot. (S. N. C. II. 529/37 31.VIII.1937. — *N. K. Z. 14/38 s. 54).*

XL § 1.

Do zawartej w r. 1928, a wykonanej w maju 1934 r. umowy o budowę lodowni, przepisy kodeksu zobowiązań nie mają zastosowania, chociażby wady lodowni ujawniły się dopiero po dniu 1 lipca 1934 r. (S. N. C. II. 391/37 19.VIII.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 19).*

XLIII.

Dłuższy termin przedawnienia, wprowadzony kodeksem zobowiązań nie ma zastosowania, jeżeli krótszy termin przedawnienia, obowiązujący w sprawie według prawa dawniejszego, upłynął już przed wniesieniem pozwu. (S. N. C. II. 1453/36 12.IX.1936 i C. II. 1997/36 16. XI.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 870).*

XLIII.

Przerwę przedawnienia, wywołaną przez wniesienie pozwu przed wejściem w życie kodeksu zobowiązań, ocenić należy według przepisów dawniejszych, a nie według przepisów kodeksu zobowiązań. (S. N. C. II. 2187/36 25.I.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 870).*

—

k) R. Pr. R. 12.VI.1934 (p. 509) o wierzytelnościach w walutach zagranicznych.

1.

Wierzyciel może dochodzić zapłaty swej należności w walucie krajowej, chociaż zobowiązanie dłużnika zaciągnięte zostało w walucie dolarowej. (S. N. C. II. 2648/36 22.II.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 871).*

1.

Jeżeli w skrypcie dłużnym wierzyciel zastrzegł sobie, że pożyczona suma ma być zwrócona w takiej ilości złotych polskich, jaka odpowiada równowartości pożyczki, wyrażonej w złotych, w parytecie dolara St. Zjedn. Am. P., t. j. w ilości złotych polskich, odpowiadających według kursu dnia rzeczywistej zapłaty kwocie, wyrażonej w dolarach St. Zjedn. Am. P., to taką wierzytelność należy uznać za wyrażoną w walucie zagranicznej w znaczeniu art. 1 cyt. rozp. i stosować do niej należy przepisy tego rozporządzenia. (S. N. C. II. 1243/37 15.XI.1937. — *Prz. Sąd. XIII p. 227).*

1.

Jeżeli dłużnik, który poszukiwał pożyczki w kwocie 100 dolarów otrzymał tytułem pożyczki 890 złotych, a przy zawieraniu umowy nie zastrzeżono, iż ma być ona zwrócona w walucie dolarowej, wierzyciel może dochodzić zwrotu pożyczki w kwocie 890 złotych. (S. N. C. II. 333/35 31.V.1935. — *R. P. E. S. 4/37 s. 871).*

4 u. 1.

Wyrażenie zawarte w umowie z r. 1932, że pożyczka zaciągnięta w walucie dolarowej, spłaconą być ma w razie spadku wartości dolara

w walucie złotowej po kursie 1 dolar 8.90 zł lub w walucie szwajcarskiej po kursie 1 dolar 5.14 fr. szwajc. nie mieści w sobie zastrzeżenia spłaty pożyczki według równowartości złota. (S. N. C. II. 2639/36 22.II.1937. — *O. S. P. 1/38 p. 24)*.

4 u. 1; 8 u. 2.

Do wierzytelności, która na podstawie układu stron zawartego przed wejściem w życie rozp. o wierzytelnościach w walutach zagranicznych została przerachowana na walutę polską, przepis art. 4/1 cytowanego rozporządzenia nie ma zastosowania. (S. N. C. II. 1018/37 23.XII.1937.— *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 46)*.

6.

Po odbytej licytacji nie można już być dokonana zamiana zabezpieczonej na nieruchomości kaucji na czysty wpis sumy zasądzonej wyrokiem, jeżeli zaś wpis taki został jednak dokonany, to nie może on nadać sumie wpisanej charakteru sumy hipotekowanej, z czego wynika, że do sumy takiej, gdy jest wyrażona w walucie zagranicznej, nie ma zastosowania przepis art. 6 rozporządzenia z dnia 12 czerwca 1934. (S. N. C. I. 699/36 15.I - 19.II.1937. — *Prz. Not. 6/38 s. 17)*.

8 u. 2.

Układem w rozumieniu art. 8 ust. 2 rozp. porządzenia z dnia 12 czerwca 1934 r. o wierzytelnościach w walutach zagranicznych (Dz. U. poz. 509) jest umowa, mająca za przedmiot określenie sposobu spłaty już przedtem powstałej wierzytelności w walucie zagranicznej. (S. N. C. I. 627/36 1 - 16.VII.1936. — *W. Prz. Pr. 2/38 s. 37)*.

9.

Nie można wpisać hipoteki w walucie dolarowej, jeżeli akt notarialny, będący podstawą wpisu, otrzymał klauzulę wykonalności dopiero po dniu 7 lipca 1934 r. (S. N. C. II. 539/37 5.VIII.1937. — *Prz. Not. 6/38 s. 16 - 17)*.

9 u. 2. pt. 2.

Okoliczność, że w art. 9 ust. 2 p. 2 rozporządzenia z d. 12.VI.1934 r. przewidziane zostało wydanie rozporządzenia Rady Ministrów w kwestii warunków i zasad przerachowania wierzytelności hipotecznych, wyrażonych w walutach zagranicznych, i że rozporządzenie takie dotychczas wydane nie zostało, nie może stać na przeszkodzie zastosowania do tych wierzytelności postanowień rozporządzenia z dn. 12. VI.1934 r. (S. N. C. I. 2237/36 29.X.1937. — *G. S. W. 9/38 s. 133)*.

—

l) R. Pr. R. 24.X.1934 (p. 841) o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych.

1.

Ponieważ wniosek dłużniczki o uznanie jej długu za rolniczy został już przez Powiatowy Urząd rozjemczy załatwiony, nie może dłużniczka domagać się ponownie uznania części tego samego długu za rolniczy w stosunku do wierzyciela, który zajął wierzytelność jej bezpośredniego wierzyciela. (S. O. Kraków II. Ca 2336/37 22.X.1937. — *Prz. Sąd. XIII. p. 230)*.

3-a.

Gdy licytacja nieruchomości została już dokonana, do poszukiwanych z nieruchomości długów, podlegających zaspokojeniu z uzyskanego szacunku, nie mogą mieć zastosowania przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z 24 października 1934, o zawieszeniu wymagalności długów rolniczych i o rozłożeniu ich zapłaty na raty. (S. N. C. I. 2474/36 1.X.1937. — *O. S. P. 1/38 p. 11)*.

41; 42; 49.

Ponieważ w art. 42 brak wyraźnego postanowienia czy obniżka dotyczy odsetek od kapitałów płatnych przed 1 kwietnia 1935 r., czy też po tej dacie, przeto mogą być do odsetek stosowane tylko te same przepisy ustawowe, które ustanowione zostały dla płatności kapitału. A gdy co do płatności a także rozłożenia na raty, mają zastosowanie przepisy art. 49, to i do odsetek, które są przynależnością kapitału, muszą być stosowane przepisy art. 49. Z osnowy przepisu art. 42 wynika, że obniżka odsetek tym artykułem objęta, dotyczy długów oznaczonych rozdziałem V-tym, a więc także art. 41-szym, tj. także przed dniem 1 kwietnia 1935 r. (S. O. Kraków II. Ca 314/37 14.I.1938. — *Prz. Sąd. XIII. p. 231)*.

42.

Obniżenie odsetek od długów rolniczych nie odnosi się do odsetek już zapłaconych. (S. N. C. II. 252/36 20.V.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 873)*.

45.

W myśl tego przepisu wszelkie ulgi przewidziane w rozdziale V rozp. oddłużeniowego, o ile dotyczą długów hipotecznie zabezpieczonych, rozciągają się również na osoby współzobowiązane z tytułu odpowiedzialności osobistej. Jak z tego przepisu okazuje się z ulg skorzystać mogą wszystkie osoby współzobowiązane bez względu na to, czy są posiadaczami gospodarstwa wiejskiego czy nie i czy dług odnośnie do nich jest rolniczym czy też nie, byle by sam dług był hipotecznie zabezpieczony. (S. O. Kraków II. Ca. 2353/37 26.X.1937. — *Prz. Sąd. XIII. p. 232)*.

—

m) R. M. Sk. 11.XII.1934 (p. 967) o zasadach udzielania pomocy instytucjom, zawierającym układy z dłużnikami w zakresie wierzytelności rolniczych.

10.

Umowy, którą żona odkupuje realności jej

męża, sprzedane na licytacji, od instytucji kredytowej, będącej jednocześnie wierzycielką egzekwującą, nie można poczytać za samo tylko przejęcie dawnego długu męża wobec tej instytucji, lecz za umowę samoistną. (S. N. C. II. 733/37 30.IX.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/37 p. 47).*

—

n) D. Pr. R. 14.IX.1935 (p. 504) w sprawie obniżenia komornego oraz zmiany ustawy o ochronie lokatorów.

5.

Dekret powyższy nie zawiera przepisu, normującego postępowanie w sprawach, w których przed dniem 1.XII.1935, zostały wniesione apelacje na orzeczenia Urzędów Rozjemczych. Stąd według zasady wyrażonej w art. XXXVI kpc. sprawy te należy rozpoznać według dotychczasowych — już uchylonych przepisów, normujących postępowanie w razie złożenia środka odwoławczego od orzeczenia Urzędu Rozjemczego, czyli że na orzeczenia Sądu Okręgowego skarga kasacyjna nie jest dopuszczalna. (S. N. C. III. 487/37 16.VIII.1937 Post. — *R. P. E. S. 4/37 s. 874).*

—

o) D. Pr. R. 26.IV.1936 (p. 249) dewizowy.

1. u. 5.

Według art. 1 ust. 5 cytowanego dekretu w sprawie obrotu pieniężnego z zagranicą W. M. Gdańsk, w zakresie przepisów dewizowych, traktuje się na równi z zagranicą. (S. N. 3. K. 849/37 21.IX.1937. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 351).*

8; 16.

1. Ze stanowiska przepisów dewizowych dekretu Prez. Rzplitej z 26 kwietnia 1936 r. (Dz. U. poz. 249), ostateczny cel podróży wiozącego obcą walutę jest obojętny i wystarczy, że w swej podróży znalazł się on na granicy innego państwa z zamiarem jej przekroczenia, ile że w tym momencie przepisy dewizowe i niebezpieczeństwo dla Skarbu Państwa stają się aktualne.

2. Z brzmienia art. 8 cyt. dekretu, zwłaszcza z zestawienia „wywozu“ z „przekazywaniem“ i „wysyłaniem“ wynika, że przestępstwo staje się dokonane nie z chwilą rzeczywistego już wywiezienia, lecz z chwilą rozpoczęcia czynności wywozu. (S. N. 3 K. 849/37 21.IX.1937. — *G. S. W. 15/38 s. 233).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B1. POLSKA POŁUDNIOWA.

a) Kodeks Cywilny Austriacki.

472; 473; 523.

Naruszającym własność przez przyswajanie służebności jest ten, z czyją wolą zgodnie lub w czyim interesie stan naruszenia nastąpił. (S. N. C. II. 1350/37 14.I.1938. — *N. Pal. 3/38 p. 2).*

509.

Darczyńca, który obdarowując osobę inną swym gospodarstwem gruntowym, zastrzegł dla siebie dożywotnie użytkowanie tego gospodarstwa i nałożył na obdarowaną obowiązek utrzymywania go u siebie, nie może dochodzić wydalenia obdarowanej z podarowanego jej budynku. (S. N. C. II. 1028/37 2.X.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 8).*

565.

Ciężar dowodu przytomności umysłowej spadkodawcy w czasie oświadczenia ostatniej woli spoczywa tylko wówczas na pozwanym, jeżeli spadkodawca był w owej chwili ubezwłasnowolniony. Poza tym przypadkiem brak przytomności winna wykazać strona powoda. (S. N. C. II. 2771/36 9.III.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 877-878).*

696; 861; 865; 897 i 914.

Niezatwierdzenie kontraktu kupna-sprzedaży przez sąd nadopiekuńczy imieniem małoletnich sprzedawców pociąga za sobą także bezskuteczność tego kontraktu wobec pełnoletnich sprzedawców, jeżeli zamiarem kupujących i kupujących było kupno wzgl. sprzedaż całej parceli, a nie jej części idealnych. (S. N. C. II. 845/37 7.X.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 9).*

732-736; 754; 757.

O ile po spadkodawcy nie pozostaje wdowa, rodzeństwo nieślubne spadkodawcy otrzymuje cały spadek, o ile zaś pozostaje wdowa, otrzymuje obok potomków spadkodawcy połowę spuścizny. (S. N. C. II. 119/36 29.IV.1936. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 72).*

796.

Roszczenie małżonka z tytułu niedostatecznego utrzymania może być zaspokojone z całej czystej spuścizny, o ile dochody spadkowe nie wystarczają na pokrycie tego utrzymania. (S. N. C. II. 618/36 3.VII.1936. — *Ż. P. 1/38 s. 33).*

821.

Spadkobiercy odpowiadają solidarnie za wekslowe zobowiązania spadkodawcy, chociaż przyjęli spadek z dobrodziejstwem inwentarza. (S. N. C. II. 2112/36 13.I.1937. — *Ż. P. 1/38 s. 33).*

823.

Przepis § 823 uc. może mieć na względzie tylko ostateczne ukończenie postępowania spadkowego, tak, by w postępowaniu tym pokrzywdzony więcej już roszczeń swoich nie mógł podnosić i dlatego jedynie w drodze procesu praw swych mógł dochodzić. (S. N. C. II. 1715/37 29.XI.1937. — *Prz. Sąd. XIII p. 234).*

833; 834; 835; 841.

Układ zawarty przez większość współwłaścicieli realności co do sposobu użytkowania tejże jako dotyczący zwykłego zarządu wiąże współwłaścicieli pozostających w miejscowości, którzy wobec tego nie mogą jednostronnie wbrew woli większości zmieniać sposobu użytkowania realności i zatrzymać lokalu oddanego im w najemne używanie na wyłączną własność z tytułu idealnej części we współwłasności; przysługują im natomiast uprawnienia z przepisów §§ 834, 835, 841 i nast. k. c. a. (S. N. C. II. 641/37 16.IX.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 10).*

861.

Kto za odpłatą podjął się kierownictwa przedsiębiorstwa handowego, nie może się brakiem należytej wiedzy i doświadczenia zasłaniać przed obowiązkiem wynagrodzenia szkody wyrządzonej przedsiębiorstwu przez pracowników. (S. N. C. II. 2528/36 16.II.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 878).*

948; 1217; 1247.

Darowizny z powodu przyszłego małżeństwa (propter nuptias) nie można odwołać z przyczyny rażącej niewdzięczności bo jest ona umową małżeńską w rozumieniu § 1217 u. c. Można jednak taką darowiznę odwołać, o ile to umownie zastrzeżono. Umowne zastrzeżenie, które daje darującemu prawo rozwiązania albo odwołania darowizny propter nuptias, jest prawnie wiążące. (S. N. C. II. 2666/35 16.V.1936 uchw. 7 sędziów. — *Ż. P. 1/38 s. 34).*

951.

Dziedzic konieczny, pokrzywdzony przez darowiznę, dochodzić może przeciwko obdarzonemu albo wydania daru w naturze celem zospokojenia lub uzupełnienia zachowku, albo też kwoty zachowku, cyfrowo oznaczonej z przedmiotu darowizny lub z wartości tegoż. (S. N. C. II. 3129/36 22.IV.1937. — *O. S. P. 1/38 p. 19. Glosa Franciszek Bossowski).*

1009; 1012; 1294; 1295.

Odpowiedzialność pełnomocnika wobec mocodawcy z tytułu szkody nie jest zależna od rodzaju winy. (S. N. C. II. 839/37 8.XII.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 12.*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) Kodeks Postępowania Cywilnego.

22 § 1.

Jeżeli powód, dochodząc kilku roszczeń majątkowych niepieniężnych, podał w pozwie tylko łączną ich wartość, a skarga kasacyjna dotyczy jednego z tych roszczeń, wówczas sąd 3. instancji przed rozpoznaniem dopuszczalności skargi kasacyjnej, winien wezwać stronę do określenia wartości przedmiotu zaskarżonego. Określenie to podlega sprawdzeniu w trybie art. 22 k. p. c. przez sąd 1. instancji. (S. N .C. II. 73/37 13.III.I1937. — *Zb. C. 2/38 p. 83).*

40 § 1.

Pozew o wydanie podarowanej nieruchomości dla dopełnienia legitymy dziedzica koniecznego jest roszczeniem obligatoryjnym, a nie rzeczowym w rozumieniu art. 40 § 1 k. p. c. i dlatego nie należy do wyłącznej właściwości sądu miejsca położenia tej nieruchomości. (S. N. C. II. 521/36 16.VI.1936. — *Ż. P. 1/38 s. 35).*

52 § 2; 213 § 1.

Pozew wniesiony z naruszeniem przepisów o właściwości sądów odrzuca sąd z urzędu tylko w początkowym stadium procesu, przed doręczeniem pozwu stronie pozwanej, w dalszym zaś toku postępowania sąd z urzędu bierze pod rozwagę i uwzględnia tylko taką swą niewłaściwość, która opiera się na tym, że sąd nie mógłby być właściwy nawet na podstawie umowy stron. (S. N. C. III. 2916/36 22.VI.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 171).*

65.

Katolicka parafia nie jest osobą prawną, nie posiada ustawowego przedstawiciela i wobec tego powództwo przeciwko niej nie może być wytoczone. (S. N. C. I.'2792/32 18.VIII.—1.IX. 1936. *Prz. Not. 6/38 s. 19).*

65; 213 § 1; 215 § 1; 239; 375 § 1; 381; 409 pt. 2.

1. Nie zachodzi brak zdolności procesowej po stronie powodowej, jeżeli wprawdzie jako strona występuje masa konkursowa, skoro powództwo wytacza faktycznie zarządca konkursowy.

2. Cofnięcie pozwu za zrzeczeniem się roszczenia wzgl. zawarcie ugody przez zarządcę konkursowego bez zgody wydziału wierzycieli — mimo, że w związku z tym postępowanie procesowe uległo prawomocnie umorzeniu — nie mają skutków prawnych. (S. N. C. II. 1199/37 9.XI.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 49).*

68 § 2; 110; 192 § 2.

1. Kurator, ustanowiony na zasadzie art. 192 § 2 k. p. c., powinien żądać przed zamknięciem rozprawy kosztów swego udziału w sprawie pod rygorem ich utraty.

2. Orzeczenie o zwrocie kaucji kasacyjnej należy do sądu apelacyjnego, jeżeli strona opłaciła kaucję bez obowiązku ustawowego. (S. N. C. II. 2870/36 5.IV.1937. — *Zb. C. 2/38 p. 91).*

78; 334.

Interwenient uboczny, nie podpadający pod przepis art. 78 k. p. c. nie jest uprawniony do wnoszenia o wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem. (S. N. C. III. 1301/35 20.II.1937. Uchw. 7 sędziów. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 62)*.

112.

Instytucja, która ma na celu wspieranie biednych w szerokim zakresie, nie może być uważana za zupełnie ubogą w rozumieniu art. 112 k. p. c. (S. N. C. II. 2126/36 12.I.1937. — *Zb. C. 2/38 p. 53)*.

112.

Dla oceny zupełnego ubóstwa wysokość samego dochodu nie jest miarodajna, lecz musi być brana w rachubę także wartość substancji majątku. (S. N. C. II. 913/37 14.XII.1937. *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 50)*.

112.

Przy rozważeniu czy zachodzi zupełne ubóstwo kobiety zamężnej należy brać pod uwagę tylko jej majątek własny i te sumy, które mąż jest w stanie dawać jej i jej daje na jej własne potrzeby, gdyż mąż nie jest obowiązany ani nie może być zmuszony do dawania żonie zaliczek na koszty procesów, które żona zamierza prowadzić. (S. N. C. III. 1694/36. 23.III.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 169)*.

112.

Zbędne jest umieszczanie w zaświadczeniach, wydanych przez władzę publiczną, stwierdzających stan majątkowy i rodzinny petenta, wzmianki na jakiej podstawie zaświadczenia zostały oparte. (S. N. C. I. 1860/37 28.XI.1937. — *W. Prz. Pr. 4/38 s. 107)*.

112.

Obdłużenie nieruchomości, chociażby ponad jej wartość, nie świadczy jeszcze o zupełnym ubóstwie jej właściciela w rozumieniu art. 112 k. p. c. Właściciel realności ma z jej dochodów brutto sumy obrotowe w ręku, którymi może tak gospodarować, by miały natychmiastowe pokrycie tak niezbędne wydatki jak i najpilniejsze należności, do których należą także opłaty sądowe, a spłatę mniej pilnych należności rozłożyć sobie na dłuższy okres czasu. (S. N. C. II. 1263/37 19.XI.1937. — *Prz. Sąd. XIII. p. 244)*.

112.

Osoba, która jest w możności pokryć koszty sądowe choćby z pewnym uszczerbkiem substancji swego majątku, nie może być uważana za zupełnie ubogą. (S. N. C. II. 704/37 21.IX. 1937. — *Cz. Sędz. 2/38 p. 25)*.

112; 113 § 1; 450.

Prawo ubogich udziela się dla poszczególnej sprawy. Prawo ubogich gaśnie z ukończeniem sprawy, dla której zostało udzielone. W procesie, rozciąga się prawo ubogich wyjątkowo jeszcze na zabezpieczenie i postępowanie egzekucyjne. Sprawą w rozumieniu art. 113 k. p. c. jest również skarga o wznowienie. Przedstawia się ona jako nowa sprawa, która powinna czynić zadość warunkom pozwu. Skoro więc ukończył się proces poprzedni i dalsze czynności nie dotyczą ani zabezpieczenia, ani egzekucji, to wygasło przyznane tam prawo ubogich, a z nim upadło także ustanowienie adwokata dla strony ubogiej i związane z ustanowieniem pełnomocnictwa. (S. N. C. III. 3506/36 6.IX.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 170)*.

112; 116 pt. 3.

Sąd nie może odmówić przyznania prawa ubogich tylko na tej podstawie, że strona z wnioskiem o przyznanie tego prawa wystąpiła przez adwokata; z okoliczności tej bowiem nie można jeszcze wnosić, że strona nie zechce skorzystać z praw przyznanych w art. 116 p. 3 k. p. c. lub, że adwokat, który imieniem strony wystąpił, nie zażąda od niej wynagrodzenia oraz zaliczki na poczet tego wynagrodzenia. (S. N. C. III. 1438/36 12.IV.1937. — *Zb. C. 2/38 p. 95)*.

112; 192 § 1.

W wypadku, gdy pomiędzy przyznaniem prawa ubogich a wytoczeniem powództwa umrze strona, której przyznano prawo ubogich, spadkobiercy zmarłego nie korzystają już z przyznanego prawa ubogich, albowiem nie chodzi o żadne prawo majątkowe, którego przejście na spadkobierców normuje kodeks cywilny, lecz o prawo procesowe, uregulowane wyczerpująco w k. p. c., kodeks ten zaś przejścia prawa ubogich na spadkobiercę nie przewiduje. (S. N. C. III. 1347/35 22.III.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 169)*.

141.

Termin z art. 141 jest terminem ustawowym i nie może być przedłużony przez przewodniczącego. (S. N. C. III. 1520/36 2.IV.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 170)*.

141 § 1; 206 § 1 pt. 1.

Brak dokładnie określonego żądania nie stanowi formalnego uchybienia procesowego nie podlega uchyleniu w trybie art. 141 k. p. c. na skutek wezwania sądu lub przewodniczącego i uzasadnia oddalenie powództwa. Brak dokładnego określenia żądania uwzględnia się z urzędu, wobec czego jest obojętne, czy strona pozwana podniosła jakie zarzuty co do określenia żądania pozwu. (S. N. C. II. 3325/36 10.V.1937. — *Gł. Adw. 2/38 s. 60)*.

141 § 1.

Sąd, w razie stwierdzenia, iż pełnomocnictwo złożone przy pozwie nie jest dostateczne, winien zastosować przepis art. 141 § 1 k. p. c.

(S. N. C. I. 2382/36 24.VIII.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 170).*

185 § 1.

Po uprawomocnieniu się postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej wskutek niezłożenia kaucji kasacyjnej we właściwym czasie nie można wnieść podania o przywrócenie terminu do uiszczenia kaucji kasacyjnej. (S. N. C. II. 446/37 14.IX.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 61).*

204 § 1; XXXVII; XXXVIII.

Niewniesienie przez pozwanego odpowiedzi na skargę nie powoduje spoczywania postępowania w razie braku wniosku o wydanie wyroku zaocznego i dlatego mimo upływu trzech lat od dnia wejścia w życie kodeksu postępowania cywilnego nie może nastąpić umorzenie postępowania. (S. N. C. II. 575/37 9.IX.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 48).*

206 § 1 pt. 1.

W sporze dzierżawcy przeciw wydzierżawiającemu o wydanie przedmiotu dzierżawy powód nie ma potrzeby ani obowiązku wymieniać w żądaniu pozwu z jakich przedmiotów składają się inwentarze żywe i martwe i inne przynależności majątku dzierżawionego, bo w tej mierze miarodajne są postanowienia kontraktu dzierżawy. (S. N. C. II. 1723/37 6.IX.1937. — *Gł. Adw. 2/38 s. 60 - 61).*

206 § 1 pt. 2.

1. Mąż na zasadzie ustawowego pełnomocnictwa nie jest uprawniony do uznania imieniem żony sumy wynikającej z obliczenia.

2. Zeznanie w drodze dowodu z przesłuchania stron, przez powoda o pewnych okolicznościach faktycznych, których w pozwie nie przytoczono, wymogów z przepisu art. 206 § 1 p. 2 k. p. c. nie zastępuje. (S. N. C. II. 721/37 27.IX.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 11).*

206 § 1 pt. 1; 211 § 1; 212; 342.

Wedle art. 342 K. P. C. Sąd nie ma prawa wyrokować co do rzeczy, która nie była przedmiotem żądania, ani zasądzić ponad żądanie. Przepis ten należy tłumaczyć w związku z przepisem art. 206 § 1 p. 1 K. P. C., wg którego pozew powinien zawierać dokładnie określone żądanie w ten sposób, iż Sąd nie może orzec o innym roszczeniu, aniżeli tym, które było dochodzone w sporze, ani też nie może tego roszczenia przyznać powodowi w większej mierze, aniżeli tego powód domagał się w pozwie, bądź też drogą dopuszczalnej zmiany lub rozszerzenia powództwa w myśl art. 211 i 212 K. P. C. (S. N. C. II. 1174/37 25.X.1937. — *Gł. Adw. 1/38 s. 29).*

210 pt. 3.

Zezwolenie strony przeciwnej, o którym mówi art. 2101 k. p. c. 13 nie musi być wyrażone sposobem dorozumianym przez takie zachowanie się w procesie, które wskazuje z dostateczną pewnością na to, że strona nie sprzeciwia się wstąpieniu innej osoby do sporu; w szczególności takie dorozumianie oświadczenie zezwolenia może nastąpić przez wdanie się w spór bez kwestionowania wstąpienia innej osoby, jeżeli tylko z okoliczności wynika, iż strona, która ma prawo sprzeciwiać się, nie znajduje się w tej mierze w błędzie faktycznym lub prawnym. (S. N. C. III. 2755/36 26.V.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s 170)*

262.

Decyzja władzy administracyjnej, powzięta na podstawie § 18 ust. z 6.4.1920 (D. U. Rzeszy str. 458), jest aktem administracyjnym, wydanym w granicach właściwości tejże władzy i z tej przyczyny wiąże ona sąd powszechny bez względu na to, czy zapadła z naruszeniem przepisów rozp. z 22.III.1928 (D. U. poz. 341). Jeżeli na zażalenie osoby zainteresowanej władza przełożona decyzję powyższą utrzymała w mocy, to sąd powszechny postanowienie to przyjąć musi przy rozstrzygnięciu sporu za fakt nie podlegający wzruszeniu. (S. N. C. III. 1767/36 30.VIII.1937. — *R. P. E S. 1/38 s. 166).*

265.

O ile zobowiązanie zostało ujęte w formę pisemną, na czym uiszczenia lub zwolnienia wymagany jest też dowód na piśmie. (S. N. C. I. 1850/36 13.V.1937 — *P. P. C. 7 - 8/38 s. 242).*

265.

Dłużnik wekslowy, który podpisał weksel po dniu 1 stycznia 1933, nie może dowodzić świadkami lub przesłuchaniem stron, że oznaczona w wekslu osoba remitenta nie została umówiona jako remitent, lecz tylko jako pełnomocnik innego wierzyciela wekslowego. (S. N. C. II. 2595/36 22.II.1937. — *O. S. P. 1/38 p. 22).*

275 § 1.

Zapiski właściciela przedsiębiorstwa, dotyczące poczynionych w nim obrotów, posiadają charakter dokumentów w rozumieniu art. 275 k. p. c. (S. N. C. III. 2198/36 5.II.1937. — *Zb. C. 2/38 p. 85).*

339.

Jeżeli roszczenie nie jest jeszcze wymagalne, lecz stanie się wymagalne w przyszłości, to pozew nie podlega odrzuceniu, a tylko powództwo podlega oddaleniu. (S. N. C. III. 1728/36 26.II.1937. — *Zb. C. 2/38 p. 81).*

341 § 1.

Orzeczenie oddalające roszczenie nie może zapaść we formie wyroku wstępnego. (S. N. C. II. 1397/37 21.IX.1937. — *Cz. Sędz. 1/38 p. 22).*

347 § 2; 4.

Zdanie odrębne złożone przez sędziego nie ma żadnego znaczenia procesowego. (S. N. C.

II. 637/37 21.IX.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 21).*

350; 354 § 1.

Strona, która we właściwym terminie nie zażądała sporządzenia wyroku z uzasadnieniem, traci prawo do jego zaskarżenia mimo, że wyrok ten został jej z urzędu doręczony przez sąd, o ile to doręczenie nie nastąpiło w sprawach wymienionych w art. 354 § 1 k. p. c. (S. N. C. II. 2846/36 15.III.1937. — *Zb. C. 2/38 p. 84).*

350; 376 § 1.

Sąd I instancji obowiązany jest tylko na żądanie strony uzasadniać na piśmie postanowienie wydane na podstawie rozprawy niezgodne z wnioskami stron a podlegające zażaleniu; ograniczenie to nie dotyczy przypadków z art. 354 § 1 zd. 1 kpc. (S. N. C. III. 519/35 2.V. 1936 Uchw. 7 sędziów. — *R. P. E. S. 4/37 s. 862).*

370; 393 § 1.

Skoro sąd nie orzekł we wyroku o części roszczenia, a strona nie żądała uzupełnienia wyroku, to utraciła prawo do jego zaskarżenia. (S. N. C. II. 840/37 7.X.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 57).*

370; 426 pt 2.

W razie gdy sąd apelacyjny nie orzekł o całości żądania skargi apelacyjnej strona nie może z tej przyczyny zaskarżać wyroku tegoż sądu, miała bowiem możność domagania się uzupełnienia wyroku. (S. N. C. II. 714/37 21. IX.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 56).*

375 § 1.

W razie zawarcia ugody sądowej w sporze ze Skarbem Państwa pod zastrzeżeniem jej zatwierdzenia przez Prokuratorię Generalną, nie mają znaczenia dalsze propozycje ugodowe, czynione przez Prokuratorię Generalną stronie, a przez nią nie przyjęte. Oświadczenie, złożone przez Prokuratorię Generalną przed sądem procesowym w toku tych rokowań, że ugodę zatwierdza, powoduje definitywne zawarcie ugody i umorzenie sporu sądowego. (S. N. C. II. 369/37 24.VI.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 58).*

382.

Jeśli prawomocnym wyrokiem orzeczono rozdział od stołu i od łoża małżeństwa z winy jednej strony, nie może strona ta w nowym sporze z tych samych przyczyn, które stanowiły jej obronę w poprzednim sporze, domagać się orzeczenia innego, a to z uwagi na powagę rzeczy osądzonej. (S. N. C. II. 1834/37 19.I.1938.— *N. Pal. 3/38 p. 1)*

382.

Ugoda, zawarta przed sądem polubownym. nie posiada powagi rzeczy osądzonej co do kwestii nią uregulowaynch. (S. N. C. II. 1371/ 36 26.X.1936. — *Prz. Not. 9/38 s. 22).*

382.

Moc prawna wyroku (powaga rzeczy osądzonej wg KPC.) ogranicza się do bezpośredniego przedmiotu wyrokowania. (S. N. C. III. 511/35 24.I.1936. — *W. Pr. 1/38 p. 10).*

382; 463 § 3; 477; 501 § 2; 527 pt. 5.

Wierzyciel może dochodzić drogą pozwu swego roszczenia, mimo, że jest ono hipotecznie zabezpieczone na podstawie wykonalnego aktu notarialnego. Przepisy KPC. nie znają takiej przeszkody, że powództwo jest niedopuszczalne, gdy dla zaskarżonej wierzytelności istnieje tytuł egzekucyjny z art. 527 p. 5 KPC. Z przepisów art. 382 KPC. w związku z przepisem 463 § 3, 477 i 501 § 2 KPC. wynika, że niedopuszczalne jest powództwo z powodu powagi rzeczy osądzonej, którą mają wyroki sądów powszechnych i zrównane z nimi nakazy prawomocne, oraz wyroki sądów polubownych, a poza tym wyroki zagraniczne, którym specjalne umowy państwowe nadają powagę rzeczy osądzonej, lecz o nie tu nie chodzi. Kwestia, czy dla danej wierzytelności istnieje tytuł egzekucyjny, który nie stanowi powagi rzeczy osądzonej, mogłaby mieć znaczenie tylko dla kosztów sporu ze względu na końcowy przepis art. 98 KPC. (S. N. C. II. 653/37 13.IX.1937. — *Gł. Adw. 4/38 s. 133-134).*

382; 527 pt. 3; XXII.

Ugoda stoi na równi z wyrokiem o tyle, o ile chodzi o jej wykonalność i skuteczność jako tytułu egzekucyjnego, nie posiada ona jednak powagi rzeczy osądzonej co do kwestyj nią uregulowanych, gdyż powagę tę przyznaje ustawa wyłącznie prawomocnym wyrokom. (S. N. C. I. 2648/36 28.IX.1937. — *W. Prz. Pr. 5/38 s. 153).*

393; 419.

W skardze apelacyjnej niekoniecznie należy dopatrzeć się zażalenia na postanowienie zarządzające zwrot wniosku o sporządzenie wyroku z uzasadnieniem. (S. N. C. III. 626/35 10.I.1936. — *W. Pr. 1/38 p. 72).*

399; 431 § 1; 424 § 2.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego, rozpoznające zażalenie na postanowienie II instancji, nie mające być traktowane jako skarga kasacyjna, ulega uchyleniu przez Sąd Najwyższy z urzędu. (S. N. C. III. 919/35 9.III.1936. — *W. Pr. 1/38 p. 73).*

404.

Przyczyna usprawiedliwiająca spóźnione zaofiarowanie nowego dowodu winna być wskazana sądowi 2 instancji; instancja kasacyjna nie jest powołana do czynienia w tym przedmiocie ustaleń. (S. N. C. I. 3160/36 3.XI.1937. — *P. P. C. 9-10/38 s. 305).*

408; 411.

Uwzględnienie przez sąd III instancji twierdzeń strony nie wnoszącej apelacji, które nie są podstawą zaskarżonego orzeczenia, nie przedstawia reformatio in peius. (S. N. C. III. 1030/35 13.III.1936. — *W. Pr. 1/38 p. 74).*

412; 418; 437; 441.

W razie nieważności postępowania I i II instancji Sąd Najwyższy przekazuje sprawę do I instancji. (S. N. C. III. 1271/34 10.IX.1936. — *W. Pr. 1/38 p. 76).*

419; 441; 513; 538.

Zażalenie do Sądu Najwyższego na postanowienie, zarządzające nadanie klauzuli wykonalności, jest niedopuszczalne. (S. N. C. III. 78/36 30.III.1936. — *W. Pr. 1/38 p. 77).*

425 § 1; 429 § 1; 455.

Przepis o odrzuceniu niedopuszczalnej skargi kasacyjnej przez sąd drugiej instancji ma zastosowanie także w postępowaniu ze skargi o wznowienie. (S. N. C. II. 620/37 8.IV.1937. — *Gł. Sąd. 5/38 s. 434).*

428.

Kaucja kasacyjna złożona być musi w gotówce. (S. N. C. III. 76/35 25.V.1936. — *W. Pr. 1/38 p. 79).*

451; 452 § 2.

Sąd może również i po przeprowadzeniu rozprawy odrzucić skargę o wznowienie, gdy po rozważeniu stanu rzeczy ujawni się brak warunków skargi. (S. N. C. III. 1959/36 11.IX.1936. — *W. Pr. 1/38 p. 81).*

456.

W razie zaskarżenia odrzucenia skargi o wznowienie Sąd Najwyższy rozpoznający skargę kasacyjną do wstrzymania wykonania wyroku nie jest właściwy. (S. N. C. III. 2000/36 14.IX.1936. — *W. Pr. 1/38 p. 82).*

485 § 1; 491 § 1 pt. 4.

K. P. C. nie przewiduje wyznaczenia przewodniczącego sądu polubownego przez sąd państwowy na wniosek strony w przypadku, gdy strony nie zgodziły się na wybór przewodniczącego, który miał być wyznaczony za wspólnym ich porozumieniem.

Zapis na sąd polubowny traci moc bez względu, czy zgoda stron nie nastąpiła na wybór sędziego dla sądu jednoosobowego, czy też trzyosobowego i czy ten, który miał być wybrany za wspólną zgodą, był przeznaczony na superarbitra. (S. N. C. I. 2960/36 19.XI.1937. — *P. P. C. 9-10/38 s. 306).*

493 pt. 5.

Przepisy K. P. C. nie zawierają wymagania, aby w postępowaniu przed sądem polubownym były prowadzone protokóły.

Z przepisu p. 5 art. 493 K. P. C. nie wynika, aby motywy miały być zredagowane przez sąd polubowny jednocześnie z sentencją wyroku.

Sąd państwowy nie jest władny wdawać się w rozpoznanie zarzutów co do pogwałcenia przez sąd polubowny przepisów prawa materialnego lub przepisów ogólnych prawa formalnego, obowiązujących w postępowaniu sądowym, jak również nie ma prawa wchodzić w rozstrzygnięcie słuszności wyroku lub trafności ustaleń faktycznych i pobudek na których wyrok został oparty. (S. N. C. I. 1914/35 6.V.1936. — *Prz. Not. 9/38 s. 22).*

VII.

Zgodnie z przepisem art. VII przep. wprow. K. P. C. pracownik kancelarii adwokackiej nie posiadający pełnomocnictwa, przewidzianego w art. 88 K. P. C., nie ma prawa przeglądać akt sprawy w sądzie. (S. N. C. I 3596/36 24.III.1937. — *G. S. W. 17/38 s. 262).*

XVII pt. 5 § 1.

Przepis K. P. C., wymagający dla zaskarżenia w trybie kasacyjnym postanowienia, wydanego po rozprawie, zażądania jego uzasadnienia w ciągu tygodnia od ogłoszenia sentencji, nie pozostaje w sprzeczności z art. 566—570 ust. post. cyw., a więc podlega zastosowaniu względem skargi kasacyjnej na postanowienie sądu w kwestii opieczętowania majątku spadkowego. (S. N. C. I. 1520/37 28.X.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 419-420).*

XIX § 3, 4.

Nadpis na dokumencie, oznaczający tylko datę i sumę, chociaż nie podpisany przez osobę, przeciwko której jest stawiany, może stanowić początek dowodu na piśmie na okoliczność częściowego uiszczenia należności, wynikającej ze wspomnianego dokumentu. (S. N. C. I. 1147/36 7-21.IV.1937. — *Gł. Sąd. 5/38 s. 434).*

XXXI § 2 pt. 4.

Termin z § 664 pc. nie podlega przywróceniu do poprzedniego stanu. (S. N. C. III. 1115/36 31.VIII.1936. — *W. Pr. 1/38 p. 12).*

XLV § 1.

Rozstrzygnięcie sporu w składzie 3 sędziów zamiast jednoosobowo nie uzasadnia kasacji. (S. N. C. III. 311/36 19.I.1937. — *W. Pr. 1/38 p. 14).*

—

IV. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Czerwiński Jerzy: Przechowanie według Kodeksu Zobowiązań. Warszawa 1938. s. 5.

Litauer Jan Jakub: Komentarz do procedury cywilnej. Czwarty suplement. Warszawa 1938. s. 47.

Rosmarin Seweryn: Pośrednictwo przy zawieraniu małżeństw. Konkubinat. Kraków. 1938. s. 277.

Stawski Józef: Spłata długów hipotecznych. (Moratorium hipoteczne — likwidacja moratorium). Tekst prawa. Orzecznictwo. Komentarz. Warszawa 1938. s. 92.

Świątkowski Henryk: Zagadnienie niepodzielności gospodarstw wiejskich. Warszawa 1938. s. 40.

—

Prawo handlowe

II. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. USTAWY JEDNOLITE.

A. KODEKS HANDLOWY.

Przedsiębiorstwo, jako przedmiot zastawu.

Artykuł zawiera omówienie instytucji zastawu na przedsiębiorstwie, jako instytucji dla naszych stosunków nowej, którą zamierza wprowadzić w życie projekt polskiego prawa rzeczowego (art. 306-318). Zastaw na przedsiębiorstwie — zdaniem autora — należy do tego typu zastawu, który projekt określa mianem „zastaw na dobrach, nie będących rzeczami". Należy tu także zastaw na wierzytelnościach i na papierach wartościowych.

W polskim projekcie zakres przedmiotów, objętych zastawem, został ujęty inaczej, niż w ustawie francuskiej z r. 1909, na której ustawodawca polski chce się wzorować. Projekt polski jest jednak bardziej korzystny dla wierzycieli zastawniczych, gdyż, obejmując zastawem większą ilość elementów przedsiębiorstwa, nadaje samej instytucji zastawu większy ciężar gatunkowy i tym samym większą atrakcyjność, a z drugiej strony odejmuje wierzycielowi trud wyszukiwania i ustalania w umowie dokładnego spisu przedmiotów, które pragnie objąć zastawem. Natomiast, zgodnie z ustawą francuską, projekt polski wyłącza spod zastawu nieruchomości, towary i wierzytelności przedsiębiorstwa. *(Dr Stefan Buczkowski — Gł. Gosp. 5/38 s. 190).*

—

O zastrzeżeniu prawa własności przy sprzedaży handlowej w szczególności ruchomości ulec mających połączeniu z nieruchomością.

Zastrzeżenie prawa własności odgrywa doniosłą rolę w dzisiejszym życiu gospodarczym, a przy niektórych instytucjach jak np. przy umowie ratalnej stało się elementem wprost niezbędnym. Art. 542 w związku z art. 498 K. H. dopuszczają zastrzeżenie prawa własności o ile jest ono pismem stwierdzone, przy czym skuteczność zastrzeżenia wobec wierzycieli nabywcy powstaje z chwilą opatrzenia owego pisma datą urzędownie ustaloną. Art. 543 K. H. nie ogranicza zastrzeżenia prawa własności pod względem przedmiotowym, skąd wniosek, że może ono mieć zastosowanie do wszystkich rzeczy ruchomych, mogących stanowić przedmiot sprzedaży handlowej. Zastrzeżenie jest warunkiem zawieszającym zupełność umowy sprzedaży; sprzedawca nie traci łączności rzeczowej ze zbytą rzeczą, na nim ciąży ryzyko przypadkowej utraty lub uszkodzenia rzeczy. Zastrzeżenie prawa własności nie traci znaczenia w razie upadłości nabywcy, jeżeli pismo o zastrzeżeniu zostało opatrzone datą urzędownie ustaloną przed ogłoszeniem upadłości (art. 42 pr. upadł.). Jednak w obliczu obowiązującego prawa rzeczowego i hipotecznego zastrzeżenie prawa własności może się okazać niewystarczające, gdy chodzi o sprzedaż ruchomości, która zostanie połączona z nieruchomością.

Zgodnie z §§ 294—297 austr. k. c. przynależnością nieruchomości jest zarówno przedmiot pozostający w luźnym związku gospodarczym z rzeczą główną, jak i przedmiot stanowiący z natury ruchomość, który sztucznie złączony z nieruchomością przeistoczył się w jej część składową, która nie może być odłączona bez istotnej zmiany celu i funkcji do spełniania których przeznaczona jest całość. W przypadku takiego połączenia zastrzeżenie odnoszące się do przyłączonej nieruchomości traci skutek jeżeli: 1) złączenie nastąpiło z nieruchomością niezaintabulowaną, 2) adnotacja o zastrzeżeniu nie została wpisana do księgi gruntowej nieruchomości, 3) po bezskutecznym upływie lat 5 od wpisania adnotacji, gdy zastrzeżenie nie zostało

wyrażone w umowie z datą urzędownie ustaloną przed nastąpieniem złączenia. W tych przypadkach egzekucja mobilarna jest niedopuszczalna; wierzyciel nie może korzystać z art. 567 k. p. c. i pozostaje mu tylko prawo wierzyciela obligacyjnego.

W świetle §§ 93—98 k. c. niem. ruchomość, np. maszyna, złączona z nieruchomością, tak, iż przez oddzielenie jej nastąpić może zmiana istoty całości i utrata charakteru uzyskanego przez złączenie, staje się z chwilą złączenia częścią składową nieruchomości bez względu na to kto złączenia dokonał, a zatem zastrzeżenie staje się wobec wierzycieli nabywcy bezskuteczne bez względu na to, czy nieruchomość stanowi przedmiot ksiąg gruntowych.

Również pod rządem K. C. Nap. rzecz ruchoma, która się stała nieruchomością, bądź z przeznaczenia, bądź z woli właściciela, zostaje co ipso wyłączona spod zastrzeżenie. Zastrzeżenie takie nie ujawnione w księdze hipotecznej jest bezskuteczne w stosunku do wierzycieli hipotecznych, egzekucja zaś do tej złączonej części nieruchomości dopuszczalna jest jedynie w drodze egzekucji z całej nieruchomości. *(A. Sztejman — P. P. H. 4/38 s. 198, 5/38 s. 274).*

—

B. PRAWO WEKSLOWE.

Niesłuszne zbogacenie w prawie wekslowym i w K. Z.

Przez niesłuszne zbogacenie ustawodawca rozumie uzyskanie korzyści z majątku innej osoby, przeciwne poczuciu słuszności. Może mieć ono miejsce we wszystkich stosunkach prawnych. Przykład szczególnego rodzaju zbogacenia jest unormowany w art. 76 pr. weksl., do którego nie mają zastosowania przepisy K. Z. ze względu na wyczerpujące ujęcie kwestii w art. 76.

Roszczenie z art. 76 służy posiadaczowi, który ma w ręku weksel lub orzeczenie o jego umorzeniu, i posiada legitymację formalną z art. 16, lub, o ile jej nie posiada, wykaże uprawnienie materialne.

Zachodzi wątpliwość, czy roszczenie z art. 76 jest roszczeniem wekslowym, a zatem, czy prawo dochodzenia niesłusznego zbogacenia można nabyć w drodze indosu, i w ogóle, jakie wynikają z tego powodu konsekwencje. Odpowiedź znajdujemy w interpretacji art. 76 pr. weksl. i w bogatym orzecznictwie S. N. Art. 76 daje podstawę do roszczenia wtedy, „gdy zobowiązanie wystawcy lub akceptantanta z wekslu wygasło", a zatem nie jest ono zobowiązaniem wekslowym i może być tylko zobowiązaniem z powszechnego prawa cywilnego. Taka konkluzja wyklucza możność przenoszenia prawa dochodzenia niesłusznego zbogacenia w drodze indosu. Przedmiotem skargi z art. 76 nie jest w zasadzie suma wekslowa, lecz suma pieniężna, o którą wystawca lub akceptant wekslu ciągnionego zbogacił się. Jeżeli z tytułu niesłusznego zbogacenia odpowiada kilka osób, to odpowiedzialność ich nie jest w zasadzie solidarna, o ile nie jest uzasadniona szczególnym stosunkiem tych osób (art. 11 K. Z.). Roszczenia o niesłuszne zbogacenie nie można dochodzić w trybie postępowania nakazowego (art. 460 K. P. C.). Nie będzie także uzasadniona właściwość miejscowa sądu miejsca płatności wekslu (art. 46 K. P. C.), jak również wyrokowi nie będzie można nadać rygoru natychmiastowej wykonalności na mocy art.355 p. 6 K. P. C. Przejście od skargi wekslowej do skargi z niesłusznego zbogacenia stanowi niedopuszczalną zmianę istoty skargi.

Roszczenie z tytułu niesłusznego zbogacenia jest zasadniczo uzależniona od dwóch momentów: szkody wierzyciela i zbogacenia się dłużnika. Art. 76 pr. weks. posiada charakter wyłącznie subsydiarny. Natomiast K. Z. znający sybsydiarność alternatywną nie nadaje instytucji niesłusznego zbogacenia charakteru kategorycznie subsydiarnego. Rozumowanie o kategorycznym charakterze subsydiarnaści art. 76 pr. weksl. znajduje uzasadnienie w logicznej interpretacji tegoż artykułu i po tej linii poszła judykatura S. N. Stanowisko to znajduje również uzasadnienie w samej istocie wekslu, którego wręczenie z reguły nie umarza podstawowego stosunku prawnego. Art. 76 pr. weksl. ma zastosowanie do weksli zarówno trasowanych, jak i własnych (art. 103 prawa wekslowego). *(I. Chmielnicki — N. K. Z. 14/38 s. 53 i 15/38 s. 57).*

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

A1. USTAWY JEDNOLITE.

A1. KODEKS HANDLOWY.

49.

Przepis art. 49 kod. handl. o odpowiedzialności dzierżawcy przedsiębiorstwa kupca rejestrowego ma zastosowanie tylko, gdy chodzi o wierzytelności prywatno-prawne, powstałe przy prowadzeniu przedsiębiorstwa.

Odpowiedzialność za podatek przemysłowy jest rzeczowa, t. j. obciąża przedsiębiorstwo jako takie, a względnie majątek należący do przedsiębiorstwa. Nie odpowiada natomiast za ten podatek dzierżawca poszczególnych tylko części składowych przedsiębiorstwa jak np. tartaku

gatrowego i fabryki skrzyń, a w szczególności nie odpowiada on za ten podatek swoimi rzeczami, znajdującymi się w tym przedsiębiorstwie. (S. N. C. III. 145/36; C. I. 762/36; C. II. 243/37 10.VI.1937. — *Gł. Pr. 3-4/38 s. 226)*.

552 u. 1.

Strona żądająca z powodu rzekomych wad dostarczonego towaru rozwiązania umowy kupna sprzedaży, powinna wyjaśnić sądowi zarzucane wady. Nie wystarcza w tym celu powołanie się przez nią na orzeczenie wydane w sprawie przez sąd rozjemczy budapeszteńskiej giełdy towarowej lub węgierskiego sądu państwowego. (S. N. C. II. 1690/37 4.I.1938. — *P. P. H. 5/38 p. 1730)*.

—

A2. PRAWO WEKSLOWE.

9.

Wystawca wekslu nie może się bronić zarzutem, że weksel podpisał pod zawieszającym warunkiem. Zarzut byłby doniosły tylko w tej postaci, że na wypadek niezaistnienia okoliczności określonej jako warunek posiadacz wekslu zobowiązał się go wydać wystawcy bez zapłaty. (S. N. C. III. 422/35 21.V.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 409)*.

10; 15; 48.

Indosant odpowiada za sumę wekslową w całej wysokości, a nie tylko za tę, do której zobowiązał się jego poprzednik podpisując weksel in blanco. Indos bowiem nie traci w odniesieniu do dalszego indosanta swego normalnego skutku przez to, że na mocy zarzutu z art. 2 ust. 5 poprzedni indosant nie odpowiada wekslowo.

Przekreślenie przez posiadacza wekslu indosu poprzedzającego indos dłużnika wekslowego, od którego domaga się zapłaty, uzasadnić może roszczenie odszkodowawcze, uprawniające dłużnika wekslowego do odmówienia zapłaty, jeżeli wskutek przekreślenia indosu dłużnik pozbawiony został regresu wekslowego. (S. N. C. III. 987/35 15.III.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 409)*.

70 u. 1.

Osobie, która chcąc udzielić drugiemu pożyczki, wręczyła mu weksel ze swym podpisem i upoważniła wekslobiorcę do zeskontowania wekslu a następnie weksel w terminie płatności wykupiła i dochodzi zwrotu zapłaconej kwoty od wekslobiorcy, nie może być przeciwstawiony zarzut przedawnienia wekslowego. (S. N. C. II. 1849/37 25.I.1938. — *P. P. H. 5/38 p. 1729)*.

71; 103.

Zasada prawna. Zgodnie z art. 103 p. 3 pr. weksl. bieg przedawnienia wekslowego przerywa doręczenie nakazu egzekucyjngo na podstawie wekslu, a nie samo żądanie wierzyciela w przedmiocie egzekucji, skierowanej na piśmie do komornika. Po wejściu w życie kod. post. cyw. za przyczyny przedawnienia mogą być uznane tylko te, które wskazuje przepis art. 71 pr. weksl. (S. N. C. I. 2248/36 2.IX.1937. — *Prz. Gosp. 6/38 s. 256)*.

86 pt. 2.

Stwierdzenie, że protestata nie zastano, nie wymaga żadnej sakramentalnej formuły lub użycia słów „nie zastano". Dostateczne jest stwierdzenie okoliczności lub użycie zwrotu, z których należy wnosić, że osoby, przeciwko której został skierowany protest nie zastano. Wystarczy więc, jeżeli w imieniu tej osoby składała oświadczenie inna osoba, gdyż wówczas należy domniemywać, że protestata w lokalu nie było, a protestujący wykonywał prawidłowo swój obowiązek, zwłaszcza gdy zresztą protest sporządzony jest należycie. Domniemanie to może być obalone za pomocą zwykłych środków dowodowych. (S. N. C. III. 621/35 17.IV.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 410)*.

—

A3. PRAWO CZEKOWE.

22; 60; 61.

Aczkolwiek przepis art. 30 prawa czekowego (art. 22 nowego prawa z dn. 28.IV.1936 r.) może służyć za podstawę do zgłoszenia zarzutu przeciwko dochodzeniu z czeku również i w wypadku niedopełnienia kontraktu w ramach osobistych stosunków między posiadaczami czeku a wystawcą lub poprzednimi posiadaczami, może również chronić przed odpowiedzialnością cywilną za szkodę z art. 51 § 1 (art. 60 nowego prawa) przewidzianą, żadną miarą jednak przepis ten nie chroni od odpowiedzialności karnej z § 2 art. 51 prawa czekowego (art. 61 nowego prawa), ponieważ odpowiedzialność ta ma charakter publicznej ochrony obrotu czekowego i jest związana tylko z faktem niezrealizowania zapłaty skutkiem braku potrzebnego funduszu lub rozporządzenia pokryciem po wystawieniu czeku. (S. N. 1 K. 1244/37 16.XI.1937. — *Gł. Sąd. 5/38 s. 439)*.

—

A4. USTAWA O SPÓŁDZIELNIACH.

14; 27.

Odpowiedzialność występującego członka spółdzielni może być przedłużona przez statut na czas po wystąpieniu, a postanowieniu takiemu nie stoi na przeszkodzie art. 27 ustawy o spółdzielniach. (S. N. C. III. 1623/35 28.XII.1936. — *W. Pr. 2/38 p. 11)*.

23; 27; 71.

Zmiany statutu spółdzielni obowiązują także jej członków dopiero od zarejestrowania i nie mają mocy wstecznej. (S. N. C. III. 788/35 21.V.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 407)*.

75 u. 4.

Przeciwko spółdzielni, która na wniosek przewodniczącego Rady Spółdzielczej została z rejestru spółdzielni bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego wykreślona, może być wytoczony pozew do rąk ustanowić się mającego kuratora, jeżeli spółdzielnia posiada majątek. (S. N. C. II. 1882/37 17.I.1938. — *P. P. H. 5/38 p. 1731).*

—

A5. PRAWO UPADŁOŚCIOWE.

XVIII.

Polskie prawo upadłościowe nie zna upadłości masy spadkowej. Instytucja upadłości masy spadkowej została na podstawie art. XVII przepisów wprowadzających prawo upadłościowe zachowana na obszarze, na którym obowiązuje niemiecki kodeks cywilny, z uwagi na przepisy spadkowe, zawarte w § 1975 i nast. niem. k. cyw.

Masie spadkowej należy ogłosić upadłość jeżeli masa nie wystarcza na zaspokojenie długów spadku; czasem, decydującym o nadmiernym zadłużeniu masy jest czas, w którym Sąd rozstrzyga wniosek o ogłoszenie upadłości. (S. N. C. III. 3350/37 5.III.1937. — *P. P. H. 5/38 p. 1732).*

—

A6. USTAWY SZCZEGÓLNIE.

a) R. Pr. R. 17.III.1928 (p. 321) o prawie bankowym.

57; 60; 61.

Bank jest obowiązany spadkobiercom osoby, która zastawiła w banku papiery wartościowe, udzielić wiadomości o stanie tej tranzakcji. (S. N. C. II. 1781/37 18.I.1938. — *P. P. H. 5/38 p. 1728).*

—

b) R. Pr. R. 22.III.1928 (p. 384) o znakach towarowych.

177 u. 1 lit. „a".

Dopóki istnieją poważne koła odbiorców, które łączą pewien znak słownym z pewnym określonym przedsiębiorstwem, nie można uznać, że znak ten przestał wskazywać na pochodzenie towaru i że stał się znakiem wolnym.

Dla stwierdzenia stanu faktycznego w kwestii, czy i od jakiego czasu znany jest na rynku polskim pewien znak towarowy, wystarcza z natury rzeczy wywiad u Izb Przemysłowo - Handlowych. (N. T. A. I. rej. 4600/35 9.VI.1937. — *O. P. A. 4-5/38 p. 2231 Gl. Stefan M. Grzybowski).*

184.

Z art. 184 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z 22 marca 1928, poz. 384 Dz. Ust. wynika, że zarejestrowany znak towarowy zostaje pod ochroną prawa mimo zaskarżenia jego ważności w Urzędzie Patentowym i dokąd takie orzeczenie nie zapadnie, wyłączność z zarejestrowanego znaku towarowego obowiązuje przeciw wszystkim pod sankcją art. 188 — 190 rozp. z wyjątkiem wypadku z art. 189 rozp., gdy mimo zarejestrowania w chwili użycia tego znaku przez trzeciego, prawo z rejestracji już zgasło, np. w wypadkach lit. a) i b) art. 184 rozp.

Zawieszenie postępowania karnego w myśl art. 26 i 27 cyt. rozp. jest sprzeczne z zasadami k. p. k. (S. N. 3 K. 653/36 25.VI.1936. — *O. P. A. 4-5/38 p. 2235).*

—

c) R. M. Kom. 21.IX.1937 (p. 721) — zał. — regulamin przewozowy.

29.

Kolej nie odpowiada za mylną informację, udzieloną stronie przez pracownika kolejowego, co do zastosowania taryfy wyjątkowej. (S. N. C. II. 409/37 30.VI.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 420).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B1. POLSKA CENTRALNA.

a) D. N. P. 8.II.1919 (p. 201) o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością.

10.

Zasada prawna. Art. 10 dekretu o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością z 1919 r. ustanawia osobistą odpowiedzialność zarządców spółki wobec osób trzecich za straty, wynikłe z powodu naruszenia przepisów ustawy, traktującej o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, a nie w ogóle obowiązujących ustaw. (S. N. C. I. 3126/36 2.IX.1937. — *Prz. Gosp. 7/38 s. 300)*

—

B2. POLSKA WSCHODNIA.

a) Ust. Handlowa Rosyjska (t. XI c. II Zw. Pr.).

68.

Odpowiedzialność za dług spółki firmowej („połnaho towariszczestwa") wspólników tejże, będących dłużnikami dodatkowymi, następuje po ustaleniu faktycznej niemożliwości zaspokojenia długu z majątku spółki. (S. N. C. I. 2850/36 26.X.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 427).*

—

B₃. POLSKA POŁUDNIOWA.

a) Ust. 17.XII.1862 (Dz. p. p. roz. 1/1863) handlowa.

47.

Za zamówienie uskutecznione z wiedzą kupca jednoosobowego pod tegoż firmą przez jego syna, kupiec ten odpowiada osobiście, chociażby towar zamówiony był przeznaczony dla przedsiębiorstwa handlowego prowadzonego przez syna odrębnie od przedsiębiorstwa ojca. (S. N. C. II. 2213/36 27.I.1937. — *R. P. E. S.* 1/38 s. 183).

249.

Zachowanie terminu ustawowego przy zawiadomieniu sprzedawcy o wadach towaru musi być ściśle wykazane, by uzasadnić roszczenie nabywcy o rozwiązanie umowy. (S. N. C. II. 2389/36 11.II.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 184).*

—

B₄. POLSKA ZACHODNIA.

a) Ord. 10.II.1877 (Dz. U. Rz. s. 327/1915) upadłościowa.

145.

Zarządca masy lub wierzyciel, który twierdzi, że w chwili badania zgłoszonych wierzytelności konkursowych nie wiedzieli o nieistnieniu pewnej wierzytelności, zgłoszonej do tabeli, mogą wystąpić ze skargą o wznowienie postępowania do sprawdzenia zakwestionowanej wierzytelności, by na tej drodze przeprowadzić spór o jej ustalenie. (S. N. C. III. 1269/36 3.IX.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 187).*

—

b) Ust. 20.IV.1892 (Dz. U. Rz. s. 846/1892 r.) o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością.

11.

Jeżeli kupno - sprzedaż nieruchomości zawarto na rzecz spółki, co do której nie istniała jeszcze żadna umowa, to zachodzić może pactum in favorem tertii, z którego spółka w chwili powtania nabyć miała bezpośrednie prawo o przewłaszczenie. (S. N. C. II. 227/36 13.III.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 188).*

—

c) Kodeks 10.V.1897 (Dz. U. R. s. 219) Handlowy.

25.

Odpowiedzialność z § 25 uzasadniona jest wówczas tylko, gdy chodzi o długi poprzedniego właściciela, powstałe w zakresie działalności przedsiębiorstwa, natomiast na podstawie § 25 nie wchodzą w grę długi, które osoba wyzbywająca się przedsiębiorstwa zaciągnęła w innym przedsiębiorstwie, które zwłaszcza prowadziła pod inną aniżeli zbytą firmą albo w przedsiębiorstwie dawniej przez nią prowadzonym. (S. N. C. III. 2071/36 31.V.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 435).*

55

Umieszczenie na upoważnieniach pieczęci tej treści, że kwoty gotówkowe należy przekazywać wprost do wierzyciela lub na jego konto w PKO, zawiera zakaz uiszczenia gotówki do rąk agentów pośredniczących, a nawet do rąk podróżującego pomocnika handlowego, jeżeli już według zwyczaju handlowego umieszczenie pieczęci o powyższej treści nie zawiera dyspozycji dotyczącej zapłat gotówkowych, a ma tylko znaczenie życzenia, które nie odwołuje udzielonego innym osobom pełnomocnictwa do inkasa gotówki. (S. N. C. III. 465/35 29.IV.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 188).*

153.

Cesja podpisana przez likwidatorów bez dodatku „w likwidacji" wywołuje pełen skutek prawny. Przepis § 153 bowiem nie stanowi, aby opuszczenie danego podatku miało pociągać za sobą nieważność odnośnego aktu prawnego, nie można też logicznie uzasadnić, że ustawodawca z opuszczeniem wspomnianego dodatku łączyć chciał nieważność aktu, skoro ani pewność obrotu prawnego, ani inne względy takiego przypuszczenia nie nasuwają. Chodzi więc o przepis porządkowy, a nie o żadną normę bezwzględnie obowiązującą. (S. N. C. III. 710/36 11.IX.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 435).*

377.

Przez zaniedbanie natychmiastowego badania towaru, kupujący nie traci roszczeń z rękojmi za wady kupionej rzeczy, jeżeli zawiadomił sprzedającego niezwłocznie o wadach. (S. N. C. III. 114/36 30.IV.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 435).*

439.

W ramach stosunku nawiązanego umową o przewóz dotyczący § 439 roszczeń każdego rodzaju o wynagrodzenie za utratę przewożonych dóbr, czyli że przedawnieniu jednorocznemu podlegają roszczenia opierające się nie tylko na ustawie, lecz również mające swe podłoże w szczególnych postanowieniach umowy. Ze stanowiska § 439 nie ma zatem żadnego znaczenia, że o odpowiedzialności za utratę przewożonej rzeczy w kontrakcie szczególnie jest mowa. (S. N. C. III. 1418/35 1.X.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 435).*

—

d) Ust. 30.V.1908 (Dz. U. Rz. s. 263) o umowie ubezpieczenia.

39.

W wezwaniu o zapłatę zaległej składki muszą być zamieszczone wszelkie skutki nieza-

płacenia w terminie składek, przewidziane w ust. 1 § 39, w przeciwnym razie wezwanie jako nie odpowiadające ustawie nie ma żadnego znaczenia prawnego. (S. N. C. III. 604/35 26.IV. 1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 191)*.

—

e) Ord. ubezpieczeniowa.

898.

Przepis ten ma zastosowanie wówczas tylko, gdy pracownik doznał szkody wskutek nieszczęśliwego wypadku. Nie zachodzi natomiast wykluczenie odpowiedzialności pracodawcy wówczas, gdy pracobiorca odniósł szkodę na zdrowiu z powodu niezachowania przez pracodawcę środków zapewniających ochronę życia i zdrowia pracowników, skutkiem czego pracownik rozchorował się i częściowo stracił zdolność do pracy. (S. N. C. III. 966/36 16.IV.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 192)*.

—

f) R. Pr. R. 15.IV.1931 (p. 235) o umowach ubezpieczenia zawartych z niemieckimi zakładami ubezpieczeń.

4 u. 2 pt. 1.

Przy obliczaniu według zasad art. 4 p. 1 ust. 2 powyższego rozporządzenia należności obywatela polskiego z tytułu ubezpieczenia zawartego z niemieckim zakładem ubezpieczeń, nie potrąca się składek płatnych według umowy przed dniem 31.XII.1917 r., a zapłaconych dopiero po tym terminie. (S. N. C. II. 2446/36 4.III.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 420)*.

—

g) R. Pr. R. 27.X.1932 (p. 811) o reorganizacji prawno - publicznych zakładów ubezpieczeń w województwach poznańskim i pomorskim.

17.

Przepis ten dotyczy tak stosunku zakładu ubezpieczeń wzajemnych do Wojewódzkiego Związku Komunalnego, jako też stosunku pracowników do obu instytucyj. (S. N. C. III. 466/35 10.IV.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 193)*.

IV. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Przedsiębiorstwo. *Arzt Zbigniew*. Warszawa 1938, s. 20.

Czym jest spółdzielczość. *Bielecki Jan*. Warszawa 1938, s. 5.

Wystawianie weksli. *Bobiński Witold*. Warszawa 1938, s. 54.

Domy towarowe. Przedsiębiorstwa wielosklepowe. Domy wysyłkowe. *Erlich Piotr Emil*. Lwów 1938, s. 148.

Kartelowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w praktyce Najwyższego Trybunału Administracyjnego. *Piotrowski Roman* Doc. Katowice 1938, s. 169.

Prawo upadłościowe. Prawo o postępowaniu układowym. Przepisy związkowe. *Stein Emil*. Kraków 1938, s. 236.

Ustawa o prawie autorskim. Warszawa 1938, s. 32.

Opinia prawna w sprawie firmy Maggi (z uzupełnieniami prof. *Władysława Woltera*, dotyczącymi przepisów prawa karnego). *Zoll Fryderyk*. Kraków 1938, s. 12.

Prawo karne

II. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. KODEKS KARNY.

Zniewaga — zniesławienie — obraza.

Jedną z najważniejszych podstaw gramatycznej wykładni ustawy jest przestrzeganie w tekście ustaw ścisłej terminologii. Ustawodawca winien dbać o to, by ten sam wyraz zawsze oznaczał to samo i ażeby na oznaczenie tego samego pojęcia nie używano różnych wyrażeń. Zasada ta jest przestrzegana u nas jedynie przez Komisję Kodyfikacyjną; terminologia kodeksów, opracowywanych przez nią jest, poza nielicznymi wyjątkami, bardzo ścisła i stanowi punkt oparcia dla wykładni gramatycznej. Dotyczy to m. inn. kodeksu karnego, a w szczególności użytych w nim wyrazów: „zniewaga — zniesławienie — obraza". Zniewaga jako pojęcie ogólne obejmuje dwie postacie: zniesławienie i obrazę. Zniewaga może dotyczyć zarówno osób zbiorowych, mających charakter raczej abstrakcyjnego symbolu, jak i przedmiotów otoczonych specjalną czcią. Przeprowadzenie ścisłej granicy między obrazą a zniesławieniem jest niezmiernie trudne, a potęguje je jeszcze tekst art. 255 K.K., który za zniesławienie uznaje pomówienie nie tylko o „postępowanie", ale także i o „właściwości". Pomówienie o „postępowanie", które może poniżyć, będzie zaw-

sze zniesławieniem (obrazą tylko wtedy jeżeli będzie wypowiedziane w formie obelżywej). Natomiast pomówienie o „właściwości“ t. j. o ujemne cechy charakteru może być zniesławieniem lub obrazą albo też jednym i drugim. Możnaby jednak mimo trudności ustalić podstawy odróżniania obrazy i zniesławienia. Jedną z takich podstaw byłaby forma, w jakiej oskarżony wypowiedział się. Istnieją jednak wyrażenia, które zawsze i w każdych warunkach mają charakter obelżywy niezależnie od intencji mówiącego, czy piszącego oraz wyrażenia nie mające charakteru obiektywnej obelżywości, co do których decydująca jest intencja mówiącego z jednej strony i odczucie pokrzywdzonego z drugiej. Te kategorie wyrażeń nie będą nigdy zawierały cech zniesławienia. Są natomiast wyrażenia mogące mieć zarówno charakter znesławienia jak i obrazy, czy też wyrażenia, które aczkolwiek w zasadzie mają charakter zniesławienia mogą stać się obraźliwe nie przez samą formę, ale przez swój charakter zniesławiający. Przy tego rodzaju wyrażeniach dopuszczalny jest zawsze dowód prawdy. *(A. M o g i l n i c k i — G. S. W. 15/38 s. 230 i 16/38 s. 241).*

—

Ratio legis art. 162 k. k.

1) W zbiorze orzeczeń Sądu Najwyższego z r. 1937 ukazał się pod Nr 293 wyrok z dn. 27 kwietnia 1937 r. w sprawie o przestępstwo z art 162 K. K.

Przestępstwo z tego art. polega na biernym zachowaniu się tłumu pomimo 3-krotnego opartego na prawie wezwania właściwej władzy i na odpowiedzialności tłumu. Sprawa znalazła się przed Sądem Najwyższym albowiem w uzasadnieniu kasacji oskarżony podnosił brak należytego odstępu czasu pomiędzy poszczególnymi wezwaniami władzy do rozejścia się. Sąd Najwyższy oświadcza w swoim orzeczeniu, że art. 162 K. K. nie zawiera żadnych warunków co do tego, w jakich odstępach czasu wezwanie „ma być powtórzone“.

2) Sprawa przygodnych zbiorowisk i ustosunkowania się do nich władzy, wreszcie sprawa karygodnego zachowania się jednostki biorącej udział w takim zbiorowisku, spotyka się w ustawodawstwie czasów najnowszych z sankcją w dwojakiej postaci: albo karno-administracyjną represją „nieposłuszeństwa, albo też karno-sądową „represją biernego oporu“. Uwzględnienie obu ewentualności spotykamy w prawie karnym austriackim lub rosyjskim. Kodeks austriacki z r. 1852 i rosyjski z r. 1903 biorą za punkt wyjścia zwykły akt „nieposłuszeństwa“, nie pomijają jednak możliwości aktów „biernego oporu“, ustosunkowując się do nich odrębnie. Oba te kodeksy niepotrzebnie wciągają akt nieposłuszeństwa jednostki w obręb kodeksu karnego. Cechą charakterystyczną innej grupy ustaw jak k. k. niemieckiego, holenderskiego, duńskiego jest wzięcie pod uwagę aktu biernego oporu. Tu więc zrozumiałe jest, że szczególne znaczenie ma wymóg ustawy by zachodziło potrójne wezwanie, skierowane do tłumu.

3. Nie ulega wątpliwości, że kodeks karny polski w art. 162 stanął na tym samym stanowisku co kodeks niemiecki w art. 116.

4. Nie można zgodzić się na twierdzenie S. N. w orzeczeniu Nr 293/37, jakoby art. 162 k. k. nie zawierał „żadnych warunków“ co do tego, w jakich odstępach czasu wezwanie ma być powtórzone. Wynika bowiem z samej ustawy (ratio legis), że chodzi o takie odstępy czasu, któreby umożliwiły tłumowi rozejście się. Na to potrzeba kilku minut. O tych kilku minutach nie mówi expressis verbis ani kodeks, ani uzasadnienie, potrzeba ich jednak jest rzeczą jasną, a od wyższych instancji i spodziewać się należy stosowania ustawy w konkretnym wypadku zgodnie z intencjami i jej duchem.

5. Orzeczenie Sądu Najwyższego Nr 293/37 jest oczywiście niezgodne z wolą ustawodawcy, bagatelizuje bowiem trzykrotne wezwanie, wykazując niezrozumienie ratio legis przepisu, który ma na oku nie karygodność nieposłuszeństwa, lecz karygodność udziału w tłumie stawiającym bierny opór. Przestępstwo tak ujęte jak je formułuje S. N., nie należy do nowożytnego kodeksu karnego, lecz do prawa karnego administracyjnego. *(Prof. Juliusz Makarewicz — G. S. W. 17/38 s. 257).*

—

Do interpretacji art. 255 K. K. uwag kilka.

Autor omawia wątpliwości nasuwające się w praktyce przy stosowaniu art. 255 i 127 K. K., zwłaszcza przy uwzględnieniu stanowiska zajętego przez S. N. w orzeczeniach: 1) z dnia 2.X.1935 r. (Zb. K. III/36 p. 124) i 2) z dn. 5.V.1934 (Zb. K. 1/35 p. 11).

Pierwsze z omawianych orzeczeń dotyczyło wypadku, kiedy ktoś wyraził się, że — Sąd — w pewnej miejscowości jest fabryką bezprawia...; drugie — pomawiania posterunku P. P., o załatwianie „czynności pod psem...“. W obu wypadkach sądy meriti uznały, że zachodzą wypadki zniewagi (255 § 1 K. K.), Sąd Najwyższy zaś orzekł, że w każdym z tych przypadków brak znamion jakiegokolwiek przestępstwa.

Stanowisko swoje S. N. uzasadnił tym, że tak Sąd, jak Posterunek P. P. są urzędami w rozumieniu art. 127 K. K. i nie podpadają pod pojęcie „instytucji“, w rozumieniu art. 255 K. K., niepubliczne zaś znieważenie Sądu i Posterunku nie stanowi żadnego przestępstwa, o ile brak dalszych warunków z art. 127 K. K. Gdyby bo-

wiem przyjąć, że art. 255 K. K. mówiąc o „instytucji“ miał na myśli również instytucje rządowe — to wynikałoby stąd w konsekwencji, że niepubliczne znieważenie urzędu zagrożone jest karą surowszą, niż znieważenie publiczne, gdyż sankcja z art. 255 jest surowsza, niż sankcja z art. 127 K. K.; ponadto, wobec tego, że § 2 art. 255 K. K. obejmuje i publiczne znieważenie osób, instytucji i zrzeszeń w nim wymienionych, to przy interpretowaniu „instytucji“ z art. 255 K. K. w sensie urzędu państwowego musiałoby się przyjąć, że ten sam czyn zagrożony jest przez dwa artykuły K. K. o niejednakowej sankcji. —

Autor wyraża wątpliwość co do słuszności stanowiska, zajętego w cytowanych orzeczeniach przez S. N. — Zdaniem autora przepis art. 255 K. K. może swą sankcję obejmować zniewagę władzy państwowej, choćby nawet tej zniewagi nie dokonano w warunkach przewidzianycht art. 127 K. K. a oparcie dla swego stanowiska znajduje autor w wyraźnym przepisie ustawy, jakim jest §2 art. 11 prz. wpr. K. P. K. *(Jan N e c k a r z — Prz. Sąd. 5/38 s. 134-139).*

—

Prawo starożytnej Grecji a zagadnienie usiłowania przestępstwa.

W czasach starożytnych zabójstwo było karane w ten sposób, że rodzina zabitego na własną rękę szukała odwetu, starając się zabić mordercę. Nie brano przy tym zupełnie pod uwagę, czy zabójstwo było umyślne, czy też nieumyślne — przypadkowe. Natomiast w razie usiłowania zabójstwa, które nie dało pozytywnego wyniku, przestępca był zupełnie bezkarny. Jednakże w razie złapania złoczyńcy w nocy z bronią w ręku na gorącym uczynku usiłowania przestępstwa, poszkodowany miał prawo go zabić. W przypadkach popełnienia mniejszych przestępstw, jak np. zranienia, kradzieży, obowiązywała zasada ekwiwalentu, którego pokrzywdzony mógł domagać się, nawet siłą, od przestępcy.

Jeżeli chodzi o przestępstwa skierowane nie przeciwko jednostce, lecz przeciwko całej społeczności, to i usiłowanie było karane, zaś przy przestępstwach obalenia władzy — karane było tylko usiłowanie, które nie dało rezultatu, jeśli bowiem zamach stanu udał się, czyniący go dochodził do władzy i tym samym wykluczona była możność ukarania go.

W prawie Drakona miejsce zemsty zajmuje sądownictwo publiczne,sprawowane przez króla. Na żądanie rodziny zabitego sąd orzeka o winie i karze, jednakże w każdym stanie sprawy rodzina zabitego może cofnąć oskarżenie. Warunkiem ścigania jest dokonanie przestępstwa — usiłowanie nie daje podstawy do kary. Pozostaje jednak w mocy prawo uśmiercenia złoczyńcy złapanego na gorącym uczynku usiłowania przestępstwa.

W prawodawstwie, przypisywanym Solonowi, karane jest już nie tylko zabójstwo, ale i podpalanie, a także zranienie bez zamierzonego skutku śmiertelnego. Jednakże inne rodzaje usiłowania zabójstwa pozostają w dalszym ciągu bezkarne. Ściganie przestępcy odbywa się w dalszym ciągu na wniosek rodziny pokrzywdzonego. Usankcjonowane jest również uśmiercenie przez pokrzywdzonego sprawcy, złapanego na gorącym uczynku usiłowania zabójstwa, porwania kobiety, rabunku lub nocnej kradzieży. *(Dr Kazimierz M o s s i n g — Prz. Pr. Ad. IV/37 s. 245, 1/38, s. 1).*

—

Jeszcze o karze cielesnej.

Każdego prawnika zaskoczył reakcyjny projekt przywrócenia kary cielesnej, która oddawna już uznana została za przeżytek, pozostający w rażącej sprzeczności z nowoczesnym dorobkiem kulturalnym i naukowym. Obecnie kwestia kary cielesnej nie stanowi już źródła żadnej dyskusji dla poważnych prawników, natomiast ciekawa jest historia przemiany poglądów na karę cielesną. W końcu 18 wieku najwybitniejsi mężowie stanu, lekarze, prawnicy, duchowni i publicyści uznali karę chłosty za niecelową, a nawet wręcz szkodliwą i za ich sprawą została ona zniesiona we Francji już w r. 1791. Na początku XIX w. kara chłosty została poważnie ograniczona w Rosji, gdzie stosowano ją tylko do osób o niższej kategorii społecznej. Obecnie karę tę zna jedynie prawo angielskie jako wynik konserwatyzmu angielskiego, co nie jest jednak żadnym argumentem za wprowadzenie jej u nas. „Zaletami“ chłosty są: szybkość, taniość i surowość, jednakże w żadnym razie nie mogą one zrównoważyć szkód moralnych, jakie powoduje ona zarówno dla skazanego, jak i dla wykonawcy kary, a także dla asystujących. *(Marian N i e d z i e l s k i — Pal. 3/38 s. 199).*

—

O właściwą wykładnię § 2 art. 230 K. K.

Rozbieżność panująca w orzecznictwie i doktrynie w związku z interpretacją konstrukcji zawartej w § 2 art. 230 k. k. stała się przedmiotem rozważań autora, który zajął się rozstrzygnięciem problemu, sprowadzając go do pytania, czy do przypisania sprawcy śmierci denata wystarcza sama możność przewidzenia przezeń tej śmierci (art. 14 § 2 k.k.), czy też przeciwnie — niezbędny jest obowiązek przewidzenia, oparty w każdym wypadku na szcze-

gólnym tytule prawnym lub faktycznym (art. 15 § 2 k. k.).

Jeśli przyjąć odnośnie § 2 art. 230 k. k. konstrukcję nieumyślnego zabójstwa kwalifikowanego — to tym samym stwierdza się ścisły związek tego przepisu z konstrukcją podstawową nieumyślnego zabójstwa, zawartą w § 1 tegoż artykułu. Związek ten w szczególności polega na winie nieumyślnej w rozumieniu art. 14 § 2 k. k. — Trudności powstaną dopiero z chwilą porównania sankcyj obu przepisów; § 2 art. 230 k. k. bowiem przewiduje, w przeciwieństwie do § 1, karę więzienia powyżej lat 5, stanowi zatem zbrodnię w rozumieniu art. 12 k. k. a zbrodnia w myśl art. 13 k. k. może być popełniona tylko umyślnie. Dochodzimy w ten sposób do absurdu, że nieumyślne zabójstwo musi być popełnione umyślnie. Błąd tkwi w samym założeniu przeprowadzonego rozumowania, w przyjętej à priori konstrukcji nieumyślnego zabójstwa.

Autor wypowiada się za konstrukcją, wedle której działania przestępne sprawcy polegają na umyślnym uszkodzeniu ciała, rozstroju zdrowia, spędzeniu płodu lub porzuceniu określonym w art. 200 k. k. i uregulowane są przepisem art. 14 § 1, formuła zaś § 2 art. 15 k. k. dotyczy jedynie „następstw czynu, od których zależy wyższa karalność", a mianowicie śmiertelnego wyniku powyższych działań. Wynik ten wyrasta ponad ustawową istotę czynów głównych — stwierdza autor — sam wszakże nie wypełnia nowej ustawowej istoty, gdyż wówczas stanowiłby nowy samoistny stan faktyczny zabójstwa umyślnego albo nieumyślnego *(Jerzy Smoleński — Gł. Sąd. 3/38 s. 203-207).*

—

Zagadnienie eutanazji.

(Z Zakładu Medycyny Sądowej U. J. w Krakowie. Dyrektor: Prof. Jan Olbrycht).

Praca zawiera historyczne i krytyczne przedstawienie tych wszystkich czynników, które w rozwoju stosunków społecznych i kulturalnych wywarły wpływ na ukształtowanie się zagadnienia.

Reasumując wypowiedzi całego szeregu autorów wykazuje autor, że problem eutanazji jest zagadnieniem skomplikowanym, stanowiącym „jakby punkt przecięcia sprzecznych nieraz ze sobą interesów jednostki i ogółu, etyki religijnej i popularnej filozofii, dającej wyraz hedonistycznemu poglądowi na świat, pierwszego odruchu litości i możliwych, a trudnych do przewidzenia ujemnych jego skutków". „Niezależnie — stwierdza autor — od etycznej czy utylitarnej oceny zabójstwa eutanatycznego, jest ono niewątpliwie przełamaniem pewnej postawy psychicznej, wytworzonej w nas przez wychowanie i tradycję, wyrastającej z najistotniejszych nakazów naszej kultury, która chroni życie ludzkie, jako nienaruszalną własność bez względu na jego przedmiotową wartość.

Pozytywne rozwiązanie zagadnienia eutanazji w ramach dziś panującej kultury musi budzić jeszcze poważne sprzeciwy. Rozwiązanie ustawowe tego problemu, zdaniem autora, winno iść po linii utrzymania karalności zabójstwa eutanatycznego w zasadzie, z umożliwieniem jednak jak najdalej posuniętego złagodzenia wymiaru kary, zależnego od każdorazowej analizy wypadku, aż do uniewinnienia włącznie.

Na zakończenie podaje autor znamienny przykład przypadku zabójstwa eutanatycznego, oceniany dla Sądu przez prof. Olbrychta, dotyczący matki, oskarżonej o zabicie swego 5-letniego syna, dotkniętego nieuleczalną chorobą — padaczką.. *(Dr Karol Gutmann (Kraków) — Cz. S. Lek. 1/38 s. 1-51).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO.

Na marginesie nowelizacji K. P. K.

Zagadnieniem reformy procesu karnego sprowadza się do 3-ch zagadnień naczelnych, którymi są: 1) kwestia istnienia Sądów przysięgłych, 2) kwestia reformy postępowania przygotowawczego i 3) kwestia dwóch, czy trzech instancyj (zniesienie wzgl. ograniczenie apelacji).

Obok powyższych problemów naczelnych istnieje cały szereg pomniejszych kwestyj, wymagających zmian. Autor zajął się omówieniem tych drobniejszych kwestyj procesowych, nasuwających się przy prowadzeniu spraw karnych w Sądzie grodzkim.

1) Na kilku przykładach z praktyki autor wykazuje uciążliwość dla Sądu i stron a przede wszystkim dla Skarbu Państwa przepisów K. P. K. o właściwości miejscowej (art. 26 i 27). Zdaniem autora koniecznym jest wprowadzenie przepisu analogicznego do art. 39, który pozwalałby przekazać sprawę Sądowi miejsca zamieszkania oskarżonego wzgl. większości oskarżonych — w przypadkach, gdy interes stron lub też wzgląd na mniejsze koszta wymagają takiego przekazania sprawy.

2) Drugim środkiem, zmierzającym do ułatwienia sytuacji procesowej oskarżonego, jest rozszerzenie granic możności przeprowadzenia rozprawy w zaoczności i wydania wyroku zaocznego. Wg opinii bowiem autora K. P. K. przewiduje zaoczność w zbyt małych granicach.

3. Art. 97 K. P. K. odnosi się zarówno do obrońcy oskarżonego, jak i pełnomocnika powoda cyw., oskarżyciela prywatnego i pokrzywdzonego. Przepis ten odnośnie pełnomocnictwa dla pełnomocnika oskarżyciela prywatnego należy, zdaniem autora, rozszerzyć w ten sposób, aby był on również upoważniony do składania wszelkich oświadczeń w imieniu mocodawcy i to oświadczeń w myśl ustaw szczególnych. (Autorowi chodzi o oświadczenia w rodzaju tych,

o których mowa w art. 12 ustawy o amnestii z dn. 2.I.1936 r.).

4. Reforma K. P. K. powinna mieć na względzie poszanowanie praw świadka, jego czasu i pracy. W tym celu uważa autor za wskazane wprowadzenie przepisu, pozwalającego sądowi, w wypadku niestawiennictwa oskarżonego, któremu wezwanie doręczono, przesłuchać świadka i po przesłuchaniu rozprawę odroczyć. Na II-ej rozprawie winien sąd mieć prawo odczytania zeznań tego świadka, bez względu na zgodę oskarżonego — oraz prawo dopuszczenia dowodu z ponownego przesłuchania świadka tylko wówczas, jeśli oskarżony będzie miał do zadania świadkowi istotne pytania. Z tych samych względów wydaje się autorowi wskazana zmiana art. 340 § 4 w zw. z art. 350 § 2 K. P. K. w tym kierunku, ażeby w wypadku odroczonej rozprawy sąd mógł odczytać, nawet bez zgody stron, protokóły zeznań już przesłuchanych świadków i biegłych.

5. Sankcje wymienione w art. 117 K. P. K. należy zdaniem autora, rozszerzyć również na osoby, wymienione w art. 203 i 204 K. P. K., o ile świadek wykaże, że wezwania mu nie doręczyły, a dochodzenie stwierdzi, że działały umyślnie lub z niedbalstwa.

6. W sprawach, w których nie sporządza się uzasadnienia wyroku na piśmie, sąd winien, sądzi autor, w formie skróconej lub w formie zapisku urzędowego pod wyrokiem zaznaczyć, na jakich przesłankach oparł orzeczenie o winie wzgl. uwolnienie od kary. Posiada to znaczenie np. w wypadku wznowienia postępowania lub też oskarżenia świadka o złożenie fałszywych zeznań, kiedy nie wiadomo, dlaczego zapadł taki a nie inny wyrok.

7. Przepis art. 286 K. P. K. o doręczaniu oskarżonemu aktu oskarżenia winien mieć również zastosowanie w postępowaniu przed sądem grodzkim. Oskarżony winien mieć również prawo wniesienia w S. Gr. sprzeciwu, ew. w krótszym czasokresie.

Autor podkreśla, że uważa zmiany powyższe za bardzo istotne, podnosząc, iż skoro w sprawie cywilnej z powództwa o kilka groszy pozwany otrzymuje pozew, to tym bardziej powinien oskarżony otrzymać przed rozprawą akt oskarżenia.

8. Przepis art. 562 odnośnie odroczenia kary do 3 miesięcy winien być zmieniony w kierunku przyznania Prokuratorowi S. O. i Sądowi Grodzkiemu prawo odroczenia wykonania kary co najmniej do 6-u miesięcy.

9. W dziale przepisów o kosztach sądowych proponuje autor 2 zmiany: 1) w kierunku zobowiązania oskarżonego w sprawach z oskarżenia prywatnego do złożenia zaliczki w związku z zapowiedzianymi przez niego dowodami, 2) w tym kierunku, by wyjątkowo od normy z art. 581 lit. *d* w sprawach z oskarżenia publicznego, należących do właściwości S. Gr., ponosił koszty pokrzywdzony, popierający oskarżenie, o ile oskarżenie to jest oczywiście bezpodstawne.

10. W przedmiocie postępowania w sprawach nieletnich, w postępowaniu przed sądem zwyczajnym (art. 635 § 1 K. P. K.) winny mieć zastosowanie art. 616 i 618 K. P .K.

11. Autor wskazuje na istnienie pewnych różnic terminologicznych i pojęciowych między K. K. a K. P. K., jak np. w kwestii, czy można w wyroku orzec karę zastępczą na wypadek nieściągalności grzywny. Zdaniem autora z interpretacji art. 43 K. K. wynika, że w wyroku kary zastępczej orzec nie można. Natomiast w myśl art. 550 § 1 K. P. K. karę zastępczą można orzec już w wyroku.

12. Na zakończenie swych uwag autor powraca do zagadnienia ewent. zmiany przepisów o apelacji i podnosi, że wskazanym byłoby bądź ograniczenie apelacji oskarżonego do orzeczenia o winie, bądź też upoważnienie sądu do zmniejszenia kary tylko w wypadkach oczywistego zbyt surowego wymiaru. *(Ludwik Frendl — Gł. Pr. Śl. 1/38 s. 105—115).*

—

Sąd a biegli.

Istnieją trzy teorie co do obowiązku sędziego wysłuchania opinii biegłego w celu należytego rozpatrzenia sprawy. Według pierwszej sędziego obowiązuje tylko znajomość prawa, dlatego jeżeli nasuwa się zagadnienie nie z dziedziny prawa, musi on wezwać biegłego. Według drugiego poglądu sędzia ma dwojakiego rodzaju wiadomości: 1) wiadomości ogólne dostępne każdemu inteligentnemu, doświadczonemu człowiekowi, 2) wiadomości specjalne, które sędzia może posiadać, ale z których bez pomocy biegłych nie ma prawa korzystać. Z wiadomości pierwszego rodzaju sędzia oczywiście korzystać może. Przedstawiciele trzeciego kierunku przyznają sędziemu prawo szerokiego korzystania z posiadanych wiadomości bez obowiązku wzywania biegłych.

Na tle naszej procedury karnej Sąd Najwyższy stara się przyznać sędziemu prawo samodzielnego rozstrzygania wszystkich kwestyj, powstałych w procesie karnym, a zwłaszcza daje sędziemu prawo decydowania o tym, czy zwrócić się do pomocy biegłych, czy nie. Dla ustalenia, czy użyte w art. 124 K. P. K. wyrażenia „wiadomości specjalne“ mogą być przez sędziego swobodnie zakwalifikowane, jako dla niego dostępne, należy przede wszystkim rozstrzygnąć, czy termin „wiadomości specjalne“ użyty został w sensie subiektywnym, czy też obiektywnym. Gdyby wyrażenie powyższe ujmować subiektywnie, to niezmiernie utrudniona byłaby rola instancyj odwoławczych, gdyż jeżeli w I instancji wyrokował bez pomocy biegłego sę-

dzia, mający duże wiadomości np. z dziedziny chemii, to sędziowie II instancji, nie mający tych wiadomości, znaleźliby się w trudnej sytuacji. Z tych względów pożądane jest traktowanie terminu „wiadomości specjalne“, zawartego w art. 124 K. P. K. w sensie obiektywnym i wzywanie biegłego zawsze, gdy okaże się konieczność korzystania z wiadomości, których przeciętnie inteligentny i doświadczony człowiek nie posiada. *(Mr S. Gottlieb — Cz. Sędz. 2/38 s. 84).*

—

Realizacja art. 469 § 1 K. P. K. w śledztwie.

Jednym z kryteriów podziału środków odwoławczych w procesie karnym sądowym jest okoliczność, czy na skutek złożenia środka odwoławczego rozpatruje sprawę sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie (sąd a quo), czy też sąd odwoławczy (sąd ad quem). Z tego punktu widzenia dzielą się środki odwoławcze na dewolucyjne i niedewolucyjne. Pierwsze z nich powodują, że sprawę rozpatruje zawsze sąd ad quem, skutkiem zaś złożenia środka odwoławczego niedewolującego jest rozpatrywanie sprawy przez sąd a quo, przy czym może to nastąpić w postaci kategorycznej t. zn., że tylko sąd a quo rozpatruje ten środek, bądź w postaci alternatywnej. Przykładem środka odwoławczego niedewolucyjnego występującego w postaci alternatywnej, jest zażalenie na postanowienie sądu. Na podstawie art. 467 — 469 K. P. K. wynika, że zażalenie takie rozpatruje i rozstrzyga albo sąd odwoławczy, albo sąd, którego postanowienie zostało zaskarżone.

Czynnikiem sądowym wydającym postanowienia jest także sędzia śledczy. Zażalenia na czynności i postanowienia sędziego śledczego wg art. 20 K. P. K. rozpatruje sąd okręgowy. Powstaje pytanie, czy zasada wypowiedziana w pierwszym zdaniu § 1 art. 469 K. P. K. może być w pełni zrealizowana w śledztwie t. zn. czy sędzia śledczy może w każdym wypadku merytorycznie rozpatrzyć zażalenie złożone na jego postanowienie i czy sam się do niego może przychylić, bez względu na to, jakiej treści postanowienie zostało zaskarżone. Pytanie to jest szczególnie aktualne w odniesieniu do zażalenia złożonego w dwóch wypadkach, a mianowicie: na postanowienie w przedmiocie wszczęcia śledztwa (art. 267 K. P. K.)) oraz postanowienie o umorzeniu śledztwa (art. 275 K. P. K.). Jeżeli chodzi o zażalenie na postanowienie o wszczęciu śledztwa, to sędzia śledczy sam nie może przychylić się do takiego zażalenia na swoje postanowienie, lecz musi je przedstawić sądowi okręgowemu do rozstrzygnięcia. Co najwyżej sędzia śledczy, który wszczął śledztwo przeciwko pewnej osobie na zasadzie art. 270 § 2 K. P. K., a który następnie został przekonany argumentami tejże osoby, mógłby powziąć postanowienie w trybie art. 274 K. P. K. i czekać na wyrażenie przez prokuratora zgody co do umorzenia śledztwa. Jeżeli zażalenie opiera się na argumentach, dotyczących ujemnych przesłanek procesowych określonych w art. 3 K. P. K. to sędzia śledczy może sam się do niego przychylić i z urzędu postępowanie umorzyć, jako postępowanie dotknięte wadami powodującymi jego nieważność.

Sędzia śledczy może umorzyć śledztwo bądź na podstawie art. 3 K. P. K., bądź na zasadzie art. 275 K. P. K. W obu wypadkach można złożyć zażalenie na postanowienie o umorzeniu śledztwa. Jeżeli będziemy mieć do czynienia z umorzeniem śledztwa na zasadzie art. 3 K. P. K. to sędzia śledczy może sam przychylić się do argumentów zażalenia i uchylić swoje postanowienie o umorzeniu śledztwa, bez względu na to, czy je wydał z urzędu, czy na wniosek prokuratora. Z powodów zaś merytorycznych na zasadzie art. 275 sędzia nie może umorzyć śledztwa z urzędu, lecz powinien zażalenie na umorzenie przesłać wraz z aktami sprawy do sądu okręgowego, który jest właściwy do merytorycznego załatwienia sprawy. *(Dr Zdzisław Papierkowski — G. S. W. 18/38 s. 273).*

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. KODEKS KARNY.

58.

Okresu zawieszenia postępowania w myśl art. 5 k. p. k., gdy oskarżonego aresztowanego umieszczono w zakładzie dla umysłowo chorych — nie zalicza się do kary. (S. N. 2 K. 2263/37 10.II.1938. — *R. P. E. S. 2/38 s. 403).*

14; 243.

Przestępstwo z art 243 k. k. wyczerpuje się już w samym porzuceniu w położeniu grożącym niebezpieczeństwem i to jest ten skutek przestępny, którego nastąpienie ocenia się według zasad art. 14 k. k.

Jeżeli porzucenie takie stanie się powodem śmierci człowieka to zastosowanie przepisu art. 243 k. k. może mieć miejsce tylko wówczas, gdy nie ma żadnych podstaw do przyjęcia winy (umyślnej lub nieumyślnej) spowodowania śmierci jako skutku przestępnego, np. porzucenie noworodka bez podwiązania pępowiny w stodole i bez uzasadnionej nadziei, że zostanie on wzięty pod opiekę przez kogo innego. (S. N.

3 K. 1586/37 13.XII.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 404).*

84 § 1.

Wniosek o niebezpieczeństwie dla porządku prawnego w rozumieniu art. 84 § 1 k. k. nie może się opierać wyłącznie na stwierdzeniu, iż zachodzi jeden z trzech warunków, przewidzianych w tymże artykule, lecz rzeczą sądu jest nadto wykazać, iż zachodzą okoliczności, które w związku z jednym z tych warunków stwarzają wspomniane niebezpieczeństwo. Za okoliczności takie mogą być, naprzykład, poczytane: sposób w jaki sprawca zwyczajnie dokonywa przestępstwa, charakter popełnianych czynów, charakter przestępcy, uderzająca częstotliwość popełniania danych przestępstw, fakt popełniania przestępstw w pewnym środowisku, wymagającym szczególniejszej opieki ze strony władz bezpieczeństwa i t. p. (S. N. 1 K. 1162/37 7.X.1937. — *Zb. K. 3/38 p. 65).*

90.

Zatarcie skazania przewidziane w art. 90 k. k. jest zupełne i obejmuje skazanie na karę zasadniczą i karę dodatkową. Kary dodatkowe, orzeczone z kodeksu karnego wojskowego względem osób wojskowych i wykonane z chwilą uprawomocnienia się wyroku (art. 540 k. w. p. k.) nie stanowią żadnej przeszkody do zatarcia skazania, takiemu zatarciu ulegają i nie mają żadnego wpływu na bieg 10-letniego czasokresu wymaganego do zatarcia skazania. Zatarcie skazania nie stwarza jednak stanu istniejącego przed wyrokiem i nie przywraca skazanemu stopnia wojskowego ani innych uprawnień, wynikających z tytułu poprzedniej służby wojskowej, utraconych na skutek prawomocnego wyroku sądowego, z którego skazanie zostało zatarte. (S. N. Wojsk. KN. 108/37 14. VI.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 200).*

90.

W myśl art. 90 k. k. zatarcie skazania z upływem 10 lat jest pozostawione wyłącznie swobodnemu uznaniu sądu. Sąd rozstrzygając wniosek skazanego o zatarcie skazania ma oczywiście prawo i obowiązek ocenić, czy późniejsze postępowanie skazanego należy ocenić dodatnio i czy można uznać z punktu widzenia polityki kryminalnej za słuszne i celowe unicestwienie poprzedniego skazania i zatarcie jego śladów w rejestrach karnych. (S. N. Wojsk. KN. 125/37 25.V.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 200).*

90 § 3.

Przeszkodą ustawową do zatarcia skazania w myśl art. 90 § 3 k. k. jest fakt późniejszego „popełnienia“ przestępstwa a nie późniejszego „skazania“. (S. N. Wojsk. KN. 134/37 28.V. 1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 200).*

93; 97 § 1.

Dyspozycja z art. 97 § 1 k. k. obejmuje także sam udział w związku mającym na celu popełnienie przestępstwa określonego w art. 93 k. k. nawet przy braku wszelkiej innej działalności do tego celu zmierzającej. Zawarte w art. 97 § 1 k. k. wyrażenie „wchodzi w porozumienie“ oznacza wszelkie urzeczywistnienie kontaktu z innymi osobami, czy to w charakterze trwałym, czy chwilowym w celu popełnienia przestępstwa z art. 93 k. k., przy czym to porozumienie może przyjść do skutku wyraźnie lub też przez czynności konkludentne. (S. N. Wojsk. KN. 160/37 22.VI.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 201).*

97 § 1.

Dyspozycja z art. 97 art 1 k. k. obejmuje także sam udział w związku mającym na celu połenienie przestępstwa określonego w art. 93 k. k. nawet przy braku wszelkiej innej działalności do tego celu zmierzającej. Zawarte w art. 97 k. k. wyrażenie „wchodzi w porozumienie“ oznacza wszelkie urzeczywistnienie kontaktu z inymi osobami, czy to w charakterze trwałym, czy chwilowym w celu popełnienia przestępstwa z art. 93 k. k., przy czym to porozumienie może przyjść do skutku wyraźnie lub też przez czynności konkludentne. (S. N. Wojsk. KN. 160/37 22.VI.1937. — *R. P. E. S. 1/38, s. 201).*

128.

Ratio legis art. 128 K. K. stanowi obrona interesu publicznego, a przeto nieprzyzwoite zachowanie się oskarżonego podczas zajęć urzędowych przez wypowiedzenie względem urzędnika nieprzyzwoitych wyrazów stanowi czyn przewidziany w art. 128 K. K. niezależnie od okoliczności, czy bezpośrednio słowa te dotarły do wiadomości odnośnego organu władzy. (S. N. 1 K. 1557/37 20.I.1938. — *Gł. Sąd. 4/ 38 s. 347).*

132.

Do odpowiedzialności z art. 132 k. k. stopień wrażliwości danego przedstawiciela władzy na wyrządzoną mu zniewagę jest obojętny, skoro według pojęć powszechnych zarzut quaestionis uczyniony urzędnikowi ma charakter znieważający bądź jako zniesławienie, bądź jako obraza godności. (S. N. 1 K. 961/37 21.X.37. —*Zb. K. 3/38 p. 80).*

255

Zniesławienie, polegające na pomówieniu innej osoby przed władzą powołaną do ścigania karnego o czyn zagrożony karą nie traci cech bezprawności dlatego tylko, że art. 242 k. p. k. udziela każdemu prawo do zawiadomienia właściwych władz o przestępstwie, chyba że przestępstwo istotnie, a nie w wyobrażeniu tylko donosiciela miało miejsce i działał on w dobrej wierze i w zamiarze dopomożenia władzom

wykrycia sprawcy czynu. (S. N. 1 K. 1461/37 17.I.1938. — *R. P. E. S. 2/38 s. 404).*

240.

Skoro wszyscy oskarżeni wzięli udział w pobiciu pokrzywdzonego, ustalenie, jakie konkretne uszkodzenia zadał każdy z uczestników pobicia, jest zbyteczne dla zastosowania art. 240 K. K. (S. N. 1 K. 1539/37 17.I.1938. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 348).*

241.

Do zastosowania art. 241 k. k. nie jest konieczne, aby sprawca zadał, lub usiłował zadać narzędziem niebezpiecznym, uszkodzenie ciała. Samo trzymanie przez biorącego udział w bójce narzędzia niebezpiecznego np. noża, może wystarczyć do zastosowania względem niego art. 241 k. k., jeżeli sprawca miał zamiar, choćby ewentualny, posługiwania się nim w bójce. (S. N. 2 K. 1615/36 18.II. 1937. — *O. S. P. 1/38 p. 36).*

252.

Świadomość sprawcy, że obiekt jest dla niego cudzym, jest okolicznością, która należy do ustawowej istoty czynu z art. 252 k. k. i jako taka musi być pozytywnie w wyroku ustalona. (S. N. 1 K. 876/37 14.X.37. — *Zb. K. 3/38 p. 74).*

255.

Słowne zelżenie, chociażby nastąpiło w związku z okolicznościami stanowiącymi przedmiot zarzucanego oskarżonemu zniesławienia, stanowi odrębne wydarzenie nie mieszczące się w granicach stanu faktycznego przepisu art. 255 k. k. (S. N. 2 K. 1956/36 22.IV.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 145)*

255.

Prawność oświadczeń, złożonych w formie zeznań świadka zachodzi tylko wtedy, gdy dana osoba działa w przekonaniu, że zeznaje prawdę i gdy nadto nie wykroczyła poza swe obowiązki świadka, podając zniesławiające fakty bez związku z przedmiotem przesłuchania. Zeznanie świadka, który świadomie zeznaje nieprawdę wbrew swojej lepszej wiedzy, traci swój prawny charakter i o ile zawiera pomówienie innej osoby o zniesławiające postępowanie lub właściwości, pociąga za sobą obok ewentualnej odpowiedzialności z art. 140 lub 143 K. K., nadto odpowiedzialność z art. 255 K. K. (S. N. 2 K. 380/37 8.VI.37. — *Gł. Adw. 1/38 s. 32)*

255.

Za nadużycie wolności słowa przy wykonywaniu czynności zawodowych, stanowiących ściganą z oskarżenia prywatnego zniewagę strony, jej zastępcy, świadka lub biegłego, adwokat podlega ukaraniu tylko w drodze dyscyplinarnej (art.24 ust. 1 i 2 u. a.) natomiast nadużycie tej wolności, stanowiące inne ścigane z oskarżenia prywatnego przestępstwa, podlega ukaraniu w drodze sądowej tylko wtedy, gdy pokrzywdzony uzyskał uprzednio zezwolenie składu sądzącego, przed którym popełniono nadużycie (art. 24 ust. 3 u. a.). Takim innym przestępstwem jest również ścigana z oskarżenia prywatnego zniewaga osoby, nie przewidzianej w art. 24 ust. 2 u. a. (S. N. 3 K. 1050/37 13.X.37. — *Zb. K. 3/38 p. 71)*

255.

Z treści art. 255 § 3 k. k. wynika, że w przypadku zniesławienia, ogłoszenie wyroku skazującego w czasopismach w razie zgłoszenia o to wniosku przez oskarżyciela, jest obowiązkowe a nie tylko zależne od uznania sądu. (S. N. 3 K. 542/37 23.IX.37. — *Zb. K. 3/38 p. 58)*

256.

Odezwanie się, które objektywnie zdolne jest poniżyć godność osobistą innej osoby, nie traci cech zniewagi z tego tylko powodu, że zostało wypowiedziane w języku dla tej osoby niezrozumiałym i jeżeli sprawca działa w zamiarze znieważenia choćby ewentualnym winien odpowiadać z art. 256 k. k. (S. N. 3 K. 2394/36 4.III.1937. — *O. S. P. 1/38 p. 40)*

262 § 2.

Istota występku z art. 262 § 2 k. k. zachodzi nie tylko wtedy, gdy sprawca świadomie dąży do utraty rzeczy przez właściciela, ale też i wtedy, gdy przewidując nastąpienie takiego skutku godzi się na to. Możliwość zwrotu sumy sprzeniewierzonej, mającego nastąpić w przyszłości i istniejący w tym kierunku zamiar sprawcy nie wyklucza cech dokonanego przestępstwa. (S. N. Wojsk. R. 16/37 18.V.1937. — *R. P. E. S. 1/38. s. 202)*

262 § 2.

Chęć pokrycia szkody materialnej, spowodowanej przez przywłaszczenie, nie może mieć wpływu na istnienie przestępstwa, a ewentualnie tylko na wymiar kary. (S. N. 1 K. 492/37 14.VI.1937. — *Gł. Adw. 2/38 s. 62)*

264.

Niekorzystne jest rozporządzenie mieniem wtedy, gdy wzajemne zobowiązanie nie odpowiada umowie, bez względu na szkodę. (S. N. 1 K. 1559/37 27.I.1938. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 348)*

264.

1.Rozporządzenie mieniem w zrozumieniu art. 264 k. k. następuje nie tylko w wypadku świadczenia przez pokrzywdzonego, lecz także wówczas, gdy uprawniony na skutek błędu przyjmuje świadczenie w mniejszej wartości niż to, które mu przysługiwało.

2. Przyjęcie świadczenia w mniejszej wartości niż to, które pokrzywdzonemu przysługuje, jeśli nastąpiło pod wpływem błędu, wyłącza zastosowanie wobec sprawcy innych przepisów,

niż art. 264 k. k. (S. N. 2 K. 756/37 23.IX.37. — *Zb. K. 3/38 p. 57)*

264.

Korzyść majątkowa, której zamiar osiągnięcia należy do istotnych znamion występku z art. 264 K. K., nie musi być korzyścią bezprawną, tj. nie opartą na prawnie uzasadnionych roszczeniu. Chęć osiągnięcia korzyści majątkowej jest pojęciem szerszym od chęci zysku i może polegać także na chęci uchronienia się od możliwej szkody. Samo zabezpieczenie spornej a więc wątpliwej pretensji jest korzyścią majątkową w rozumieniu art. 264 K. K. (S. N. 1 K. 1513/37 11.I.1938. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 348)*

264.

Ewentualna możliwość wynagrodzenia w przyszłości przez oskarżonego szkody spowodowanej niekorzystnym rozporządzeniem mieniem nie stanowi o braku istoty czynu z art. 264 k. k. a tym samym odpowiedzialność materialna nie wyklucza odpowiedzialności karnej. (S. N. Wojsk. R. 563/36 20.III1937. — *R. P. E. S. 1/38, s. 202)*

270.

Naruszenie cudzego prawa polowania wchłania wykroczenie z art. 35 i pkt 3 art. 75 rozporz. o prawie łowieckim; w razie umyślnego działania stosuje się art. 270 K. K., art. 75 p. 3 rozporz. o prawie łowieckim ma zastosowanie jedynie w razie działania nie umyślnego. (S. N. 1 K. 1601/37 27.I.1938. — *Gł. Sąd 4/38 s. 348)*

270.

Przestępstwa z art. 270 k. k. dopuszcza się zarówno ten, kto narusza cudze prawo polowania, posiadając kartę łowiecką i własny teren łowiecki, jak i ten, kto ani karty, ani terenu łowieckiego nie posiada.

Dla ustawowej istoty czynu z art. 270 k. k. posiadanie lub nieposiadanie karty łowieckiej jest okolicznością obojętną i dlatego skazanie z art. 270 k. k. nie może obejmować wykroczenia przeciwko obowiązkowi posiadania karty łowieckiej przez tego, kto w tych czy innych okolicznościach poluje (art. 25 prawa łowieckiego oraz art. 10 rozp. Prez. Rzplitej z 22.III. 1928, poz. 365). Skazanie z art. 270 k. k. a następnie skazanie przez władze administracyjne z art. 25 prawa łowieckiego za nieposiadanie karty łowieckiej przez naruszające cudze prawo polowania nie stanowi ponownego skazania za ten sam czyn. (S. N. 2 K. 1120/37 3.XI.1937. — *R. P. E. S. 1/38. s. 145)*

282.

Przestępstwem z art. 282 k. k. jest nie udaremnienie egzekucji, lecz usunięcie, uszkodzenie, zdobycie lub obciążenie mienia zajętego, lub zagrożonego zajęciem, o ile zostało ono popełnione celem udaremnienia egzekucji. Wobec tego istotę działania wypełnia samo dokonanie powyżej wymienionych czynności, określonych w art. 282 k. k. i przestępstwo jest dokonane z chwilą ich popełnienia w celu udaremnienia egzekucji. Określenie czasu popełnienia przestępstwa ma decydujące znaczenie dla określenia przedawnienia i zastosowania amnestii. (S. N. 1 K. 318/37 26.V.1937. — *Gł. Adw. 2/38 s. 62)*

282.

Przez udaremnienie egzekucji rozumie się nie tylko całkowite jej uniemożliwienie, lecz także utrudnianie, np. przez spowodowanie zwłoki. (S. N. 2 K. 1620/36 18.II.1937. — *O. S. P. 1/38 p. 35)*.

282.

Przestępstwo z art. 282 k. k. jest dokonane z chwilą spełnienia działania, stanowiącego przedmiotową istotę czynu, t. j. z chwilą usunięcia, uszkodzenia, ukrycia, zbycia lub obciążania zagrożonego zajęciem lub zajętego mienia, a nie z chwilą wyjścia na jaw tych okoliczności lub udaremnienia egzekucji (np. licytacji), gdyż urzeczywistnienie skutku przestępnego, t. j. rzeczywiste udaremnienie egzekucji nie należy do istoty czynu, który nie traci cech przestępstwa z art. 282 k. k., chociażby licytacja doszła do skutku np. przez zabiegi osób interesowanych, które ukryte przedmioty odnalazły i na licytację dostarczyły, ponieważ decyduje tylko zamiar udaremnienia egzekucji.

Przy stosowaniu ustawy amnestyjnej do przestępstw z art. 282 k. k. decyduje moment usunięcia i t. p. przedmiotów zajętych lub zagrożonych zajęciem. (S. N. 3 K. 1415/37 29.XII. 1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 404-405)*.

—

C. KODEKS KARNY WOJSKOWY.

33 § 9; 70.

W myśl art. 33 § 9 k. k. w. za wartę wojskową uważa się każdego żołnierza przeznaczonego do służby wartowniczej lub wojskowej służby bezpieczeństwa; z ochrony prawnej zatem objętej art. 70 k. k. w. korzysta nie tylko warta wojskowa jako jednostka zbiorowa, lecz również indywidualnie każdy jej żołnierz, jeżeli jakiegoś przestępstwa dopuszczono się w stosunku do jego osoby. (S. N. W. K. 204/37 18.VIII. 1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 442)*.

45.

Wezwanie przez P. K. U. osoby przebywającej za granicą do powrotu do kraju w określonym terminie z jednoczesnym zawiadomieniem o powołaniu do odbycia służby czynnej, zakomunikowanie jej przez polską placówkę konsularną, nie może być identyfikowane z doręczeniem jej karty powołania. (S. N. W. K. 379/37 14.VIII.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 442)*.

45; 46.

Poborowy pozostający za granicą wbrew poleceniu konsulatu, o ile podczas pobytu w kraju nie doręczono mu karty powołania, może odpowiadać po powrocie jedynie za przestępstwo z art. 104 ustawy z dnia 23.V.1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. Ust. 60/33, poz. 455), a nie za przestępstwo z art. 45 i 46 k. k. w. (S. N. W. K. 115/37 20.IV.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 442).*

51.

Do istoty zbrodni z art. 51 k. k. w. wymagany jest zamiar umyślny (bezpośredni lub ewentualny), skierowany na uszkodzenie ciała, następstwem zaś tego zamiaru musi być zupełna lub przynajmniej częściowa niezdolność do spełnienia obowiązku wojskowego. (S. N. W. K. 212/37 11.VIII.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 442).*

23; 51.

W przypadku, gdy wskutek umyślnego uszkodzenia przez żołnierza swego palca kategoria jego zdolności do służby wojskowej (kat. A) nie uległa zmianie, sam pobyt sprawcy w szpitalu na leczeniu należy uznać za uszczerbek dla służby wojskowej; sprawca bowiem uchylił się od swego obowiązku wojskowego, który w normalnym programie wyszkolenia przypadał na niego w czasie jego nieobecności w oddziale i w tym właśnie tkwi znamię rzeczywistej szkody dla interesu służby. Ten stan faktyczny, polegający na częściowej niezdolności sprawcy do pełnienia obowiązku wojskowego, wyczerpuje w zupełności istotę przestępstwa z art. 51 § 1 k. k. w., a nie jego usiłowanie. (S. N. W. K. 217/37 11.VIII.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 442).*

59.

Przepisy cz. VII „Służba wartownicza" regulaminu służby wewnętrznej posiadają charakter przepisów specjalnych w stosunku do reszty części Reg. sł. wewn., co niewątpliwie wynika z określenia istoty tej służby w punkcie 1 tej części Reg. sł. wewn. jak i szeregu nadzwyczajnych uprawnień, dających najniższym stopniem żołnierzom prawo rozkazywania starszym oraz prawo użycia broni dla wymuszenia posłuchu (punkt 26), gdy pełnią tę służbę, a w szczególności gdy stoją na posterunku. Przepisów tej części nie można jednak tłumaczyć rozszerzająco. Punkt 11 tych przepisów określa, kto jest przełożonym wart i jakie są uprawnienia tych przełożonych. Podoficer kontrolny wśród wymienionych tam przełożonych nie figuruje i to ani pośród przełożonych wart garnizonowych, ani wewnętrznych. Okoliczność, że pewien posterunek jest mu pomocny przy kontroli, nie daje mu uprawnień przełożonego. Podoficer kontrolny nie może zatem opierać swego przełożeństwa nad wartownikiem na przepisie ogólnym, jaki jest przepis pkt. 11 Regulaminu służby wewnętrznej cz. II. (S. N. W. K. 256/37 19.IX.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 442-443).*

61.

Ustalając, że przestępstwa dopuszczono się w warunkach art. 61 k. k. w., sąd nie ma obowiązku do zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary; kwestie te bowiem pozostawiono swobodnemu uznaniu sądu. (S. N. W. K. 207/37 11.VIII.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 443).*

70.

Każdy żołnierz, a zatem i należący do składu tej samej warty, może być podmiotem przestępstwa z art. 70 k. k. w. z tym jednak, że gdy pełnienie służby wartowniczej przez żołnierza stwarza w stosunku do innych żołnierzy, nie wchodzących w skład warty i nie będących jego przełożonymi, odrębne, nadrzędne stanowisko, dające mu ochronę, z jakiej korzysta przełożony w dziedzinie przestępstw przeciwko karności, to o ile chodzi o czyn pełniony przez wartownika w stosunku do wartownika — o zastosowaniu art. 70 winny decydować ustalenia sądu w kierunku zamiaru sprawcy, a mianowicie czy zły zamiar był skierowany przeciwko danej osobie jako wartownikowi, a więc czy godził w interes służby wartowniczej, czy też był wynikiem konfliktu osobistego między sprawcą a pokrzywdzonym, w którym to konflikcie zamiar sprawcy skierowany był wyłącznie na naruszenie godności osobistej pokrzywdzonego. W ten sposób nie podpadną pod przepis art. 70 k. k. w. wszelkie konflikty między żołnierzami, wchodzącymi w skład tej samej warty, na tle ich wzajemnego stosunku z sobą, a nie wynikające z wykonywania ścisłych obowiązków wartownika. Będą to wszelkie zatargi w czasie wspólnego przebywania na wartowni przy wykonywaniu czynności gospodarczych i t. p. (S. N. W. K. 163/37 10.VIII.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 443).*

81.

„Zlecenie" w rozumieniu art. 81 § 1 k. k. w. objawić się może w nakazie ogólnym lub szczególnym. Program szkolenia, nakazany przez dowódcę pułku, jest nakazem zlecenia o charakterze ogólnym czy ramowym. Ćwiczenia w rzucie granatami, wykonywane przez poddodział sprawcy w ramach programu, szkolenia stanowią wykonywanie zlecenia, o którym wyżej mowa. (S. N. W. K. 257/37 17.IX.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 443-444).*

82.

Szkolenie żołnierzy w służbie wartowniczej nie leży w kompetencji komendanta miasta, lecz w poszczególnych przełożonych, którym ci żołnierze podlegają. (S. N. W. K. 154/37 25.V.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 444).*

83.

Zbrodni z art. 83 k. k. w. w przeciwieństwie do przestępstw urzędniczych z kodeksu karnego dopuszcza się każdy żołnierz, nie zaś tylko uprawniony do samodzielnego rozstrzygania pewnych kategorii spraw. Dla bytu tego przestępstwa wystarczy przyjęcie przez żołnierza dla siebie lub dla innej osoby korzyści majątkowej, albo osobistej lub ich obietnicy za czyn stanowiący naruszenie obowiązku służbowego, albo w związku z pełnieniem obowiązku służbowego, albo też żądanie takiej korzyści. (S. N. W. K. 252/37 24.IX.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 444).*

2. PRAWO FORMALNE.

A. KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO.

1.

Przepis art. 1 k. p. k. nie stoi na przeszkodzie wzięciu przez sąd pod uwagę przy ustalaniu podstawy faktycznej wyroku przepisów innych ustaw, w szczególności przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Wysnucie przez sąd wniosków o charakterze ustaleń faktycznych z przepisów k. p. c. nie ma nic wspólnego z oparciem orzeczenia w postępowaniu karnym na przepisie postępowania cywilnego. Orzeczenie Sądu Najwyższego *(Zb. O. 336/31)*, ma na względzie przypadek, gdy samo orzeczenie jako takie, oparte jest na przepisie ustawy postępowania cywilnego, nie zaś oparcia poszczególnych ustaleń faktycznych na przepisie tej ustawy.

Pod przepis art. 282 k. k. podpada także działanie, podjęte w zamiarze częściowego udaremnienia egzekucji, np. przez ukrycie tylko części zajętych przedmiotów. (S. N. 1 K. 479/37 7.X.37. — *Zb. K. 3/38 p. 64).*

15 § 1; 504; 513; I; XXXI—XL.

Ustawodawca stwierdził pośrednio w § 1 art. 15 K. P. K., że osądzenie sprawy przez sąd wyższego rzędu nie czyni żadnej ujmy prawom oskarżonego, nie może więc oskarżony stawiać zarzutu uchybienia obrażającego jego prawa (art. 513 K. P. K.).

Wobec uregulowania postępowania nakazowego w art. 31—40 Przepis. wprow. K. P. K. przepisy ustawy niemieckiej o kradzieżach leśnych z dn. 15.IV.1878 r., w tym przedmiocie (§ 27) nie obowiązuje z mocy art. 1 Przep. wprow. K. P. K.

Niewdrożenie postępowania nakazowego wobec jego nieobligatoryjnego lecz fakultatywnego charakteru („sąd może i nie obraża praw oskarżonego (art. 513 K. P. K.). Wobec powyższego osądzenie sprawy o kradzież i pasterstwo z wymienionej wyżej ustawy z dn. 15.IV.1878 r. (§§ 1, 3, 5) przez sąd wyższego rzędu (okręgowy zamiast grodzkiego) nie pozbawia oskarżonego prawa wniesienia kasacji, jako środka odwoławczego, gdyż przepis wyłączający taki środek został uchylony. (Art. 1 Przepis. wprow. K. P. K. i art. 504 K. P. K:, art: 16 rozp. o organizacji sądownictwa karnego w b. dzielnicy pruskiej z dn. 15.XII.1919 r. — (Tyg. Urzęd. Nr 70, str. 414). (S. N. 3 K. 1687/37 24.II.1938. — *Gł. Sąd. 5/38 s. 439).*

8 § 2.

Osoba, prowadząca księgi metrykalne, jako organ władzy państwowej, obowiązana jest udzielić policji państwowej pomocy przez przedłożenie na żądanie policji wyciągu z księgi metrykalnej odnośne osoby, przeciw której toczy się dochodzenie karne. (S. N. 2 K. 46/37 19. IV.37. — *Gł. Adw. 1/38 s. 29).*

41.

Wypowiedzenie takiego czy innego poglądu prawnego przez sędziów w tej samej czy innej sprawie tego samego czy innego oskarżonego nie może być żadną miarą uznane za uzewnętrznienie osobistego stosunku sędziego do oskarżonego i nie może stanowić podstawy do wyłączenia z mocy art. 44 k. p. k.

41.

Sędziowie Sądu Najwyższego nie ulegają wyłączeniu (przy powtórnym rozstrzyganiu sprawy w razie uchylenia wyroku) z mocy art. 41 lit. h k. p. k., gdyż przepis ten stosuje się do sędziów niższych instancyj, ustawodawca zaś nie tylko nie wyłącza ich żadnym innym przepisem, lecz przeciwnie w regulaminie S. N., opartym na art. 78 pr. o ustr. s. p. zaleca (§ 15 i 16 reg.), w razie ponownego wypłynięcia sprawy, powierzenie jej tym samym, co uprzednio, sprawozdawcom. (S. N. 1. K. 984/37. 14.VI.1937. — *R. P. E. S. 1/38)*

89; 506 § 1; 576 § 2.

Przydzielenie przez prezesa sądu obrońcy z urzędu nie jest równoznaczne z przyznaniem prawa ubogich, które następuje w formie postanowienia sądu (art. 576 § 2 K. P. K.), zarządzenie o wyznaczenie obrońcy z urzędu nie zwolniło przeto oskarżonego od obowiązku złożenie kaucji kasacyjnej. Skoro oskarżony, prosząc o przydzielenie obrońcy z urzędu, nie prosił o przyznanie prawa ubogich, to przedstawienie świadectw o stanie majątkowym samo przez się nie może być uważane za domniemany wniosek w tym względzie, albowiem wykazanie się ubóstwem jest warunkiem także wyznaczenia obrońcy z urzędu (art. 506 § 1, 89 K. P. K.). (S. N. 3 K. 2031/37 10.II.1938. — *Gł. Sąd. 5/38 s. 439).*

117; 140 § 1 lit. „b"; 340 § 1, 3.

Tylko nieznajomość języka polskiego u oskarżonego, czy u świadka uzasadnia w myśl

art. 140 § 1 lit. b k. p. k. przybranie tłumacza. Natomiast świadek mówiący także po polsku, choćby jego językiem macierzystym był inny lub choćby jakimś językiem władał biegle, naraża się na rygory za odmowę świadczenia (art. 117 k. p. k.), jeżeli odmówi złożenia zeznań w języku polskim, zeznania zaś jego, złożone poprzednio, mogą być odczytane na mocy § 1 art. 340 k. p. k.

Odmowa udzielenia wyjaśnień w języku sądowym, którym oskarżony włada, uprawnia sąd na mocy § 3 art. 340 k. p. k. do odczytania jego wyjaśnień złożonych w śledztwie. (S. N. 1 K. 500/36 22.VI.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 851)*

225.

Wrzucenie pisma odwoławczego do skrzynki w gmachu sądowym nie jest równoznaczne ani ze złożeniem pisma w biurze podawczo-wykonawczym Sądu ani z nadaniem go w urzędzie pocztowym. (S. N. 3 K. 2390/36 12.II.1937 post. — *O. S. P. 1/38 p. 30)*

227.

Doręczenie postanowienia sądu o przyznanie prawa ubogich po terminie do wywodu kasacyjnego w przypadku, gdy wniosek o udzielenie tego prawa złożono w terminie usta- K. P. K. od strony przyczyną uchybienia terwowym, jest niezależną w rozumieniu art. 227 minu do założenia wywodu kasacji. (S. N. 1 K. 1597/37 10.XII.1937. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 349)*

294; 378 § 3; 488.

Sąd nie ma obowiązku zawiadamiania oskarżonego i jego obrońcy o przesłaniu apelacji do sądu odwoławczego, lecz wystarcza zawiadomienie samego tylko oskarżonego. Wszędzie gdzie k. p. k. wymaga, aby zawiadomienie (lub doręczenie) nastąpiło do rąk obrońcy, wyraźnie to przewiduje, np. art. 294, 378 § 3 k. p. k. (S. N. 1 K. 549/36 12.X.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 852)*

340.

Zaświadczenie prywatnej osoby dokumentujące pewne zdarzenie czy spostrzeżenia, spisane i wydane stronie już po wszczęciu postępowania karnego specjalnie w tym celu, aby strona mogła je przedstawić w sądzie w charakterze dowodu, jest zeznaniem złożonym pisemnie przed prywatną osobą; odczytanie takich zeznań stoi w sprzeczności z przepisem art. 340 k. p. k. (S. N. 3 K. 1517/36 13.X.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 851-852)*

353.

Przepis art. 353 k. p. k. dotyczy wypadków, gdy oskarżyciel na podstawie ujawnionych na rozprawie okoliczności zarzuca czyn inny, różny od objętego aktem oskarżenia, mający swój odrębny i własny byt prawny, w szczególności działanie lub zaniechanie będące wynikiem innego zamiaru przestępnego i powodujące inne skutki niż czyn określony w akcie oskarżenia. (S. N. 3 K. 1147/36 5.X.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 852)*

378.

Jeżeli zmarł sędzia, który orzekł jednoosobowe, sporządzenie uzasadnienia wyroku staje się niemożliwe. (S. N. 3 K. 2227/36 29.V.1937. — *G. S. W. 8/38 s. 120)*

395; 640; 649 § 1.

W sprawie wskazanej w art. 640 k. p. k., jeżeli wyrok sądu okręgowego zapadł zaocznie, przysługuje skazanemu, niezależnienie od uprawnienia z § 1 art. 649 k. p. k. także możność wniesienia sprzeciwu przewidzianego w art. 395 k. p. k. (S. N. 3 K. 2562/36 17.II.1937. — *R. P E. S. 4/37 s. 853)*

397

Odmawiając zawieszenia wykonania kary winien sąd wskazać okoliczności faktyczne, stwierdzające charakter oskarżonych i towarzyszące popełnieniu przestępstwa, które rozważone pod kątem przyszłego zachowania się oskarżonych w przyszłości uzasadniają odmowę. (S. N. 3 K. 3672/37 9.XII.1937. — *W. Pr. 2/38 p. 6).*

464; 465; 466.

W myśl art. 464, 465 i 466 K. P. K. postanowienie sądu apelacyjnego w przedmiocie umorzenia dochodzenia jest ostateczne i nie podlega zaskarżeniu do Sądu Najwyższego. (S. N. 3 K. 2017/37 26.I.1938. — *Gł. Sąd. 5/38 s. 438).*

474.

Cofnięcie apelacji przed zamknięciem przewodu sądowego w postępowaniu odwoławczym, wiąże sąd i powoduje uprawomocnienie się zaskarżonego wyroku. Okoliczność, że pisemne oświadczenie o cofnięcie apelacji wniesione we właściwym czasie znalazło się w rękach składu sądzącego dopiero po przeprowadzeniu rozprawy, nie może mieć istotnego znaczenia. (S. N. 2 K. 1602/37 24.II.1937. — *Gł. Adw. 4/38 s. 135).*

476; 505; 521.

Zasada, że strona, która nie zaskarżyła wyroku I instancji, nie może wnosić kasacji od wyroku II instancji, ma zastosowanie również do kasacji prokuratora, wnoszonej w interesie oskarżonego. (S. N. 3 K. 170/34 12.III.1934 postan. — *W. Pr. 2/38 p. 7).*

485.

Każdy wydział zamiejscowy podlega tylko administracyjnie sądowi okręgowemu, organizacyjnie zaś i proceduralnie stanowi odrębny sąd. W myśl art. 26 i nast. K. P. K. miejscowo właściwy do przyjęcia środka prawnego jest ten sąd, który w myśl art. 485 K. P. K. wydaje zaskarżone orzeczenie. Tak zatem wywód ka-

sacji przeciw wyrokowi wydanemu przez wydział zamiejscowy jasielskiego sądu w Sanoku, wniesiony w ostatnim dniu terminu zawitego z art. 226 K. P. K. do Sądu Okręgowego w Jaśle, a stamtąd dopiero wysłany do właściwego wydziału zamiejscowego w Sanoku już po upływie terminu zawitego — winien ulec odrzuceniu jako wniesiony w niewłaściwym terminie. ces postanowienie o umorzeniu postępowania, (S. N. 3 K. 2108/36 *Zb. K. 214/37)*

469 § 1.

Sąd jest uprawniony do zmiany własnych postanowień tego rodzaju, jak kończące projedynie w wypadku przewidzianym w § 1 art. 469 k. p. k., to jest w razie zaskarżenia postanowienia w drodze zażalenia; orzeczenie zatem o niezastosowaniu amnestii, po uprzednim orzeczeniu o jej zastosowaniu, narusza tę zasadę i jako nieważne nie pociąga skutków prawnych. (S. N. 3 K. 1135/36 8.X.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 852)*

484.

Zapowiedzenie środka odwoławczego nie w formie bezwarunkowej, lecz z zastrzeżeniem, że zostaje zgłoszony na wypadek, jeżeli zapadło orzeczenie niekorzystne dla oskarżonego (zdarza się to w przypadku gdy oskarżony nieobecny na rozprawie nie miał możności w trzydniowym okresie do zapowiedzenia środka odwoławczego dowiedzieć się o treści zapadłego orzeczenia) nie jest z tego powodu prawnie nieskuteczne, o ile zostało złożone po ogłoszeniu orzeczenia, natomiast zapowiedzenie takiego środka odwoławczego, wniesione na wszelki wypadek jeszcze przed wydaniem orzeczenia, pozbawione jest skutków prawnych. (S. N. 3 K. 1745/36 postan. 7 sędziów z dn. 20.II.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 146)*

492.

Sąd odwoławczy obowiązany jest uznać zarzuty nieścisłości protokółu za uzasadnione, jeżeli odnoszą się one do okoliczności mogocących mieć wpływ na orzeczenie o winie i a) nie nastąpiła w I instancji odmowa sprostowania protokółu z powodu zgłoszonych uwag — lub b) zarzuty oparte są na oczywistej sprzeczności pomiędzy poszczególnymi częściami protokółu, albo pomiędzy protokółem, a dołączonymi dokumentami. Poza tymi wypadkami ocena, czy zarzut nieścisłości protokółu jest uzasadniony, pozbawiona jest uznania sądu odwoławczego. (S. N. 1 K. 146/37. — *Gł. Adw. 1/38 s. 30)*

493.

Odmawiając przyjęcia dowodu, nieodpowiadającego warunkom, wskazanym w § 1 art. 493 k. p. k. sąd odwoławczy obowiązany jest w myśl § 2 art. 51 k. p. k. postanowienie swoje uzasadnić; uzasadnienie postanowienia powinno zawierać wyjaśnienie, że nie zachodzą warunki ustawowe, obowiązujące sąd odwoławczy do przyjęcia dowodu w myśl § 1 lub § 2 art. 493 k. p. k., natomiast zbędne jest uzasadnienie, dlaczego sąd nie przyjął danego dowodu na mocy § 3 art. 493 k. p. k. (S. N. 2 K. 1815/35 postanowienie 7 sędziów z dn. 24.IV.1931. — *R. P. E. S. 1/38 s. 146-147)*

493.

Zgłoszony przez oskarżyciela publicznego na rozprawie odwoławczej wniosek o przesłuchanie biegłego nie jest dla sądu odwoławczego wiążący, lecz powinien być wobec przepisu § 4 art. 493 i 489 k. p. k. rozważony ze stanowiska § 1 art. 332 k. p. k. (S. N. 3 K. 1233/37. 13.X. 1937. —*R. P. E. S. 1/38 s. 147).*

493.

Wobec przepisu § 4 art. 493 k. p. k. oskarżyciel publiczny korzysta w postępowaniu odwoławczym w zakresie wskazywania nowych dowodów z takich samych uprawnień jak w postępowaniu przed 1. instancją (art. 489 k. p. k.), nie może przeto w myśl § 3 art. 298 i 489 k. p. k. sąd odwoławczy odmówić prokuratorowi wezwania nowego świadka, wskazanego w apelacji lub w osobnym wniosku, zgłoszonym przed rozprawą choćby nawet uważał, że wskazane okoliczności nie mogą mieć wpływu na treść wyroku, natomiast warunki dopuszczenia dowodu, zgłoszonego dopiero na rozprawie 1. instancji określa art. 332 k. p. k. którego przepis § 1 dotyczy także oskarżyciela publicznego. (S. N. 3 K. 1233/37 13.X.1937. — *Zb. K. 3/38 p. 73)*

493.

Sąd odwoławczy jest władny odmówić przyjęcia każdego spóźnionego dowodu bez względu na jego wagę dowodową w sprawie. (S. N. 2 K. 1345/37. 14.X.37. — *Zb. K. 3/38 p. 76)*

501 lit. „a".

Przepis art 501 lit. a k. p. k. ma zastosowanie jedynie w wypadku, gdy ustalenia faktyczne, na których *(wyrok)* skazujący się opiera bądź nie wyczerpują wszystkich istotnych cech przestępstwa, bądź też stwierdzają istnienie okoliczności ustawowych wyłączających przestępność czynu lub poczytanie winy; nie uprawnia natomiast ten przepis sądu odwoławczego do wyroku uniewinniającego także wtedy, gdy sąd odwoławczy niezależnie od granic apelacji dojdzie do wniosku, iż ustalenia faktyczne, będące podstawą wyroku skazującego nie znajdują ostatecznego oparcia w wynikach przewodu sądowego lub wykazują jakiekolwiek inne formalne wady, które w razie ich zaskarżenia mogłyby doprowadzić do uchylenia wyroku. (S. N. 2 K. 692/36 17.IX.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 852)*

505 § 1.

Kasacja, podpisana przez notariusza, skreślonego skutkiem rozdziału adwokatury od notariatu i nominacji na notariusza, z listy adwokatów, nie odpowiada wymogom § 1 art. 505 k. p. k. (S. N. 3 K. 1157/37. 13.X.1937. — *Zb. K. 3/38 p. 72)*

506 § 1.

Prawodawca miał na względzie szczególnie trudną sytuację, w jakiej się znajduje oskarżony aresztowany, a przeto stan majątkowy oskarżonego jest obojętny i sąd obowiązany jest na prośbę oskarżonego nawet zamożnego wyznaczyć mu obrońcę do sporządzenia kasacji. (S. N. 3 K. 1847/37 27.I.1938. — *Gł. Sąd. 5/38 s. 438)*.

507

Skoro postanowienie sądu apelacyjnego o przyznanie prawa ubogich zapadło po upływie terminu do wywodu kasacji, a oskarżony, mając możność w swoim czasie ubiegać się o przywrócenie terminu do złożenia wywodu kasacji bez kaucji, jednak zaniechał wystąpić z odpowiednim wnioskiem, to złożona po terminie kasacja powinna być zostawiona bez rozważenia. (S. N. 2 K. 1765/37 8.II.1938. — *Gł. Sąd. 5/38 s. 438)*.

507.

Opłacenie kasacji kaucją kasacyjną może nastąpić w myśl § 1 art. 507 K. P. K. tylko bądź przez wpłacenie przed upływem terminu do złożenia wywodu kasacji kwoty 100 zł. w walucie obiegowej do kasy sądowej, bądź też przez wysłanie w tym samym okresie czasu takiejże kwoty pod adresem kasy sądowej pocztą. Nie przewiduje natomiast ustawa możności dopełnienia przewidzianego w § 1 art. 507 K. P. K. warunku formalnego w jakiejkolwiek innej postaci. Dokonany już przelew kwoty 100 zł. z konta P. K. O. osoby, składającej kaucję w imieniu oskarżonego, na konto P. K. O. sądu okręgowego, miałby jednak to samo znaczenie, co złożenie takiejże kwoty w gotówce; dowód uskutecznienia takiego przelewu przez P. K. O. równoznaczny z dowodem wpłacenia, musiałby być jednak załączony do wywodu kasacji, jak tego wymaga art. 507 K. P. K. (S. N. 2 K. 1777/37 20.XII.1937. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 349-350)*

507.

Skazanie na umieszczenie w zakładzie poprawczym nie zwalnia od złożenia kaucji kasacyjnej. (S. N. 2 K. 1789/36 25.II.1937. — *G. S. W. 13/38 S. 200)*.

507.

Odmowa przyznania prawa ubogich nie skutkuje dla oskarżonego jakichkolwiek ulg w dopełnieniu obowiązku z art. 507 k. p. k., a w szczególności przedłużenia terminu, w jakim tego obowiązku należy dopełnić. (S. N. 2 K. 1169/36 16.X.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 852)*

508 § 1 lit. „c".

Przepis art. 508 § 1 lit. c k. p. k. ma na względzie karę, na jaką oskarżony został skazany ostatecznie po zastosowaniu wszelkich przewidzianych w ustawie złagodzeń, nie wyłączając amnestii. (S. N. 2 K. 1771/36 8.III.1937. — *O. S. P. 1/38 p. 33)*

508 § 2.

Przepis zawarty w § 2 art. 508 K. P. K. jest stanowczy i dla zachowania terminu nie wystarcza samo złożenie wniosku o przyznaniu prawa ubogich, lecz konieczne jest również złożenie w tym terminie przewidzianego w art. 576 § 2 K. P. K. zaświadczenie władzy publicznej o stanie majątkowym petenta; przez dodatkowe nadesłanie tego dokumentu termin nie może być w żadnym wypadku sztucznie przedłużony. (S. N. 3 K. 2475/37 22.II.1938. — *Gł. Sąd. 5/38 s. 439)*.

516.

W razie uwzględnienia kasacji na zasadzie art. 516 k. p. k., mimo uznania jej zarzutów za niezasadne, ma zastosowanie art. 509 § 1 k. p. k. (S. N. 1 K. 1287/36. post. 28.I.1937. — *O. S. P X—XI/37 p. 666)*

550 § 2.

Zawieszenie wykonania kary zastępczej w myśl § 2 art. 550 k. p. k. może nastąpić na wniosek skazanego, gdy się okaże, że kary pieniężnej nie można ściągnąć i należy zastosować zastępczą karę aresztu. Z własnej inicjatywy i bez ustalenia faktu niemożności uiszczenia przez skazanego kary pieniężnej sąd wyrokujący nie może orzec zawieszenia wykonania kary zastępczej. (S. N. 1018/37 19.X.1937. — *Zb. K. 3/38 p. 79)*

587.

Koszty postępowania w art. 587 k. p. k. wyraźnie nie przewidziane nie mogą być w żadnym razie przyznawane. (S. N. 3 K. 1899/36 29.IX. 1936. — *R. P .E. S. 4/37 s. 853)*

598. z

Zwolnienie skazanego w wyroku sądu odwoławczego od opłaty sądowej i kosztów postępowania z powodu ubóstwa nie zwalnia od złożenia kaucji kasacyjnej. (S. N. 3 K. 1389/37. 12.XI.1937. — *Gł. Adw. 1/38 s. 30)*.

609.

Przedmiotem uchylenia w drodze wznowienia postępowania karnego może być jedynie i wyłącznie wyrok i to wyłącznie z przyczyn natury merytorycznej. (S. N. 1 K. 724/36. 26.I.37. — *Gł. Adw. 1/38 s. 30)*

640.

W sprawie wskazanej w art. 640 K. P. K., jeżeli wyrok Sądu okręgowego zapadł zaocznie, przysługuje skazanemu niezależnie od uprawnienia z § 1 art. 649 K. P. K. także moż-

ność wniesienia sprzeciwu przewidzianego w art. 395 K. P. K. (S. N. 3 K. 2562/36 17.II.37. — *Gł. Adw. 1/38 s. 31)*

648.

Okoliczność, że orzeczeniem władzy administracyjnej wymierzono areszt zastępczy na przeciąg dwóch dni, nie pozbawia sądu okręgowego prawa do wymierzenia wyższej kary zastępczej, mimo, że zostało wniesione odwołanie od orzeczenia władzy administracyjnej tylko przez oskarżonego i mimo że art. 109 rozp. Prez. z 29 marca 1928 (Dz. U. poz. 341) o postępowaniu administracyjnym jako najwyższą karę zastępcza przewiduje areszt nie ponad 3 dni. (S. N. 3 K. 1075/36 22.IX.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 853)*

—

C. KODEKS WOJSKOWEGO POSTĘPOWANIA KARNEGO.

2; 4.

Przepis art. 2 § 3 k. w. p. k. stanowiący, że należy wszczać postępowanie karne wówczas, jeśli za przestępstwo nastąpiło ukaranie dyscyplinarne mimo braku warunków do dyscyplinarnego karania, nie ma na myśli ewentualnej niesłusznej oceny przez przełożonego, że dany wypadek jest mniejszej wagi (ocena taka jest wyłącznym atrybutem przełożonego), lecz jedynie warunki przedmiotowe, określone w art. 32 k. k. w. Skoro zatem przełożony dyscyplinarny uznał pewien przypadek za mniejszej wagi i ukarał oskarżonego w drodze dyscyplinarnej w ramach art. 32 k. k. w., to sąd nie może go ukarać za ten sam czyn ponownie, nawet gdyby uznał, że wypadek nie jest mniejszej wagi. W wypadku takim ma być umorzone postępowanie w myśl art. 4 k. w. p. k. (S. N. W. K. 416/37 10.II.1938. — *R. P. E. S. 2/38 s. 444):*

42; 47.

Żalący się, którego dobro prawne czynem oskarżonego, stanowiącym wyst. z art. 236 § 1 i 2 k. k., zostało bezpośrednio naruszone, nie jest oskarżycielem prywatnym w rozumieniu art. 47 k. w. p. k. i nast., lecz pokrzywdzonym, o którym mowa w art. 42 k. w. p. k. W myśl art. 346 — 348 k. w. p. k. pokrzywdzonemu takiemu nie przysługuje prawo wnoszenia rewizji od wyroku. (S. N. W. K. 433/37 18.I.1938.— *R. P. E. S. 2/38 s. 444).*

50.

Kwestia oceny interesu publicznego w rozumieniu art. 50 § 3 k. w. p. k., należy wyłącznie do oskarżyciela publicznego (prokuratora wojskowego), który nie ma obowiązku uzasadnienia, na czym ten interes publiczny polega, sądowi zaś nie przysługuje prawo kwestionowania, czy taki interes publiczny rzeczywiście wymaga ochrony. Mimo więc faktu, że oskarżyciel prywatny odstępuje od skargi i mimo, że oskarżony wyraża zgodę na umorzenie postępowania, gdy prokurator oskarżenie ze względu na interes publiczny nadal popiera, sąd winien załatwić oskarżenie merytorycznie. (S. N. W. K. 302/37 19.X.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 444-445).*

179; 350.

Zażalenie na zarządzenie kierownika wojskowego sądu rejonowego, powzięte w trybie art. 350 § 1 k. w. p. k., odmawiające przyjęcia zapowiedzianej rewizji przez oskarżonego, oraz na postanowieniu tegoż kierownika sądu rejonowego, powzięte w trybie art. 179 § 1 k. w. p. k., odmawiające przywrócenia terminu do zapowiedzenia rewizji, rozpatrzyć ma i rozstrzygnąć ostatecznie właściwy wojskowy sąd okręgowy. W obu tych wypadkach zażalenie przysługuje tylko do jednej instancji. (S. N. W. K. 352/37 9.XII.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 445).*

316.

Sąd obowiązany jest w myśl art. 316 § 1 lit. a k. w. p. k.podać w uzasadnieniu wyroku, jakie fakty sąd uznał za udowodnione i na jakich w tym względzie oparł się dowodach, nie mieści się w tym jednak obowiązek przytaczania w uzasadnieniu wyroku zeznań poszczególnych świadków. (S. N. W. K. 421/37 11.I.1938. — *R. P. E. S. 2/38 s. 445).*

355.

Rewizja zarzucająca wyrokowi nieprawidłowe zastosowanie ustawy przy określeniu przestępstwa z art. 355 § 1 lit. „b" k. w. p. k. powinna przede wszystkim uwzględnić podmiotową istotę czynu w ten sam sposób, jak ją ujął w swym wyroku sąd I instancji. (S. N. W. K. 262/37 26. XI.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 445).*

—

3. USTAWY SZCZEGÓLNE.

b) Ust. 23.V.1924 (p. 453/33 r.) o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

103; 111.

Art. 103 w związku z art. 111 ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej z 23 maja 1924 r. dotyka tego, kto nie stawia się przed komisją poborową w celu stałego uchylania się od służby wojskowej. (S. N. 2 K. 749/36 15.X.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 854-855).*

—

c) Ustawa Karna Skarbowa.

62.

Aczkolwiek bezprawne transportowanie surowca tytoniowego nie należy do cech przestępstwa z art. 63 U. K. S. i występuje dopiero w nowym Prawie karnym skarbowym z r. 1936

(art. 62 § 1), jednak z faktu transportowania surowca można wnosić o jego posiadaniu, które w rozumieniu art. 63 U. K. S. jest równoznaczne z dzierżeniem faktycznym, bez względu na różnice cywilistyczne tych pojęć. Skoro oskarżeni wiedzieli o zawartości transportowanych i dzierżonych przez nich worków, czyn im zarzucony zawiera wszelkie cechy przestępstwa, przewidzianego w art. 62 § 1 P. K. S. (S. N. 3 K. 751/37 7.IX.1937. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 350)*.

67.

Nie przerobione liście surowca tytoniowego, chociażby pokrajane, nie przetwarzają jeszcze surowca w gotowy wyrób tytoniowy, co może nastąpić dopiero po poddaniu surowca całemu szergeowi zabiegów, czyniących surowiec zdatnym do użycia w ogólnie przyjętej formie.

Samo palenie liści surowca nie jest paleniem wyrobu tytoniowego.

Artykuły, służące do celów rolniczych lub lekarskich, sporządzone z części składowych rośli tytoniowej, przerobionej, podpadają pod art. 2 ustawy o monopolu tytoniowym, zatem pod art. 67 u. k. s. (S. N. 2 K. 1958/36 13.III. 1937. — *O. S. P. 1/38 p. 32)*.

70.

Samo przechowywanie w zakładzie sprzedaży tytoniowych wyrobów, tytoniu o innej niż wskazana na opakowaniu jakości, stanowi przestępstwo z art. 70 u. k. s. w związku z rozp. Min. Skarbu z 20 października 1933 r. (Dz. U. poz. 676) i z 31 października 1935 r. (Dz. U. poz. 509), choćby tytoń ten miał służyć do użytku prywatnego właściciela zakładu sprzedaży. (S .N. 3 K. 968/37 8.X.37. — *Zb. K. 3/38 p. 67)*.

114.

Przez loterię, stanowiącą przedmiot monopolu państwowego, chronionego przez art. 114 u. k. s. należy rozumieć grę losową, obliczoną na osiągnięcia zysku bezpośrednio z niej samej w postaci nadwyżki kapitału gry nad wartością wygranych i innymi kosztami własnymi przedsiębiorstwa, a polegającą na rozsprzedaniu losów i na ich ciągnieniu (rozlosowaniu).

Dla bytu loterii w powyższym rozumieniu zysk z niej pośredni nie wystarcza, to też nie jest loterią premiowanie towarów i następne rozlosowanie tych premii celem reklamy lub zyskania tą drogą nabywców i zwiększenia obrotów, pod warunkiem jednak, że z powodu ustanowienia, premii (wygranych) cena sprzedawanych i premiowanych towarów nie została podwyższona, w przeciwnym bowiem razie różnica między ceną normalną a podwyższoną stanowiłaby zysk bezpośredni z imprezy i przekształcały ją w zabronioną loterię.

Nie stanowi również loterii strzelanie do wirujących tarcz, wykłuwanie kulek widocznych i niewidocznych w konstruowanych w tym celu aparatach itp. sposoby wygranych, i te, że brak tu momentu ciągnienia wylosowania). (S. N. 3 K. 1450/36 post. 7 sędziów 17.IV.1937. — *R. P. E. S. 1/38)*.

156.

Korzystanie z przepisu art. 156 ust. 2 ustawy karno skarbowej z 2.VIII.1936 nie jest pozostawione dowolnemu uznaniu przechowującego urzędu, lecz stanowi obowiązek, będący konsekwencja cywilno prawnego stosunku o przechowanie, który nawiązuje się mocą samego zajęcia pomiędzy Skarbem Państwa, a osobą dotkniętą zajęciem, a który ma za treść prawa i obowiązki płynące z umownego przechowania przy czym Skarb Państwa odpowiada za każde zawienienie w rozumieniu § 276, 278 k. c. (S. N. C. III. 770/35. 31.V.1937. — *R. P. E. S. 1/38, s. 162)*.

IV. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Zagadnienie eutanazji. *Gutman Karol.* Warszawa 1938, s. 51.

Sądowo-lekarska ocena przypadku śmierci w narkozie evipanowej. *Makowiec Józef.* Warszawa 1938, s. 8.

Okres życia płodowego w ustawodawstwie i w praktyce prawnej. *Niebrój Stanisław.* Warszawa 1938, s. 29.

Komentarz do prawa karnego skarbowego z dnia 3 listopada 1936 r. (Dz. U. 84, poz. 581) wraz z rozporządzeniami wykonawczymi oraz wszelkimi ustawami monopolowymi i związkowymi. *Peiper Leon.* Kraków 1938, s. 806 + XXIV.

Wina i związek przyczynowy w rozwoju prawa karnego. *Stomma Stanisław.* Wilno 1938, s. 88.

Przestępstwo, przestępca i kara w świetle kryminologii i Polskiego Kodeksu Karnego z 1932 r. *Zecer Zygmunt.* Białystok 1938, s. 35.

—

Prawo administracyjne

II. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. USTAWY JEDNOLITE.

A. ORGANIZACJA.

Uwagi dotyczące urzędowania starostw w zakresie spraw porządku publicznego.

Artykuł zawiera omówienie tych niedomagań, jakie istnieją w praktyce starostw w referatach z zakresu porządku publicznego.

Autor podkreśla, że braki w wiadomościach teoretycznych referentów przejawiają się zwłaszcza w decyzjach z racji zastosowywania postanowień art. 75 post. administracyjnego. Uzasadnienia postanowień brzmią przeważnie stereotypowo: np. „ze względów bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego" — co jest niewystarczające.

Art. 75 postęp. adm. ustalił zasadę, że każda decyzja w całości lub w części odmowna powinna zawierać prawne i faktyczne uzasadnienie. Okólnik Min. Spr. Wewn. Nr 10 z 12.II. 36 poleca podawanie uzasadnienia również w sprawach należących do swobodnego uznania, chyba, że podaniu faktycznego uzasadnienia sprzeciwia się ważny interes państwa.

Zdaniem autora należy poświęcić nieco trudu i uwagi, by uzasadnienia decyzyj odpowiadały powyżej wyszczególnionym wymaganiom i to zarówno ze względu na ewentualną czynność władz odwoławczych, jak i ze względu na możliwość wnoszenia skarg do N. T. A.

W szczególności porusza autor kwestię motywacji względami bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego. Takie stereotypowe uzasadnienie nie może być uznane za wystarczające i odpowiadające wymogom powołanych wyżej przepisów. Zasadnicza wada polega tu na braku rozgraniczania zakresu pojęć bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego. Obowiązujące przepisy upoważniają władzę do działań ze względów na bezpieczeństwo, spokój lub porządek publiczny. Do wywołania jednak działania władz nie potrzeba zaistnienia wszystkich tych trzech kryteriów, a wystarczy powstanie choćby tylko jednego z nich. Uzasadnienie przeto decyzyj wszystkimi trzema kategoriami może być w świetle okoliczności faktycznych zbyteczne i błędne.

Jako wskazówkę praktyczną podaje autor, że przy decyzjach z zakresu porządku publicznego stosunkowo rzadko wchodzi w grę bezpieczeństwo publiczne, natomiast przeważnie chodzi o spokój albo porządek. *(Dr Józef Z a l e s k i — G. Adm. 9/38 s. 562-569).*

—

Wyszkolenie urzędników administracyjnych.

Do licznych już prac na podany temat dorzuca autor swoje uwagi, oparte na obserwacji potrzeb administracji państwowej — jak twierdzi — „od wewnątrz".

Zdaniem autora należy akcji wyszkolenia urzędników administracji państwowej postawić 3 zadania:

1) należytego przygotowania kandydatów do służby administracyjnej w szkołach wyższych lub w specjalnych szkołach administracyjnych;

2) przepuszczania czynnych urzędników przed każdym mianowaniem na wyższe stanowiska przez filtr specjalnych kursów;

3) codziennego szkolenia urzędników w urzędzie.

Zespół wymienionych trzech sposobów dałby upragniony typ wykwalifikowanego urzędnika. *(Wincenty D o ł ż y c k i — G. Adm. 8/38 s. 489-494).*

—

C. PRAWO FORMALNE.

a) Postępowanie administracyjne.

Polityka karno-administracyjna a egzekucja grzywien administracyjnych przez urzędy skarbowe.

Autor przeprowadza porównanie egzekucji grzywien administracyjnych w postępowaniu przymusowym administracyjnym do dnia 1 lipca 1937 r. i od tego czasu tj. od dnia wejścia w życie rozporządzenia o przekazaniu egzekucji grzywien władzom skarbowym.

Z porównania tego wynika, że egzekucja grzywien administracyjnych przez urzędy skarbowe przyczyniła się do:

1) zwiększenia pracy w referatach karno-administracyjnych starostw, nie osiągnąwszy zamierzonego rezultatu szybszego wykonania nałożonej kary;

2) nagromadzenia spraw karno-administracyjnych w starostwach;

3) zmniejszenia dochodów Skarbu Państwa, osiąganych z grzywien, ponieważ na skutek przewlekłego załatwiania spraw ulegają one przedawnieniu;

4) dezorientowania i rozgoryczenia ludności, ukarany bowiem otrzymując kilka pism w analogicznej sprawie nie orientuje się i przypuszcza, że został ponownie ukarany; poza tym prze-

wlekłe wykonywanie nałożonych kar wywiera wpływ demoralizujący.

Na podstawie powyższego oraz z uwagi na zasady polityki karno-administracyjnej i dążenie do usprawnienia administracji dochodzi autor do wniosku, że konieczne jest wprowadzenie sposobu egzekwowania grzywien administracyjnych w postępowaniu przymusowym w administracji. *(Franciszek Rytter — G. Adm. 8/38 s. 495-498).*

—

Warunkowe zawieszenie wykonania kary w postępowaniu karnym administracyjnym.

Od chwili wejścia w życie Kodeksu Karnego i Prawa o Wykroczeniach z r. 1932 — zostało przerwane stosowanie przez władze administracyjne instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary (art. 2 pr. o wykr.).

Podkreślając znaczenie i walory wychowawcze tej instytucji autor dochodzi do wniosku, że wprowadzenie jej do prawa karnego administracyjnego jest zagadnieniem, którego realizacja byłaby niezmiernie pożądana z punktu widzenia polityki karnej administracyjnej. *(Stanisław Przestrzelski — G. Adm. 9/38 s. 570—571).*

—

Roki starościńskie, jako forma administrowania.

Znajdujące się obecnie w opracowaniu przepisy o organizacji i trybie urzędowania urzędów wojewódzkich i starostw przewidują koncepcję „roków urzędowych“ (tj. załatwiania spraw przez starostów w czasie objazdów), pedyktowaną względami uproszczenia stosunku władz do obywateli.

Zdaniem autora należałoby w zakresie organizacji „roków“ wyprowadzić dwie wytyczne: 1) jak „najpełniejszą obsługę obywateli w czasie „roków“, w sensie zwiększenia ilości spraw załatwionych w trybie decyzji odręcznej i natychmiastowej;

2) oddziaływanie normatywno-instrukcyjne na czynniki urzędowo-społeczne, kształtujące rzeczywistość lokalną.

Rozwinięciem przytoczonych wytycznych winno być przyjęcie zasady uczestnictwa w „rokach“ przedstawicieli wszystkich urzędów zespolonych i nie zespolonych z administracją ogólną, a to w celu umożliwienia wszechstronnego obsłużenia terenu z maksymalnym wynikiem.

Część normatywno-instrukcyjna roków winna polegać na zwołaniu odprawy sołtysów na dzień „roków“ oraz posiedzenia rady gminnej i zebrania społecznego, składającego się z przedstawicieli miejscowych organizacyj społecznych i nauczycielstwa. *(Michał H. Prawdzic - Layman — G. Adm. 9/38 s. 572-574).*

—

Aprobata spraw karno-administracyjnych.

Kara administracyjna jest przede wszystkim środkiem wychowawczym. Ażeby ten cel jej mógł być osiągnięty musi ona być stosowana umiejętnie i szybko. Należyte funkcjonowanie referatu karnego zależy w dużej mierze od stopnia wyrobienia życiowego i stopnia poczucia prawnego referenta karnego, którego praca z tego względu winna być otoczona specjalną opieką.

Zdaniem autora najlepsza sposobność obserwacji osoby i pracy referenta nadarza się przy aprobacie załatwień zaprojektowanych przez referenta. Jak ta aprobata ma wyglądać przedstawia autor na konkretnym przykładzie, ilustrującym przebieg procesu aprobaty. *(Dr Jan Pisowicz — G. Adm. 8/38 s. 482-488).*

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) R. Pr. R. 14.VII.1927 (p. 590) o inspekcji pracy.

21 u. 4.

Do zakresu działalności inspektora pracy należy wprawdzic również współdziałanie ze stronami w celu zapobiegania zatargom pracy i przy załatwianiu tych zatargów, jednak wezwanie do wypłacenia pracownikowi należności za pracę i żądanie powiadomienia o tym inspektora pracy z zastrzeżeniem, że w przeciwnym razie strona zostanie pociągnięta do odpowiedzialności karnej, nie należy do uprawnień inspektora pracy na mocy ust. 4 art. 21 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z 14 lipca 1927 poz. 590 Dz. Ust. o inspekcji pracy. Niezastosowanie się do takiego wezwania nie ulega karze z art. 31 tegoż rozp. (S. N. 1 K. 1509/37 21.XII.1937. — *O. P. A. 4-5/38 p. 2230).*

—

b) R. Pr. R. 16.II.1928 (p. 202) o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli.

178.

Wynikające z art. 178 prawa budowlanego alternatywne uprawnienie właściciela działki wybudowania bądź na granicy swej działko, bądź

co najmniej w trzymetrowym od granicy tej odstępie, nie doznaje ze stanowiska wspomnianego przepisu ograniczenia przez fakt postawienia na działce sąsiedniej budynku nie na granicy, lecz w głębi działki.

Kwestia, czy wykonanie przez budującego muru granicznego w sposób, określony w orzeczeniu władzy II instancji, jest możliwe bez wkroczenia na parcelę sąsiada, może być podnoszona tylko przez budującego, nie ma zaś żadnego związku z prawami czy obowiązkami sąsiada. (N. T. A. l. rej. 8562/34 26.XI.1936. — *O. P. A. 4-5/38 p. 2244 Gl. Gustaw Szymkiewicz).*

—

c) R. Pr. R. 29.XI.1930 (p. 654) — prawo górnicze.

108.

Obowiązek właściciela pola górniczego do dostarczania wody osobom poszkodowanym przez zanik wody, powstały wskutek robót górniczych, nie uprawnia poszkodowanych do założenia rurociągu celem przeprowadzenia wody z kopalni na swój grunt. (S. N. C. II. 516/37 26.VIII.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 420).*

—

d) R. M. S. Wojsk. i M. S. W. 3.XII.1930 (p. 740) o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych, wozów itp. dla celów obrony państwa.

24 u. 3 lit. „a".

Niewykonanie nakazanego pkt. a ust. 3 § 24 rozp. Min. Spraw Wojsk. i Min. Spraw Wewn. z 3 grudnia 1930 r. o obowiązku przekazania dowodu tożsamości konia w razie odstąpienia prawa posiadania wypełnia znamiona przestępstwa przewidzianego w § 24 cyt. rozp. niezależnie od tego, czy nowy posiadacz konia nabył prawo własności na nim wobec niezapłacenia całkowitej a umówionej ceny kupna i ulega karze przewidzianej w art. 27 rozp. Prez. Rzplitej z 8.XI.1927 r. (Dz. U. poz. 859). (S. N. 3 K. 1182/36 6.X.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 855).*

—

e) Ust. 11.III.1932 (p. 343) o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych.

6 u. 3.

Odmowa wydania kandydatowi na posadę w prywatnych szkołach zaświadczenia nienagannego zachowania w stosunku do państwa (art. 6 ust. 3 ustawy z 11.III.1932, poz. 343 Dz. U.), nie wymaga w myśl art. 75 ust. 3 rozp. o postęp. administr. (poz. 341/28) faktycznego uzasadnienia. (N. T. A. l. rej. 9883/33 13.XII.1935. — *Ż. P. 1/38 s. 37).*

6 u. 4.

Orzeczenia władz szkolnych, oparte na postanowieniach objętych ust. 4 art. 6 ustawy o prywatnych szkołach z 11.III.1932 poz. 343 Dz. U., powinny zawierać faktyczne uzasadnienie, któreby wyjaśniło z jakich względów i na zasadzie jakich okoliczności ustalono przyczynę niedopuszczenia nauczyciela do nauczania albo odmówiono zatwierdzenia dyrektora. (N. T. A. l. rej 11114/32 7.V.1936. — *Ż. P. 1/38 s. 37-38).*

—

f) Ust. 11.III.1932 (p. 450) o zgromadzeniach.

2 u. 2; 27 lit. „b".

Przepisy powołanej ustawy według art. 27 lit. „b" nie mają zastosowania tylko do pochodów, urządzonych przez związki religijne prawnie uznane, o ile odbywają się w sposób tradycyjnie ustalony (np. procesje) lub przewidziany w akcie, uznającym dane wyznanie, oraz do pochodów weselnych i pogrzebowych, jak również pielgrzymek. Wszystkie więc innego rodzaju pochody, o ile one służyć mają do zbiorowego publicznego zamanifestowania przez uczestników pochodu uczuć, zapatrywań lub życzeń itd., podlegają z mocy art. 2 ust. 2 w związku z art. 27 powołanej ustawy przepisom o zgromadzeniach pod gołym niebem nawet, jeżeli te pochody nie nabierają zewnętrznie wymowy protestu publicznego, tj. demonstracji. (S. N. 3 K. 1148/37 23.XI.1937. — *Gł. Sąd. 5/38 s. 439).*

18.

Bezwzględnym warunkiem do uznania zebrania za niepubliczne jest osobista znajomość uczestników zebrania przez przewodniczącego lub zwołujących, obojętnym jest natomiast w jaki sposób ci osobiście znani uczestnicy zebrania na nim się znaleźli. (S. N. 1 K. 497/36 22.IX.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 856).*

25; 27.

Gmina ewangelicka chrześcijan nie jest związkiem religijnym prawnie uznanym, a zatem przepisy ustawy z dn. 11 marca 1932 r. o zgromadzeniach (Dz. Ust., poz. 450) wobec treści art. 27 pkt b. tej ustawy, mają zastosowanie do zebrań tej sekty. (S. N. 1 K. 418/37 20.I.1938. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 350-351).*

—

g) R. Pr. R. 27.X.1932 (p. 808) o stowarzyszeniach.

16.

Przepis art. 16 prawa o stowarzyszeniach (Dz. U. poz. 808 1932) nie nakłada na władzę obowiązku przestrzegania przy stosowaniu środków represyjnych wobec stowarzyszeń, kolejności — od środka łagodniejszego do najost-

rzcjszego — lecz pozostawia władzy możność zastosowania tego z przewidzianych w powyższym przepisie środków, który władza w danym wypadku uzna za najbardziej odpowiedni i celowy.

Stowarzyszenie niezdolne do realizowania celu, w jakim zostało powołane do życia, nie odpowiada warunkom swego prawnego istnienia. (N. T. A. l. rej. 6174/35 4.I.1938. — *G. Adm. 9/38 s. 610).*

57.

Podstawowym warunkiem odpowiedzialności z art. 57 prawa o stowarzyszeniach jest, aby zrzeszenie, którego założenie nie zostało właściwej władzy zgłoszone, stanowiło dobrowolne, trwałe zrzeszenie o celu niezarobkowym. (S. N. 2 K. 872/36 6.X.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 856).*

—

h) Ustawa z 28.III.1933 o biurach pisania podań (Dz. U. p. 269).

Obowiązek uzyskania zezwolenia na prowadzenie biura pisania podań nie odnosi się do osoby, która takie biuro prowadziła na mocy § 35 ust. 3 niem. ustawy przemysłowej, choćby w chwili ogłoszenia ustawy z 28 marca 1933 poz. 269 Dz. Ust. zawodu swego z powodu przeszkód czasowo nie wykonywała, jeżeli tylko żadną decyzją władzy nie pozbawiono jej uprawnień, służących jej z mocy poprzednio obowiązujących przepisów. (S. N. 3 K. 1474/37. 30.XI.1937. — *O. P. A. 2/38 p. 2138).*

4.

Na mocy art. 4 cytowanej ustawy, czynności, do których wykonywania biura pisania podań są uprawnione, polegają wyłącznie na sporządzaniu podań do władz i urzędów administracji państwowej (art. 4 ust. 1) oraz do władz administracyjnych i sądowych (art. 4 ust. 2). W art. 6 powyższej ustawy, wyliczone są czynności, które właścicielowi biura i osobom z nim pracującym są wzbronione. Do nich należy między innymi działanie w zastępstwie klientów i w ogóle prowadzenie ich spraw w sądach i urzędach.

Wszelkie zastępstwo klientów, w rozumieniu jak najszerszym, w znaczeniu przedsiębrania jakichkolwiek czynności, zarówno prawnych jak faktycznych, związanych z prowadzeniem sprawy, jest zabronione (atr. 6 ustawy). Pod powyższe pojęcie podpadają czynności techniczne, jak złożenie podania, wniesienie opłat, udzieleni porad itd. (S. N. 2 K. 886/37 7.X. 1937. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 351).*

9.

Zawodowego charakteru pisania próśb na zlecenie osób trzecich nie można utożsamiać z zawodową przestępczością przewidzianą w § 2 art. 60 k. k., gdyż przy przestępstwie z art. 9 ustawy z dn. 28.III.1933 zawodowość dotyczy nie przestępstw, lecz czynności samo przez się ze stanowiska odpowiedzialności karnej obojętnych, które dopiero przez zawodowe ich uprawianie przekształcającą się w przestępstwo. Do czynu przestępnego zawodowego pisania podań może być przeto stosowana amnestia z ustawy z dn. 2.I.1936, poz. 1/36. (S. N. 1. K. 860/37. 19.X.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 151).*

9.

Istota przestępstwa z art. 9 ustawy z dnia 28.III.1933 r. (Dz. U. poz. 269) polega na zawodowym trudnieniu się pisaniem podań do władz bez zezwolenia, przy czym przez trudnienie się pisaniem podań ustawa rozumie nie samą tylko mechaniczną czynność pisania, lecz również przyjmowanie zamówień, opracowywanie treści i t.d. (S. N. 1 K. 45/37. 4.III.1937. — *Gł. Adw. 1/38. s. 26).*

—

i) R. Prez. R. M. 31.III.1933 (p. 176) wyd. w por. z M. S. W., M. Sk., M. P. i H., M. Kom., M. O. S. oraz M. R. R. o świadczeniach na rzecz funduszu pracy.

7.

Odwołania od wymiaru opłaty na fundusz pracy, obliczonej na podstawie dochodu z pracy zawodowej, ustalonego dla celów podatku dochodowego, rozstrzyga władza, właściwa do orzekania na skutek odwołania w sprawie zasadniczego podatku (§ 7 rozp. z 31.III.1933 p. 176 Dz. U.). (N. T. A. l. rej. 1879/35 19.V.1937. —*Ż. P. 1/38 s. 39).*

—

j) R. Pr. R. 27.X.1933 (p. 632) prawo o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych.

2; 10.

Art. 10 powołanego prawa określa pojęcie przedsięwzięcia dorywczego. Z mocy § 1 rozp. Min. Spraw Wewn. z 28.XII.33 r. (poz. 801) przedsięwzięcia dorywcze, w art. 10 prawa przewidziane, wolne są od obowiązku uzyskiwania pozwoleń w prawie tym określonych, natomiast winny być zgłaszane powiatowej władzy. Ulga ta nie dotyczy jednak przedstawień teatralnych. Istotą publiczności w dziedzinie widowiska jest dostęp dla większej liczby osób bliżej nieokreślonych, przy czym nie wyłącza znamienia publiczności wprowadzenie „zaproszeń“ łatwych do uzyskania. Skoro sąd ustalił, że oskarżona bez zezwolenia władzy urządziła przedstawienie sztuki religijnej ze wstępem dla zaproszonych około 200 osób płatnym po 25 gr. sąd zasadnie uznał, że przedstawienie miało charakter publiczny i że czyn oskarżonej podpada pod

przepis art. 2 § 1 i art. 19 prawa o przedsięwzięciach rozrywkowych. (S. N. 3 K. 1773/37 21.XII.1937. — *Gł. Sąd. 5/38 s.*).

—

k) R. M. O. S. 30.I.1934 (p. 96) o wykonywaniu praktyki lekarskiej.

10 u. 3.

§ 10 ust. 3 rozp. Min. Op. Społ. z 30 stycznia 1934 r. o wykonywaniu praktyki lekarskiej nie ogranicza lekarza w stosowaniu dawki lekarskiej, tzn. w ramach dopuszczalnej dawki uznanej przez medycynę, ani też co do okresu i częstotliwości zażywania leku, lecz normuje wyłącznie sposób zapisywania środków odurzających w celach leczniczych. (S. N. 1 K. 574/36 20.X.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 856).*

—

l) R. M. Kom. 24.XI.1934 (p. 961) o przestrzeganiu porządku na kolejach użytku publicznego.

11; 27.

Wobec rozwoju środków komunikacyjnych i masowego ruchu podróżnych na kolejach nie można wymagać od kolei, iżby pilnowała z osobna każdej jednostki, gdyż wówczas kolej musiałaby zatrudniać po 2 konduktorów conajmniej do każdego wagonu. (S. N. C. II. 1300/37 29.XI.1937. — *Prz. Sąd. XIII p. 212).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B1. POLSKA ZACHODNIA.

a) Ust. 30.VII.1883 (Zb. ust. Rz. s. 195) o ogólnym zarządzie kraju.

86; 88; 95; 112.

W. S. A. oddalić może spóźniony środek prawny jedynie a limine; jeżeli odpis doręczono przeciwnikowi, rozstrzyga także o zachowaniu terminu sąd rewizyjny.

Pomyłka sekretarki adwokata przy wysłaniu listu poleconego, zawierającego środek prawny, nie może być podstawą przywrócenia uchybionego terminu. (N. T. A. l. rej. 1118/37 19.XI. 1937. — *W. Pr. 2/38 p. 3).*

—

2. PRAWO FORMALNE.

A. USTAWY JEDNOLITE.

a) R. Pr. R. 27.X.1932 (p. 806) o N. T. A.

O.

N. T. A. może odroczyć rozprawę, gdy zachodzą okoliczności, wymagające tego w interesie wymiaru sprawiedliwości, lub z innych ważnych powodów. (N. T. A. l. rej. 2107/36 18.II.1937. — *O. P. A. 4-5/38 p. 2240).*

5 u. 2; 54 u. 2; 58 u. 1; 60.

Skarga do N. T. A. wniesiona przez adwokata zagranicznego, jak również skarga zredagowana w innym języku jak polski nie czynią zadość wymaganiom rozporządzenia o N. T. A. (poz. 806/32 Dz. Ust.). (N. T. A. l. rej. 1353/38 21.III. 1938. postan. — *O. P. A. 4-5/38 p. 2239).*

—

B. USTAWY NEJEDNOLITE.

B1. POLSKA ZACHODNIA.

a) R. 15.IV.1899 o administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym.

41 u. 1 pt. 1.

Przy należytym tłumaczeniu oświadczeń woli ma wyrażenie gotowości do świadczenia na wezwanie z § 41 ust. 1 p. 1 charakter uznania z § 781 k. c. (S. N. C. III. 509/35 19.IV.1937. — *R. P. E. S. 1/38 s. 190).*

—

4. SAMORZĄD TERYTORIALNY.

A. USTAWY JEDNOLITE.

A. USTRÓJ.

a) D. N. P. 4.II.1919 (p. 141) o tymczasowej ordynacji powiatowej.

37.

Postępowanie dyscyplinarne przeciwko funkcjonariuszowi Powiatowego Związku komunalnego, aczkolwiek dekret z dn. 4.II.1919 r. o tymczasowej ordynacji powiatowej nie ustalił trybu postępowania dyscyplinarnego, winno być przeprowadzone z zachowaniem istotnych form każdego postępowania, mającego na celu wykrycie prawdy materialnej, a więc i z zachowaniem kontradyktoryjności. (S. N. C. I. 3299/36 1.XII.1937. — *O. S. P. 1/38 p. 14).*

—

b) Ust. 23.III.1933 (p. 294) o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego.

46.

Prezydent miasta czy burmistrz może powierzyć kierownictwo oddzielnych oddziałów administracji i gospodarki miejskiej funkcjonariuszom miejskim i w takim razie za czynności ich wchodzące w zakres normalnego ich urzędowania, miasto odpowiada wobec osób trzecich, które nie są w tych przypadkach obowiązane sprawdzać ich uprawnień do dokonania każdej takiej czynności. (S. N. C. I. 2573/36 16.IV.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 866).*

65 u. 3.

W sprawie zatwierdzenia względnie odmowy zatwierdzenia prezydenta miasta decyduje Mi-

nister Spr. Wewn., co nie pest połączone z żadnymi wymogami ustawowymi, zgodnie ze swobodnym uznaniem. W konsekwencji odpada obowiązek uzasadnienia odmowy zatwierdzenia. (N. T. A. l. rej. 10373/34 7.XII.1936. — *Ż. P. 1/38 s. 38).*

69.

Zarządzenie rozwiązania rady miejskiej może nastąpić tylko z przyczyn poważnych i to po wyczerpaniu innych sposobów w celu przeszkodzenia społecznej szkodzie, która powstaje z powodu wadliwego funkcjonowania rady.

Przy rozstrzyganiu sprawy rozwiązania rady miejskiej przepis art. 75 prawa o post. admin. co do obowiązku uzasadnienia orzeczenia powinien być respektowany przede wszystkim i zachowany w całej pełni. (N. T. A. l. rej 6437/35 7.XII.1936. — *Ż. P. 1/38 s. 38).*

—

B. FINANSE.

a) Ust. 11.VIII.1923 (p. 884/32) o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

1; 8.

Adwokaci są obowiązani płacić dodatek od podatku przemysłowego na rzecz związków samorządowych.

Pobieranie dodatku do przemysłowego podatku musi opierać się na uchwale właściwego związku samorządowego. (N. T. A. l. rej. 57/35 21.IX.1937. — *Ż. P. 1/38 s. 39).*

13.

Akt notarialny, mocą którego ofiarujący przy przetargu nieruchomości najwyższą cenę, przelewa tylko prawo nabyte przez zaofiarowanie tej ceny, nie podlega opłacie komunalnej na zasadzie ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych. (N. T. A. l. rej. 4156/34 26.X.1936. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 100).*

17.

Postanowieniem statutu, wprowadzającego na podstawie art. 17 ustawy o tymcz. ureg. fin. komun. poz. 884/32 Dz. Ust. opodatkowanie szyldów, wywieszonych w miejscu widocznym w celach reklamowych, nie są objęte tablice, umieszczone w myśl § 17 przepisów górniczo-policyjnych dla kopalń oleju ziemnego w Galicji z 10 października 1933 Dz. Ust. Kraj. nr 95 na wieżach szybowych. (N. T. A. 9859/35 10.I.1938. — *O. P. A. 3/38 p. 2170).*

19.

Przy wymiarze podatku od prawa polowania, przedmiotową jednostkę opodatkowania stanowi okrąg łowiecki; faktyczne wykonanie prawa tylko na części obszaru nie zwalnia od obowiązku zapłaczenia podatku w stosunku do całego obszaru. (N. T. A. l. rej. 2678/35 9.II.1937. — *Ż. P. 1/38 s. 38).*

27; 29; 31.

Gmina nie może pobierać opłat kanałowych bez ograniczenia.

Jeśli istnieje przymus korzystania z urządzeń kanalizacyjnych gminnych, to prowadzenie takich urządzeń na zasadach kalkulacji zyskowej z reguły powinno być wykluczone. (N. T. A. l. rej. 4422/36; 4852/36 17.III.1937. — *M. P. 11/38 s. 91).*

59 u. 1.

Dobrowolna zapłata przez podatnika części wymierzonej mu samoistnej daniny komunalnej, nie przerywa biegu przedawnienia tej daniny. (N. T. A. l. rej. 5909/34 31.V.1937. — *Ż. P. 1/38 s. 38).*

59 u. 3, 4.

Dla rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia z art. 59 ust. 3 i 4 ustawy o tymcz. uregul. fin. komun. poz. 884/32 Dz. Ust. w przypadkach, w których wymiar samoistnej daniny komunalnej miał być dokonany przed wejściem w życie noweli z 17 marca 1932 poz 223 Dz. Ust., nie ma znaczenia data wejścia w życie tej noweli. (N. T. A. l. rej. 7294/34 10.I.1938. — *O. P. A. 3/38 p. 2171).*

—

b) Statut m. Łodzi 15.II.1930 o podatku od zbytku mieszkaniowego.

Według statutu o miejskim podatku od zbytku mieszkaniowego na rzecz m. Łodzi z 15 lutego 1930 jest dla ustalenia ilości zbędnych pokoi podlegających podatkowi obojętną rzeczą, czy i która z osób, zamieszkujących dany lokal a nie należących do służby domowej, zajmuje pokoje oddzielne, a która pomieszczenie wspólne, chociażby ze służbą domową. (N. T. A. l. rej. 725/36 1.XII.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2169).*

—

c) Ust. 20.III.1931 (p. 172) o samoistnym podatku wyrównawczym dla gmin wiejskich.

2 u. 1.

Wymagane w art. 2 ust. 1 ust. z 20.III.1931, p. 172 Dz. Ust. o samoistnym podatku wyrównawczym wykorzystanie w pełni wszystkich źródeł dochodu przewidzianych w ust. z 11.VIII.1923, jako powód wprowadzenia podatku wyrównawczego, nie stoi na przeszkodzie prawu gmin do preliminowania dochodu z tych źródeł zgodnie z możliwościami realnymi. (N. T. A. l. rej. 10042/34 3.IX.1937. — *Ż. P. 1/38 s. 40).*

6.

Przez określenie „idealny zasadniczy dodatek państwowy do podatku gruntowego“, użyte w statutach podatkowych uchwalonych w wo-

jewództwach pomorskim i poznańskim po wejściu w życie ustawy z 20 marca 1931 o samoistnym podatku wyrównawczym dla gmin wiejskich (poz. 172 Dz. Ust.), należy zgodnie z definicją zawartą w ustępie drugim artykułu 6 tej ustawy rozumieć taki dodatek państwowy do podatku gruntowego, jaki by odnośne grunty opłacały, gdyby były gruntami prywatnymi. (N. T. A. l. rej. 5858/34 21.IX.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 439).*

—

B. USTAWY NIEJEDNOLITE.

B1. POLSKA CENTRALNA I WSCHODNIA.

a) Ust. 1.III.1927 (p. 208) o samoistnym podatku wyrównawczym dla gmin wiejskich byłego zaboru rosyjskiego.

O.

Samoitny podatek wyrównawczy, pobierany na zasadzie ustawy z 1 marca 1927 poz. 208 Dz. Ust., nie ma charakteru daniny realnej, lecz jest podatkiem osobistym. (N. T. A. l. rej. 6898/33 21.IV.1937. — *Ż. P. 1/38 s. 38).*

—

B2. POLSKA POŁUDNIOWA.

a) Ust. 13.III.1889 (Dz. u. kr. Nr 24) gminna.

23.

Wydanie przez gminę regulaminu o utrzymaniu czystości na ulicach i placach oraz przerzucenie w tej drodze tego obowiązku na właścicieli sąsiednich realności nie zwalnia gminy od odpowiedzialności za zaniedbanie obowiązków, spoczywających na niej po myśli § 23 lit. c. ustawy gminnej z 13 marca 1889 (Dz. u. kr. Nr 24) względem policji miejcowej. (N. T. A. l. rej. 2542/35 28.XII.1937. — *N. Pal. 3/38 s. 140).*

31.

Jeżeli w danej miejscowości obowiązuje t. zw. regulamin porządku i czystości, który nakłada na właścicieli i administratorów obowiązek utrzymywania wzdłuż realności czystości i porządku, to obowiązek ten nie może być rozumiany w ten sposób, że chodnik musi być stale czyszczony i posypywany. (S. N. C. II. 1397/37 21.IX.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 28).*

33.

Dochodzenie sądowe odszkodowania przeciwko gminie miejskiej z powodu potknięcia się na chodniku, przeznaczonym do użytku publicznego, zależne jest od orzeczenia władzy administracyjnej, iż gmina zaniedbała obowiązków, ciążających na niej z tytułu sprawowania policji miejscowej. (S. N. C. II. 1030/37 21.X.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 27).*

—

B3. POLSKA POŁUDNIOWA i ZACHODNIA.

a) R. M. S. W. 18.IX.1934 (p. 760) — regulamin wyborczy do rad gromadzkich na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, pomorskiego, poznańskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

14.

Żądanie przeprowadzenia tajnego głosowania, przewidziane w § 14(4) regulaminu wyborczego do rad gromadzkich na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, pomorskiego, poznańskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego (poz. 760 Dz. Ust. z r. 1934), może być skutecznie złożone na piśmie nie tylko po ukończeniu czynności poprzedzających głosowanie (§ 14 ust. 1 tego regulaminu), lecz w każdym razie w ciągu całego trwania zebrania wyborczego do chwili rozpoczęcia głosowania. (N. T. A. l. rej. 2543/35 15.X.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 44 p. 58).*

—

B4. POLSKA ZACHODNIA.

a) ustrój.

a) Ord. 30.V.1856 (Zb. u. pr. s. 261) miejska.

56 pt. 8.

Przepis ten, normujący spisywanie dokumentów, dotyczy nie tyle formy czynności prawnych jak raczej materialnego zastępstwa miasta przez magistrat. Z tej przyczyny przepis ten należy do dziedziny prawa publicznego i pozostał w mocy mimo wejścia w życie kodeksu cywilnego. Z drugiej jednak strony określenie pełnomocnictwa w § 56 l. 8 nastąpiło za pomocą przepisów o formie czynności podejmowanych przez magistrat. Z tej przyczyny skutki niezastosowania § 56 l. 8 w przedmiocie zastępstwa oceniane być muszą ze stanowiska § 125 k. c., tak iż nie wchodzi w grę milczące upoważnienie burmistrza do podjęcia czynności prawnych, a upoważnienie nastąpić może też tylko w formie § 56 l. 8. (S. N. C. III. 728/35 34.V. 1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 431).*

—

b) finanse.

a) R. K. 23.IX.1867 (Zb. u. pr. s. 1648).

1 pt. 3.

Osoby duchowne zwolnione są w byłym zaborze pruskim od ponoszenia opłat drogowych. (N. T. A. l. rej. 4797/33 21.VI.1935. — *W. Pr. 6/37 p. 36).*

—

B. *WYZNANIOWY.*

a) ustrój.

a) R. M. W. R. O. P. 23.XII.1927 (p. 38/28) — Reg. wyb. dla wyboru organów zarządu w gminach żydowskich.

Stwierdzenie popełnienia nadużyć wyborczych ze strony przewodniczącego komisji wyborczej przy wyborach na rabinów i podrabinów w gminach wyznaniowych żydowskich powoduje bezwzględną nieważność przeprowadzonych wyborów. (N. T. A. l. rej. 2971/34 24.IX. 1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 440 p. 54).*

—

b) finanse.

a) R. M. W. R. O. P. 9.IX.1931 (p. 698) w sprawie gospodarki finansowej gmin wyznaniowych żydowskich.

Przy zatwierdzeniu projektu budżetu gminy wyznaniowej żydowskiej państwowa władza nadzorcza winna pozycję obejmującą uposażenie rabina gminy oceniać co do jej wysokości z punktu widzenia umowy między gminą wyznaniową a rabinem. (N. T. A. l. rej. 9137/34 21.IX.1937. — *R. P. E. S. 2/38 s. 440 p. 53).*

—

5. SAMORZĄD ZAWODOWY.

a) D. N. P. 8.II.1919 (p. 209) o związkach zawodowych.

Kurator nad majątkiem rozwiązanego na mocy decyzji Sądu karnego Związku Zawodowego, nie jest uprawniony do zaskarżenia decyzji Sądu Okręgowego o zwolnienie go od obowiązków kuratora wobec wyznaczenia dekretem Komisarza Rządu likwidatora pomienionego Związku, gdyż wyznaczony kurator nie nabywa praw osobistych, któreby wymagały obrony w tej sprawie. (S. N. C. I. 3365/36 19.XI. 1937. — *G. S. W. 15/38 s. 232).*

IV. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Instrukcja Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych do ustawy z dn. 14 lipca 1936 r. o zalesianiu niektórych nieużytków (Dz. U. R. P. Nr 56 poz. 406), Warszawa 1937, s. 19.

Klonowiecki Wit: Strona w postępowaniu administracyjnym. Lublin 1938, s. 224.

Kodeks administracyjny. Zbiór ważniejszych ustaw dla studium polskiego prawa administracyjnego. Wyd. 2. Lwów 1938, s. 508.

Rozporządzenie Ministrów Komunikacji, Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych z dn. 27 października 1937 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Opieki Społecznej o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych. Wydał *Stanisław Naroniec.* Warszawa 1938, s. 68.

Taubenschlag Gustaw. Organa ustrojowe samorządu miejskiego. Łódź 1938, s. 62.

Tezy do projektu ustawy uposażeniowej funkcjonariuszów administracji cywilnej. Warszawa 1938, s. 15.

Wasiutyński Bohdan: Ustrój władz administracyjnych rządowych i samorządowych. Wyd. 4. Poznań 1937, s. 160.

Prawo skarbowe

II. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. ZASADY OGÓLNE.

Zmiana systemu podatkowego w Stanach Zjednoczonych Am. Półn.

Do roku 1933 nie było chyba na świecie drugiego kraju, w którym obcy obywatele cieszyliby się takimi względami władz podatkowych, jak w Stanach Zjednoczonych Am. Półn. Wyłom od tych, co prawda aż nazbyt liberalnych zasad, wprowadziła ustawa pod nazwą „Federal Revenue Act 1937". Wspomniany „Act 1937" uderza w pierwszym rzędzie w prywatne stowarzyszenia powiernicze „(Personal Holding Companies"). Była to bowiem najczęściej używana forma zawiązywania spółek wszelkiego rodzaju, aby w ten sposób uchronić jednostki od zbyt wielkich opłat podatkowych. Ustawa zawiera zaledwie dziesięć punktów (artykułów), z których dziewięć zajmuje się wyłącznie obywatelami U. S. A., a dziesiąty punkt odnosi się do obcokrajowców. *(Dr A. — Gł. Gosp. 5/38 s. 194).*

—

Międzynarodowe prawo podatkowe.

Międzyn. prawo podatk. zajmuje się konfliktami między ustawami podatk. poszczególnych

państw, zmierzając do usunięcia podwójnego opodatkowania.

Autor szkicuje działalność Międzyn. Izby Handl. oraz w Komisji Finansowej Ligi Narodów w zakresie m. prawa podatk. oraz wymienia prace naukowe w tej dziedzinie.

Ostatnio ukazała się praca zbiorowa pod red. i kier. Dr. Rosendorffa i Dr. Henggelera: Das Internationale Steuerrecht des Erdballs, Zurych 1936-37. W dziele tym przedstawione zostały systemy podatkowe poszczególnych państw ze specjalnym uwzględnieniem przepisów co do cudzoziemców i zagran. spółek, umów międzyn. w przedmiocie udzielania wzaj. pomocy prawnej w spr. podatk. oraz umów w sprawie zapobieżenia podwójnemu opodatkowaniu. 3-ci, ostatni, tom zawiera m. in. teksty najważniejszych umów międzyn. Autor omawia bliżej poszcz. rozdziały tego dzieła. *(Mieczysław Fryde — Pal. 4/38 s. 350—356).*

—

Opodatkowanie przedsiębiorstw nielegalnych.

Judykatura S. N. i N. T. A., dotycząca zagadnienia opodatkowania przedsiębiorstw nielegalnych, jest niejednolita. Przez przedsiębiorstwa nielegalne należy rozumować przedsiębiorstwa, trudniące się przemysłem, wymagającym w myśl szczególnych przepisów koncesji. Autor dochodzi do wniosku, że obowiązujące ustawodawstwo skarbowe uznaje samą zasadę opodatkowania przedsiębiorstw nielegalnych na równi z przedsiębiorstwami legalnymi. Omawia on przy tym dwa krańcowe stanowiska w powyższej sprawie: jedno zajęte przez Pomianowskiego, drugie — przez Weinfelda. *(I. Osipow — Prz. Sk. 4/38 s. 141).*

—

2. PRAWO MATERIALNE.

A. PODATKI BEZPOŚREDNIE.

d) Podatki realne.

Podatek od nieruchomości i podstawy jego wymiaru.

Podatek od nieruchomości w r. 1930 wynosił wraz z dodatkiem na rzecz związków samorządowych — 11% przychodu brutto. Podatek ten w czasie kryzysu stale podwyższano, aż w r. 1936 osiągnął on stawkę 19%. W ten sposób, wobec jednoczesnej obniżki komornego, właściciel luksusowego domu, przynoszącego 60.000 zł. dochodu rocznie doznał w r. 1936 w porównaniu z r. 1930 ubytku na dochodzie w kwocie blisko 10.000 zł. Zaznaczyć należy, iż aczkolwiek ustawa przewiduje zmniejszenia podatku dla właścicieli nieruchomości, którzy ponieśli ubytek w dochodzie, władze skarbowe pozostawiają odnośne podania z reguły bez uwzględnienia. W ten sposób po opłaceniu niezbędnych wydatków, procentów od długów i t. p. właścicielowi nieruchomości pozostaje dochód od włożonego kapitału w wysokości 2,75%. Od podstawy wymiaru podatku od nieruchomości, t. j. od dochodu brutto powinny być stanowczo odliczane takie wydatki, jak woda, elektryczność i gaz, które idą wszak do kasy związku komunalnego, ten zaś ze swej strony uczestniczy w podatku od nieruchomości. *(Inż. - Architekt Leon Wolski— M. P. 12/38 s. 95).*

—

Ogólny podatek dochodowy.

Ogólny podatek dochodowy autor nazywa podatek, wymierzany od ogólnego dochodu danej jednostki, stanowiący sumę dochodów cząstkowych ze wszystkich źródeł, którymi dysponuje dana jednostka — po potrąceniu ogólnych ciężarów osobistych, obciążających tę jednostkę, oraz bez względu na to, że niektóre z dochodów cząstkowych mogą być wolne od podatków cząstkowych ze względu na ewentualne cząstkowe minima egzystencji. W Polsce nie ma ogólnego podatku dochodowego, ponieważ t.zw. podatek dochodowy z dz. I ustawy, mogący w zasadzie być ogólnym podatkiem, nie obciąża równocześnie dochodów z dz. II t. j. dochodów z pracy najemnej. Tej właśnie kwestii autor poświęca bliższe wyjaśnienia. *(Dr L. Kurowski — P. Gosp. Nr 17/38 s. 675).*

—

Podatek od lokali.

Autor omawia dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 listopada 1935 r. (Dz. U. R. P. Nr 82, poz. 505) o podatku lokalowym, podając definicję tego podatku oraz określając jego podmiot i przedmiot opodatkowania. W dalszym ciągu autor omawia ulgi podatkowe, akcję wymiarową, zwolnienia i wreszcie kwestię odpowiedzialności za podatek lokalowy. *(K. Celiński — Prz. Sk. 4/38 s. 137).*

—

B. OPŁATY SKARBOWE.

a) Opłaty stemplowe.

Niedomagania stemplowe.

Wadliwości obowiązującej obecnie ustawy stemplowej są — zdaniem autora — tak znaczne, że zamiast mówić o jej nowelizacji, należałoby raczej opracować całkiem nową ustawę, opartą na jasnych zasadach ogólnych, unikając zbędnej drobiazgowości przepisów oraz

zbytniego krępowania każdego kroku i ruchu obywatela drobnymi opłatami nie mającymi znaczenia dla Skarbu. Autor wymienia szereg bolączek obecnie obowiązującej ustawy stemplowej: 1) Fałszywe interpretowanie art. 58 ust. stempl. przez urzędy skarbowe; słuszna wykładnia urzędowa art. 58 powinna iść w tym kierunku, że ½% opłaty stemplowej stosuje się zawsze, gdy chodzi o skupienie napowrót majątku, który rozpadł się czy to przez darowiznę, czy zapis, czy dziedziczenie między osoby, które były powołane do dziedziczenia. 2) Obecna praktyka urzędów skarbowych dotycząca stemplowania wypisów we wszystkich przypadkach, kiedy pierwopis jest od opłaty stemplowej zwolniony, wynikająca z błędnej interpretacji W. 28/178/28 do art. 120 u. o. s., jest paradoksalnie niesłuszna i staje się czynnikiem podrażającym koszty drobnego kredytu. Prawidłowo rzecz tę należałoby ująć w ten sposób, że jeżeli pierwopis jest zwolniony od opłaty stemplowej, oczywiście za wyjątkiem darowizn, to również opłaty stemplowe, przewidziane w tym artykule nie mają być pobierane. 3) Trzecią bolączkę usunęłoby znowelizowanie art. 82 pkt. 1 u. o. s. w sensie następującym: „opłacie w wysokości zł. 5.— podlega pismo, stwierdzające ustanowienie kaucji na zabezpieczenie wszelkiego rodzaju kredytu wekslowego wraz z kosztami ubocznymi, zarówno udzielonego przed sporządzeniem pisma, jak i w przyszłości mającego być udzielonym, czy to osobie ustanawiającej kaucję, czy też osobom trzecim“. 4) Sprawa pełnomocnictw. Niejasność ustawy i obowiązującej interpretacji (W. 20/163/28 oraz 2/196/29) art. III. u. o. s. — stwarza jedyny wypadek, kiedy odpis urzędownie poświadczony lub wypis podlega podwójnemu ostemplowaniu: raz jako pełnomocnictwo, a drugi raz jako wypis lub odpis. 5) Opłaty od przeniesienia własności w Polsce podlegają zasadniczo dwojakim ustawom: o opłatach stemplowych oraz o opodatkowaniu spadków i darowizn. Ponieważ w praktyce zdarzają się często umowy o charakterze mieszanym, częściowo zawierane tytułem darmym, częściowo odpłatnym, — następuje nieraz kolizja poszczególnych przepisów wymienionych ustaw. Z tego powodu powinna być przyjęta zasada, iż przy umowach mieszanych tylko sama odpłata pieniężna stanowi podstawę wymiaru opłaty stemplowej, wszelkie zaś inne ciężary i świadczenia, przejęte przez nabywcę odnoszą się do darowizny. Autor proponuje dodać w art. 52 lub 54 u. o. s.: „Jeżeli pismo stwierdza umowę o nabycie nieruchomości częściowo tytułem darmym, częściowo odpłatnym, opłatę stemplową oblicza się w myśl zasad rozdz. 10 tylko od sumy świadczeń pieniężnych na rzecz nabywcy. O ile łączna wartość przejętych przez nabywcę świadczeń długów i ciężarów ustalona wg art. 6 u. o. s. przewyższa wartość przedmiotu nabycia, pismo podlega w całości opłacie stemplowej wg przepisu rozdz. 10“. 6) Wreszcie autor jest za uchyleniem art. 27 przepisów o opodatkowaniu spadków i darowizn na obszarze b. dzielnicy rosyjskiej, który niepotrzebnie obciąża spadkobiercę znacznymi kosztami, związanymi z koniecznością uzyskania zezwolenia władzy skarbowej na sporządzenie odpowiedniego aktu, lub dokumentu notarialnego. *(Dr Adam K r o e b l — Prz. Not. Nr 6/38 r.).*

—

3. PRAWO FORMALNE.

A. ORDYNACJA PODATKOWA.

Podatkowa odpowiedzialność rzeczowa, a własność dobra komisowego.

Własność dobra komisowego nie nasuwa żadnych wątpliwości na tle stosunków prywatnoprawnych, respektujących to prawo własności. Inaczej jednak przedstawiać się będzie to zagadnienie na tle stosunków publiczno - prawnych, a w szczególności na tle prawa skarbowego, opierającego się na całkowicie odrębnych i samoistnych konstrukcjach prawnych. Prawo skarbowe (ustawa o państw. podatku przemysłowym) opiera się na realnej podstawie t. zn., że nacisk ustawodawczy skierowany jest na przedmiot nie zaś na przedmiot opodatkowania. Stąd więc w praktyce skarbowej brano pod uwagę jedynie przedsiębiorstwo, jako substrat wymienionego podatku, a egzekucję skarbową kierowano do całego majątku ruchomego przedsiębiorstwa. W rezultacie więc dobro komisowe, będące bezsporną własnością komitenta na tle prawa prywatnego, uznane zostało za własność komisanta i, jako takie, za odpowiadające rzeczowe, należne od niego podatki. *(A. D. S z c z y g i e l s k i — Gł. Gosp. 4/38 s. 147).*

—

Nieprawidłowe księgowanie.

Tematem artykułu jest zagadnienie nieprawidłowego księgowania na tle wyroku N. T. A. z dnia 21 września 1936 r. l. rej. 5946/33. W wyroku tym bowiem N. T. A. wypowiedział pogląd, że zaksięgowanie odsetek i kosztów dyskonta weksli bez uwidocznienia w księgach wpływu z tego dyskonta, uzasadnia uznanie ksiąg handlowych za nieprawidłowe, niezależnie od tego, czy w konkretnym przypadku miało miejsce dyskonto weksli prywatnych płatnika, czy też weksli związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa. *(M. S c h e f f s — O. B. P. 19(65)/38 s. 313).*

—

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MATERIALNE.

A1. PODATKI BEZPOŚREDNIE.

a) Podatek dochodowy.

3.

Okoliczność, czy w danym okresie jedno z czynnych źródeł dochodu dało dochód czy nie dało go wcale, ponieważ przejściowo nie było eksploatowane, nie może mieć żadnego wpływu na kwestię potrącalności wydatków z takim źródłem związanych, w szczególności przymusowych świadczeń czy podatków tego rodzaju jak podatek gruntowy, którego uiszczenie nie jest związane z eksploatowaniem nieruchomości gruntowej, o ile tylko wydatek odnośny został faktycznie przez podatnika poniesiony. (N. T. A. l. rej. 2082/36 27.X.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2153)*

6.

Nowy murowany magazyn stanowi ulepszenie źródła dochodu, jednak poniesiona skutkiem zburzenia budynku starego nie całkowicie zamortyzowanego strata jest potrącalna (art. 6 ustawy o pod. doch.). Podobnie byłoby z zastąpieniem stropu drewnianego żelaznym. Widocznie jest to zakres należytej konserwacji istniejącego źródła dochodu — nie zaś tworzeniem nowego względnie inwestycją ulepszającą w rozumieniu art. 6-go ust. o pod. doch. (N. T. A. l. rej. 10528/34 26.I.1938. — *N. M. 3/38 s. 10)*.

6.

Udział w ponoszonych przez zagranicznego fabrykanta kosztach reklamy w pismach zagranicznych docierających do Polski, towarów wyrabianych na podstawie licencji także w Polsce przez firmę krajową, stanowi u tej firmy w zasadzie potrącalny koszt. (N. T. A. l. rej. 4328/35 23.X.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2151)*.

6.

Zaprowadzenie ksiąg w ciągu roku nie uzasadnia pominięcia ich jako dowodu na dochód osiągnięty przez osobę fizyczną w czasie, za który były prowadzone. (N. T. A. l. rej. 11032/32 6.XI.1935. — *O. P. A. 3/38 p 2140)*.

6.

Moc dowodowa ksiąg handlowych osoby fizycznej, obejmujących kilka źródeł dochodu, powinna być oceniana w odniesieniu do każdego z tych źródeł oddzielnie. (N. T. A. l. rej. 6893/33 12.VI.1935. — *O. P. A. 3/38 p. 2145)*.

6.

W razie ustalenia dochodu na podstawie norm średniej zyskowności nie może być od tego dochodu potrącona strata, wykazana księgami handlowymi, zaprowadzonymi w ciągu danego roku. (N. T. A. l. rej. 7869/34 30.X. 1936. — *O. P. A. 3/38 p. 2141)*.

6; 8; 10; 13.

Prawo władzy wymiarowej do sprostowania szacunku remanentów powstaje w razie prawidłowego stwierdzenia, że podatnik przy ich oszacowaniu przekroczył prawo swobodnej oceny wartości w granicach przepisów ustawowych i zasad prawidłowego bilansowania. (N. T. A. l. rej. 4295/30 20.III.1934. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 88)*.

8.

Okoliczność, że krajowe przedsiębiorstwo zagranicznej spółki akcyjnej jest samoistnym podmiotem podatkowym, nie wyklucza uznania odsetek, zaliczonych przez to przedsiębiorstwo na rzecz centrali za oprocentowanie własnego kapitału (art. 8 p. 4 ustawy o państwowym podatku dochodowym, poz. 411/25 Dz. Ust.). (N. T. A. l. rej. 1511/33; 1512/33 2.V.1935. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 86)*.

19.

1. O „niewłaściwym" powiększeniu wartości remanentów w bilansie może być ze stanowiska ustawy o podatku dochodowym mowa tylko wówczas, gdy stosowana przy ustaleniu tej wartości zasada jest sprzeczna bądź z przepisami prawnymi, bądź z zasadami bilansowania.

2. Ustawa z 18 marca 1932 o tymczasowym stosowaniu wyjątkowych zasad bilansowania w art. 2 pozostawia płatnikowi wybór między cenami poprzedniego bilansu a cenami niższymi aż do ceny giełdowej włącznie, nie nakazując przy tym stosowania jednej i tej samej zasady do wszystkich wycenianych papierów, lecz pozostawiając widocznie uprawnionemu swobodę w pewnych granicach. (N. T. A. l. rej. 4975/36, 4976/36, 6016/36 29.XI.1937. — *P. P. H. 4/38 p. 1724)*.

50; 76.

1. Przejście z roku operacyjnego na rok kalendarzowy nie uzasadnia obowiązku złożenia więcej, niż jednego zeznania na odnośny rok podatkowy; zeznanie obejmować winno całość dochodów, uzyskanych w czasie do końca okresu, który był przedmiotem opodatkowania w poprzednim roku podatkowym, do końca okresu kalendarzowego lub operacyjnego, najbliższego początkowi danego roku podatkowego.

2. Uznanie prawidłowości ksiąg jest wnioskiem logicznym, wysnutym z jednej strony z faktu prowadzenia tych ksiąg w pewien sposób, z drugiej strony z istniejących przepisów

prawnych, zwyczajów kupieckich i prawideł księgowości.

3. Tylko fakt istnienia pewnego konkretnego zwyczaju kupieckiego lub specjalnego prawidła księgowości może być w razie sporu między władzą a płatnikiem co do prawidłowości ksiąg przedmiotem dowodu z biegłych.

4. Opinia biegłych, dotycząca odpisów na zużycie w jednym okresie operacyjnym, może być przy ocenie zużycia tych samych przedmiotów w późniejszym okresie wzięta za podstawę ustalenia wysokości odpisów.

5. Przewidziany w art. 3 ustawy z 18 marca 1932 r. poz. 226 Dz. Ust. rachunek przejściowy różnic kursowych nie musi w księgach nosić ściśle temu odpowiadającej nazwy, byle miał on charakter rachunku przejściowego i skupiał w sobie różnice kursowe wymienione w tymże przepisie. (N. T. A. l. rej. 8102/24 10.II.1937.— *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 89).*

—

b) Ulgi dla nowowznoszonych budowli.

1.

Przebudowa hotelu na czynszowy dom mieszkalny nie może być uznana za przebudowę w rozumieniu ustawy z 24 marca 1933 roku o ulgach dla nowowznoszonych budowli (poz. 173 Dz. Ust.). (N. T. A. l. rej. 6716/37 16.X.1937.— *Gł. Sąd. 4/38 s. 351).*

3.

Warunkiem zaliczenia kosztów budowy wyłożonych przez sprzedawcę na niewykończony w budowie dom przy wymiarze podatku dochodowego jest uznanie kupna niewykończonej budowy za akt celowej działalności gospodarczej nabywcy, skierowanej na budowę tego domu. Charakter taki będzie posiadało kupno wtedy, gdy w rzeczywistości z uwagi na zachodzące warunki, a w szczególności na stan budowy, rozmiar pozostałych jeszcze do wykończenia robót budowlanych oraz ich techniczny charakter, będzie ono widocznym wyrazem woli użycia poniesionych środków na wybudowanie domu mieszkalnego, a nie zwykłego ulokowania kapitału w wartościach nieruchomych. (N. T. A. l. rej. 3819/36 26.I.1938. — *N. M. 3/38 s. 10).*

3.

Zaświadczenie władzy budowlanej jako środek dowodowy w postępowaniu dotyczącym ulg podatkowych dla nowowznoszonych budowli winno zawierać przede wszystkim stwierdzenie faktów, dotyczących przeprowadzenia budowy. Natomiast ocena, czy fakty te stanowią wzniesienie nowej budowli (oczywiście z uwzględnieniem momentu gospodarczego i technicznego) należy do władzy podatkowej, aczkolwiek taka ocena również winna w zaświadczeniu figurować, jednak nie w charakterze opinii wiążącej. (N. T. A. l. rej. 1807/32; 6774/35 28.I.1938. — *N. M. 3/38 s. 10).*

3.

Jeżeli budowa domu mieszkalnego trwała w ciągu dwóch lat lub więcej lat gospodarczych, przysługuje płatnikowi ulga z art. 3 ustawy z 24 marca 1933, poz. 173 Dz. Ust. również w odniesieniu do dochodów, osiągniętych w każdym roku, w którym budowę prowadzono, choćby nawet wymiary podatku dochodowego za te lata były prawomocne. (N. T. A. l. rej. 873/36 24.I.1938. — *O. P. A. 3/38 p. 2155).*

—

e) Podatek przemysłowy.

1.

1. Ustawodawstwo podatkowe obciąża podatkiem przemysłowym tylko takie przedsiębiorstwa, które w podmiotowym znaczeniu połączone są z działalnością w celu zarobkowym, działalnością obliczoną na zysk. Zarobek ten może być nieosiągnięty, obliczenie na zysk zawodne, są to okoliczności z punktu widzenia prawa handlowego i podatkowego obojętne, jednakże o przedsiębiorstwie w rozumieniu tych ustaw może być mowa tylko przy ustaleniu czynności wykonywanej w sposób przemysłowy, t. j. mający na celu zarobek lub zysk. Stąd wynika cecha stałości zajęcia i pewna suma przedmiotowych znamion w postaci lokalu, personelu, towarów, ksiąg i tp., a w każdym razie w postaci pewnych stałych stosunków handlowych, klienteli etc. Nie ma przedsiębiorstwa, gdy korzyść albo nie jest przewidziana albo zgoła wykluczona, co może mieć miejsce nawet wtedy, gdy poszczególne czynności są odpłatne.

2. Odprzedaż, a więc czynność odpłatna, rzeczy otrzymanych od dłużnika tytułem należności, może mieć na celu pokrycie, choćby częściowe, strat lub uniknięcia ich, co wcale nie jest jednoznaczne z czynnością obliczoną na zysk, a więc przeciwnie, może ją wykluczać. (S. N. 1 K. 1113/35 28.I.1936. — *O. P. A. 3/38 p. 2156. Glosa Doc. Roman P i o t r o w s k i).*

2.

Kursów szoferskich, jako przedsiębiorstwa obliczonego głównie na zysk, nie można zaliczyć do zakładów naukowych, zwolnionych w myśl art. 3 pkt. 6 ustawy o państw. podat. przemysł. od obowiązku podatkowego, tym bardziej że w nowo wydanym rozporządzeniu Min. Skarbu z dnia 11 grudnia 1936 r. (Nr. 93, poz. 656 Dz. Ust.) w § 85 obowiązek podatkowy kursów samochodowych (szoferskich) został określony w sposób zupełnie wyraźny. (S. N. 1 K. 1710/37 24.I.1938. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 350).*

3 pt. 11.

Wytłaczanie oleju jest zbliżonym do przemysłu ludowego działem przemysłu domowego (art. 1 ust. 3 ustawy z 31 lipca 1924 r. Dz. Ust. poz. 778), a przeto ma tu zastosowanie pkt. 11 art. 3 ustawy o państw. podatku przemysł. (S. N. 2 K. 950/36 27.X.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 854).*

5.

Obrót uzyskany przez pośrednika przy sprzedaży cukru nie może być uważany jako faza obrotu cukru od cukrowni do konsumenta w rozumieniu §§ 2 i 4 rozporządzenia Min. Skarbu z 21 września 1932, poz. 703 Dz. Ust. (N. T. A. l. rej. 5655/35 12.V.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 892 p. 112).*

5.

Samo posiadanie przez pośrednika handlowego składu konsygnacyjnego towarów zastępowanej przez niego firmy nie uzasadnia jeszcze po jego stronie obowiązku płacenia podatku przemysłowego od pełnego obrotu, o ile dana firma opłaca od tranzakcji tymi towarami przepisany ustawą podatek przemysłowy. (N. T. A. l. rej. 6503/34 3.II.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 892 p. 113).*

5.

Niedoliczalne do obrotu w myśl ust. 3 art. 5ustawy o państw podatku przemysłowym Dz. Ust. poz. 110/32 są tylko podatki i opłaty, co do których przedsiębiorstwo jest jedynie obowiązane do ich inkasowania i przekazywania na rzecz tego, komu one przypadają. (N. T. A. l. rej. 10538/34 28.IX.1936. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 91).*

7.

Zaprowadzenie ksiąg handlowych w ciągu roku operacyjnego nie uzasadnia żądania ulgowej stawki, uwarunkowanej prowadzeniem prawidłowych ksiąg handlowych. (N. T. A. l. rej. 5919/34 18.I.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2142).*

8; 23.

Dostarczanie przez pomocnika podróżującego towarów mocodawcy i inkasowania dla niego w pewnych wypadkach należności nie zmieniają charakteru czynności pomocnika podróżującego. (S. N. 3 K. 2628/36 14.IV.1937. — *Orzecz. Buch. - Pod. Nr 16/38 s. 254).*

11; 23.

Przedsiębiorstwa skupu mogą używać do poszukiwania źródeł zakupu i skupowania produktów w celu odprzedaży pracowników i agentów, jednakże pod warunkiem, że przedsiębiorstwo skupu zawodowego prowadzi prawidłowe księgi handlowe; jeżeli jednak przedsiębiorstwo skupu ksiąg takich nie prowadzi i pracownicy, pracujący dla przedsiębiorstwa, pobierają za swe czynności wynagrodzenie w formie prowizji, natenczas należy ich traktować jako samodzielnych przedsiębiorców skupu. Tym bardziej należy w takich wypadkach uważać za oddzielnego przedsiębiorcę współwłaściciela, wykonywującego samodzielnie czynności skupu zawodowego. 20.V.1937. (N. 2 K. 338/37. — *Gł. Sąd. 3/38 s. 2161).*

14.

Wykupienie przez spółkę akcyjną, której przedmiotem działalności jest fabrykacja wódek i hurtowa sprzedaż wódek i piwa, świadectw przemysłowych na restauracje i zezwolenie kierownikom tych miejsc sprzedaży detalicznej na prowadzenie na własny rachunek sporządzania i sprzedaży potraw nie nakłada na spółkę obowiązku przeprowadzania przez swoje księgi tranzakcji, dokonanych przez kierowników restauracji na ich rachunek. (N. T. A. l. rej. 6224/32 10.XI.1934. — *O. P. A. 3/38 p. 2144).*

21.

Czasowe złożenie towaru w cudzym składzie, opłacającym podatek przemysłowy w postaci karty rejestracyjnej, nie stanowi oddzielnego od tamtego składu i nie daje podstawy do ściągania z tamtego składu opłat za dwie karty rejestracyjne. (S. N. 2 K. 613/37 28.VII.1937. — *Zb. K. 2/38 p. 39).*

22.

Nie stanowią oddzielnego składu w rozumieniu art. 22 ustawy o państwowym podatku przemysłowym poz. 550/25 Dz. Ust. pomieszczenia znajdujące się wraz z zakładem handlowym w obrębie tego samego budynku i połączone ze sobą rampą umożliwiającą komunikację między wszystkimi pomieszczeniami bez opuszczenia budynku. (N. T. A. l. rej. 1318/34 28.IV.1937.— *R. P. E. S. 4/37 s. 893 p. 117).*

23.

Za „zatrudnionych" w zakładzie gastronimicznym w rozumieniu cz. II. lit. A rozdz. VII taryfy uważa się członków zajętego w zakładzie zespołu artystycznego, choćby nie pozostawali w żadnym stosunku pracy z przedsiębiorcą, prowadzącym zakład. (S. N. 3 K. 1104/37 26.X. 1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2157).*

23.

1. Okoliczność, że płatnik wykupił świadectwo przemysłowe wyższej kategorii, niż przepisana dla prowadzonego przez niego przedsiębiorstwa wskutek mylnej informacji, iż posiadanie takiego świadectwa jest warunkiem uzyskania pozwolenia przywozu — nie uzasadnia żądania zwrotu nadpłaconej kwoty.

2. Nie podlegają zwrotowi wpłaty dokonane przez płatnika przy sposobności nabycia świadectwa przemysłowego pewnej kategorii taryfowej, zgodnie z treścią deklaracji, określającej znamiona i rodzaj przedsiębiorstwa. (N. T. A. 3397/35 10.XI.1937. — *P. P. H. 4/38 p. 1725).*

23.

Przedmiotem opodatkowania z mocy rozdz. X cz. II lit. A załącznika do art. 23 ustawy o państw. podatku przemysł. jest nie wynajem pokoi umeblowanych jako taki, lecz szczególny przemysł hotelarski polegający na zarobkowym i zawodowym odnajmowaniu pokoi, nazywanych przez ustawy również „numerami".

Przemysł hotelarski różni się od wynajmu pokoi przede wszystkim tym, że jest przedsiębiorstwem handlowym prowadzonym nie tylko w celach zarobkowych lecz i zawodowo.

Zakład pod mianem hotelu lub „pokojów umeblowanych", w odróżnieniu od zwykłego odnajmu pokoi, dostarcza klientom pościeli, usługi oraz przeważnie pokoje odnajmuje dziennie ze wskazaniem ceny za jeden dzień. (S. N. 2 K. 718/36 22.IX.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 854).*

26.

Ust. 2 art. 26 ustawy o państw podatku przemysłowym daje Ministrowi Skarbu prawo zaliczenia odpowiednich przedsiębiorstw do kategorii, lecz tym samym nie daje mu jeszcze prawa zaklasyfikowania tychże przedsiębiorstw wbrew ich istocie (handlowych jako przemysłowych i odwrotnie. (N. T. A. l. rej. 6460/34 5. X.1936. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p 90).*

76.

Kartki, wykazujące tylko globalną sumę utargu za dany dzień, nie są wystarczającym udokumentowaniem zapisów do ksiąg handlowych. (N. T. A. l. rej. 9962/34 4.I.1938. — *Orzecz. Buch. — Pod. Nr 16/38 s. 252).*

76.

Okoliczność, że dowody księgowania zostały zniszczone przez pożar niezawiniony przez podatnika, jest obojętna ze stanowiska przedmiotowej oceny ksiąg handlowych w myśl art. 76 ust. 3 ustawy o państwowym podatku przemysłowym z 15 lipca 1925 Dz. Ust. poz. 110 z 1932 r. (N. T. A. l. rej. 10974/34 13.IV.1937.— *R. P. E. S. 4/37 s. 892 p. 116).*

98 (ob. 181 ord. pod.).

Umorzenie postępowania karnego za przestępstwo z art. 98 ustawy o państw. podatku przemysłowym z powodu przedawnienia wyrokowania nie konsumuje, od karalności niezależnego zagadnienia, odpowiedzialności podatkowej. (N. T. A. l. rej. 7550/34 10.XI.1936. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 s 143)*

—

d) Danina majątkowa.

Prawomocny wymiar jednego podatku — w braku odmiennego wyraźnego postanowienia — nie przesądza rozciągłości obowiązku płatniczego innej samoistnej daniny, której wymiar opiera się na ustaleniu sumy tego podatku, a więc tym bardziej na wstępnych danych, zebranych dla jej ustalenia. (N. T. A. l. rej. 9548/33 19.II.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 96).*

—

Przy wymiarze daniny lasowej z danej leśnej jednostki gospodarczej należy brać pod uwagę masę drzewa użytkowego, wszystkich rodzajów drzewa mieszczących się w danym majątku leśnym. (N. T. A. l. rej. 125/35; 801/35 10.III.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 97).*

—

W drugiej grupie kontyngentowej nadzwyczajnej daniny majątkowej obowiązek daniny ciąży na tej osobie, która uzyskała obrót w myśl art. 5 ustawy o podatku przemysłowym w roku poprzedzającym o dwa lata bieżący rok podatkowy nadzwyczajnej daniny majątkowej. (N. T. A. l. rej. 5418/35 2.XI.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2158).*

—

e) Podatek od kapitałów i rent.

Istotną cechą specjalnego rachunku bieżącego (on call) w rozumieniu art. 2 p. 6 ustawy o podatku od kapitałów i rent (poz. 517/20 Dz. Ust.) jest prawo wierzyciela żądania spłaty udzielonego kredytu na zawołanie. (N. T. A. l. rej. 10586/34 10.IX.1936. — *G. S. W. 8/38 s. 120).*

—

f) Podatek gruntowy.

Obniżenie podatku (państwowego podatku gruntowego), który jest podstawą obliczenia opłaty drogowej, nie uprawnia podatnika do żądania obniżenia prawomocnie wymierzonej opłaty. (N. T. A. l. rej. 2380/34 27.X.1937. — *Ż. P. 1/38 s. 39).*

—

A₂. OPŁATY SKARBOWE.

a) Opłaty stemplowe.

7.

Przejęcie do zapłaty „renty stałej" uregulowanej w pruskim ustawodawstwie kolonizacyjnym — stanowi świadczenie wzajemne w rozumieniu art. 7 ustawy o opł. stemplowych. (N. T. A. l. rej. 6181/35 7.X.1937. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 352).*

8.

Dla wymiaru opłaty stemplowej miarodajny jest stan istniejący w czasie sporządzania pisma, podlegającego opłacie, stwierdzony w tymże piśmie. (N. T. A. l. rej. 1709/35 17.II.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 98).*

12; 65 u. 1.

Powołanie w art. 65 ust. 1 ustawy o opłatach stemplowych z 1 lipca 1926, poz. 570

Dz. Ust. artykułu 12 tej ustawy odnosi się tylko do „szacunku prawnego", przewidzianego w art. 12.

Do pisma stwierdzającego umowę kupna inwentarza kopalni nafty, nie mają zastosowania przepisy rozdz. XI u. o. s. o pismach, tyczących się praw kopalnych. (N. T. A. 1229/35 7.I.1938. — *O. P. A. 3/38 p. 2160).*

34.

Spłacanie długu hipotecznego, przejętego przez nabywcę nieruchomości na mocy umowy kupna - sprzedaży na poczet ceny kupna, nie jest wykonywaniem umowy w rozumieniu art. 34 u. o. s. (N. T. A. l. rej. 3832/34 22. XII.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2159. Glosa Achilles Rosenkranz).*

35.

Przewidziane w art. 35 ust. 2 ustawy z 28 marca 1933 roku (poz. 253 Dz. Ust.) zwolnienie od opłat stemplowych ugód, zawartych przed urzędem rozjemczym do spraw majątkowych posiadaczy gospodarsaw wiejskich, nie odnosi się do ugód, zawartych w postępowaniu przed sądem okręgowym, wszczętym na skutek skargi o uchylenie orzeczenia urzędu rozjemczego. (N. T. A. l. rej. 4591/35 10.IX.1937. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 352).*

64 pt. 1; 65 u. 1 cz. 2.

Pismo stwierdzające umowę o ustanowienie lub przelew prawa wydobywania ciał kopalnych (art. 64 p. 1 u. o. s.), według której wynagrodzenie uzależnione zostało od osiągnięcia przez nabywcę dochodu z produkcji, podpada pod drugą część ustępu 1 art. 65 u.o.s. także i w tym wypadku, jeżeli rozmiar tego wynagrodzenia oznaczony został w kwocie cyfrowo ustalonej. (N. T. A. l. rej. 6178/35 18.XI.1937.— *O. P. A. 3/38 p. 2161).*

133.

Przewidziane w art. 133 ust. 5 ustawy o opłatach stemplowych zwolnienia od opłaty stemplowej ugód, zawartych w sądowym postępowaniu spornym, odnosi się tylko do ugód, zawartych przed sądem w toku toczącego się sporu i stwierdzonych w aktach danego sporu. (N. T. A. l. rej. 1626/35 3.VI.1937. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 352).*

—

b) Podatek od spadków i darowizn.

Nabycie w drodze spadku (art. 1 Przepis o opodatkowaniu spadków i darowizn w b. dz. ros. 391/23 Dz. Ust.) obligacyj pożyczki stabilizacyjnej zwolnione jest od podatku spadkowego z uwagi na przepis art. 5 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z 13 października 1927 o planie stabilizacyjnym i zaciągnięciu pożyczki zagranicznej poz. 789 Dz. Ust. (Zasada prawna, wpisana do księgi zasad prawnych). (N. T. A. l. rej. 5352/35 10.XII.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2162).*

—

Od podatnika nie można żądać dowodu, że zobowiązanie nie wygasło (N. T. A. l. rej. 10715/34 3.II.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 93).*

—

Jeśli nabycie z tytułu spadkobrania majątku skonfiskowanego przez rząd zaborczy za udział w powstaniu, zostało stwierdzone wyrokiem sądów polskich, to wyrok ten stanowi tytuł nabycia dla dziedziny podatku spadkowego. (N. T. A. l. rej. 3520/35 8.III.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 94).*

—

Od spadku, otwartego w r. 1913 na obszarze późniejszej okupacji niemieckiej, może być na podstawie rozporządzenia okupacyjnego b. Generał - Gubernatora w Warszawie z dnia 5 lipca 1916 (Dzien. Rozp. Nr. 38 poz. 110) wymierzony podatek spadkowy, mimo, iż terminy określone w art. 223 ustawy rosyjskiej o opłatach (tom V Zb. praw ces. ros., wydane z r. 1903) oraz art. 41 ustawy polskiej o opodatkowaniu spadków i darowizn (poz. 299 Dz. Ust. z r. 1920) już upłynęły. (N. T. A. l. rej. 1893/33 30.I.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 891 p. 108).*

—

W miejscowości, w której jest tylko jeden aparat Rentgena albo lampa kwarcowa u ordynującego lekarza, przedmioty te są konieczne do wykonywania zawodu w rozumieniu powołanego wyżej przepisu. (N. T. A. l. rej. 4445/35 19.V.1937. — *Ż. P. 1/38 s. 39).*

A3. CŁA.

Uwaga po poz. 821 taryfy celnej z r. 1932 (poz. 732/32 Dz. Ust.) dotyczy wszystkich pozycyj grupy 57 taryfy, obejmujących tekturę, papier, karton, o ile podane w tej uwadze cechy nie zostały już wymienione w odnośnych pozycjach i punktach taryfy jako istotne znamiona towaru. (N. T. A. l. rej. 4051/34; 7783/34. 26.IV.1937. — *Prz. Sk. 1-2/38 s. 65).*

—

W przypadku niedołączenia do przesyłki faktury z wymienieniem szczegółowej nazwy chemicznej towaru władza nie może stosować poz. 403 taryfy (poz. 732/32 Dz. Ust.) w myśl uwagi do poz. 393 — 403 taryfy, gdy jakość towaru została w drodze rewizji celnej ustalona. (N. T. A. l. rej. 4283/35 14.I.1938. — *O. P. A. 3/38 p. 2163)*

—

A4. MONOPOLE.

Wad i braków przyborów do przelewu spirytusu dostarczonego przez Dyrekcję Monopolu Spirytusowego, nie można uważać za oko-

liczność związaną z działalnością przedsiębiorcy gorzelni. (N. T. A. l. rej. 7759/33 27.II.1936. —*Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 99)*.

—

A5. PODATKI POŚREDNIE (AKCYZY).

Winem sztucznym jest napój, do którego sporządzania nie użyto wcale owoców, albo tylko nieznaczną ich ilość.

Wynik analizy próby pobranej jest miarodajnym jedynie odnośnie tych beczek wina, z których pobrano próby, oraz tych ilości wina, którego gatunek jest identyczny z gatunkiem, z którego próbę pobrano. (N. T. A. l. rej. 4282/35 8.II.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 95)*.

2. PRAWO FORMALNE.

A. ORDYNACJA PODATKOWA.

44; 125.

Umorzenie należności podatkowej z tytułu braku obowiązku podatkowego obejmuje ipso iure wszystkie należności uboczne związane z tą należnością. (N. T. A. l. rej. 9858/34 10.II. 1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 87)*.

76.

Przedłożenie na wezwanie do złożenia dowodów wyciągu z ksiąg nie może być traktowane na równi z nieprzedłożeniem ksiąg; jeśli władza uważa w tym wypadku za potrzebne przedłożenie oryginalnych ksiąg i dowodów, powinna wystosować odpowiednie wezwanie do płatnika. (N. T. A. l. rej. 3440/34 7.I.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2147)*.

76.

Odstąpienie przy wymiarze podatku dochodowego od ustaleń dokonanych za ten sam okres czasu dla celów wymiaru podatku przemysłowego jest pod rządem Ordynacji Podatkowej w zasadzie niedopuszczalne. (N. T. A. l. rej. 6154/35 10.XII.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2139)*.

76.

Uwzględnieniu ksiąg, jako dowodu z zapisków tylko w odniesieniu do części okresu gospodarczego, w której materialnych usterek nie stwierdzono, sprzeciwia się natura ksiąg jako dowodu, gdyż one ze względu na swą wewnętrzną ciągłość stanowią całość w odniesieniu do okresu gospodarczego, do którego się odnoszą. (N. T. A. l. rej. 6608/34 30.IV.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2143. Glosa — J. Pomianowski)*.

86.

Dowód z ksiąg handlowych jest dowodem formalnym i badanie świadków na okoliczność prawidłowości wpisów jest niedopuszczalne. (N. T. A. l. rej. 4145/35 7.XII.1937. — *O. P. A. 3/38 p 2149)*.

86.

Nieprawidłowości w prowadzeniu księgi towarowej mogą podważyć prawidłowość całego systemu księgowego, mimo, iż ta księga nie należy do ksiąg obowiązkowych w systemie księgowości kupieckiej.

Fakt, że bloczki kasowe pisane są przez samego właściciela przedsiębiorstwa, nie odbiera im charakteru dowodów kasowych. (N. T. A. 7958/34 7.X.1936. — *O. P. A. 3/38 p. 2150. Glosa Tomasz Lulek)*.

86; 87.

Nieprawidłowości księgowania, odnoszące się do późniejszych okresów podatkowych, nie mogą uzasadnić odrzucenia ksiąg we wcześniejszym okresie podatkowym.

Zasady prawidłowej księgowości nie stoją na przeszkodzie prowadzeniu dla pobrań właściciela oddzielnej księgi pomocniczej i wprowadzaniu do księgi zasadniczej salda w jednej pozycji: księga pomocnicza stanowi wtedy z księgą zasadniczą jedną całość (N. T. A. l. rej. 1651/36 17.VI. 1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2146)*.

86; 87.

Powtarzające się poprawki zapisów w księgach handlowych mogą stanowić dostateczny powód dyskwalifikacji ksiąg z powodu formalnej wadliwości. (N. T. A. l. rej. 9500/34 1.IV.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 892 p. 114)*.

86; 87.

Księga odpisów rachunków wychodzących stanowi w myśl § 2 ustawy z 13 kwietnia 1932 poz. 412 Dz. Ust. dostateczny dowód księgowania dla uznania ksiąg handlowych za prawidłowe w rozumieniu ustawy z dnia 15 lipca 1925 o państwowym podatku przemysłowym Dz. Ust. poz. 110 z 1932 r. (N. T. A. l. rej. 11149/34 2.IV.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 892 p. 115)*.

86; 87.

Brak dowodów kasowych przychodowych nie uzasadnia zupełnego pominięcia zapisków adwokata, jako środka dowodowego na wysokość obrotu. (N. T. A. l. rej. 6376/35 21.IX. 1937. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 352)*.

86; 87.

Jeżeli władza orzekająca na podstawie całokształtu materiału rachunkowego dochodzi do wniosku, że książki, mimo pewnych braków, lub usterek natury formalnej, zasługują na wiarę pod względem swojej treści i mogą stanowić podstawę cyfrowego ustalenia obrotu podatkowego do wymiaru państwowego podatku przemysłowego danego przedsiębiorstwa, to ta ocena nie podlega sędziowskiemu sprawdzeniu w

trybie kasacyjnym. (N. T. A. l. rej. 410/34 14.IX.1937. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 352).*

86; 87.

Sam fakt niezgodności zapisu księgowego z informacją władzy, zaczerpniętą z ksiąg handlowych innej firmy, nie może jeszcze spowodować dyskwalifikacji ksiąg; jeżeli władza ma wątpliwości co do prawidłowości wyjaśnień płatnika odnośnie do zachodzącej sprzeczności między księgami obydwu przedsiębiorstw, to jej obowiązkiem jest ustalić faktyczny stan sprawy drogą odpowiednich dochodzeń i zawiadomić płatnika, z jakich powodów jego twierdzenia zostały pominięte. (N. T. A. l. rej. 4657/35 6.X.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2148).*

181.

Pociągnięcie do odpowiedzialności jednego z prowadzących wspólne przedsiębiorstwo nie uchyla jego odpowiedzialności dlatego, że pozostałych kierowników nie pociągnięto, wszyscy bowiem razem i każdy odpowiada solidarnie. (29.XII.1937. N. 2 K. 612/37. — *Gł. Sąd. 3/38 s. 261).*

186.

Z art. 186 Ord. Podat. Dz. Ust. poz. 134/36 wynika, że żadna władza sądowa nie jest uprawniona do wszczynania postępowania o przekroczenia przepisów ordynacji podatkowej bez odnośnego wniosku władz skarbowych, a więc i do rozszerzania ram oskarżenia wytoczonego przez te władze. S. N. 3 K. 1042/36 16.IX.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 854).*

—

B. POST. EGZEK. WŁADZ SKARB.

Pod rządem austriackiej ordynacji egzekucyjnej wierzyciel którego roszczenie w razie odpadnięcia zaprzeczonego prawa mogłoby z ceny kupna być zaspokojone, mógł na audiencji działowej zgłosić opozycję także przeciw przedstawionemu przez władze skarbowe wykazowi zaległości i podnieść w niej nie tylko kwestie faktyczne ale i prawne. (N. T. A. l. rej. 6360/34 13.XI.1936. — *O. P. A. 3/38 p. 2164. Glosa Maurycy A l l e r h a n d).*

—

Pod zarządem austriackiej ordynacji egzekucyjnej sąd przy podziale ceny kupna, uzyskanej z egzekucyjnej sprzedaży nieruchomości, nie jest powołany do rozpoznawania zarzutów, zgłoszonych przez dłużnika przeciwko przydzieleniu podatków państwowych wraz z dodatkami komunalnymi, objętych wykazem zaległości władzy podatkowej. (S. N. C. II. 2820/36 28.I.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2165. Glosa Maurycy A l l e r h a n d).*

—

W przypadku, gdy osoba trzecia, roszcząca sobie jakiekolwiek prawo do zajętego majątku, nie przedstawiła urzędowi skarbowemu przed wytoczeniem powództwa wszystkich zarzutów, które miała zamiar podnieść w powództwie, Skarb Państwa nie może żądać zasądzenia kosztów postępowania zarówno w pierwszej jak i w drugiej instancji bez względu, czy w toku sprawy powództwo przyznał, czy też jego słuszność kwestionował. (S. N. C. I. 498/36 20.XI.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 864—865).*

—

Kwestię niezbędności przedmiotu do wykonywania zawodu w rozumieniu przepisu § 42 p. f. rozp. Rady Min. z 25.VI.1932 poz. 580 Dz. U. należy oceniać nie tylko ze stanowiska zadań danego zawodu, ale także z punktu widzenia interesu publicznego.

IV. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Odpisy na stałe aktywa przedsiębiorstwa produkcyjnego (amortyzacja). *F r a n k M.* Katowice, 1938. s. 132.

Metoda prawa budżetowego. *G r o d y ń s k i T.* Poznań 1938, s. 25.

B r z o s k a Karol: Zabezpieczenia zagranicznych pożyczek państwowych. Warszawa 1938, s. 186.

L o s s o t ó w n a Zofia: Opodatkowanie rodziny w Polsce. Lublin 1937, s. 60.

R a k o w e r A.: Opodatkowanie różnic kursowych u osób prawnych i fizycznych. Ustawa o wyjątkowych zasadach bilansowania z 18 marca 1932 r. Warszawa 1938, s. 39.

Skutki gospodarcze zamierzonej zmiany opodatkowania czynności agenturowych. (Uwagi do art. 6 p. 5 projektu ustawy o podatku obrotowym). Warszawa 1938, s. 17.

Uwagi w sprawie rządowych projektów ustaw o opłatach rejestracyjnych i o podatku obrotowym. Warszawa 1938, s. 40.

Prawo państwowe

II. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. KONSTYTUCJA.

Stanowisko konstytucyjne Prezesa Rady Ministrów.

Rozważania swoje o stanowisku konstytucyjnym prezesa rady ministrów poprzedza autor krótkim zarysem pozycji Prezydenta R. P., aby stwierdzić, że Prezydent ma zwierzchność i ma władzę, lecz tę ostatnią w pewnym tylko zakresię, po drugie, aby podkreślić, że organy naczelne Państwa pozostają pod jego zwierzchnictwem, a nie pod władzą, i wreszcie po trzecie, by ustalić, że konstytucja obecna przyjęła za zasadę odpowiedzialność jednostkową, dając temu wyraz w szeregu przepisów. Rząd staje się obecnie czynnikiem w bardzo poważnej mierze uniezależnione od parlamentu, a zupełnie już niezależnym od jego przypadkowych większości. Premier nie jest leaderem większości parlamentarnej, lecz jest przede wszystkim mężem zaufania Prezydenta i jako taki jest odpowiedzialny zasadniczo przed Głową Państwa. Zgodnie z zasadą odpowiedzialności jednostkowej, konstytucja wylicza prezesa R. M. jako czynnik w Rządzie wyraźnie odrębny. Głowa Państwa w mianowaniu ministrów nie jest obecnie skrępowana ani opinią konwentu seniorów, ani limitatywnie przez ustawę określoną liczbą ministrów. Organizacja Rządu bowiem została wyjęta spod kompetencji izb ustawodawczych i jest ustalona w drodze dekretu Prezydenta (art. 56 i 25 ust. 5), a więc utworzenie nowego ministerstwa wymaga tylko dekretu Prezydenta. Może też Prezydent obok ministrów resortowych mianować i ministrów bez tek. (art. 25 ust. 4). Odwołanie premiera stanowi prerogatywę Prezydenta, odwołanie ministrów natomiast wymaga kontrasygnaty premiera. Na tle całokształtu przepisów konstytucji kwietniowej można stwierdzić, że prezes rady ministrów ma w Rządzie szczególne stanowisko: nie jest on, jak w systemie rządów gabinetowych—tylko przewodniczącym na R. M., nie jest tylko primus inter pares w stosunku do ministrów. Zyskuje teraz stanowisko istotnego szefa Rządu, do niego bowiem personalnie, a nie do Rady Ministrów jak pierwotnie, należy ustalanie ogólnych zasad polityki państwowej i kierowanie pracami Rządu. Autor wylicza wg konstytucji kwietniowej sprawy podlegające kompetencji Rady Ministrów, a więc: a) wydawanie rozporządzeń celem wykonania aktów ustawodawczych i z powołaniem się na nie (art. 27 p. 1); b) wykonanie prawa inicjatywy ustawodawczej (art. 50, p. 1), a wyłącznej inicjatywy w sprawach budżetu, kontyngentu rekruta, ratyfikacji umów międzynarodowych (art. 50 p. 2,, 58 p. 2, 60 p. 2 i 3); c) udzielanie zgody sejmowi na uchwalenie ustawy, pociągającej za sobą wydatki ze skarbu Państwa, dla których nie ma pokrycia w budżecie (art. 50 p. 3); d) występowanie do Prezydenta R. P. z wnioskiem o tymczasowe wprowadzenie w życie umów handlowych i celnych (art. 52 p. 2), — o wydanie dekretu z upoważnienia ustawy (55, p. 1 i 3) i dekretu z konieczności (55, p. 2 i 3); e) uchwalenie w razie konieczności państwowej poczynienia wydatków bez upoważnienia ustawowego; f) wykonywanie zeszłorocznego budżetu, jeżeli z powodu rozwiązania izb ustawodawczych budżet lub prowizorium budżetowe nie jest uchwalone (60 p. 2), co niewątpliwie stosuje się także w przypadku odrzucenia budżetu przez Sejm (60, p. 3); g) wykonywanie nadzoru nad samorządem terytorialnym i gospodarczym; h) zarządzanie stanu wyjątkowego za zezwolenie Prezydenta R. P. (78, 1); i) inicjatywa w sprawie zmiany konstytucji oraz wyrażanie zgody w imieniu Prezydenta R. P. na zmiany w jego wniosku (80, 1 i 2). Autor, analizując po kolei tryb postępowania przy poszczególnych uprawnieniach Rady Ministrów wymienionych powyżej, dochodzi do wniosku, iż wbrew pozorom, wymienione uprawnienia Rady Ministrów bynajmniej nie ograniczają specjalnie władzy szefa Rządu, którego wpływ na bieg wszystkich tych spraw jest bardzo znaczny. Te zestawienia przepisów konstytucji prowadzą nas w/g autora do ciekawego wniosku: oto urząd Prezesa Rady Ministrów jest w świetle założeń konstytucji kwietniowej urzędem kanclerskim, a system rządów przyjęty przez nią uznać można za system rządów kanclerskich. W zakresie działalności ministrów, podległym kontroli Premiera, zawiera się również kontrola co do stosowania się przez urzędy np. do roszczeń Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Prezes Rady Ministrów jest w tych sprawach niewątpliwie tą osobą, która przede wszystkim jest powołana do czuwania nad tym, aby organy państwowe stosowały się do stanu rzeczy wytworzonego przez orzecznictwo sądów administracyjnej. *(Tadeusz Rolicki — Wsp. M. Pr. 3/38 r.).*

—

Nowe konstytucje. Konstytucja Rumunii.

Zatwierdzona przez plebiscyt nowa konstytucja Rumunii ogłoszona została w dniu 27 lu-

tego 1938 r. przez króla Karola II. Autor omawia okoliczności powstania tej konstytucji oraz najważniejsze jej zasady, m. in. zasadę „pierwszeństwa Narodu Rumuńskiego“. Nowa konstytucja czyni Rumunię nie tylko państwem autorytatywnym, ale także państwem, opartym na prawie (t. zw. w nauce Rechtschtaat), gdyż nawet najwyższe organy państwa mają działać w zakreślonych przez konstytucję granicach. *(L. Gemborzewski — Biul. Urzęd. Nr 1-2/38 s. 7).*

—

3. PODZIAŁ WŁADZ.

A. WŁADZA USTAWODAWCZA.

Metoda prawa budżetowego.

Do początku wieku XX prawo budżetowe stanowiło fragment prawa państwowego. Konstytucyjne karty Anglii z 1628, 1688, 1689 stanowią właściwie tylko kodeksy prawa budżetowego.

Literatura prawa państwowego dzieli się na 2 obozy. Jedni (Laband, Jellinek, Gneist, Meyer) uważają budżet za akt administracyjny, który dochodzi do skutku w formie ustawy. W Polsce zwolennikiem tej teorii był Wł. L. Jaworski. Przeciwnicy tej teorii (Haenel, Duguit) twierdzą, iż wydatkowa część budżetu nie stwarza żadnych norm, lecz rejestruje istniejące potrzeby państwa, natomiast część dochodowa jest prawem materialnym, gdyż stwarza dla rządu podstawę dla poboru danin publicznych.

Stosunki powojenne wywołały metamorfozę prawa budżetowego. Znikają dzisiaj zagadnienia „materialnej“ i „formalnej“ ustawy, więcej natomiast poświęca się miejsca problemowi budżetu i prawa budżetowego na równi z prawem podatkowym. Nowa nauka prawa budżetowego stanowi syntezę wszystkich zasad regulujących prawidłową gospodarkę skarbową państwa. Dzisiaj we wielu państwach budżety nie są zatwierdzane przez parlament, a jednak nie można twierdzić, by nie gospodarowały one na zasadzie prawidłowego według ich ustaw — budżetu. Np. w Niemczech ustawa z 24.III.1933 przekazała wyraźnie prawo uchwalania budżetu rządowi Hitlera. Odtąd rząd jest nie tylko autorem i projektodawcą budżetu lecz i organem, który sam sobie zatwierdza normy działania. Obecnie prawo budżetowe nie jest tylko częścią składową prawa państwowego ani odrębnym działem prawa publicznego. Styka się ono częściowo z prawem konstytucyjnym, skarbowym i administracyjnym, w badaniu swym stosuje metody prawnicze, a tam gdzie wiąże się z nauką skarbowości, także metody ekonomiczne. Własną metodą badania prawa budżetowego jest postulat równowagi budżetowej i z tego punktu widzenia muszą być oceniane wszystkie zasady gospodarki skarbowej i pieniężnej państwa. *(T. Grodyński — R. P. E. S. 1/38 s. 43).*

—

B. WŁADZA WYKONAWCZA.

Siły zbrojne, jako organ władzy państwowej w nowej konstytucji.

Nowa konstytucja dokonała głębokich przemian w dziedzinie przystosowania państwa do ewentualności wojny. W okresie trwania stanu wojennego następuje silna koncentracja ustroju, wyrażająca się m. inn. w prawie Prezydenta dekretowania w całym zakresie ustawodawstwa państwowego, bez względu na trwanie kadencji izb ustawodawczych, przedłużania ich kadencji, zwoływania, odraczania i zamykania ich sesji, prawo wyznaczania swego zastępcy na wypadek opróżnienia się urzędu Prezydenta itp. Normy konstytucyjne uzupełnione zostają praktyką i prawem zwyczajowym, których przejawem jest np. pismo premiera w sprawie stosunku prezesa Rady Ministrów, ministrów oraz organów im podległych do Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych. Art. 3 konstytucji wymienia organy naczelne pozostające pod zwierzchnictwem Prezydenta, są to Rząd, Sejm, Senat, Siły Zbrojne i Kontrola Państwowa. Kolejność wyliczenia nie rozstrzyga o ich ważności ani o pierwszeństwie, bo o tym decydują jedynie zadania na tych organach ciążące. Konstytucja marcowa silnie uzależniała dowództwo sił zbrojnych od parlamentu, obecnie mianowanie naczelnego wodza jest prerogatywą Prezydenta i tylko przed Prezydentem wódz naczelny jest odpowiedzialny, dzięki czemu nie potrzebuje się on troszczyć o względy polityki wewnętrznej. System przyjęty w zakresie uzależnienia Sił Zbrojnych wprost od Głowy Państwa, a nie od parlamentu stanowi słuszny nawrót do wzorów monarchicznych. Wreszcie wyrazem pełnego uniezależnienia Sił Zbrojnych od wszelkich innych organów władzy jest art. 62, który mówi, że do Prezydenta należy zarządzenie corocznego poboru rekruta w granicach ustalonego kontygentu czym wyraźnie różni się od konstytucji marcowej, według której zezwolenie na coroczny pobór rekruta nastąpić mogło jedynie w drodze ustawodawczej. Ponadto art. 63 upoważnił Prezydenta do wydawania dekretów w zakresie zwierzchnictwa Sił Zbrojnych i na podstawie tego przepisu dekret z dn. 9.V.1936 unormował sprawowanie zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi oraz organizację naczelnych władz wojskowych w czasie pokoju. Nowa konstytucja, przyznając Siłom Zbrojnym charakter jednego z naczelnych organów władzy państwowej i przewidując normy przystosowujące ustrój do potrzeb obrony wojennej przeciwstawiła zaniedbaniom Polski przedrozbiorowej jasną i zdrową koncepcję ustrojową. *(A. Deryng — R. P. E. S. 1/38).*

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. KONSTYTUCJA.

a) Ust. 20.I.1920 (p. 44) o obywatelstwie.

4 pt. 5.

Z art. 79 (ustęp 2) ustawy z 23 maja 1924 r. (poz. 609 Dz. Ust.) wynika, że osoby uznane przy poborze za zdolne do służby w pospolitym ruszeniu z bronią, mogły z tytułu tego uznania nabyć obywatelstwo polskie na podstawie art. 4 p. 5 ustawy z 20 stycznia 1920 (poz. 44 Dz. Ust.) dopiero z chwilą wcielenia ich do wojska. (N. T. A. l. rej. 6088/34 26.IV.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 895 p. 132).*

—

b) R. M. S. 7.VII.1920 (p. 320) o wyk. ust. 20.I.1920 o obywatelstwie.

15.

Obywatel polski, nie obowiązany do polskiej czynnej służby wojskowej, traci swoje obywatelstwo przez nabycie obcego także w tym razie, gdy nie uzyskał poświadczenia, przewidzianego w art. 15 rozporządzenia ministerialnego z 7 czerwca 1920 roku (poz. 320 Dz. Ust.). Dla odzyskania obywatelstwa polskiego, utraconego wskutek nabycia obywatelstwa obcego, nie ma w myśl ustawy z 20 stycznia 1920 roku (poz. 44 Dz. Ust.) późniejsza utrata tego ostatniego obywatelstwa, sama przez się, istotnego znaczenia. (N. T. A. l. rej. 4950/35 15.IX.1937. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 351-352).*

—

c) D. N. D. W. L. S. 7.I.1921 (D. U. T. K. R. Nr 4)

1 pt. 3.

Osoby, które bezpośrednio przed dniem 1 sierpnia 1914 r. nie mieszkały na obszarze b. Litwy Środkowej, nie nabyły obywatelstwa polskiego na podstawie art. 1 p. 3 dekretu nr 56 Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z 7 stycznia 1921 (Dz. Urz. Tymcz. Komisji Rządzącej w Wilnie nr 4) w łączności z rozporządzeniem Rady Ministrów z 7 sierpnia 1922 poz. 565 Dz. Ust. nawet w tym razie, gdyby poprzednio mieszkały na tym obszarze dłużej niż 5 lat. (N. T. A. l. rej. 6812/35 24.XI.1937. — *O. P. A. 3/38 p. 2186).*

—

d) Konwencja 30.VIII.1924 (p. 148/25 r.) pomiędzy Polską i Niemcami o obywatelstwie byłych obywateli niemieckiego Górnego Śląska, podpisana w Wiedniu.

7 § 2.

Postanowienia art. 7 § 2 Konwencji Wiedeńskiej (poz. 148/25 Dz. Ust.) należy stosować w drodze analogii do osób, które nie urodziły się na obszarze, wchodzącym w skład Polski, lecz na podstawie art. 8 § 2 tej Konwencji uzyskały w sposób pochodny obywatelstwo polskie, nabyte przez rodziców z tytułu urodzenia się w powyższym obszarze. (N. T. A. l. rej. 2897/34 5.X.1937. — *Gł. Sąd. 4/38 s. 352).*

—

2. USTRÓJ PAŃSTWOWY.

a) Ust. 18.III.1921 (p. 195) inwalidzka.

2; 56.

Określone art. 2 ustawy inwalidzkiej z 18 marca 1921, poz. 195 Dz. Ust., pojęcie inwalidy wojennego nie obejmuje osób, powołanych do osobistych świadczeń wojennych w byłych państwach zaborczych.

W kwestii uprawnienia tych osób do zaopatrzenia mają zgodnie z art. 56 cytowanej ustawy inwalidzkiej nadal zastosowanie przepisy odpowiednich państw zaborczych. (N. T. A. l. rej. 8032/31 29.XI.1935. — O. S. P. 1/38 p. 42).

—

b) Ust. 9.X.1923 (p. 924) o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska.

3; 4; 10.

Nauczycielce, pozostającej w stanie pozasłużbowym, przysługuje przewidziane w art. 10 ustawy z 9 października 1923 poz. 924 Dz. Ust. prawo do ulgowego przejazdu kolejami bez względu na to, że w myśl art. 62 ustawy z 1 lipca 1926 w brzmieniu poz. 462/28 nie pobiera ona przewidzianego w art. 3 i 4 ustawy z 9 października 1923 uposażenia. (N. T. A. l. rej. 5569/33 29.X.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 890 p. 98).*

37; 49 u. 2; 54; 62.

Doliczane na podstawie art. 49 ust. 2 ustawy (także z art. 37, 54 i 62) uposażeniowej z 9. X.1923 poz. 924 Dz. Ust. do uposażenia inspektorów szkolnych i ich zastępców (także dyrektorów i kierowników szkół) punkty uposażeniowe nie podlegają uwzględnieniu przy obliczaniu poborów netto tych osób według zasad ustępu 3 § 44 rozporządzenia Rady Ministrów z 19.XII.1933 poz. 781 Dz. Ust. (N. T. A. l. rej. 2279/34 7.V.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 890 p. 101).*

—

c) Ust. 11.XII.1923 (p. 160/34) o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

6.

W prawomocnych decyzjach dotyczących przyznawania uposażeń emerytalnych, władza wymiarowa może dokonywać tylko takie zmiany, do których wyraźnie została przez nowo wydane przepisy ustawowe zobowiązana.

Przepisy te, jako wyjątkowe, bo wprowadza-

jące wyłom w ustalonym już stanie prawnym, nie mogą podlegać wykładni rozciągliwej. (N. T. A. l. rej. 3907/33 16.XI.1936. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 74).*

9 pt. 2 lit. „a"; 12.

Zasadniczym warunkiem zastosowania przepisu art. 12 w związku z p. 2 lit. a) art. 9 ustawy emerytalnej jest nie tylko istnienie związku przyczynowego między cierpieniem a służbą, lecz również, by odnośne cierpienie było następstwem nieszczęśliwego wypadku. (N. T. A. l. rej. 7222/34 16.IV.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. .83).*

11 u. 1; 81.

Do obliczenia 10-letniej służby państwowej, wymaganej przez art. 11 ust. 1 ust. emeryt. z 11/12.1923, poz. 380 Dz. U. z 1931 r., ulega zaliczeniu państwowa służba odbyta w b. państwie zaborczym, a doliczana do wysługi emerytalnej na zasadzie art. 81 tej ustawy. (N. T. A. l. rej.. 8329/33 7.X.1936. — *Ż. P. 1/38 s. 371).*

17.

Przewidziane w § 1 a) ostatnie zdanie rozporządzenia Rady Ministrów z 5 lipca 1928 r. poz. 632 Dz. Ust. 60 punktów, zwiększające w każdym szczeblu VII grupy uposażenia nadkomisarza Straży Granicznej, podlegają w myśl art. 17 ustawy z 11 grudnia 1923 r. poz. 380/31 i 239/32 Dz. Ust. wliczeniu do podstaw wymiaru uposażenia emerytalnego. (N. T. A. l. rej. 2635/34 22.II.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 79).*

32.

Na orzeczenie władzy, zapadłe przy rozstrzyganiu odwołania z art. 32 ustawy z 11 grudnia 1923 o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych, w brzmieniu ogłoszonym pod poz. 380/31 Dz. Ust. w przedmiocie zamierzonego przeniesienia w stan spoczynku, służy skarga do N. T. A. (N. T. A. l. rej. 3285/32 19.XII.1935. — *O. S. P. 1/38 p. 43).*

33.

Decyzja dotycząca kwestii uznania praw emerytalnych podpada pod pojęcie decyzji, określonych w art. 33 ustawy emerytalnej. (N. T. A. l. rej. 153/35 15.I.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 77).*

36.

Pracownik kolejowy b. państwa zaborczego, któremu w 1924 r. zostało wstrzymane uposażenie emerytalne z powodu nieposiadania kwalifikowanego obywatelstwa polskiego z art. 2 lub ustawy o obywatelstwie Państwa Polskiego, i który dopiero w 1933 r. złożył akt uznania go za obywatela Państwa Polskiego, nie może żądać wypłaty uposażenia emerytalnego za czas przed 1 września 1929 r. (N. T. A. l. rej. 8212/33 19.X.1936. — *G. S. W. 12/38 s. 184).*

36.

Zgłoszenie roszczenia do zaopatrzenia emerytalnego w wymiarze wyższym zgodnie z postanowieniem art. 36 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. nie może być uważane za wniosek o wznowienie postępowania, zakończonego prawomocnym orzeczeniem. (N. T. A. l. rej. 65/34 12.XI.1936. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 73).*

97.

Podstawę wymiaru zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariusza kolejowego pełniącego służbę na terenie w. m. Gdańska stanowi suma (§ 18), jaką pobierałby funkcjonariusz kolejowy tej samej grupy i szczebla zatrudniony na terenie m. st. Warszawy, t. zn. suma powstała z pomnożenia punktów obliczeniowych przez mnożną 0,43, obowiązującą w Warszawie. (N. T. A. l. rej. 2725/34 1.III.1937. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 80).*

—

d) Ust. 23.V.1924 (p. 453/833 r.) o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

103; 111.

Art. 103 w związku z art. 111 ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej z 23 maja 1924 r. dotyka tego, kto nie stawia się przed komisją poborową w celu stałego uchylania się od służby wojskowej. (S. N. 2 K. 749/36 15.X.1936. — *R. P. E. S. 4/37 s. 854-855).*

—

e) R. Pr. R. 9.XII.1924 (p. 967) o zmianie ustroju Prokuratorii Generalnej Rzplitej.

5.

Uznanie fundacji za istniejącą należy wyłącznie od decyzji władzy politycznej, a nie od uznania sądu. Z chwilą zatem uznania majątku spadkowego, przeznaczonego dla utworzyć się mającej fundacji przez władzę fundacyjną za samoistną fundację, nabywa ona charakter osoby prawnej, do której zastępstwa powołaną jest Prokuratoria Generalna Rz. P. (S. N. C. II. 1819/37 17.I.1938. — *N. Pal. 3/38 p. 3).*

—

f) Ust. 1.VII.1926 (p. 873/32 r.) o stosunkach służbowych nauczycieli.

62.

Czas służby nauczyciela tymczasowego przy określaniu wysokości odprawy, przewidzianej w art. 62 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli poz. 873/32 Dz. Ust. liczy się od dnia rzeczywistego objęcia służby. (N. T. A. l. rej. 8977/33 31.XII.1936. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 85).*

—

g) R. M. S. W. 22.I.1937 (p. 84) o wykonaniu R. Pr. R. o granicach Państwa.

1.

Jakkolwiek wniosek o wpis zmiany prawa własności (i dożywocia) na nieruchomości — obecnie leżącej w pasie granicznym — wpłynął do wydziału hipotecznego przed 1 lipca 1937, to jednak wstępnym warunkiem jego załatwienia po tej dacie jest przedłożenie zezwolenia władzy wojewódzkiej. (S. A. Poznań II cz. (x) 865/37 12.VIII.1937. — *O. S. P. 1/38 p. 28).*

IV. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Parlament i rząd w Polsce niepodległej. Część prawno - polityczna. *Honowski F.* Warszawa 1938, s. XV + 559.

W sprawie utworzenia Ministerstwa Gospodarstwa Technicznego. *Kolbuszowski-Stella - Sawicki.* Lwów 1937, s. 11.

Zbiór ustaw i rozporządzeń z zakresu opieki społecznej wydanych w 1937 roku. Warszawa 1938, s. 53.

O zawieraniu umów międzynarodowych. *Makowski J.* Warszawa 1937, s. 169.

Międzynarodowe prawo upadłościowe. *Siedlecki Wł.* Lwów 1937, s. 14.

Prawo międzynarodowe i międzydzielnicowe

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. PRAWO MIĘDZYNARODOWE.

a) Konwencja 30.XI.1933 Wiedeńska (p. 41/31 r.).

6.

Terminy przewidziane w polskich ustawach emerytalnych do zgłaszania roszczeń emerytalnych, nie zostały zastąpione w stosunku do osób zgłaszających takie roszczenia z powołaniem się na Konwencję Wiedeńską z 30 listopada 1932 poz. 41. (N. T. A. l. rej. 6317/33 7.V.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 891 p. 105).*

—

b) Konkordat 10.II.1925 (p. 501).

XIII.

Z art. XIII Konkordatu (Dz. Ust. poz. 501 z 1925 r.) nie wynika, że państwowe władze szkolne nie mają prawa usunąć ze stanowiska wykładowcy religii osoby, posiadającej odpowiednią misję, o ile uznają, że osoba ta nie nadaje się na takie stanowisko. (N. T. A. l. rej. 5890/34 14.XII.1936. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 84).*

XIV.

Postanowienia art. XIV Konkordatu, wymagającego zgody władz duchownych (kościelnych) na zmianę przeznaczenia dóbr, nie dotyczą gruntów podlegających uwłaszczeniu na rzecz długoletnich dzierżawców na mocy ustawy z 20 czerwca 1924 poz. 254/29 Dz. Ust. (N. T. A. l. rej. 10791/34 10.III.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 894 p. 125).*

—

c) Ust. 17.III.1931 (p. 229) o ratyfikacji porozumienia polsko - niemieckiego z 31.X.1929.

2.

Sąd nie może uchylać się od rozpoznania sprawy, opartej na § 839 kc. i na przepisach ustawy o odpowiedzialności państwa za urzędników, na tej podstawie, że jeszcze nie została wydana ustawa mająca bliżej określić materialne i formalne podstawy odszkodowania, a zapowiedziana w art. 2 ust. 2 l. c. Ponieważ bowiem nie można przypisywać organom zwierzchnim państwa zamiaru uchylenia się od wykonania przejętego na siebie obowiązku lub zamiaru odroczenia wykonania tego na czas nieokreślony, przeto należy ustawę tłumaczyć według ogólnie przyjętej zasady, że aż do wydania zapowiedzianej ustawy obowiązują dotychczasowe przepisy prawne i że obywatele mogą dochodzić swych pretensyj w trybie przewidzianym dotychczasowymi ustawami. (S. N. C. III. 1518/35 5.II.1937. — *R. P. E. S. 4/37 s. 863 - 864).*

—

IV. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Jankowski Jan: Ustawa o zapewnieniu pracy i o zaopatrzeniu uczestników walk o niepodległość Państwa Polskiego z rozporz. wykon. i przepisami związkowymi przy uwzględnieniu ustawodawstwa obowiązującego w górnośląskiej części wojew. śląskiego. Katowice 1938, s. 112.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 kwietnia 1935 roku. (Dz. U. R. P. Nr 30, poz. 227). Lwów 1938, s. 33.

Szenic Stanisław: Nabycie obywatelstwa na zasadzie polsko-niemieckiej Konwencji Górnośląskiej z dnia 15 maja 1922 r. Komentarz. Katowice 1937, s. 206.

Sprawy zawodowo-korporacyjne

II. PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA.

1. *SĄDOWNICTWO.*

Sądownictwo w Irlandii.

Artykuł napisany specjalnie dla „Głosu Sądownictwa" zawiera krótki zarys ustroju sądownictwa irlandzkiego.

Obecna organizacja sądów w Irlandii jest następująca: Sądem najniższym, odpowiadającym naszemu Sądowi grodzkiemu, jest „District Court", który jest właściwie sądem policyjnokarnym oraz sądem do rozpoznawania sporów o drobne należności. Odpowiednikiem naszego Sądu Okręgowego jest do pewnego stopnia „Circuit Court", który jest również instancją odwoławczą od wyroków „District Court". Następny szczebel zajmuje „High Court of Justice", odpowiadający naszemu Sądowi apelacyjnemu, który jest jednak sądem I-ej instancji w najważniejszych sprawach spornych i niespornych. Ponadto posiada on nieograniczoną kompetencję do rozstrzygania wszelkich kwestii faktycznych oraz zagadnień prawnych zarówno w dziedzinie sądownictwa karnego, jak i cywilnego; sąd ten jest jedynie uprawniony do badania ważności ustawy pod względem zgodności z konstytucją. Najwyższym sądem jest „Supreme Court", instancja odwoławcza od wyroków „High Court". Wyroki tego sądu są ostateczne.

Poza wymienionymi sądami istnieją jeszcze dwa: 1) „Central Criminal Court" — będący jedynie nazwą dla oznaczenia sędziego apelacyjnego, któremu przypada rozpoznawanie spraw, należących do kompetencji tego sądu, a którymi są przestępstwa i wykroczenia, nie należące do kompetencji „Circuit Court" oraz przekazane na mocy specjalnego zarządzenia; 2) „The Court of Criminal Appeal" — posiadający nieograniczoną kompetencję rewidowania wszelkich wyroków sądowych w sprawach karnych. *(Henry Hanna — Gł. Sąd. 4/38 s. 265—267).*

—

Perspektywy poprawy uposażeń sędziowskich.

Oceniając realne możliwości reformy uposażenia autor podchodzi do zagadnienia od strony mechanizmu układania budżetu państwowego, przy czym wskazuje na trudności uzyskania zasadniczej poprawy bytu sędziowskiego, drogą podwyżki budżetu personalnego, nawet przy poprawie koniunktury.

Poprawa taka, zdaniem autora, możliwa jest tylko przez wprowadzenie reformy prawa uposażeniowego (in plus), gdyż nie może być mowy o reformie uposażeń sędziowskich, dopóki nie nastąpi wielka reforma uposażeń funkcjonariuszów publicznych w ogóle. Perspektywy takiej ogólnej reformy, jak podkreśla autor, na szczęście istnieją.

Omawiając projekt złożony Ministrowi Sprawiedliwości przez Zarząd Główny Zrzeszenia autor podkreśla jego zalety, którymi są: 1) umiarkowanie zasadniczych stawek, 2) nie naruszanie niczyich innych stawek i 3) duża poprawa bytu, jeśli wziąć pod uwagę ogólną sumę przypadającego wynagrodzenia. *(W. J. — Gł. Sąd. 4/38 s. 278—284).*

—

Rozważania uposażeniowe.

Na Nadzw. Walnym Zgromadzeniu Sędziów i Prokuratorów powiedziano publicznie, że uposażenia sądowników są zupełnie nieodpowiednie. Projekt ustawy uposażeniowej, przesłany przez Zrzeszenie Sędziów i Prokuratorów do Ministerstwa zmierza do naprawy tego stanu, jednak i on budzi zastrzeżenia, jeżeli chodzi o uposażenie niższych kategorii.

Dla sędziów grodzkich i podprokuratorów projektuje się uposażenie 450 zł mies. (o 25 zł. wyższe od dotychczas.), po uwzględnieniu dodatku służbowego i awansów automat. — maximum wyniesie 650 zł. brutto. Jest to stanowczo kwota niedostateczna dla sędziów, którzy pracują w najcięższych warunkach i na

swym odpowiedzialnym stanowisku mają pozostawać niekiedy kilkanaście lat lub więcej, gdyż możność przejścia do sądów okręg. jest ograniczona. Uposażenie powinno wynosić 650 zł., aby dojść do 850 zł mies.

Początkowa stawka dla sędziów okręgowych ma wynosić 625 zł, powinna wynosić minimum 750 zł. mies.

Obok projektu zmian ważne jest znalezienie źródeł dochodów na pokrycie tych wydatków. Potrzebne jest podobno 5 mil. zł., którymi Min. Skarbu obecnie nie rozporządza. Źródła można wskazać, np. ci pisarze hipoteczni lub notariusze, którzy mają nadmierne dochody powinni ich część oddać na fundusz uposażeniowy; należałoby znieść remuneracje, ewent. podwyższyć nieznacznie wpis sądowy. *(Jan Kubicz — Gł. Sąd. 4/38 s. 284—287).*

—

Jeszcze o podatkach funkcyjnych.

W nowym budżecie przeznaczono 300.000 zł. na poprawę bytu sędziów i prokuratorów. Rozp. R. Min. z 12.VII.37 r. przyznało kierownikom oddziałów zamiejscowych prokuratur okręgowych dodatek funkcyjny po 100 zł.

Kwota 300.00 zł. powinna być użyta na dodatki funkcyjne po 50 zł dla kierowników wszystkich sądów grodzkich. *(Kazimierz Lubaczewski — Gł. Sąd. 4/38 s. 287-288).*

—

3. *ADWOKATURA.*

Wobec zamierzeń zmiany prawa adwokackiego.

Obecne prawo o ustroju adwokatury istnieje zaledwie od 5 lat, a już od 2 lat dają się słyszeć głosy o konieczności jego zreformowania. Wszystkie niedomagania adwokatury, przeludnienie, pauperyzację i t. p. kładzie się na karb tego prawa. Środki jednak, którymi chce się adwokaturę uzdrowić, bynajmniej do tego celu nie prowadzą. Prawo obowiązujące co prawda posiada pewne braki, jednakże uświęca zasady jedności, wolności, niezawisłości adwokatury, jej autonomię i własne sądownictwo dyscyplinarne. Nowy zaś projekt, przyjęty przez Podkomisję Prawniczą Sejmu, posiada znaczne braki i zupełnie nie polepsza sytuacji adwokatury. Między innymi wobec przeludnienia w adwokaturze proponowane są ograniczenia w dopływie do adwokatury aplikantów adwokackich, jednakże z drugiej strony otwiera się drogę do adwokatury całemu szeregowi urzędników państwowych z wykształceniem prawniczym, nie z adwokaturą nie mających wspólnego. Wobec niebezpieczeństwa grożącego adwokaturze Rada Adwokacka postanowiła zwrócić się do Naczelnej Rady Adwokackiej celem zajęcia odpowiedniego stanowiska wobec uchwał Komisji Prawniczej Sejmu. *(Adw. dr W. Goldblat. — Gł. Adw. 1/38 s. 4).*

—

Uprawnienie adwokatury.

Nowe projekty ustroju o adwokaturze ustalają dla adwokata konieczność przejścia 3-letniej aplikacji sądowej. Reforma ta jest zupełnie zbyteczna, gdyż aplikacja sądowa daje adwokatowi tylko pewne obeznanie się z mechanizmem sądowym, które może on łatwo zdobyć, jako aplikant adwokacki. Dawny, obowiązujący w b. zaborze austriackim ustrój adwokatury przewidywał tylko 1 rok aplikacji sądowej na 7 lat aplikacji w ogóle, obecne prawo w ogóle nie przywiązywało wagi do aplikacji sądowej — a nowe projekty wymagają jej aż 3 lata. Jeżeli chodzi o wzgląd na mniejszości narodowe, to ich wyeliminowanie z adwokatury może zdziałać już i półroczna aplikacja sądowa, 3-letnia zaś aplikacja w sądzie jest szkodliwa, gdyż dużo gorzej przygotowuje do zawodu adwokackiego, niż aplikacja adwokacka.

Wskazuje na to również fakt, iż sędziowie, którzy przeszli do adwokatury mają stosunkowo małe powodzenie u klienteli. Nadmienić należy, że ważniejszą od reformy adwokatury byłaby chyba reforma sądownictwa. *(Adwokat dr Jampoler. — Gł. Adw. 1/38 s. 15).*

—

Nowelizacja prawa o ustroju adwokatury (na podstawie projektu ustawy uchwalonej przez komisję sejmową).

Uchwalony projekt odbiega zarówno od dochychczasowej ustawy, jak i od projektu rządowego z lutego r. 1937. Najbardziej zasadnicze zmiany dotyczą struktury organizacyjnej, warunków przyjęcia, praw i obowiązków adwokatów, list adwokackich i aplikanckich, aplikacji adwokackiej jako takiej oraz przepisów dyscyplinarnych i przejściowych. Zastrzeżone Prezydentowi Rzplitej i Ministrowi Sprawiedliwości prawa nominacji i nadzoru — podważają samorząd adwokacki.

Przedstawiając po kolei przepisy nowej ustawy (artykuł był pisany przed rozpatrywaniem projektu przez Senat), wyraża autor myśl, iż wszystkie przepisy, mające na celu zapewnienie przewagi w adwokaturze Polakom zostaną zachowane w pełni. *(Dr Roman Perfecki. — Z. P. 1/38 s. 6-13).*

—

Uwagi o adwokaturze.

W związku z zamierzoną zmianą prawa o ustroju adwokatury usprawiedliwionym będzie poświęcenie kilku słów przeszłości tej insty-

tucji. Dzisiejszy stan adwokatury, jak i innych wolnych zawodów, budzi wiele zastrzeżeń rozmaitej natury. Feuchtwanger w dziele swym p.t. „Die freien Berufe“ wychodzi z założenia, że przedstawiciel wolnego zawodu, t. zw. „homo ethicus“ (w przeciwstawieniu do „homo pacomonicus“) pracuje nie dla zarobku, lecz dla dobra społeczeństwa; celem jego wysiłków jest służenie społeczeństwu, zaś honorarium ma tu znaczenie przyczynku społeczeństwa do opędzenia kosztów jego utrzymania. Rozważania Feuchtwangera oparte są jak widać na przyjęciu pewnych idealnych założeń. Depopularyzacja stanu adwokackiego i to szczególnie w Polsce, tłumaczy się właśnie dążeniem do zarobku, które w ogóle jest poważnym motywem działalności ludzkiej.

Rozwój adwokatury w państwie rzymskim natrafiał początkowo na przeszkody wypływające z charakteru litis contestatio, którą strony zawierać mogły tylko osobiście (Gaius: „olim alieno nomine agere non liceret“). Prawdziwy zastępca procesowy pojawił się dopiero w procesię formułkowym (cognitor). Wg. Lex Cincia z r. 204 a. Chr. pomoc prawna musiała być bezpłatna. Przez adwokata rozumiano znawcę prawa i mówcę, podczas gdy cognitor był uważany za zwykłego zastępcę procesowego. Po uchyleniu Legis Cinciae zezwolono na pobieranie honorarium adwokackiego. Ciągły wzrost liczby adwokatów wpłynął na obniżenie dochodowości tego zawodu. Za tym idzie obniżenie jego powagi.

Co znów tyczy się środowiska germańskiego, to już w czasach najdawniejszych znany był stan pomocnik procesowy (Vorsprecher), który występował bez wynagrodzenia. Wiek XVIII znał już tylko adwokata zawodowego. Z chwilą przekształcenia adwokatury z pewnego rodzaju funkcji społecznej na lukratywny zawód, następuje obniżenie jej poziomu etycznego. Fryderyk Wielki chcąc zaradzić złu podjął ciekawą próbę etatyzacji zawodu adwokata, ustanawiając dla postępowania spornego „Assistenzräte“, a dla sądownictwa niespornego — „Justizkomissare“, pobierających pensje ze skarby państwa.

Eksperyment ten był zbyt radykalny, zniósł bowiem stan adwokacki jako wolny zawód. Powrócono tedy do zasady wolnej adwokatury. Ustawa z 21.III1936 r. jest nowym punktem zwrotnym w rozwoju adwokatury niemieckiej, gdyż organizuje ten zawód w całkowitej zależności od władzy państwowej. Jakie będą skutki tej reformy, przyszłość dopiero pokaże. Na ogół jednak stwierdzić można, że zbytnie ograniczanie samorządu i wolności tego zawodu odbija się na nim ujemnie.

Za przykład można tu wziąć Rosję sowiecką.

Rozwój adwokatury w Polsce posiada dawną i piękną pszeszłość. Już Statut Wiślicki z 1347 r. zawiera postanowienia zatytułowane „De advocatis, procuratoribus et proloquntoribus in iudicijs habendis cui expedit“. Pierwszą jednak kodyfikacja określającą prawa i obowiązki adwokatów była konstytucja z 1511 roku. „De potestate procuratoribus...“ Charakterystycznym jest, że prawo polskie nie znało podziału na zastępców procesowych i doradców. Po odrodzeniu się państwowości polskiej adwokatura przez blisko 14 lat rządziła się ustawami odmiennymi w każdym z byłych trzech zaborów.

Prace nad nowym ustrojem adwokatury rozpoczęły się w 1925 r. w Komisji Kodyfikacyjnej. Nowy projekt opracowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości uchwalony został jako „Prawo o ustroju adwokatury“ przez Radę Ministrów i ogłoszony w Dz. U. R. P. w dniu 7.X.1932 r. (nr 86, poz. 733). Ustrój ten w najbliższym czasie ma ulec zmianie. W dalszym ciągu swych uwag autor podkreśla, że ideałem był dawny adwokat, który funkcje swe sprawował jako pewnego rodzaju obowiązek obywatelski. Jednym z zasadniczych warunków podniesienia powagi i poziomu moralnego ogółu adwokatów jest poprawa ich bytu. O ile chodzi natomiast o kwestie dotyczące samego ustroju, to wolność zawodu adwokackiego musi pozostać nadal zasadą naczelną. Wszelkie jej bowiem ograniczenia tworzą przepaść między adwokatem i klientem.

W konkluzji wreszcie stwierdza, że projekt nasz nie poszedł po drodze eksperymentów, i wyraża nadzieję, iż w razie nadania mu mocy obowiązującej ustawy, praktyka zyciowa wykaże, że interes publiczny idzie w parze ze swobodą i wolnością stanu adwokackiego. *(Dr Włodzimierz H a n c z a k o w s k i — Gł. Pr. Śl., 1938, II, s: 202).*

—

Zjazd delegatek Stow. Pań niesienia pomocy wdowom i sierotom po adwokatach Izby lwowskiej. — Referaty wygłoszone na zjeździe.

Po przemówieniu powitalnym Mec. Ireny Góreckiej, mgr Sydonia Glauzowa wygłosiła odczyt p. t. „Kobieta w pracy społecznej“, następnie Jadwiga Wrześniowska w referacie p.t.: „Do czego dążymy“ omówiła możliwości rozszerzenia zakresu działalności Stowarzyszenia i zwiększenia jego środków materialnych. Hanna Kahanowa omówiła dotychczasowe wyniki prac Stow. przytaczając dane cyfrowe odnośnie wysokości wpływów pieniężnych i ilości członków Stow., przy czym podkreśliła, iż Stow. obejmuje przeszło 80% żon adwokatów Izby lwowskiej. Dr Olga Garfunklowa mówiła o roli propagandy w działalności Stowarzyszenia. *(N. Pal.. 3/38 s. 100-124).*

Charakter prawny stosunku adwokata do klienta.

Sąd Najwyższy w orzeczeniu z 28.XII.37 r. C. III. 1614/37 ustalił tezę, iż stosunek adwokata do klienta zasadniczo należy oceniać wg przepisów o zleceniu art. 498 i n. K. Z.), jednak wyjątkowo stosunek adwokata do klienta może wynikać z umowy o pracę lub o dzieło.

W nauce panują co do istoty stosunku adwokata do klienta najróżnorodniejsze poglądy. Autor cytuje poglądy nauki franc., niem. i polskiej. W nowszych czasach w nauce podkreśla się pierwiastek publiczno prawny czynności adwokata (Appleton, Pothier).

Wg polskiego prawa o ustr. adw. 7.X.1932 r. funkcje adw. mają charakter publ. prawny, adwokat jest współczynikiem wymiaru sprawiedliwości. Art. 15 mówi:„ Adwokat winien być rzecznikiem prawa i słuszności... mając na względzie dobro Państwa".

Należy uznać, iż pogląd S. N. w cyt. orzeczeniu jest słuszny, o ile za najbardziej odpowiednie dla oceny stanowiska adwokata uznaje postanowienia, dotyczące zlecenia. Trzeba jednak podkreślić — wbrew mniemaniu S. N. — że n i g d y nie mogą wchodzić w grę w tej kwestii przepisy o umowie o pracę lub o dzieło. Wobec charakteru swych czynności nie może adwokat wykonywać pracy z a l e ż n e j (art. 441 i 448 § 2 K. Z.), nawet jako doradca prawny. Adwokat winien wykonywać czynności swe — niezależnie od „poleceń" klienta — zawsze w sposób zgodny z wskazaniami art. 15 pr. o ustr. adw. To samo dotyczy możliwości zastosowania przepisów o umowie o dzieło. Spośród czynności adwokata (Art. 16 ust. 1 pr. o ustr. adw.) nawet „redagowanie aktów prawnych" za wykonywanie „dzieła" poczytywane być nie może. Motywy utawod. do K. Z. i przepisy art. 498 § 2 i 499 K. Z. potwierdzają ten pogląd. *(Prof. Stefan G l a s e l — Pal. 4/38 s. 315-323).*

Projekt reformy ustroju adwokatury w Polsce przed 150 laty.

Książeczka p. t. „Adwokat polski za cnotą" ukazała się w r. 1791. Anonimowy autor, adwokat, w 4-ch częściach 150-stronicowego dziełka omawia zarzuty, stawiane ówczesnej adwokaturze, broniąc jej przed niesłusznymi atakami, wskazuje na prawdziwe „stanu jurystów" bolączki, wreszcie w części ostatniej omawia plan naprawy ustroju adwokatury, szkicując szczegółowo projektowany ustrój palestry z „Collegium Generale Advocatorum" na czele. *(Grzegorz J a s z u ń s k i — Pal. 4/38 s. 323-328).*

—

Adwokatura z łaski biurokracji i z nominacji.

Autor w sposób kategoryczny poddaje krytyce projekt nowego ustroju adwokatury, określając go jako dalszy cios wymierzony wolnej adwokaturze, a nawet jako sprzeczny z Konstytucją. Artykuł pisany przed uchwaleniem projektu przez izby ustawodawcze. *(Adw. dr Adolf L i e b e s k i n d — Gł. Adw. 2/38 s. 33-37).*

—

Kodeks czy zbiór zasad i prawideł.

W r. 1935 Rada Adw. w Warszawie wyłoniła komisję dla opracowania systematycznego zasad etyki zawodowej, ustalonych w dotychczas. praktyce władz korporac. Komisja ta działa dość opieszale.

Potrzeba takiego sui generis Kodeksu etycznego jest bezsporna, powstaje jedynie pytanie, czy ma to być „kodeks", czy też zbiór zasad, orzeczeń i uchwał. Młode i stare pokolenie Adwokatury polskiej wypowiada się za drugą koncepcją. Materiałów jest dość. Dwa postulaty należy w chwili obecnej zrealizować: opracować jaknajszybciej wykład zasad i prawideł etyki zawodowej i powołać do życia przy Radach Adw. Okręgowe Biura Orzecznictwa z Biurem Głównym przy Nacz. R.A. *(Jan R u f f — Pal. 4/38 s. 328-333).*

—

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA.

1. SĘDZIOWIE.

a) Ust. 11.XII.1923 (p. 160/34 r.) emerytalna.

10 u. 1; 26 u. 1; 30 u. 1.

Czas zawieszenia sędziego w czynnościach wlicza się do wysługi emerytalnej, o ile przeniesienie w stan spoczynku nie nastąpiło w drodze dyscyplinarnej. (N. T. A. l. rej. 9458/33 9.X.1936. — *Ż. P. 1/38 s. 37).*

b) R. M. Spr. 25.X.1932 (p. 825) o aplikantach i asesorach sądowych.

59.

Okoliczność, że asesorowie sądowi nie posiadają pełni praw sędziowskich nie wyklucza stałości ich stanowiska w rozumieniu ustawy emerytalnej. (N. T. A. l. rej. 6986/33 19.XI.1936. — *Prz. Pr. Adm. 1/38 p. 75).*

VI. PRZEGLĄD BIBLIOGRAFII.

Payen Ferand: O powołaniu adwokatury i sztuce obrończej. Przełożył Jan Ruff, adwokat. Warszawa 1938, s. 253.

COLLOQUIUM IURIDICUM

W dziale „Colloquium iuridicum" zamieszczane są nadsyłane przez Czytelników zapytanie z wszelkich dziedzin praktyki prawniczej.

Każdy Czytelnik „Prasy Prawniczej" ma prawo nadsyłania zarówno pytań jak i odpowiedzi wzgl. wyjaśnień na zapytania, które zostały ogłoszone.

PYTANIA.

Tryb postępowania przy rozliczeniu majątkowym małżonków.

18. W jakim postępowaniu ma się odbyć rozliczenie majątkowe małżonków jeżeli wspólność majątkowa zostanie zniesiona wyrokiem lub ugodą sądową (§ 1479 kc. niem. czy w postępowaniu niespornym, czy przez wytoczenie pozwu.

—

Wpis hipoteki sądowej na wspólnej nieruchomości.

19. Co trzeba przedsięwziąć mając wyrok przeciwko żonie, która posiada nieruchomość z mężem na mocy ogólnej wspólności, która jest zniesiona ugodą sądową, aby na jej części nieruchomości uzyskać wpis hipoteki sądowej.

Jak zapobiec obciążeniu hipoteką wspólnej nieruchomości po zniesieniu ogólnej wspólności?

—

Zmiana protokołu przez sąd.

20. Czy sędzia przez samowolną zmianę treści protokołu i opierając na tej zmianie wyrok, dopuścił się czynu podpadającego pod przepisy ustawy karnej?

—

Potrącalność z należytością pieniężną cudzoziemca.

21. Prawomocnym wyrokiem zasądzono na rzecz cudzoziemca (powoda) kwotę X złotych, na rzecz zaś pozwanego mieszkającego w kraju koszty procesu w kwocie Y złotych. — Czy wolno pozwanemu potrącić koszty procesu z przyznanej powodowi pretensji w trybie art. 254 K. Z. bez zezwolenia Komisji Dewizowej, resztę zaś złożyć na rachunek zablokowany powoda?

—

ODPOWIEDZI.

Obowiązek wierzyciela przyłączającego się do egzekucji.

Ad 9 a). W myśl art. 765 § 2 k. p. c. wierzyciel przyłączający się do postępowania wszczętego wcześniej przez innego wierzyciela ma wprawdzie te same prawa, co pierwszy wierzyciel, jednak ma też te same obowiązki co pierwszy wierzyciel t. zn. winien udowodnić, że jego wierzytelność może być zaspokojona z dwuletniego dochodu z tej nieruchomości. Gdy zatem dwuletni dochód wynosi np. 2.000— zł., a pierwszy wierzyciel uzyskał zarząd przymusowy dla wierzytelności 1.000— zł., to wierzyciel drugi przyłączający się z wierzytelnością 2.000— zł. nie będzie mógł udowodnić, że 2-letni dochód wystarczy na zaspokojenie wierzytelności egzekwowanych w łącznej sumie 3.000— zł.

Tym samym wniosek jego winien być *oddalony* — chyba, że wierzytelność zgłoszoną ograniczy do 1.000— zł.

Ad 9 b). Wychodząc z założenia pod a) — wierzyciel przyłączający się do egzekucji przez zarząd przymusowy winien być oddalony z wnioskiem, a nie przyłączony do postępowania.

Wprawdzie Komentarz Korzonka do art. 758 (str. 1169) stoi na stanowisku, że Sąd winien drugiego wierzyciela przyłączyć do postępowania i następnie egzekucję po myśli art. 758 § 4 k. p. c. umorzyć, jednakowoż wedle mego zdania stanowisko takie jest nieuzasadnione. Gdy bowiem przepis art. 758 § 4. k. p. c. komentować tak, jak komentuje go Korzonek, natenczas tekst przepisu § 4 art. 758 k. p. c. powinien brzmieć: „jeżeli w toku egzekucji okaże się, że dwuletni dochód nie wystarczy na zaspokojenie wierzytelności *„egzekwowanych"* (nie *egzekwowanej)* — egzekucję przez zarząd przymusowy umarza się". Stanowisko takie, jakie zajmuje Korzonek byłoby nielogicznym.

Sąd bowiem w tym celu miałby zezwolić na przyłączenie drugiego wierzyciela, aby bezpośrednio potem względnie równocześnie umo-

rzyć egzekucję wszczętą przez pierwszego i drugiego wierzyciela.

Taka zasada naraziłaby na koszty obu wierzycieli, a przede wszystkim pierwszego, który wszystko uczynił co do niego należało.

Dr A. W o j d y ł ł o, adwokat (Inowrocław).

—

Powództwo wzajemne.

Ad 13. Pozew wzajemny o roszczenie, będące w związku z roszczeniem powoda lub nadające się do potrącenia, wnosi się do sądu pozwu głównego, *choćby sąd okręgowy nie był dla powództwa wzajemnego właściwy* (art. 216 § 2 k. p. c.). Z art. 383 § 1 k. p. c. wynika, że przepisy o postępowaniu w sądach okręgowych stosuje się w sądach grodzkich ze zmianami, przewidzianymi w art. 383—392 k. p. c., które traktują o postępowaniu przed sądami grodzkimi. W powołanych artykułach nie ma wzmianki o powództwie wzajemnym i o właściwości sądu.

Z art. 388 k. p. c., a zwłaszcza z § 2, możnaby wnosić, że wyłączona jest możliwość zgłoszenia przed sądem grodzkim powództwa wzajemnego, należącego do kompetencji rzeczowej sądu okręgowego. (Tak np. Dr *K r u s z e l n i c k i* w komentarzu do części I. k. p. c. Poznań, 1938 r. uw. 3. do art. 216, str. 282).

Przeciw takiej interpretacji przemawia przede wszystkim brak jak wspomniano — wyraźnego przepisu, zmieniającego w tej mierze art. 216 § 2 k. p. c. na wzór odpowiednich przepisów szczególnych, dotyczących ustnych wniosków stron do protokołu sądowego (art. 384 § 1), wyznaczenia terminu rozprawy (art. 386 § 1), wskazania poprzednika (art. 386 § 2), zawiadomienia o sporządzeniu uzasadnienia wyroku (art. 389). Wszystkie te przepisy zawierają wyraźne odchylenia od norm, obowiązujących w postępowaniu przed sądami okręgowymi.

Nadto zważyć należy, że zgłoszenie powództwa wzajemnego jest czasowo ograniczone: o ile nie nastąpiło w odpowiedzi na pozew, może być dokonane tylko na pierwszej rozprawie lub w sprzeciwie od wyroku zaocznego. Natomiast art. 388 § 2 nie przewiduje żadnego czasowego ograniczenia i w każdym stadium sprawy w sądzie grodzkim pozwany może objawić zamiar wytoczenia powództwa przed sąd okręgowy i wnosić o przekazanie sprawy temu sądowi. Dopuszczalność powództwa wzajemnego zależy nie od zgody sądu, lecz od zachowania warunków, przewidzianych w art. 216 § 1, uwzględnienie zaś wniosku z art. 388 zależne jest od swobodnego uznania sądu grodzkiego. Z powyższego wynika, że art. 388 ma na celu umożliwić pozwanemu za zgodą sądu przeniesienie sprawy w każdym jej stadium ze sądu grodzkiego do okręgowego, jeśli przed tym ostatnim wytoczył przeciw powodowi powództwo, mające ścisły związek z roszczeniem powoda lub nadające się do potrącenia, — i normuje instytucję odmienną od powództwa wzajemnego, to też ani nie wyłącza zastosowania art. 216 przed sądami grodzkimi, ani go nie zastępuje, ani go — odnośnie spraw należących do właściwości sądu okręgowego — nie zmienia. Brak więc jakichkolwiek dostatecznych racyj by art. 216 § 2 nie stosować także w postępowaniu przed sądami grodzkimi w odniesieniu do powództw, które *ratione valoris* należą do kompetencji sądu okręgowego, tym bardziej że możliwa jest prorogacja sądu dla takich spraw, a niewłaściwości nie uwzględnia się z urzędu i nie powoduje nieważności.

Natomiast sprawy, które *ratione materiae* należą do kompetencji sądu okręgowego, podpadają pod przepis art. 418 p. 1 k. p. c. Po myśli tego przepisu sąd grodzki nie może pod nieważnością, którą z urzędu uwzględnić należy (arg. z art. 408 k. p. c.), orzekać w takich sprawach. Dlatego roszczeń, które bez względu na wartość przedmiotu sporu należą do właściwości sądu okręgowego, nie można zgłaszać w sądzie grodzkim w trybie powództwa wzajemnego.

Opierając się na powyższych rozważaniach wypada na postawione pytanie odpowiedzieć *twierdząco* z tym zastrzeżeniem, że *nie jest jednak dopuszczalne w sądzie grodzkim powództwo wzajemne w sprawie, dla której bez względu na wartość właściwy jest sąd okręgowy.*

Tadeusz Henryk E i c h e l, adwokat (Przemyśl).

—

Udowodnienie umowy spółki cichej.

Ad 14. Instytucję spółki cichej normują art. 682—695 k. h. w dziale zobowiązań, w księdze drugiej tego kodeksu. W powołanych przepisach nie ma wzmianki o formie umowy spółki cichej. Obowiązuje za tym subsydiarnie — w myśl art. 1 k. h. — kodeks zobowiązań, który w przepisach ogólnych, dotyczących spółki, w art. 550, stanowi, że umowa spółki winna być pismem stwierdzona. Wedle art. 110 k. z. wymóg formy pisemnej bez zagrożenia nieważnością ma to tylko znaczenie, że w razie sporu niedopuszczalny jest dowód ze świadków bez zgody obu stron.

Przepisów k. z. o formie piśmiennej dla celów dowodowych nie stosuje się jednakże — w myśl, wyrażonej w art. 528 § 1 k. h., zasady — *jeżeli czynność jest handlowa dla obu stron.* Dyspozycja powyższa, zamieszczona w przepisach ogólnych, dotyczy wszystkich typów zobowiązań, unormowanych w kodeksie handlowym, a więc i spółki cichej, jako niewymienionej w § 2 art. 528 k. h., który wskazuje wyjątki od wspomnianej zasady ogólnej.

Czynnościami handlowymi są czynności prawne kupca, związane z prowadzeniem jego przedsiębiorstwa (art. 498 § 1 k. h.). Zawarcie umowy spółki cichej jest zatem w każdym razie czynnością handlową po stronie kupca, w którego przedsiębiorstwo uczestniczy wkładem cichy spólnik. Wobec tego roztrzygnięcie postawionego pytania zawisłe jest w każdym poszczególnym przypadku od okoliczności faktycznej, czy uczestnictwo wkładem w przedsiębiorstwie kupca jest *także* dla spólnika cichego czynnością handlową? — W takim przypadku znajdzie zastosowanie art. 528 § 1 k. h., wyłączający ujemne następstwa procesowe braku piśmiennej formy, przewidziane w art. 110 k. z. — W przeciwm wypadku obowiązywać będzie art. 110 k. z. i dowód ze świadków bez zgody obu stron będzie wyłączony.

Reasumując należy na postawione pytanie odpowiedzieć, że *dopuszczalny jest dowód ze świadka* w procesie bez zgody obu stron na fakt umowy spółki cichej tylko wówczas, gdy umowa spółki cichej jest *czynnością handlową także po stronie cichego spólnika.*

Tadeusz Henryk E i c h e l, adwokat (Przemyśl).

—

Kasacja przy zbiegu warunków art. 409 i 425 K. P. C.

Ad 6. Powyższa kwestia nasuwa się w związku z brzmieniem art. 441 § 1 k. p. c., na zasadzie którego jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed Sądem Najwyższym, stosuje się odpowiednie przepisy o apelacji (zd. 1). Zdawać mogło by się zatem, że skoro nie ma w przepisach o kasacji art. 409 k. p. c. zaś na zasadzie art. 441 § 1 zd. 1 przepisy o apelacji stosować należy odpowiednio do kasacji, przeto przepis z art. 409 należy stosować również do postępowania kasacyjnego. Tymczasem sprawa musi na gruncie Kodeksu Post. Cyw. być rozwiązana odmiennie. Zauważyć bowiem należy w pierwszym rzędzie, że art. 425 k. p. c. ma charakter iuris cogentis, który to charakter sprawia, że dopuszczalność kasacji ze względu na wartość przedmiotu sporu z urzędu musi być brana przez sąd pod uwagę, czemu niedwuznaczny wyraz daje art. 429 § 1 k. p. c., w myśl którego Sąd II inst. obowiązany jest odrzucić skargę kasacyjną, wniesioną po upływie przepisanego terminu lub z innych przyczyn niedopuszczalną, — oraz art. 431 k. p. c., który zobowiązuje Sąd Najwyższy do odrzucenia z tych przyczyn skargi kasacyjnej. Pod owe „inne przyczyny" podciągnąć należy m. inn. przepis art. 425 k. p. c. — Kodeks Post. Cyw. zna jedynie jeden przypadek dopuszczalności kasacji bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia, zawarty w art. 425 § 2 k. p. c., a dopuszczający możność wniesienia kasacji zawsze w sprawach o wynagrodzenie szkody, jaką wyrządziły obywatelowi organy władzy państwowej lub samorządowej przez działalność urzędową, niezgodną z prawem lub obowiązkami służby. W innych przypadkach niedopuszczalne jest przekroczenie przepisu o wartości przedmiotu zaskarżenia. Z tych przyczyn na pytanie wstępne należy odpowiedzieć *przecząco*, przy czym zaznaczyć należy, że art. 441 § 1 k. p. c. nie może tu mieć zastosowania z tego powodu, że przepis ten dopuszcza odpowiednie stosowanie przepisów o apelacji jedynie wtedy, gdy nie istnieją szczególne przepisy o postępowaniu przed Sądem Najwyższym, co w omawianym przypadku ma miejsce. Z drugiej zaś strony nie ma w przepisach o kasacji analogicznego przepisu, jak art. 408 § 2 k. p. c., mocą którego Sąd apelacyjny może z urzędu uchylić wyrok, jeżeli postępowanie przed sądem I inst. dotknięte jest nieważnością; art. 434 k. p. c. zaś mający imperatyw podobny do art. 408 § 2 k. p. c., każe Sądowi Najwyższemu brać pod uwagę jedynie kwestię, czy wyrok nie zapadł z pogwałceniem istotnych przepisów postępowania lub czy nie sprzeciwia się porządkowi publicznemu, nie można zatem tu analogicznie stosować przepisu art. 408 § 2 k. p. c., — tym więcej, że na zasadzie art. 425, 429 § 1 i 431 k. p. c. w razie wniesienia kasacji mimo przedmiotu zaskarżenia. nie przenoszącego kwoty 500 zł, sprawa w ogóle merytorycznie badana przez Sąd Najwyższy nie zostaje, choćby przez przeoczenie Sądu II inst. akta znalazły się w Sądzie Najwyższym, albowiem Sąd Najw. w tym przypadku na posiedzeniu niejawnym odrzuca skargę kasacyjną, nie podając jej merytorycznej ocenie, jedynie i wyłącznie z przyczyn formalnych.

Stanisław G o l d b e r g e r (Nowy - Sącz).

Numer zamknięto dnia 20 maja 1938 roku.

Wydawca: w imieniu „Prasy Prawniczej" — Władysław Opatowski.

Redaktor: Adam Daniel Szczygielski.

„Drukarnia Lekarska", Warszawa, Leszno 56, tel. 11-98-73 (biuro) i 11-98-75 (dz. techn.).

WYDAWNICTWO „PRASA PRAWNICZA"

zawiadamia, iż z dn. 1 lutego 1938 r. przejęło całkowicie czasopismo

PRZEGLĄD SKARBOWY

SPRAWY PODATKOWE, MONOPOLE, CŁA, FINANSE KOMUNALNE
MIESIĘCZNIK DLA PRAKTYKI PRAWA SKARBOWEGO

pod redakcją d-ra RUDOLFA LANGRODA

„PRZEGLĄD SKARBOWY" zawiera w każdym zeszycie artykuły, poruszające zagadnienia najaktualniejsze z praktyki wymiarów podatkowych, polemikę w sprawie zarządzeń i orzeczeń skarbowych, przegląd prawodawstwa skarbowego i okólników Ministerstwa Skarbu, judykaturę podatkową i ogólną skarbową Sądu Najwyższego i Najwyższego Trybunału Administracyjnego, dział wyjaśnień aktualnych kwestyj i opinij prawnych, literaturę skarbowości, a wreszcie ujednostajnione teksty ustaw i dekretów, dotyczących podatków bezpośrednich i pośrednich oraz samorządowych.

„PRZEGLĄD SKARBOWY" unika powtarzań komunikatów prasy codziennej, omawia kwestie aktualne w praktyce skarbowej, wyjaśnia i tłumaczy przepisy obowiązującego prawa, rzeczowo ocenia każdorazowe zarządzenie władz w dziedzinie skarbowości publicznej dążąc w ten sposób do uświadomienia podatnika o jego obowiązkach i ciężarach jakoteż o uprawnieniach i legalnych środkach obrony.

Prenumerata „Przeglądu Skarbowego" łącznie z kosztami przesyłki wynosi:
rocznie — zł. 24, półrocznie — zł. 12, kwartalnie — zł. 6, miesięcznie — zł. 2.

Abonenci „Prasy Prawniczej" korzystają ze zniżki zł. 6
z ceny rocznej prenumeraty „Przeglądu Skarbowego".

Wszelkie wpłaty prosimy dokonywać na konto Wyd. „Prasa Prawnicza"
P. K. O. Nr. 19.385 lub konto rozrachunkowe pocztowe Nr. 309
ze szczegółowym podawaniem przeznaczenia wpłaty.

We wszelkich *sprawach administracyjnych i wydawniczych*, prosimy zwracać się do naszego Wydawnictwa w Warszawie ul. Leszno 56, tel. Nr. 11.98-73.

Sprawy redakcyjne załatwia:
Dr. Rudolf Langrod, Warszawa, ul. Seweryńów 4 m. 8, tel. Nr. 3.20-25.

„Drukarnia Lekarska", Sp. z o. o., Warszawa, Leszno 56, tel. 11.98-73.